

ความคิดเกี่ยวกับศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญา : ศึกษากรณีการทำความผิดต่อพระพุทธศาสนา

ร้อยตำรวจเอกหญิง ปริศนา สมศักดิ์โยธิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0675-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

OFFENCES RELATING RELIGION : ABUSE OF BHUDDIST CASE STUDY

Police Captain Prisana Somsakyotin

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws

Department of Law

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0675-8

ปริศนา สมศักดิ์โยธิน, ร้อยตำรวจเอกหญิง : ความผิดเกี่ยวกับศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญา :
 ศึกษากรณีการกระทำความผิดต่อพระพุทธศาสนา (OFFENCES RELATING
 RELIGION : ABUSE OF BUDDHIST CASE STUDY) อาจารย์ที่
 ปริญญา : รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์, 144 หน้า. ISBN 974-17-0675-8.

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึงข้อจำกัดการลงโทษในความผิดเกี่ยวกับศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญา
 มาตรา 206, 207 และ 208 เฉพาะศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ
 รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน วัตถุประสงค์กฎหมายให้ความคุ้มครองศาสนาพุทธคือ วัตถุประสงค์และสถานที่อันเป็น
 ที่เคารพในทางศาสนา พิธีกรรมในทางศาสนา และรูปแบบการแต่งกายของพระภิกษุสงฆ์ ส่วนพระธรรม
 วินัยอันเป็นหลักการและแก่นแท้ของพระพุทธศาสนายังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครอง ในความผิดเกี่ยวกับ
 ศาสนาทั้งหมดมีเพียงมาตรา 208 เดียว ที่มีคุณธรรมทางกฎหมายคือความบริสุทธิ์ของศาสนา แต่กลับมี
 การคุ้มครองในด้านรูปแบบการแต่งกายของพระภิกษุสงฆ์มิให้ผู้อื่นที่มีได้ผ่านการบวชตามพระธรรมวินัยแต่งกาย
 อย่างพระภิกษุสงฆ์เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อเท่านั้น แม้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 208 นี้จะสังเกตเห็นว่าการแต่งกาย
 เลียนแบบพระของบุคคลที่มีได้บวชโดยชอบจะเป็นทางนำมาซึ่งความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาและประชาชน
 จึงป้องกันไว้ก็ตาม แต่ในปัจจุบันมีพระภิกษุสงฆ์ที่บวชโดยชอบได้ประพฤติตนล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและ
 กระทำการอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศอย่างร้ายแรง ตลอดจนถึงขั้นกระทำความผิดอาญา

ผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ มีทั้งการหักล้าง
 หรือคัดค้านพระธรรมวินัยโดยตรง และการประพฤติตนผิดพระธรรมวินัยไม่เหมาะสมต่อสมณสาธูปในข้อที่
 ร้ายแรงในสายตาของสาธารณชน เช่น เสพเมถุน อนาคต ปลอมตัวเป็นฆราวาสออกเที่ยวกลางคืน คลุกคลีกับ
 สตรีเพศ ดื่มสุราหรือของมีเมา คุกคามสตรีหรือวิธีโอฬามกอนจาร เป็นต้น ซึ่งบางพฤติกรรมเข้าข่ายเป็น
 ความผิดอาญาอยู่ในตัว และบางพฤติกรรมไม่เป็นความผิดเลย แต่บทกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนา
 ดังกล่าวไม่ได้ลงโทษการกระทำอันไม่สมควรอย่างยิ่งของพระภิกษุสงฆ์แต่อย่างใด อีกทั้งพระราชบัญญัติคณะ
 สงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2535 ฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็มีการลงโทษ
 พระภิกษุอัคริษที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนาเพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความ
 เรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ด้วย หากแต่เป็นโทษอาญาที่เป็นผลจากการขัดคำสั่งของมหาเถรสมาคมหรือพระ
 ผู้ปกครองในทางการปกครองของคณะสงฆ์ หากโทษที่ลงเพราะการประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยไม่ จึง
 สมควรที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาประจำชาติไทย

จากปัญหาความไม่เหมาะสมต่อสภาพปัญหาในพระพุทธศาสนาของบทบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับ
 ศาสนาดังกล่าว ผู้เขียนได้เสนอแนะให้มีการเพิ่มเติมกฎหมายอาญากำหนดให้การประพฤติดผิดพระธรรมวินัยของ
 พระภิกษุสงฆ์ในข้อร้ายแรงในสายตาของพุทธศาสนิกชนเป็นความผิดและมีโทษทางอาญา และให้ถือว่าการ
 กระทำความผิดอาญาขณะเป็นพระภิกษุสงฆ์เป็นเหตุเพิ่มโทษในบทบัญญัติแห่งความผิดต่างๆ เพราะได้กระทำ
 ความผิดในขณะที่ครองสมณเพศอันเป็นสถานะที่ได้รับความเคารพและศรัทธาอย่างสูงในสังคมไทย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อนิติ.....

ปีการศึกษา.....2544.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4186103434 : MAJOR LAWS

KEY WORD : OFFENCES RELATING RELIGION / ABUSE / BHUDDIST MONK

PRISANA SOMSAKYOTIN, POLICE CAPTAIN : OFFENCES RELATING
RELIGION : ABUSE OF BHUDDIST CASE STUDY. THESIS ADVISOR :
ASSOC.PROF. MATHAYA JITTIRAT, 144 pp. ISBN 974-17-0675-8.

This thesis focus on studying of the limitation in criminal sanction on offences relating religion which provided in Thai Penal Code section 206, 207 and 208 especially on Bhuddist Theravadn. The purpose of the said legal provision is to sustain the social peace. The object of these protect religious object, places of worship, ceremonies and wrongfully dresses of the Bhuddist monk as for Bhuddist canons which is the most important of Bhuddist religion but there is no law for protection. However, only section 208 that has spirit of law that protects the purity of the religion by providing legal sanction on wrongfully dresses likely Bhuddist monk which bring harm to the religion and Thai society.

Results getting from research show that disobeying Bhuddist canons of Bhuddist monk not only rejecting Bhuddist canons but also behaving out of Bhuddist canons such as having sex activities, having a night tour in this form of private person, gamble, deal drug, drink liquor or see x movies or video. Some of activities are criminal offences, but some are not. So considering the provision in Thai Penal Code, there are no provision that cover about these commission and the Bhuddist Order Act B.E.2505 and the Bhuddist Order Act (series 2) B.E.2535 also does not have any kind of sanction about the said activities as well. The Bhuddist Order Acts still have a sanction provision on Bhuddist monk who behave himself against Bhuddist canons as for criminal sanction most of them concern with disobeying the order of sangkha authority but not concerning the commission against Bhuddist canons.

The suggestion from researcher is that some more criminal sanction should be provided in offences relating to religion to cover abuse of Bhuddist and increase penalty for Bhuddist monk who commits an offence by reason that Bhuddist monk is the status person of the society.

Field of study.....Laws..... Student's signature.....

Academic year.....2001.....Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลงานที่ต้องอาศัยความปรารถนาดีจากบุคคลหลายฝ่ายที่มีใจรักและห่วงใยต่อพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เขียนฝ่าฟันอุปสรรคจนสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ หากผลงานจะไม่สมบูรณ์หรือมีข้อติชมประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับคำวิจารณ์ไว้ด้วยความเต็มใจ ในโอกาสนี้ ผู้เขียนขอแสดงความระลึกถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จในครั้งนี้ คือ

ท่านรองศาสตราจารย์มหา จิตศิริรัตน์ ให้ความกรุณาแนะนำประเด็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ แนะนำการค้นคว้าศึกษาและจัดเรียงหัวข้อในการเขียนทุกบท พร้อมทั้งให้เกียรติรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนให้ออกสแกนผู้เขียนอย่างดียิ่งตลอดมา ท่านรองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้ชี้แนะแนวทางแก้ไขผลงานให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งกรุณาสละเวลาอันมีค่าแนะนำการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษด้วย ท่านรองอธิบดีกรมการศาสนา อาจารย์สุทธีวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ ให้เกียรติรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และสนับสนุนด้านตำราและเอกสารอื่นๆ ตลอดจนให้การส่งเสริมการค้นคว้าศึกษาวิทยานิพนธ์และกรุณาสละเวลาอันมีค่ามาร่วมสอบทุกครั้ง ท่านอาจารย์พิมล รัฐปัทม์ อธิการอัยการสูงสุด ให้เกียรติรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และเป็นผู้แนะนำและสนับสนุนทางด้านความคิด พร้อมทั้งให้ความเมตตาตรวจทานผลงานการค้นคว้าศึกษาและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนตั้งแต่ต้น อีกทั้งกรุณาสละเวลาอันมีค่ามาร่วมสอบทุกครั้ง ท่านบาทหลวงทวีศักดิ์ กิจเจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานวินิจฉัยคดีอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ และปริสังฆมณฑล กรุณาแปลกฎหมายพระศาสนจักรบางส่วนที่เกี่ยวข้องและอธิบายเนื้อหาของกฎหมายจนเป็นที่เข้าใจ คุณชุมพล อนุภานนท์ เจ้าหน้าที่กรมการศาสนาได้กรุณาให้ยืมเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการอ้างอิงได้ดียิ่ง คุณอดิศักดิ์ สุทธิโยธิน อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ให้ความอนุเคราะห์ทางด้านเวลาในการค้นคว้าศึกษาแก่ผู้เขียน คุณลาทิซ เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตศรีลังกาประจำประเทศไทยได้ช่วยเหลือข้อมูลทางด้านกฎหมายอาญาศรีลังกาและกรุณาสละเวลาอธิบายจนผู้เขียนสามารถดำเนินแนวทางการค้นคว้าศึกษาได้ถูกต้อง คุณวาทัญญู มีมานัส อัยการจังหวัดประจำกรม ได้ช่วยสนับสนุนด้านข้อมูลที่จำเป็น เจ้าหน้าที่ห้องบัณฑิตศึกษาได้กรุณาติดต่อประสานงานและให้กำลังใจตลอดมา เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดปริทัศน์ มหามงค้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และหอสมุดแห่งชาติ ได้ให้บริการค้นคว้าข้อมูล ท่านนักวิชาการเจ้าของผลงานทั้งหลายที่ผู้เขียนได้อาศัยความรู้ของท่านในการเรียบเรียงและอ้างอิง

และที่จะต้องจดจำเป็นอย่างยิ่งคือ ท่านเลขานุการศาลฎีกา อาจารย์ ดร. จิรนิติ หะวานนท์ ผู้ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้ความเมตตาตรวจสอบ พร้อมทั้งแนะนำข้อมูลซึ่งมีประโยชน์ยิ่งในการเขียนและวิเคราะห์ ผู้ซึ่งเป็นที่พึ่งสุดท้ายของการศึกษา และทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จเป็นรูปเล่ม

ผู้เขียนขอกล่าวขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณค่าอยู่บ้าง ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดาและครูอาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่าน

ร้อยตำรวจเอกหญิง ปรีศนา สมศักดิ์โยธิน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมุติฐาน	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 ข้อคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักพุทธศาสนาและสังคมไทย.....	8
2.1 หลักสำคัญในศาสนาพุทธ	6
2.2 ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย.....	6
2.3 พระพุทธศาสนากับสังคมไทย	18
2.4 พระพุทธศาสนากับความมั่นคงของชาติ	22
2.5 พระภิกษุสงฆ์ในฐานะผู้สืบทอดศาสนา.....	23
2.5.1 พระภิกษุสงฆ์ในอุดมคติของพระพุทธศาสนา.....	23
2.5.2 ที่มาแห่งการประพตติที่ดั่งามของพระภิกษุสงฆ์.....	24
2.5.3 ประโยชน์ของพระวินัย.....	25
2.5.4 ผลของการละเมิดพระวินัย.....	26
2.6 บทบาทของพระภิกษุสงฆ์ไทยในอดีต.....	27
2.7 สถานะของพระภิกษุสงฆ์ในสังคมไทย.....	28
2.8 การใช้อำนาจรัฐในอดีตต่อพระภิกษุสงฆ์ที่ประพตติผิดพระธรรมวินัย.....	32
2.9 ความแตกต่างระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับนักบวชทั่วไป.....	41
2.10 ภาพพจน์ของพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบัน.....	44

บทที่ 3	การกระทำความผิดในทางอาญาของพระภิกษุสงฆ์.....	46
3.1	สถานภาพของพระภิกษุสงฆ์ตามกฎหมายและในสายตาของประชาชน.....	46
3.2	ความผิดทางอาญาและวินัยสงฆ์.....	48
3.2.1	การกระทำความผิดต่อพระธรรมวินัย.....	48
3.2.1.1	ปัญหาเกี่ยวกับหลักการของพระพุทธศาสนา.....	49
3.2.1.2	ปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติดังคนในศาสนา.....	50
3.3	ผลของการกระทำความผิดของพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสในทางกฎหมาย.....	61
3.4	หลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญาในการกำหนดความผิดและกำหนดโทษ ให้สูงขึ้นสำหรับการประพฤติด่างละเมิดพระธรรมวินัย.....	66
3.4.1	หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญา.....	69
3.4.2	หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำ ความผิดทางอาญาของพระภิกษุสงฆ์ให้สูงขึ้น.....	77
บทที่ 4	วิเคราะห์หลักกฎหมายอาญาและปัญหาในการคุ้มครองศาสนาพุทธ และเปรียบเทียบ ความผิดทางวินัยของศาสนบุคคลเฉพาะกรณี.....	82
4.1	ประมวลกฎหมายอาญา.....	82
4.2	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535.....	89
4.3	วิเคราะห์หลักและปัญหาการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ในกฎหมายของบ้านเมืองและกฎหมายของคณะสงฆ์.....	91
4.4	หลักเกณฑ์ความผิดทางวินัยของนักบวชในศาสนาอื่นเฉพาะกรณี.....	108
4.4.1	กฎหมายพระศาสนจักรที่เกี่ยวข้อง.....	109
4.4.2	การใช้กฎหมายต่อการล่วงละเมิดทางวินัยของพระคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก.....	110
4.5	การกำหนดบทความผิดและการเพิ่มโทษทางอาญา ต่อการกระทำผิดทางวินัย.....	114

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....118

รายการอ้างอิง134

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....144

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากศาสนามีความสำคัญต่อมนุษย์ในบทบาทที่ศาสนาเป็นเครื่องกำจุนโลกให้เกิดความสงบและสันติภาพ ศาสนาเป็นรากฐานประการหนึ่งของศีลธรรม และศีลธรรมสร้างความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ มนุษย์เราจึงอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุกและมีโอกาสพัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญก้าวหน้า ศาสนามีอำนาจและอิทธิพลอันยิ่งใหญ่และคงเส้นคงวาต่อวิถีชีวิตของคนเรา โจachim วอช (Joachim Wash) นักสังคมวิทยาผู้หนึ่งกล่าวไว้ว่า ศาสนามีอิทธิพลทั้งในทางบวกและในทางลบต่อมนุษย์ ด้านบวกทำให้สมาชิกของสังคมรวมกลุ่มกันได้ และด้านลบทำให้สมาชิกของสังคมแตกแยกกัน¹ ศาสนาจึงมีบทบาทในด้านให้คุณและให้โทษต่อสังคมโลก ในสังคมที่มีหลายศาสนา แม้จะมีเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรมเป็นอันเดียวกัน แต่ถ้าสมาชิกของสังคมมีการนับถือศาสนา และการแสดงออกซึ่งความเชื่อแตกต่างกัน ย่อมทำให้สังคมเกิดความแตกแยกขัดแย้งกัน สมาชิกในสังคมถึงแม้จะมีจำนวนมากมายและต่างเชื้อชาติกัน ก็สามารถรวมกันเป็นหนึ่งเดียวกันได้ง่ายเพราะศาสนาสร้างความรู้สึกร่วมกันให้แก่มหาชนในสังคม ศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมความสามัคคีของชนในชาติ²

ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเป็นศาสนาดั้งเดิมประจำชาติไทย คนไทยเกือบทั้งหมดผูกพันยอมรับนับถือพระพุทธศาสนามาแต่อดีตอันยาวนาน จนพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันคู่ชาติไทย กิจการและเหตุการณ์สำคัญต่างๆ มากมายในบ้านเมืองล้วนเป็นเรื่องเกี่ยวพันกับพระพุทธศาสนา คติธรรมทางพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของชาวไทยในทุกด้าน มีผลให้วัฒนธรรมทั้งหลายที่บรรพบุรุษของไทยได้สร้างขึ้นมา เป็นวัฒนธรรมที่แฝงไว้ด้วยคุณธรรมและคติธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น จนกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย³

ประเทศไทยเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไว้เหนือสิ่งอื่นใด ศาสนาพุทธเป็นสถาบันศาสนาประจำชาติไทย ทั้งสามสถาบันต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกัน

¹ สุเมธ เมธาวิทยากุล, ศาสนาเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิพย์อักษร, 2525), หน้า 1.

² เรื่องเดียวกัน.

³ สุทธิวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ, ศาสนาประจำชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), หน้า คำนำ.

และกันไว้ ทำให้ประเทศไทยมีความเป็นปึกแผ่นมาจนถึงปัจจุบัน สถาบันพระพุทธรศาสนา มีองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้พระพุทธรศาสนาสถิตย์สถาพรอยู่บนแผ่นดินไทยอย่างมั่นคงคือ วัดและพระภิกษุสงฆ์ ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญของชุมชนในด้านคุณธรรมและศิลปวิทยาการต่างๆ วิถีชีวิตของชาวไทยผูกพันกับหลักธรรมทางพระพุทธรศาสนาอย่างแนบแน่น พระภิกษุสงฆ์เป็นสื่อประสานความสัมพันธ์ที่กระหว่างวัดกับบ้าน บ้านและวัดต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน วัดและพระภิกษุสงฆ์เป็นสถาบันอุดมคติ วัดเกิดขึ้นได้เพราะมีผู้บรรลุนิพพาน ผู้เข้าใจในธรรมชาติและชีวิต และมีความเลื่อมใสในพระพุทธรเจ้า วัดจึงเป็นสถานที่อยู่ของพระภิกษุสงฆ์ผู้ประพฤติพรหมจรรย์⁴ ชาวบ้านให้ความเคารพอย่างสูงต่อพระภิกษุสงฆ์เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่มีความประพฤติดีงามตามพระธรรมวินัยและเป็นผู้นำด้านภูมิปัญญาของประชาชน คนไทยถือว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ของผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมสูงสุดในสังคม⁵ พระภิกษุสงฆ์จึงได้รับความเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชนรวมทั้งพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ และพระภิกษุสงฆ์ตอบแทนแผ่นดินด้วยการได้ทำหน้าที่รักษาและสืบทอดพระพุทธรศาสนาไว้ได้ด้วยดี

ในพระพุทธรศาสนาฝ่ายเถรวาท พระภิกษุสงฆ์เป็นสถาบันหลักในพระพุทธรศาสนา เนื่องจากภาวะของสมณเพศเพียงประการเดียวที่มีความเหมาะสมต่อหลักการเรื่องนิพพานซึ่งเป็นอุดมคติสูงสุดในพระพุทธรศาสนา และพระภิกษุสงฆ์เป็นหลักสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์สูงสุดทางด้านจิตใจแก่ประชาชน พรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์จึงเอื้ออำนวยต่อการสืบเนื่องของสถาบัน และดำรงรักษาไว้ซึ่งบทบาทในการเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของประชาชน⁶

พรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่พระภิกษุสงฆ์ประพฤติปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธรศาสนาโดยเคร่งครัด ซึ่งได้แก่พระธรรมและวินัยซึ่งถือเป็นหลักการทั้งหมดในพระพุทธรศาสนา ซึ่งพระพุทธรเจ้าทรงกำหนดให้พระธรรมและวินัยเป็นเครื่องแทนพระองค์เมื่อ

⁴ คณินนิตย์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธรศาสนาในประเทศไทย

(กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2532), หน้า 17.

⁵ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), สถานการณ์พระพุทธรศาสนา : พลิกหายนะเป็นพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2538), หน้า 15.

⁶ เอ็ดเวิร์ด กอนเซ, พุทธรศาสนา : สาระและพัฒนาการ แปลโดย นิธิ เอียวศรีวงศ์ (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2530), หน้า 56.

เสด็จปรินิพพานแล้ว⁷ และพระธรรมวินัยนี้ก็คือธรรมเนียมสูงสุดที่ใช้เป็นหลักการปกครองคณะสงฆ์สืบเนื่องมาจนถึงกาลปัจจุบัน ดังความในมาตรา 15 จัตวา วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 ที่ว่า “เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมายมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้” กล่าวได้ว่า ความเรียบร้อยดีงามเป็นผลมาจากความประพฤติอันเคร่งครัดตามหลักพระธรรมวินัย และในทางการปกครองคณะสงฆ์ พระธรรมวินัยจะมีความเข้มแข็งและศักดิ์สิทธิ์ต่อเมื่อมีโทษจะบังคับลงแก่พระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยได้ เพื่อความเรียบร้อยดีงามของชุมชนผู้ประพฤติพรหมจรรย์และเพื่อรักษาหลักการของพระธรรมวินัยไว้ด้วยพร้อมกัน

การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยก่อนเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย เมื่อคราใดที่มีพระภิกษุสงฆ์ประพฤติชั่วหย่อนในวัตรปฏิบัติเป็นที่ติเตียนของชาวบ้าน พระมหากษัตริย์ก็จะทรงดูแลชำระวัตรปฏิบัติของสงฆ์ด้วยการใช้พระราชอำนาจเด็ดขาดของพระองค์ ทั้งนี้เพราะพุทธจักรไม่สามารถตั้งอยู่ได้โดยปราศจากการอุปถัมภ์ค้ำจุนจากอาณาจักร และพระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกให้ความสำคัญแก่สถาบันสงฆ์เรื่อยมา โดยเฉพาะในหน้าที่ที่ต้องทรงรักษาความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนา ทรงตั้งกฎเกณฑ์การปกครองสงฆ์เพื่อป้องกันพระอสังขี จนกล่าวได้ว่าสถาบันพระพุทธศาสนาตั้งมาได้จนทุกวันนี้ก็ด้วยอาศัยอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น⁸

ในปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนไป อันเป็นผลกระทบมาจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เกิดมีค่านิยมในทางวัตถุนิยมที่ค่านิยมในทางจิตใจทั่วไป มีการปรับปรุงระบบการศึกษาของไทยให้ทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้การศึกษาของคนไทยถอยห่างจากศาสนามากขึ้น สังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นทุกที บทบาทของวัดและพระสงฆ์จากที่เคยเป็นศูนย์กลางของสังคมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความจำเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับพระภิกษุสงฆ์ห่างเหินกัน เมื่อชาวบ้านไม่เข้าวัด เพราะวิถีชีวิตต้องขึ้นอยู่กับการประกอบอาชีพเพื่อการแข่งขันให้อยู่รอดในสังคม วัดต้องปรับตัว

⁷ พระศาสนโสภณ, “การปกครองคณะสงฆ์,” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับพิเศษ (สิงหาคม 2509) : 22.

⁸ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “บันทึกเรื่องการปกครองไทยสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์” ใน คึกฤทธิ์ ปราโมช (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2538), หน้า 93.

เพื่อความอยู่รอด มีพระภิกษุสงฆ์จำนวนมากไม่น้อยหันมาประกอบอาชีพ เช่น ทำนายโชคชะตา สะเดาะเคราะห์ เสกของขลังขาย เป็นต้น เพื่อมีรายได้มาใช้จ่ายภายในวัดให้สามารถอยู่ได้ ในขณะเดียวกัน มีประชาชนบางส่วนที่เป็นผู้ที่มีฐานะยากจนเข้ามาบวชเพื่อแสวงหาโอกาสเจริญก้าวหน้าในชีวิต หากมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียนในระบบการศึกษาที่วัดจัดให้ ก็ยังเป็นการบวชที่มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม แต่บางส่วนเข้ามาบวชแล้วไม่ตั้งใจศึกษาและพัฒนาตนเอง กลับเข้ามากระทำการตามอำเภอใจ เจตนาประพฤติดินถ่วงละเมิดต่อพระธรรมวินัยที่ตนเองอาศัยอยู่นั้นเอง ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อความเป็นสมณเพศซึ่งเป็นภาพพจน์ของสงฆ์ส่วนรวม ประกอบกับชาวพุทธทั้งอุบาสกและอุบาสิกาที่เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาละเลยไม่สนใจที่จะศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ไม่ทำหน้าที่คอยตรวจสอบความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ดังเช่นในสมัยโบราณ จึงมีปัญหาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาและกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น

ปัญหาภายในพระพุทธศาสนาที่พึงแก้ไขเกิดจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ ความเสื่อมศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชนไทย ความประพฤติที่ไม่เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ และข้อบกพร่องในการบริหารคณะสงฆ์⁹ ในบรรดาปัญหาทั้งหมด ย่อมเกิดจากคนในพระศาสนาหาใช่เกิดเพราะตัวบทกฎหมายที่ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ไม่ ผู้เขียนเห็นว่า การที่พระภิกษุสงฆ์ประพฤติไม่เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยเป็นมูลเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดความเศร้าหมองในพระพุทธศาสนาและทำลายศรัทธาของประชาชนอย่างยิ่ง

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 , 207 และ 208 เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ว่ามีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองศาสนาในด้านต่างๆ ดังนี้

มาตรา 206 “ผู้ใดกระทำความผิดประการใดๆ แก้วัดหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 207 “ผู้ใดก่อให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในที่ประชุมศาสนิกชนเวลาประชุมกัน นมัสการหรือกระทำพิธีกรรมตามศาสนาใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁹ คณิงนิตย์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, หน้า 82.

มาตรา 208 “ผู้ใดแต่งกายหรือแสดงเครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวชในศาสนาใดโดยมิชอบ เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าเป็นบุคคลเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาที่มีอยู่ดังกล่าว ในส่วนของพระพุทธศาสนานั้น กฎหมายอาญาคຸ້ມครองศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนพิธี และรูปแบบการแต่งกายของพระภิกษุสงฆ์เท่านั้น กรณีการกระทำโดยมิชอบต่อศาสนธรรมด้วยประการใดๆ จะไม่เป็นความผิดอาญาทั้งสิ้น

แท้ที่จริงแล้ว ศาสนธรรมคือหัวใจของศาสนาพุทธ ส่วนศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนพิธี และการแต่งกายของพระภิกษุสงฆ์เป็นเพียงเปลือกภายนอกของพระพุทธศาสนา พระธรรมและวินัยซึ่งเป็นหลักการของพระพุทธศาสนาจำเป็นที่จะต้องมียู่ สำหรับเพื่อให้ศาสนบุคคลปฏิบัติตามและสืบทอดไว้ไม่ขาดสาย เพื่อพิทักษ์ปกป้องพระพุทธศาสนา และเพื่อความสงบสุขของสังคม

ผู้ที่บวชเข้ามาเป็นทายาทของพระพุทธศาสนาได้ปฏิญาณตนแล้วว่า จะปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เมื่อไม่สามารถทำได้ พระพุทธศาสนาก็ไม่ได้บังคับให้อยู่ต่อไป สามารถละสมณเพศออกไปสู่สภาพเดิมได้ทุกเมื่อ แต่หากเข้ามาอยู่แล้วตั้งใจล่วงละเมิดพระธรรมวินัยในข้อร้ายแรงที่กระทบต่อศรัทธาของสาธุชน โดยประพฤตินเป็นคนโหดร้ายทารุณ เป็นต้นว่า ฆ่าผู้อื่น จ้างวานฆ่าผู้อื่น ประพฤติตนเยี่ยงปญฺชน เป็นต้นว่า ท่องเที่ยวไปในสถานเรีงรมย์ มีเพศสัมพันธ์ กระทำอนาจาร เสพสุราเมาอาละวาด เสพยาเสพติด ลักทรัพย์ ยักยอก นื้อโงงปลอมและใช้เอกสารปลอม ประพฤติตนเป็นอันตรายต่อสังคมด้วยการค้ายาเสพติด หรือกระทำชั่วอย่างร้ายแรงต่อพระพุทธศาสนาด้วยการบิดเบือนหลักธรรมวินัยแล้วเปิดเผยสั่งสอนแก่ประชาชน การกระทำของพระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว ทั้งกรณีที่ผิดเฉพาะพระธรรมวินัย และผิดต่อกฎหมายอาญาไม่ต้องด้วยบทบัญญัติของความผิดเกี่ยวกับศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญาดังที่กล่าวมา ในกรณีที่เป็นความผิดอาญาทั่วไป ก็เป็นการรับโทษในฐานะปญฺชนกระทำความผิดเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญายังมิได้ให้ความคุ้มครองพระพุทธศาสนาในหลักการสำคัญของศาสนาที่แท้จริงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งปัญหาพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดดังกล่าว เป็นอันตรายต่อความคงอยู่ของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ทั้งในด้านหลักธรรมวินัยและในด้านวัฒนธรรมไทย ซึ่งจะมีภัยที่จะเกิดตามมาอีกมากมาย

เมื่อได้คำนึงถึงความเสียหายหรือภัยที่จะเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยในข้อที่ร้ายแรงดังกล่าว จึงควรถือว่าการกระทำความผิดต่อพระธรรมวินัยในข้อร้ายแรงเป็นความผิดอาญา ส่วนในกรณีการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาอยู่แล้วสมควรได้รับโทษหนักขึ้นกว่าบุคคลทั่วไปกระทำความผิด

1.2 สมมุติฐาน

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติคุ้มครองไว้ในมาตรา 206 ถึงมาตรา 208 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองศาสนา หากแต่เป็นการที่รัฐให้ความคุ้มครองเพียงศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนพิธี และรูปแบบการแต่งกายของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันที่ปรากฏว่ามีพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดร้ายแรงต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายอาญา การกระทำความผิดดังกล่าวในขณะที่ดำรงสมณเพศย่อมนำความเสียหายมาสู่ศาสนาประจำชาติไทยของเรา แต่กฎหมายอาญายังมิได้คุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนา จึงสมควรที่จะถือว่าการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยในข้อที่ร้ายแรงต่อพระพุทธศาสนาเป็นความผิดอาญา และควรลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีสถานะพิเศษเช่นพระภิกษุสงฆ์หนักกว่าบุคคลทั่วไปในกรณีกระทำความผิดอาญา

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงความสำคัญ ประวัติศาสตร์และบทบาทของศาสนาพุทธที่มีต่อประเทศไทย

1.3.2 เพื่อศึกษาหลักการทางพระพุทธศาสนาและองค์ประกอบสำคัญของศาสนาพุทธ

1.3.3 เพื่อศึกษาขอบเขตการคุ้มครองศาสนาพุทธ

1.3.4 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมทางกฎหมายของบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาในประมวลกฎหมายอาญา

1.3.5 เพื่อศึกษาแนวความคิดในการลงโทษทางอาญาและเพิ่มโทษในเหตุฉกรรจ์

1.3.6 เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มเติมความผิดเกี่ยวกับศาสนาให้คุ้มครองความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนา และเพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดอาญาในขณะที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ศึกษาประวัติศาสตร์และบทบาทของศาสนาพุทธที่มีต่อสังคมไทย

1.4.2 ศึกษาหลักการคุ้มครองศาสนาพุทธทั้งในแง่ของกฎหมายและสังคม

1.4.3 ศึกษาเปรียบเทียบเหตุฉกรรจ์ในประมวลกฎหมายอาญา

1.4.4 ศึกษาแนวความคิดในการลงโทษอาญา และแนวความคิดในการเพิ่มโทษโดยมีเหตุฉกรรจ์ เพื่อนำมาปรับใช้กับกรณีพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดต่อพระธรรมวินัย และหรือกระทำความผิดอาญา

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยทางเอกสาร ด้วยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งได้มาจากหนังสือและบทความ และในกรณีที่ไม่มีข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิอ้างอิง ผู้เขียนได้ทำการสัมภาษณ์ และแทรกความเห็นส่วนตัวประกอบการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้เข้าใจอุดมการณ์ องค์ประกอบ และหลักการของศาสนาพุทธ

1.6.2 ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนาพุทธ และบทบาทของสถาบันศาสนาที่มีต่อชาติ

1.6.3 ทำให้เกิดการคุ้มครองพระธรรมวินัยอันเป็นหัวใจของศาสนาพุทธโดยกฎหมายอาญา

1.6.4 สามารถนำเอาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้เป็นข้อพิจารณาประกอบแนวทางในการกำหนดให้การประพาศติลวงละเมิดพระธรรมวินัยที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมไทยเป็นความผิดและมีโทษทางอาญา และในกรณีที่พระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดอาญาให้ถือว่าเป็นเหตุเพิ่มโทษในประมวลกฎหมายอาญา โดยมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติไทย

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ข้อคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักศาสนาพุทธและสังคมไทย

นับแต่ที่ได้มีการก่อตั้งราชอาณาจักรไทยในสมัยกรุงสุโขทัยนั้น บรรพบุรุษของคนไทยได้รับเอาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเข้ามาเป็นศาสนาประจำใจ และพระพุทธศาสนาก็ได้ประดิษฐานอยู่ในอาณาจักรไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา¹ พุทธธรรมในพระพุทธศาสนาได้ซึมซาบอยู่ในวิถีชีวิตของประชาชนทั้งแผ่นดิน จนพระพุทธศาสนากลายเป็นโครงสร้างหลักของสังคมไทย ก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าและทรงคุณค่าในด้านต่างๆ อาทิเช่น ในด้านการปกครองอาณาจักร ประชากร ชนบทรรมนิยม จารีตประเพณี ศิลปในแขนงต่างๆ มากมาย อิทธิพลของหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อแนวความคิดและการอยู่ร่วมกันระหว่างชนในชาติให้เป็นไปอย่างราบรื่น อาทิเช่น หลักคำสอนที่ให้อภัยกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีใจกว้างขวางยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพผู้ที่ควรเคารพไม่ว่าเป็นคนในชาติศาสนาใด สุภาพเรียบร้อยและรู้จักเกรงใจผู้อื่น ทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกับศาสนิกชนอื่นได้โดยสันติ ดังที่ไม่เคยมีประวัติศาสตร์ว่าชาติไทยต้องสูญเสียเลือดเนื้ออันเนื่องมาจากสงครามระหว่างศาสนาแต่ประการใด มรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยอันสืบเนื่องมาแต่พระพุทธศาสนาหลายประการเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเกียรติภูมิในสายตาของนานาชาติในโลก²

ความผูกพันระหว่างพระพุทธศาสนากับสังคมไทยเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นจนกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ชาติไทยเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามาโดยตลอด คนในสังคมไทยกว่าร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ รวมทั้งพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ก็ทรงเป็นพุทธมามกะ แม้ว่าหลักการปกครองของไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันจะมีได้บังคับให้ประชาชนต้องนับถือศาสนาพุทธ แต่พระพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาที่ได้รับความนับถือนิยมเลื่อมใสสูงสุดของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรากฏความจริงที่ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวและประเทศสุดท้ายที่ศาสนาพุทธได้วางรากฐานอันสำคัญและเหนียวแน่นที่สุดไว้ในบรรดาไม่กี่ประเทศที่พลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งในอนาคตไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าประเทศไทยจะยังคงรักษาและคุ้มครองป้องกันพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยของเราให้ยืนยงถาวรแนบแน่นเป็นปึกแผ่นอยู่คู่ผืนแผ่นดินไทยแห่งนี้ต่อไปได้นานสักเท่าใด ด้วยเหตุที่กระแสของวัฒนธรรมตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานมาแล้ว การรู้จักและเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างซาบซึ้งรวมทั้งได้ลงมือปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างถูกต้องของ

¹ จรูญ สุภาพ, การปกครองและการเมืองไทย (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 55.

² “เรื่องเดียวกัน, หน้า 57”

พุทธศาสนิกชน จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการคุ้มครองและรักษาพระพุทธศาสนาไว้ตราบนานเท่านาน

2.1 หลักสำคัญในศาสนาพุทธ

ศาสนาพุทธมีองค์ประกอบแห่งความเป็นศาสนา 5 ประการ ดังนี้³

1. มีศาสดา คือ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้และประกาศศาสนา
2. มีหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา ปรมัตถธรรม และกฎเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเรียกว่าพระวินัยสงฆ์
3. มีหลักความเชื่อขั้นสูงสุด คือ นิพพาน
4. มีพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อให้เข้าถึงหลักการของศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับวินัยสงฆ์ และพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา
5. มีสถาบันทางศาสนา และองค์กรของศาสนา ได้แก่ วัดและพระภิกษุสงฆ์เป็นสถาบันทางศาสนา ส่วนองค์กรของศาสนามีพระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งรวมเรียกว่า พุทธบริษัทสี่

ในส่วนคำสอนของพระพุทธเจ้ามีทั้งพระธรรมและพระวินัย จึงมักเรียกพระพุทธศาสนาได้อีกชื่อหนึ่งว่า พระธรรมวินัย คำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ภายหลังจากพุทธกาลได้มีพระสงฆ์สาวกของพระองค์ช่วยกันรวบรวมและตรวจสอบให้ตรงกันตามพระพุทธวจนะอย่างเคร่งครัดแล้วจารึกไว้เป็นภาษาบาลีในคัมภีร์ทางศาสนา ชื่อพระไตรปิฎก

2.2 ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย

ศาสนาพุทธมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในฐานะที่เป็นสถาบันหลักของสังคมที่มีความสำคัญในความหมายและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนในชาติ ทั้งเป็นที่มาของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทย กล่าวโดยรวมน่า

³ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, ภัทรพร สิริกาญจน์ และสังวร พรหมเสน, ความรู้พื้นฐานทางศาสนา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 4-5.

พระพุทธศาสนาเป็นเสมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติและเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาติไทยทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมือง⁴

เมื่อกล่าวถึงศาสนาพุทธในแง่ที่เป็นสถาบันหนึ่งในสังคมไทย นับได้ว่าพระพุทธศาสนานี้ อยู่ในสถานะที่สูงยิ่ง โดยยกย่องไว้ในสถานะเดียวกันกับชาติและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสถาบันพระมหากษัตริย์ตลอดมา กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย โดยมีเหตุผลสนับสนุนคำกล่าวนี้ไว้ดังนี้

1. เป็นศาสนาที่นับถือของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า พุทธศาสนิกชนในประเทศไทยมีจำนวนมากถึงร้อยละ 95 ของจำนวนประชากรทั้งหมด⁵ รวมทั้งองค์พระประมุขของไทยก็ทรงเป็นพุทธมามกะตามจารีตประเพณีที่กำหนดไว้ในกฎหมายเทียรบาลว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ

2. เป็นแกนนำและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรม หมายถึง⁷ สิ่งที่มีมนุษย์ในแต่ละสังคมได้สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต หรือสนองความต้องการของสังคม และได้ถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังเรียนรู้ปฏิบัติสืบต่อกันไป ประกอบด้วยวัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ติกรามบ้านช่อง รถยนต์ ยารักษาโรค เป็นต้น และวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ หรือวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ปรัชญา ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

สังคมใดจะมีวัฒนธรรมสูงถึงขั้นเรียกได้ว่ามีอารยธรรมหรือไม่ต่อเมื่อสังคมนั้นได้คิดค้นประดิษฐ์ตัวอักษร และรู้จักการบันทึกเรื่องราวต่างๆ และสังคมนั้นมีประชาชนจำนวนมากอยู่รวมกันเป็นสังคมเมือง มีสถาบันต่างๆ มั่นคงเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ เช่น สถาบันทางการเมือง

⁴ สมบูรณ์ สุขสำราญ, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 4.

⁵ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2543), หน้า 1-97.

⁶ อมร รักษาศักดิ์, บรรณาธิการ, การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วีเจพรีนติ้ง จำกัด, 2544), หน้า 171.

⁷ รศ.เฉลิม พงศ์อาจารย์, พื้นฐานอารยธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, 2529), บทนำ หน้า 2.

ศาสนา เศรษฐกิจ เป็นต้น มีความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปกรรมและวิทยาการด้านต่างๆ⁸ หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาถูกนำมาเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตและเป็นแนวทางในการใช้แก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไป พื้นฐานทางศาสนาก็เป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทยที่สำคัญในโครงสร้างของวัฒนธรรมไทย⁹

อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวัฒนธรรมไทย หากจะประมวลดูแล้วพอจะสรุปได้ว่ามีดังต่อไปนี้¹⁰

1. อิทธิพลต่อบุคคลิกภาพ ซึ่งได้แสดงออกทางลักษณะนิสัย ความประพฤติ ค่านิยม และความเชื่อของคนไทย¹¹ วิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยผูกพันอยู่อย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อถือและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาซึมแทรกผสมผสานอยู่ในแนวความคิดและจิตใจตลอดทั้งกิจกรรมแทบทุกด้านของชีวิต¹² คนไทยมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองดูได้จากความมีน้ำใจ ความมีเมตตา กรุณา ความโอบอ้อมอารี มิไม่ตรีกับคนต่างชาติต่างภาษา รู้จักการประนีประนอม ยอมรับการอยู่ร่วมกันกับศาสนิกชนในศาสนาอื่นได้อย่างสันติ แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากประเทศอื่นๆ ที่มีปัญหาความขัดแย้งด้วยเรื่องความเชื่อทางศาสนาอย่างรุนแรง ทั้งนี้เป็นผลมาจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา¹³

2. อิทธิพลต่อระบบการปกครอง พระมหากษัตริย์ไทยทรงปกครองบ้านเมืองโดยยึดหลักทศพิธราชธรรม ราชจริยานุวัตร จักรวรรดิวัตร และราชสังคหวัตถุ ซึ่งมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทรงใช้ธรรมปกครองอาณาประชาราษฎร์ ความเป็นธรรมราชาคือแบบอย่างที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงยึดถือปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างพระบารมี ส่งผลให้เกิดผลดีต่อชาติบ้านเมืองจนกลายเป็นเครื่องผูกพันชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. อิทธิพลต่อศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม เช่น การก่อสร้างวัดวาอาราม โบราณสถาน โบราณวัตถุ การแกะสลักลวดลาย การวาดภาพเล่าเรื่องพุทธประวัติตามโบสถ์วิหาร และการ

⁸ “เรื่องเดียวกัน, บทหน้า 3”

⁹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม, (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสารมวลชน จำกัด, 2517), หน้า 68.

¹⁰ “เรื่องเดียวกัน”

¹¹ อมร รักษาสัตย์, การเมืองการปกครองไทย, หน้า 171.

¹² พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, หน้า 16.

¹³ ผู้แนะนำหนังสือของ รศ.ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไทย(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 8.

ตกแต่งประดับประดาศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนาให้สวยงามอลังการ เป็นต้น ล้วนเกิดจากศรัทธาอันแรงกล้าที่มีต่อพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

4. อิทธิพลต่อภาษา ภาษาไทยส่วนใหญ่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ภาษาบาลีหรือที่เรียกว่าภาษามคธนั้นมาจากพระพุทธศาสนาโดยตรง

5. อิทธิพลต่อวรรณกรรม วรรณคดีไทยส่วนมากจะสอดแทรกคำสอนและความเชื่อในพระพุทธศาสนาเอาไว้ เช่น ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง เป็นต้น วรรณกรรมของไทยยังคงความสำคัญในฐานะเป็นที่สืบค้นความเป็นมาของไทย และความเป็นไทยรวมทั้งภูมิธรรมและภูมิปัญญาของไทยต่อไปด้วย

6. อิทธิพลต่อการศึกษาเล่าเรียน การศึกษาของไทยตั้งแต่ยุคกรุงรัตนโกสินทร์สมัยก่อนรัชกาลที่ 5 ขึ้นไป วัดเป็นศูนย์กลางของศิลปวิทยาการต่างๆ ทั้งในด้านศาสนศึกษา สามัญศึกษา และอาชีวศึกษา¹⁴ พระภิกษุสงฆ์อยู่ในฐานะเป็นผู้นำทางปัญญา ทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์คอยอบรมสั่งสอนบุตรหลานชาวบ้านให้รู้หนังสือ ฝึกหัดอาชีพ หากกุลบุตรคนใดประสงค์จะบวชตามประเพณีนิยมก็ต้องเรียนรู้ในด้านพระธรรมไปด้วยตามแต่สติปัญญาของแต่ละคน ผู้ใดที่ผ่านการบวชเรียนมาจากวัดจะได้รับการยกย่องจากชาวบ้านว่าเป็นบัณฑิต หรือเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า ทิด แปลว่า เป็นผู้ที่เจริญแล้ว แม้ในรัชกาลที่ 5 ได้ทรงเริ่มจัดการศึกษาในประเทศไทยโดยมีแบบแผนอย่างจากตะวันตก ก็ยังได้อาศัยวัดเป็นพื้นที่อยู่โดยมาก¹⁵

7. อิทธิพลต่อสังคม เช่น การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบ การช่วยเหลือกัน และการคิดค้นและสืบทอดประเพณีต่างๆ เทศกาลงานประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและพิธีการทำบุญทำกุศลต่างๆ ทำให้เกิดความผูกพันและการประสานรวมใจของประชาชนทั้งท้องถิ่นและสังคมให้กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีและช่วยกล่อมเกลาคิดใจให้รู้จักความเอื้อเฟื้อและเสียสละมีน้ำใจให้แก่ผู้อื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴ สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถระ), “คุณวัด” สุธัชชธรรมาธิราช ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม- เมษายน 2534) : 38-44.

¹⁵ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 40”

เมื่อกล่าวถึงเรื่องรากฐานของวัฒนธรรม ย่อมต้องกล่าวถึงปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดบทบาทของพระพุทธศาสนาในด้านนี้เด่นชัดขึ้น โดยพิจารณาถึงความสำคัญของวัดด้วย ดังจะกล่าวต่อไป

3. เป็นศูนย์รวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่ชนชาวไทย

ตามปกติ คนทั้งหลายจะอยู่ร่วมกันได้ดี ต้องมีความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน ในบรรดาความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวที่เหนียวแน่นลึกซึ้งนั้น ศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุด เหนียวแน่นที่สุด การที่พลเมืองส่วนใหญ่นับถือศาสนาเดียวกันและมีความสามัคคีด้วยดี ไม่เบียดเบียนข่มเหงศาสนิกชนอื่นที่เป็นส่วนน้อยในประเทศ จะเป็นประโยชน์สำคัญอย่างหนึ่งที่รัฐทั้งหลายคาดหวังว่าจะได้รับจากศาสนา

4. เป็นหลักการที่ช่วยดำรงรักษาเสรีภาพในการนับถือศาสนา

หลักการของพระพุทธศาสนาเชิดชูเสรีภาพในการใช้ปัญญาโดยไม่มีการบังคับศรัทธา ชาวไทยไม่เคยต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพในการนับถือศาสนา อย่างที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในหลายประเทศ เปิดโอกาสให้มีการเผยแพร่ศาสนาอื่นได้โดยสะดวก กลายเป็นปัจจัยช่วยปรองดองให้ทุกศาสนาอยู่ร่วมกันด้วยดี เนื่องจากหลักการทางศาสนาพุทธมิได้ปฏิเสธความดีงามของศาสนาใดๆ แต่ยึดถึงความถูกต้องเป็นหลัก จึงเป็นเครื่องเตือนใจเรามีให้มองศาสนาอื่นไปในแง่ร้าย หรือเห็นคนนับถือศาสนาอื่นเป็นศัตรู¹⁶ อีกทั้งพระพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมความขัดแย้งกับศาสนาอื่น ด้วยการไม่ยืนยันว่าคำสอนของศาสนาพุทธเอง หรือศาสนาอื่นถูกหรือผิด¹⁷ แต่สอนให้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความอดทน เปิดกว้างให้อิสระเสรีทางความคิดของปวงชน เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาเพื่อประโยชน์ของศาสนิกโดยเฉพาะ ไม่ใช่ศาสนาเพื่อแสวงหาศาสนิกมาเพื่อประโยชน์ของตน¹⁸ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในบ้านเมืองของเรานับถือพระพุทธศาสนา มีคนส่วนน้อยที่นับถือศาสนาอื่น ประชาชนจึงอยู่กันอย่างมีความสุข เพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นฐานทางจิตใจ ซึ่งรากฐานทางพุทธศาสนาสอนให้เรามีความรักผู้อื่น ไม่จำกัดชาติ ศาสนา ผิวพรรณวรรณะ¹⁹

¹⁶ สุชีพ ปุญญานุภาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเรืองแสงการพิมพ์, 2528), หน้า 30.

¹⁷ พุทธทาสภิกขุ, ลักษณะ 80 ประการของพระพุทธศาสนา (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 198-199.

¹⁸ จำนงค์ ทองประเสริฐ, บรรณาธิการ, พระพุทธศาสนา: ศาสนาประจำชาติไทย (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 85.

¹⁹ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 22-23”

5. เป็นสถาบันคู่ชาติไทย

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา หรือดินแดนแห่งฟ้ากาสาวพัตร์ เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักประจำชาติไทยมาแต่สมัยโบราณ²⁰ ปรากฏการณ์ทั้งในปัจจุบันศาสนาพุทธก็ยังเป็นรากฐานและโครงสร้างของชาติไทย ดังจะเห็นได้จากประเทศไทยเรามีอุดมการณ์ปรากฏอยู่ในรูปสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งทั้งสามสถาบันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยมาช้านาน ประเทศไทยดำรงเอกราชมาได้จนทุกวันนี้ก็เพราะคุณธรรมอันประเสริฐในพระพุทธศาสนาช่วยให้เรารอดพ้นจากการสูญเสียดังเอกราช²¹ ศาสนาพุทธจึงมีส่วนส่งเสริมความมั่นคงของประเทศไทยให้วัฒนาถาวรตราจนถึงปัจจุบัน

6. สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่รักความอิสระเสรี

ลักษณะนิสัยของคนไทยเห็นได้จากหลายทาง²² เป็นต้นว่า บุคลิกภาพ ทักษะคติ ความสนใจ และการปรับตัว คนไทยมักให้อภัย ชอบสนุก ปรับตัวให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมได้ง่าย และรักความอิสระเสรี

ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้นมิได้บังคับให้ศาสนิกชนศรัทธาเชื่อถือในสิ่งใดๆ ก่อนการพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเองอย่างรอบคอบ²³ นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังมีคำสอนอันเหมาะสมกับนิสัยใจคอของคนไทยตั้งแต่ศีลธรรมจรรยาระดับชาวบ้าน (โลกียธรรม) ซึ่งพระภิกษุผู้แสดงธรรมเทศนามักสอนคติธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยมีเรื่องเล่าสอดแทรกไปด้วยอารมณ์ขันชวนให้เพลิดเพลิน จนกระทั่งถึงธรรมชั้นสูง (โลกุตระธรรม) อันเหมาะสมกับผู้ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง

7. เป็นแหล่งสำคัญที่หล่อหลอมเอกลักษณ์ของชนชาติไทย

ในแต่ละประเทศจะมีจุดเด่นประจำชาติไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรากฐานโครงสร้างของประเทศนั้นๆ ว่ามีประวัติศาสตร์ที่มาเป็นอย่างไรในอดีตอันยาวนาน คุณลักษณะทั้งหลายที่จะเกิดเป็นเอกลักษณ์ของชาติได้นั้น จะต้องเป็นที่ยอมรับเชื่อถือปฏิบัติกันจนเคยชินกว้างขวางทั่วไปในสังคม และได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดสืบต่อกันมาตลอดเวลาอันยาวนานจนซึมซาบอยู่ในชีวิตจิตใจอย่างเป็นปกตินิสัยของคนส่วนใหญ่และแสดงออกเป็นพฤติกรรมอย่างเป็นไปเองโดยธรรมชาติ

²⁰ สุจิตรา อ่อนค้อม, พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2543), หน้า 1.

²¹ เสทีอน สุภโศภณ, พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย, หน้า 2.

²² สนธิ บางยี่ขัน และวิธาน สุชีวกุปต์, ปรัชญาไทย (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 36-37.

²³ สุชีพ ปุญญานุภาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, หน้า 240.

เอกลักษณ์ของชาติไทย หมายถึง ลักษณะเด่นของสังคมไทย สัญลักษณ์ประจำชาติไทย และวัฒนธรรมทางวัตถุของไทย²⁴ อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยซึ่งมีลักษณะเฉพาะชาติ แม้ในบรรดาประเทศอื่นๆ ที่นับถือศาสนาพุทธด้วยกันยังไม่มีเอกลักษณ์ประจำชาติเหมือนกับประเทศ ทั้งนี้เพราะคนไทยมีลักษณะนิสัยที่เข้ากับพระพุทธศาสนาได้เหมาะสม เมื่อประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน อิทธิพลในพระพุทธศาสนาจึงหล่อหลอมจิตใจและการประพฤติของคนไทยให้ดำเนินรอยตามหลักการแห่งศาสนาพุทธ ก่อให้เกิดความเชื่อ ค่านิยม กริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และ วิถีชีวิตอย่างไทย เช่น ความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู การให้อภัย เป็นต้น อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในสังคมไทย คติธรรมทางพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน มีผลให้วัฒนธรรมทั้งหลายที่บรรพบุรุษของไทยได้สร้างขึ้นมา เป็นวัฒนธรรมที่แฝงไว้ด้วยคุณธรรมและคติธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น²⁵ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางด้านความคิด วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี หรือวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ล้วนอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดทั้งสิ้น

การที่หลักความเชื่อถือและการปฏิบัติตามคติทางพุทธศาสนาของคนไทยได้หล่อหลอมให้เกิดเอกลักษณ์ไทยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้ซึมซาบอยู่ในชีวิตจิตใจของคนไทย จนถึงขั้นที่กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความเป็นไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า พระพุทธศาสนา คือเอกลักษณ์ประจำชาติของไทยมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาประจำใจและเป็นที่พักทางใจของคนไทย จนนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศให้มีคุณภาพและคุณธรรม ช่วยสร้างเอกลักษณ์และคุณธรรมอันดีงามแก่คนไทย²⁶

8. เป็นมรดกและเป็นคลังสมบัติอันล้ำค่าของชาติไทย

เมื่อพระพุทธศาสนาเริ่มเจริญขึ้นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย วัฒนธรรมก็เจริญออกตามแบบแผนประเพณี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่วิวัฒนาการตามไปด้วย โดยมีแนวทางที่หันเข้าหา

²⁴ สนธิ บางยี่ขัน และวิธาน สุชีวงศ์, ปรัชญาไทย, หน้า 31-35.

²⁵ สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, ผู้รวบรวมและเรียบเรียง, ศาสนาประจำชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), หน้า คำนำ.

²⁶ สมพร เทพสิทธิ, ศาสนาและวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชาติ (กรุงเทพมหานคร : จีระการพิมพ์, 2540), หน้า 32.

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ²⁷ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักทางความคิด ความเชื่อในสังคมไทย พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเสมอมา²⁸ ดังมีหลักฐานทางวัฒนธรรมปรากฏให้เห็นเช่น²⁹ วัฒนธรรมทางความคิด(คติธรรม) ได้แสดงออกผ่านทางภาษา วรรณคดี สุภาษิต คติชาวบ้าน เป็นต้น วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี (เนติธรรมและสทธรรม) แสดงออกมาเป็นวิถีประชา จารีต กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กติกา วัฒนธรรมทางวัตถุ (วัตถุ ธรรม) แสดงออกมาเป็นผลงานทางประติมากรรม สถาปัตยกรรม ซึ่งสร้างไว้เพื่อบวรพระพุทธศาสนา³⁰ เป็นต้นว่า พระพุทธรูป วัตถุอาราม ประสาทราชวัง ในการสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ดังกล่าว ผู้สร้างสรรค์ได้อาศัยความศรัทธาแรงกล้าในพระพุทธศาสนาเป็นแรงบันดาลใจ ประกอบกับความมีศิลปะในนิสัยของคนไทย จึงมีผลงานพุทธศิลป์หลายรูปแบบ รวมทั้งพิธีกรรม การสวดมนต์ การตกแต่งสถานที่ การจัดทำอาหาร และการดนตรี เกิดขึ้นเป็นมรดกไทยที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน ลักษณะของการก่อสร้าง ประวัติของอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์อันเป็นมรดกล้ำค่านี้ยังเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ การสืบค้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี แล้วแต่กรณี วัฒนธรรมในทุกด้านได้แสดงออกซึ่งเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย โดยมีที่มาจากศาสนาพุทธ จึงถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นมรดกและเป็นคลังสมบัติอันล้ำค่าของชาติไทย

9. เป็นหลักนำทางในการพัฒนาชาติไทย

ปัจจุบันได้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า การที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าบรรลุจุดหมายที่ต้องการ จะพัฒนาทางวัตถุเพียงด้านเดียวนั้นยังไม่เพียงพอ ประสบการณ์ในการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดว่า การมุ่งพัฒนาด้านวัตถุทางเดียวไม่ทำให้สังคมเกิดความปลอดภัยและมีสันติสุขอย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการไม่ เมื่อปรากฏว่าสถิติอาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น การฉ้อราษฎร์บังหลวงยังมีอยู่ในวงราชการ เกิดความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรมในหลายด้าน เช่น ปัญหาความสับสนทางเพศ การมั่วเมาในอบายมุขต่างๆ การทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้คนมีค่านิยมในการบริโภคสิ่งฟุ่มเฟือย เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐยังไม่สามารถแก้ไขให้สำเร็จ ลุล่วง ไปได้ การพัฒนาสังคมและประเทศชาติจึงต้องมุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคลก่อนสิ่งใด ส่วนสำคัญ

²⁷ ประกอบ โชประการ, วิวัฒนาการทางขนบประเพณีไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพชรสยาม, 2513), หน้า 7-8.

²⁸ ดร.ธิดา สารระยา, อารยธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุชาการพิมพ์, 2539), หน้า 431-459.

²⁹ สนธิ บางยี่ขัน และวิธาน สุชีวกุปต์, ปรัชญาไทย, หน้า 82-83.

³⁰ เสทีอน สุภโสภณ, พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2505), หน้า 2-3.

ที่สุดของคนคือจิตใจ การพัฒนาจิตใจนั้นรวมถึงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสุขภาพจิต ซึ่งการพัฒนาจิตใจคนนั้นเป็นเป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนา คำสอนในพระพุทธศาสนา มุ่งหมายที่จะพัฒนาคนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าใน 4 ด้าน คือ กาย ใจ ศีล และปัญญา เมื่อมีสถาบันทางศาสนาที่พร้อมจะให้การศึกษากล่อมเกลาจิตใจของคน เช่น วัดและพระสงฆ์ ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย พระสงฆ์มีบทบาทอย่างสูงในการเป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชนประชาชนให้ความเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนทั้งในด้านการศึกษาดลอดจนการดำเนินวิถีชีวิตตามครรลองของพระพุทธศาสนา และมีการสืบทอดวัฒนธรรมผ่านจากคนรุ่นก่อนไปยังคนรุ่นหลังติดต่อกันเรื่อยมา จนสามารถมองเห็นได้ถึงความสงบสุขร่มเย็นในผืนแผ่นดินไทย ทั้งนี้พระพุทธศาสนาได้ให้ความเจริญแก่ชาติบ้านเมืองของเราในด้านการศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั่งามแก่ชาติไทยเรอีกนานัปการ³¹

10. เป็นแหล่งของดีมีค่าที่ชนชาติไทยมอบให้แก่อารยธรรมของโลก

ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่เก่าแก่มาชนชาติหนึ่งในโลก ชนชาติไทยมีวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงมาตลอดเวลาอันยาวนาน วัฒนธรรมไทยมีความเจริญเรียบร้อยดั่งงามเต็มไปด้วยคุณค่าและมีส่วนสร้างสรรค์สันติภาพของสังคมโลก วัฒนธรรมไทยจึงส่วนร่วมในการสร้างสรรค์อารยธรรมของโลกด้วย พุทธธรรมเป็นสมบัติอันล้ำค่าในฐานที่พุทธธรรมเป็นส่วนเติมเต็มแห่งอารยธรรมของมวลมนุษย์ ศักยภาพของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่อย่างสูงยังสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาภูมิธรรมภูมิปัญญาของมนุษยชาติให้อารยธรรมของโลกเจริญประดิษฐ์ขึ้น กาลเวลาที่ผ่านไป วัฒนธรรมและอารยธรรมของไทยได้ดำเนินมาในแนวทางที่ถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนา ยังให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชาติไทย คือการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกด้วยสันติสุขมาช้านาน เป็นสิ่งที่ดีที่ประเทศไทยมี แต่ประเทศอื่นไม่มี แม้จะไม่ใช้ความเจริญมั่งคั่งทางด้านวัตถุที่ประเทศสมัยใหม่มี แต่เป็นเครื่องยืนยันถึงความเจริญทางด้านจิตใจและปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่นับว่ามีคุณค่ามากที่สุดที่ประเทศอื่นๆ ที่ได้ชื่อว่าเจริญแล้วก็ยังไม่เคยมี

³¹ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 4”

2.3 พระพุทธศาสนากับสังคมไทย

ศาสนานั้นมีหน้าที่สร้างแบบแผนความประพฤติของคนในสังคมให้อยู่ในแนวทางเดียวกัน สร้างความสามัคคีปรองดองระหว่างชนในชาติ ศาสนาเกิดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายให้คนประพฤติตน อยู่ในขอบเขตของศีลธรรมเพื่อเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ช่วยรักษาสถานะเดิมของสถาบันสังคม และช่วยในการรักษาระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ตลอดจนเป็นขวัญกำลังใจให้คนดำเนินชีวิตอย่างมีหลักยึด อันเรียกได้ว่าศาสนาเป็นสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ที่สร้างสมวัฒนธรรม

ตัวการสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่มีส่วนกำหนดรูปแบบของวัฒนธรรมคือศาสนา ดังที่ปรากฏ ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติว่า การที่สังคมแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันนั้นเป็นเพราะ นับถือศาสนาต่างกัน³² ศาสนาพุทธเป็นพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย คุณลักษณะทั้งหลาย ของวัฒนธรรมไทยหล่อหลอมมาจากความเชื่อถือและการปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนา จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ไทย³³ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อการกำหนดโครงสร้าง ของวัฒนธรรมไทย³⁴ และวัฒนธรรมไทยนั้นก็เป็นที่แสดงออกถึงความเจริญทางด้านจิตใจได้ เป็นอย่างดี ส่วนความเจริญในด้านวัตถุนั้น วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาก็ได้เป็นที่บ่มเพาะแรง บันดาลใจให้บรรพบุรุษสร้างสรรค์ศิลปของไทย ปรากฏทางวัตถุและสถานที่สำคัญให้เห็นอยู่ มากมายในทุกวันนี้ เช่น วัดวาอาราม ปราสาทราชวัง พระพุทธรูป และถาวรวัตถุอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความวิจิตรงดงามอันแฝงไว้ด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้าในพระพุทธศาสนาที่ฝัง ลึกอยู่ในจิตใจของประชาชน³⁵ ความเจริญทางวัตถุนี้คนไทยในอดีตได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจสร้าง อุทิศไว้เพื่อพระพุทธศาสนาซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนไทยมีใจศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมาก

³² สุเมธ เมธาวิทยกุล, ศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, 2535), หน้า 5.

³³ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนา ประจำชาติ, หน้า 38-42.

³⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 25 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชน จำกัด, 2527), หน้า 68.

³⁵ เสทีอน สุภ โสภณ, พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย, หน้า 2-3.

ความเรียบร้อยดีงาม เป็นลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมไทย³⁶ วิธีชีวิตของคนไทยมีความเรียบร้อยดีงามที่สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา จะเห็นได้จากคนไทยมีวัฒนธรรมทางจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา กรุณา เสียสละ รู้จักให้อภัย กลัวบาป สุภาพอ่อนน้อม อวดทน ขยันหมั่นเพียร ฯลฯ อันเป็นผลมาจากการยึดถือหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ความยึดมั่นในหลักธรรมนี้ก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ดีงามและสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปกรรมแบบไทย วรรณกรรมและระเบียบประเพณี เป็นต้น

นับได้ว่า พระพุทธศาสนาได้ให้ความเจริญแก่ชาติบ้านเมืองหลายประการ โดยมีวัดและพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถาบันพระพุทธศาสนา ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยตลอดมา โดยมีส่วนช่วยในการกล่อมเกลาคิดใจและลักษณะนิสัย ตลอดจนให้บริการตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาทางสังคมให้แก่เรามาแล้วมากมาย แม้กระทั่งในปัจจุบัน ความสำคัญดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ พระภิกษุสงฆ์และวัดยังต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและทางราชการอยู่ตลอดไป สถาบันแห่งนี้จึงอำนวยประโยชน์เกื้อกูลต่อการปกครองและการบริหารบ้านเมืองมาอย่างต่อเนื่อง³⁷

วัดและพระภิกษุสงฆ์มีคุณค่าและบทบาทต่อสังคมไทย กล่าวพอเป็นสังเขปได้ดังต่อไปนี้³⁸

1. วัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษา วัดในสมัยก่อนคือสถาบันการศึกษาแห่งแรกและแห่งเดียวที่จะให้ความรู้และวิชาชีพ พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีความรู้สูงกว่าชาวบ้านทำหน้าที่จัดการศึกษา และทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์ในฐานะเป็นผู้นำทางปัญญาของชุมชน คนในสมัยก่อนจะส่งบุตรหลานไปเป็นศิษย์วัด หรือบวชเป็นพระภิกษุ สามเณรเพื่อเรียนการอ่าน เขียน และรับการอบรมทางศีลธรรมจริยธรรม เมื่อเป็นผู้ใหญ่จะได้เป็นคนดีมีคุณธรรมของสังคม ซึ่งการได้ผ่านการบวชเรียนนี้ชาวบ้านถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูงแก่ตนเองและวงศ์ตระกูล การบวชมีคุณค่ายิ่งต่อความรู้สึกรวมถึงจิตใจของคนไทย การบวชเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการศึกษาหลักธรรมมีความสำคัญทั้งในส่วนขององค์พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ บรรดาข้าราชการ และประชาชน กลายเป็นประเพณีไทยที่สืบทอดกันเรื่อยมา แม้ในปัจจุบันทางราชการก็ยังเห็นความสำคัญของการบวชว่าจะสามารถกล่อมเกลาคิดใจผู้บวชให้ประพฤติตนเป็นคนดีได้ จึงกำหนดให้ข้าราชการลาบวชได้เต็มพรรษา แสดงให้เห็นว่าในสมัยก่อนบ้านเมืองเจริญขึ้นมาได้เพราะคนไทยพึ่งพาอาศัยวัดในการศึกษา แม้กระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งปรับปรุงแผนการศึกษาให้เป็นสมัยใหม่ก็ยังอาศัยระบบการศึกษาของวัดเป็นพื้นฐานอยู่มาก และแม้ในปัจจุบันบทบาทในการจัดการศึกษาของวัด ก็

³⁶ ชำเลียง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.), หน้า 81.

³⁷ ทินพันธ์ นาคะตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 1.

³⁸ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-7”

ยังมีปรากฏให้เห็นได้ว่ามีโรงเรียนที่เกิดและตั้งอยู่ในวัดมากมาย การศึกษาในสมัยก่อนจึงมีทั้ง การสอนวิชาการและให้การอบรมศีลธรรมอันดีแก่ชาวบ้านควบคู่กันไป ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็น การศึกษาที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศชาติ

2. วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ประชาชนจะมาร่วมพิธีและกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางสังคม และศาสนา วัดและพระภิกษุสงฆ์จึงเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่อยู่เหนือจิตใจของคนไทย และวัดเป็นสถาบันที่สำคัญรองลงมาจากสถาบันครอบครัว เพราะวัดเป็นสถานที่ให้คำแนะนำ ปรีกษาและคำปลอบใจแก่ชาวบ้านที่มีปัญหายุ่งยาก ทำให้คลายความทุกข์กังวลใจไปได้

3. วัดเป็นสถานสงเคราะห์สำหรับและที่พักพิงสำหรับคนยากจน คนชราและเด็กกำพร้า บางครั้งก็อาศัยวัดเป็นที่พักแรมของคนเดินทางไกล พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตาจิต ต่อชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านมีปัญหาในการครองชีพมักได้รับการแก้ไขหรือบรรเทาจากพระภิกษุสงฆ์ การสังคมสงเคราะห์จึงเป็นอีกหน้าที่หนึ่งของพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำได้โดยไม่หวังผลตอบแทน ทำให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งในหมู่คนยากจนหรือคนด้อยโอกาสทั้งหลายว่า พระภิกษุสงฆ์และวัดเป็นที่ พึ่งสุดท้ายที่ปลอดภัยที่สุด

4. เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและเล่นกีฬา แม้เพียงเหยียบย่างเข้าไปในวัด ความทุกข์ เดือดร้อนก็บรรเทาลง

5. เป็นสถานที่ทำธุรกิจ ชาวบ้านอาจเช่าที่ดินของวัดปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย โดยวัด คิดค่าเช่าในราคาถูก

6. เป็นแหล่งจ่ายน้ำดื่มให้แก่ประชาชน วัดมักมีบ่อน้ำ สระน้ำ หรือถังเก็บน้ำที่ให้บริการ แก่ชุมชนรอบวัดในฤดูแล้ง

7. เป็นแหล่งข่าวสำหรับสื่อสารจากทางราชการไปสู่ประชาชน วัดจะเป็นที่สำหรับปิด ประกาศของทางราชการ เจ้าอาวาสกับชาวบ้านจะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันเป็นประจำ วัดทำหน้าที่เป็นสโมสรที่ประชาชนมีโอกาสมาพบปะสังสรรค์กันในวันทำบุญตามประเพณี

8. วัดเป็นสถานที่สำหรับฌาปนกิจและเก็บศพ พระภิกษุสงฆ์จะเป็นที่พึ่งทางใจได้เป็น อย่างดีแก่ครอบครัวของผู้สูญเสียญาติพี่น้อง

ดังที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีคุณค่าและความผูกพันต่อสังคมไทยอย่าง ลึกซึ้งมากเพียงใด ประเทศไทยจึงขาดเสียมิได้ซึ่งศาสนาพุทธอันเป็นแกนนำสำคัญของสังคมไทย ในทุกด้าน นอกจากนี้การที่บรรพบุรุษของเราได้กำหนดให้สถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักที่สำคัญนั้น ทำให้เรามองเห็นถึงพระปรีชาสามารถ

ปราศปรื่องของบรรพชนไทยเป็นอย่างยิ่งว่า สถาบันดังกล่าวทั้งสามสถาบันนี้จะขาดสถาบันใดสถาบันหนึ่งมิได้ เพราะต่างต้องเกี่ยวพันอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือ³⁹

ก. สถาบันชาติ เครื่องหมายของความเป็นชาติย่อมมีส่วนประกอบหลายอย่างรวมกัน แต่ละส่วนประกอบที่บ่งชี้ถึงความเป็นชาติได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย และเหตุที่ประเทศไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนามานานแต่โบราณ ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อถือทางพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น ฉะนั้น หากพระพุทธศาสนาได้รับความกระทบกระเทือนย่อมมีผลให้สถาบันชาติสั่นคลอนไปด้วย

ข. สถาบันพระมหากษัตริย์

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะโดยกฏมณเฑียรบาลและโดยรัฐธรรมนูญ การที่ชนในชาติยังมีความเลื่อมใสศรัทธายอมรับนับถือพระพุทธศาสนาอยู่ตราบใด ย่อมแสดงให้เห็นถึงการมีลัทธิความเชื่อถือที่สอดคล้องกับองค์พระประมุข มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะสูงสุดร่วมกัน อันเป็นพื้นฐานแห่งความมั่นคงของชาติที่สำคัญ

ค. สถาบันพระพุทธศาสนา โดยความเป็นจริงแล้วพระพุทธศาสนามีอาจตั้งอยู่ได้โดยปราศจากการความอุปถัมภ์จากองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกและจากรัฐ เพราะพระภิกษุสามเณรซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสถาบันนี้ เป็นผู้ทรงศีล เป็นผู้ขัดเกลาจิตใจ เป็นผู้เผยแผ่ประกาศพระศาสนาในฐานะศาสนทายาท มิได้ประกอบอาชีพการงาน การดำรงสมณเพศต้องอาศัยชาวบ้านและฝ่ายบ้านเมือง หากขาดการอุปถัมภ์จากรัฐและพระมหากษัตริย์เมื่อใดก็ย่อมจะดำรงอยู่ไม่ได้เช่นกัน

โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย คนไทยจึงถือว่า พระภิกษุสงฆ์และวัดเป็นตัวแทนของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคม เป็นที่ทรงไว้ซึ่งความเรียบร้อยดีงามทั้งหลายที่ได้รับการยกย่องบูชาและยึดถือเป็นแบบอย่าง เป็นเป้าหมายและหลักชัยในการพัฒนาตนเองและชุมชน⁴⁰

³⁹ สุทธิวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ, ศาสนาประจำชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), หน้า26-28.

⁴⁰ ชำเลียง, หน้า 81-82. “เรื่องเดียวกัน, หน้า 81-82”

2.4 พระพุทธศาสนากับความมั่นคงของชาติ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ถ้าประเทศใดมีประชากรที่มีคุณธรรมเป็นหลักยึดเหนี่ยวในจิตใจ จึงจะนับว่าประเทศนั้นมีประชากรที่มีคุณภาพ เมื่อพระพุทธศาสนาประดิษฐานอยู่ในแผ่นดินไทยอย่างถาวรแล้ว นับแต่นั้นมาวิถีชีวิตของคนไทยก็มีความเรียบร้อยดีงามที่สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา⁴¹ คนไทยถือว่า พระภิกษุสงฆ์และวัดเป็นที่ทรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยดีงามทั้งหลายทั้งปวง เป็นที่ยกย่องบูชาและยึดถือเป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเป้าหมายในการพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่สภาพเรียบร้อยดีงาม ชาติที่มีความมั่นคงจะต้องมีประชากรที่มีคุณภาพสูง มีสุขภาพอนามัยทางกายสมบูรณ์ มีจิตใจที่เป็นสุขสงบเย็นและเข้มแข็งปราศจากความบีบคั้นกดดันภายใน มีสติปัญญาเฉียบคมกว้างขวาง สามารถสร้างสรรค์ระบบบริหาร การเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมและอารยธรรมอันรองรับสนับสนุนให้ปัจเจกชนพัฒนาชีวิตจิตใจของตนให้มากที่สุดตามศักยภาพที่มีในตนได้ พระพุทธศาสนาสั่งสอนให้บุคคลสร้างสมคุณความดีในตน ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงของชาติ โดยการสร้างสรรค์ประชากรที่มีคุณภาพสูง พิจารณาได้จากระบบปฏิบัติธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาที่ใช้กันอยู่แพร่หลายในสังคมไทยแต่ในสมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบันระบบหนึ่ง คือ การปฏิบัติทาน ศีล และภาวนา ว่ามีผลเสริมสร้างความมั่นคงของชาติได้ โดยเหตุที่ในพื้นที่วัฒนธรรมไทยเรานั้น มีแนวคิดเรื่องการทำบุญแทรกซึมอยู่ตลอดในการดำรงชีวิตประจำวันและเน้นให้ชัดเจนในโอกาสพิเศษเกี่ยวกับวันสำคัญในพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น ในพระไตรปิฎกกล่าวถึง บุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ทาน หมายถึง การทำบุญด้วยการเสียสละแบ่งปัน รวมทั้งการให้อภัย ศีล หมายถึง การทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี และภาวนา หมายถึง การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา หรือการฝึกอบรมจิตใจ ผลดีที่ตามมาจากการปฏิบัติตามหลักการทำบุญนี้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในหมู่ชาวไทยด้วยกันและความสัมพันธ์ต่อชนชาติอื่นดำเนินไปด้วยดี ซึ่งป้องกันการแตกแยกมิให้เกิดขึ้น หรือเมื่อเกิดการขัดแย้งกันแล้ว ก็สามารถประสานรอยร้าวในสังคมได้ การยึดถือหลักธรรมในพระพุทธศาสนาจึงส่งเสริมให้ประเทศไทยมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน⁴²

⁴¹ ชำเลียง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.), หน้า 81-82.

⁴² ระวี ภาวิไล, คำบรรยายเรื่อง พุทธศาสนากับความมั่นคงของชาติ (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.), หน้า 6-9.

ศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อและศรัทธา เมื่อชาวพุทธเป็นเสียงส่วนใหญ่ในประเทศไทย การปกครองประเทศก็ดำเนินไปตามครรลองแห่งหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นที่ยอมรับกันได้ในหมู่ประชาชน ผลจากการนับถือศาสนาเดียวกันก่อให้เกิดความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์กันระหว่างคนในชาติ ถ้าชาติใดประชาชนมีความเชื่อแตกต่างกันจนไม่มีเสียงส่วนใหญ่ที่มากพอแล้ว มักจะเกิดปัญหาทางการเมืองตามมา ดังเช่นตัวอย่างในประเทศเลบานอน อินโดนีเซีย อินเดีย ศรีลังกา และติมอร์ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้แต่พลเมืองที่มีเชื้อชาติและสัญชาติเดียวกัน หากมีความเชื่อแตกต่างกันในเรื่องศาสนาแล้ว จะเกิดการแบ่งแยกเป็นฝักฝ่ายไม่ยอมขึ้นต่อกัน ไม่อาจรวมกันได้เป็นหนึ่งเดียว และความขัดแย้งทางศาสนานี้เองเป็นสาเหตุของการไม่ยอมรับความคิดเห็นหรือความเชื่อของอีกฝ่ายได้เลย เพราะมนุษย์มีความหวาดระแวงกันอยู่แล้วตามธรรมชาติ ความสงบสุขในชาติที่มีฝักฝ่าย หรือลัทธินิกายแห่งศาสนามากมายและแยกย่อยจึงเกิดขึ้นได้ยาก

ฉะนั้น การที่ประเทศไทยสามารถรักษาความเป็นเอกภาพของชาติมาได้จนถึงวันนี้ จึงมิใช่เรื่องที่น่าอัศจรรย์หรือระยะเวลาเพียงเล็กน้อยในการสร้างและรักษาชาติ หากแต่ยังมีปัจจัยอื่นที่มีค่ายิ่งใหญ่เป็นรากฐานและโครงสร้างของชาติ นั่นก็คือพระพุทธศาสนาที่นอกจากจะมีส่วนสำคัญในการสร้างจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมอันดีงามให้เกิดมีขึ้นแล้ว พระพุทธศาสนายังเป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของสังคมไทยอีกด้วย

2.5 พระภิกษุสงฆ์ในฐานะผู้สืบทอดศาสนา

พระภิกษุสงฆ์คือตัวแทนของพระพุทธศาสนาที่ทำหน้าที่สืบทอดศาสนาให้ยืนยาวมาจนถึงปัจจุบัน สังคมไทยถือว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่คนไทยมองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุดจากในบรรดางค์ประกอบของพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่มีฐานะพิเศษเหนือบุคคลทั่วไปในสังคมไทยและเป็นที่คาดหวังของประชาชนว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ดีงาม

2.5.1 พระสงฆ์ในอุดมคติของพระพุทธศาสนา⁴³

- ก. เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้วตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา (สุปฏิปันโน)
- ข. เป็นผู้ปฏิบัติตรงตามพระธรรม ไม่หลอกลวงเสแสร้ง (อุชุปฏิปันโน)

⁴³ วศิน อินทสระ, ศีล สมาธิ ปัญญา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2543), หน้า

ค. เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ ปฏิบัติเพื่อความรู้ในธรรม (ญาปฏิบัติปันโน)

จ. เป็นผู้ปฏิบัติที่น่านับถือ สมควรแก่ความเป็นสมณะ (สามิจิปฏิบัติปันโน)

จากอุดมคติของพระพุทธศาสนาที่มีต่อศาสนทายาทดังกล่าว จะเห็นได้ว่า พระภิกษุสงฆ์ต้องเป็นบุคคลที่เรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติให้ถูกต้องตรงตามหลักการนั้น เพื่อมุ่งไปสู่ความพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง จึงจะได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่บวชเข้ามาเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา

2.5.2 ที่มาแห่งการประพาศที่ติงามของพระภิกษุสงฆ์

เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นสมาชิกในชุมชนสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นหมู่คณะที่สามารถรองรับพระพุทธศาสนาเอาไว้ได้โดยมีความเหมาะสมที่จะปฏิบัติธรรมต่อไปจนกว่าจะบรรลุมรรคผลนิพพาน⁴⁴ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติหลักปฏิบัติตนสำหรับพระภิกษุสงฆ์ขึ้น เรียกว่าพระวินัย โดยมีความจำเป็นที่ต้องบัญญัติไว้เพราะคนที่เข้ามาบวชแต่ละคนมีนิสัยไม่เหมือนกันและมาจากสิ่งแวดล้อมต่างกัน พระวินัยเป็นสิ่งที่คอยควบคุมความประพฤติของพระภิกษุให้มีระเบียบเรียบร้อยติงาม จะได้ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกันจนแตกสลายไปในที่สุด⁴⁵

พระวินัยนี้เปรียบเหมือนประมวลกฎหมายสำหรับบังคับควบคุมความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะ พระพุทธเจ้าได้บัญญัติสิกขาบทไว้มากมายถึง 227 สิกขาบท มีทั้งข้อกำหนดที่วัดด้วยความเป็นส่วนตัวของพระภิกษุสงฆ์ ข้อกำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุสงฆ์ด้วยกันเองและความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับฆราวาส ตลอดจนขนบธรรมเนียม และการปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พระวินัยกับพระธรรมต่างก็มีความสำคัญด้วยกัน แต่แตกต่างกันในแง่ที่ว่า พระธรรมเป็นหลักปฏิบัติสำหรับขัดเกลาจิตใจส่วนบุคคลซึ่งไม่มีการบังคับให้ผู้ใดทำ⁴⁶ ส่วนพระวินัยคือข้อบังคับ

⁴⁴ ไสว มาลาทอง, คู่มือการศึกษาปฐมบัญญัติประกอบการเรียนการสอนวินัยบัญญัติ
นักธรรมชั้นตรี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535), หน้า 9-10.

⁴⁵ “เรื่องเดียวกัน”

⁴⁶ พระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), วินัยบัญญัติและฆราวาสบัญญัติ
(กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2540), หน้า ภาคนำ (4).

หรือกฎเกณฑ์ที่เป็นรากฐานของการปฏิบัติธรรมให้บรรลุผลสำเร็จ เป็นข้อบังคับให้พระภิกษุสงฆ์ต้องทำตามเพื่อให้เกิดมีความเหมาะสมทางกายและวาจา ก่อน ส่วนการมีความเหมาะสมทางจิตใจนั้นเป็นหน้าที่ของพระธรรม⁴⁷ พระวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่จำต้องรักษาและยึดถือเพื่อความดีงามต่อสงฆ์เองและสังคมส่วนรวม ทั้งนี้เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะได้อีกทั้งสมาชิกมีความประพฤติดีแสดงออกมามีภายนอกให้เห็นได้ทางการกระทำและคำพูดซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นของการดำรงสมณเพศ ความสำคัญของพระวินัยดังกล่าวปรากฏให้เห็นจากพุทธพจน์ที่ว่า

“ดูกรอานนท์ ธรรมและวินัยที่เราได้แสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย จักเป็นศาสดาของพวกเธอ เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว” (ที.ม.10/141/178)⁴⁸

2.5.3 ประโยชน์ของพระวินัย

ประโยชน์ที่มุ่งหมายของพระวินัยแต่ละข้อมีดังนี้⁴⁹

1. เพื่อความดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์
2. เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
3. เพื่อกำราบคนหน้าด่านไม่รู้จักอาย
4. เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม
5. เพื่อปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน
6. เพื่อบำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลังก
7. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
8. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่เลื่อมใสแล้ว
9. เพื่อความดำรงมั่นแห่งสัตถธรรม
10. เพื่อส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัยให้หนักแน่น

(วินย.1/20/37; อง.ทสก.24/31/74)

⁴⁷ “เรื่องเดียวกัน”

⁴⁸ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2538), หน้า 81.

⁴⁹ พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2529), หน้า 436.

จะเห็นว่า วัตถุประสงค์ของพระวินัยแสดงถึงเจตนารมณ์ที่เน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามและประโยชน์สุขของสังคมเป็นที่ตั้ง ความมุ่งหมายของการมีวินัยก็เพื่อควบคุมจิตใจให้มีธรรม มีการแสดงออกทางกระทำและคำพูดอันสำรวม และเพื่อเป็นตัวอย่างอันดีงามชักจูงผู้อื่นให้ทำตาม ถ้าพระภิกษุสงฆ์ประพฤติตามพระธรรมวินัยสม่ำเสมอ ย่อมมีความเห็นและความประพฤติเป็นอย่างดีด้วยกัน ทำให้สมาชิกสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกันและรักษาหมู่คณะไว้ได้ด้วยดี อันเป็นผลดีในการสืบทอดและดำรงรักษาหลักการของพระพุทธศาสนาตามเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้า เมื่อพระภิกษุสงฆ์ทุกรูปต่างบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาโดยสมัครใจ จึงต้องถือว่าพระภิกษุสงฆ์ต่างได้แสดงเจตนายอมรับพระวินัยบัญญัติของพระพุทธองค์ทุกประการ และเป็นการให้สัญญาว่าเมื่อบวชแล้วจะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่แล้วทั้งสิ้นเหมือนกันโดยตลอด ทั้งนี้การบวชมีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมผู้บวชให้เป็นคนดีมีศีลธรรมและจัดเป็นบุญกุศลอย่างสูงในความเชื่อของพุทธศาสนิกชนชาวไทย⁵⁰

2.5.4 ผลของการละเมิดพระวินัย

พระวินัยนั้นเป็นที่มาแห่งการปฏิบัติตนอันเรียบร้อยดีงามของพระภิกษุสงฆ์ เมื่อใดที่พระภิกษุสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามพระวินัยโดยเคร่งครัด ไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจหรือไม่ก็ตาม จะถือว่าต้องอาบัติ มีโทษหนักและเบาต่างๆ กันตามแต่ลักษณะที่ฝ่าฝืน อาบัติแบ่งออกอย่างกว้างๆ ตามลักษณะของโทษได้ดังนี้⁵¹

1. อาบัติอย่างหนัก ถึงขั้นขาดจากความเป็นพระทันที
2. อาบัติอย่างกลาง ต้องอยู่กรรมจึงจะพ้นอาบัติ
3. อาบัติเบา ต้องกล่าวแสดงต่อหน้าพระภิกษุสงฆ์ด้วยกันจึงจะพ้นอาบัติ

ในบรรดาอาบัติทั้งสามข้อดังกล่าว อาบัติอย่างหนักมีโทษร้ายแรงที่สุดถึงขั้นขาดจากความเป็นพระภิกษุสงฆ์ทันทีที่ได้กระทำ ที่เรียกว่า ปราศิก มี 4 ประการ คือ⁵²

1. ห้ามเสพเมถุนไม่ว่ากับคนหรือสัตว์ ทั้งที่ตายและยังมีชีวิต
2. ห้ามลักทรัพย์ที่มีค่าตั้งแต่หนึ่งบาทขึ้นไป
3. ห้ามฆ่าคน

⁵⁰ ชำเลียง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า 72.

⁵¹ ไสว มาลาทอง, คู่มือการศึกษาปฐมบัญญัติประกอบการเรียนการสอนวินัยบัญญัติ นักธรรมชั้นตรี, หน้า 4.

⁵² พระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), วินัยบัญญัติและนราวาสบัญญัติ, หน้า 159.

4. ห้ามอวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตน

อาบัติหนักที่รองลงมาจากปราชิก เรียกว่าสังฆาติเสส เป็นความผิดขั้นที่ต้องฝึกใจเสียใหม่ ด้วยการอยู่ปริวาสกรรม ซึ่งหมายถึงการลงโทษตนเองขนาดหนักตามที่บัญญัติไว้เสียก่อนจึงจะให้ เป็นพระอยู่ต่อไปได้ ความผิดที่เป็นสังฆาติเสส ได้แก่ ห้ามอุกต้องเกล้าค้ำกายหญิง ห้ามพุดเกี่ยว หญิง ห้ามพุดหลอกล่อให้หญิงบำเรอตนด้วยกาม ห้ามสร้างกุฎิแก่ตนเกินขนาดกว้าง 7 คืบ ยาว 12 คืบ ห้ามโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติปราชิกอันไม่มีมูล ห้ามทำให้สงฆ์แตกกัน เป็นต้น⁵³

อาบัติที่รองลงมาจากสังฆาติเสส คือ ปาจิตตีย์ เป็นความผิดขั้นสำนึกเสียใจและรับปากว่า จะไม่ทำอีก ได้แก่ ห้ามนอนร่วมกับหญิง ห้ามพุดอวดอุตริมนุสสรธรรมที่มีจริงแก่ผู้ที่มีไซภิกษุ ห้าม บอกอบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นแก่ผู้ที่มีไซภิกษุ ห้ามดื่มสุรามรัย ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามกลบเกลื่อน ความผิดโดยอ้างว่ายังไม่รู้วินัยข้อนี้ ห้ามกล่าวดูพระธรรมวินัย ห้ามเข้าบ้านในเวลาวิกาลโดยไม่ บอภิกษุ เว้นแต่มีกิจรีบด่วน เป็นต้น⁵⁴

2.6 บทบาทของพระภิกษุสงฆ์ไทยในอดีต

ในอดีตที่ผ่านมา พระภิกษุสงฆ์ได้สร้างคุณประโยชน์ไว้แก่สังคมไทยมากมายหลาย ประการ พอสรุปได้ดังนี้

1. ให้การอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน ให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านศิลปวิทยา การต่างๆ เท่าที่มีในสมัยก่อน เป็นครูอาจารย์ผู้บ่มเพาะนิสัยที่ดีให้แก่เยาวชนของชาติ
2. ให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้ยากไร้ด้วยการให้ที่พักพิงพร้อมทั้งให้การศึกษาล่า เรียนไปด้วย เป็นนักสงคมสงเคราะห์ที่มีเมตตากรุณาสูง
3. รักษาคนเจ็บป่วยตามภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อน เป็นผู้จัดปัดเป่าโรคภัยให้แก่ ชาวบ้านอย่างได้ผลดี
4. เป็นคนกลางคอยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยปัญหาข้อพิพาทในชุมชน ให้คำปรึกษาแนะนำและ ช่วยเหลือทางใจแก่ผู้มีความทุกข์กลัดกลุ้มใจ เป็นนักจิตวิทยาที่เข้าใจและแก้ปัญหาของชาวบ้าน ได้ อดี
5. เป็นผู้นำในทางจิตใจและปัญญาในท้องถิ่น สามารถระดมพลังจากชาวบ้านมาช่วยกัน พัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าได้เป็นผลสำเร็จ

⁵³ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 160-161”

⁵⁴ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 167-175”

พระภิกษุสงฆ์ได้ดำเนินบทบาทดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องส่งผลดีต่อชุมชนท้องถิ่นเรื่อยมา นับได้ว่าพระภิกษุสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า โดยการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความสุขและความสามัคคีปรองดองกันในสังคมไทย พระภิกษุสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่สถิตย์อยู่ในใจของประชาชนมาช้านาน

2.7 สถานะของพระภิกษุสงฆ์ในสังคมไทย

พระภิกษุสงฆ์ตามหลักดั้งเดิม คือคนที่สละความสุขในทางโลกเข้ามาอาศัยเพศสมณะ ประพฤติธรรมเพื่อขัดเกลาดนเองให้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสชั้นอุกฤษฏ์ และพร้อมๆ กันนั้นก็สั่งสอนชักจูงให้คนอื่นๆ นำเอาธรรมในพระพุทธศาสนาไปฟอกตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสด้วย⁵⁵ การบวชจึงมีขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการศึกษาพระธรรมวินัยอันเป็นหลักการของพระพุทธศาสนา การบวชของพุทธศาสนิกชนชาวไทยปัจจุบันมี 2 ประเภท คือ บวชชั่วคราว และบวชเพื่อเป็นศาสนทายาทต่ออายุพระพุทธศาสนา การบวชมีความหมายสำคัญที่สุดอยู่ที่การศึกษาเล่าเรียนพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดตลอดเวลาที่เป็นพระภิกษุสงฆ์อยู่นั้น เพื่อเป็นการสร้างสมความเรียบร้อยดีงามให้แก่ตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม⁵⁶ เป็นต้นแบบแห่งความเรียบร้อยดีงามของคนไทยและสังคมไทยที่ไม่อาจหาจากที่อื่นเทียบเท่าได้เลย⁵⁷

ตามธรรมเนียมอันเป็นเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนานั้น คนที่ดีคือคนที่บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส ยิ่งบริสุทธิ์จากกิเลสมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งเป็นคนดีมากขึ้นเท่านั้น ถ้าบริสุทธิ์จากกิเลสได้โดยสิ้นเชิง คนนั้นก็เป็นคนดีเต็มที เปรียบได้กับธรรมในพระพุทธศาสนาแม้จะมีมากมาย แต่ธรรมทั้งหมดนั้นมีหน้าที่อย่างเดียวกัน คือทำหน้าที่ฟอกผู้ปฏิบัติให้บริสุทธิ์จากกิเลส คนที่เข้าถึงพระพุทธศาสนา ก็คือคนที่รับเอาธรรมในพระพุทธศาสนาไปฟอกตนให้บริสุทธิ์จากกิเลส ความบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสจึงเป็นคุณสมบัติที่พระภิกษุสงฆ์ควรมีในฐานะที่เป็นศาสนบุคคล⁵⁸ แม้พระพุทธเจ้าก็ทรงเล็งเห็นความจำเป็นว่า คนที่เข้ามาถือเพศเป็นพระแล้วจำเป็นต้องมีความบริสุทธิ์ทางกายวาจาเป็น

⁵⁵ ชำเลียง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า 82.

⁵⁶ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 83”

⁵⁷ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 85”

⁵⁸ พระภิกษุปาสาทิโก, พระพุทธบัญญัติ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2522), หน้า กถามุข ก-ค.

คุณสมบัติซึ่งเป็นความดีขั้นต่ำที่สุดในพระพุทธศาสนา หากใครทำความดีขั้นต่ำสุดนี้ไม่ได้ ผู้นั้นก็ไม่สมควรจะมาถือเพศเป็นภิกษุ⁵⁹

ผู้ที่ถือเพศสมณะเป็นบุคคลที่มีภาวะเหนือกว่าบุคคลทั่วไป ในแง่ที่มีกฎเกณฑ์บังคับเป็นกรอบแห่งความประพฤติโดยเคร่งครัดอันเป็นสิ่งที่ทำได้ยากสำหรับปุถุชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีความประพฤติทางกายและวาจาให้ถูกต้องตามพระวินัยเป็นสิ่งจำเป็นมากในเบื้องต้นสำหรับพระภิกษุสงฆ์ หากพระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติตนย่อหย่อนหรือละเลยเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแล้ว การบวชย่อมไม่มีประโยชน์อันใดต่อสังคมเพราะปราศจากอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา หากจะมีประโยชน์ก็เป็นประโยชน์เฉพาะตนเองซึ่งเป็นการบวชเพื่อหลอกลวงสาธารณชนให้หลงเชื่อ ย่อมเป็นการกระทำที่สร้างความเสียหายต่อสงฆ์ส่วนรวมและพระพุทธศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พระภิกษุสงฆ์มีภารกิจสำคัญโดยตรงที่ต้องกระทำต่อตนเองและผู้อื่น กล่าวคือ มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยสืบทอดเจตนารมณ์จากพระพุทธเจ้า ให้รู้ประจักษ์แจ้งจนเกิดความเข้าใจในหลักการของพระพุทธศาสนาแล้วนำมาปฏิบัติด้วยตนเองตามแนวทางของธรรมโดยมีวินัยสงฆ์เป็นเครื่องช่วยประคับประคองสนับสนุนให้ดำเนินไปตามแนวทางที่ถูกต้อง เมื่อได้ผลในทางปฏิบัติสำเร็จเป็นผลดีแล้วก็มีหน้าที่ต้องออกสั่งสอนเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แพร่หลายไปสู่สาธารณชนด้วยเมตตาจิตให้ผู้อื่นมีความเห็นชอบและประพฤติดีงามตามพระธรรมในพระพุทธศาสนาสืบต่อไป พระภิกษุสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่มีภาวะและบทบาทที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป ซึ่งส่งผลให้พระภิกษุสงฆ์มีสถานะพิเศษในสังคมไทย

พุทธศาสนิกชนไทยถือว่า การบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์เป็นเรื่องสำคัญที่สุดในวิธีการทำบุญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง และแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลอยู่เหนือจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของชาวไทยส่วนมากด้วย⁶⁰

อาจกล่าวได้ว่าสถานะพิเศษของพระภิกษุสงฆ์มีที่มาจากแนวความคิดของคนไทยพอสรุปได้ดังนี้

1. พระภิกษุสงฆ์อยู่ในฐานะผู้ครองเพศพรหมจรรย์ หมายความว่ามิมีรูปแบบการเป็นอยู่เหนือกามและกิเลสต่างๆ เป็นผู้สละทุกสิ่งทุกอย่างในทางโลกแล้วอุทิศชีวิตเพื่อพระศาสนา มีวินัยที่เป็นพระพุทธบัญญัติเป็นกรอบควบคุมความประพฤติทั้งหมดอย่างละเอียดรอบคอบ มีความประพฤติทางกายวาจาและใจสำรวมสงบเย็น อีกทั้งแบบแผนการดำเนินชีวิตของพระภิกษุสงฆ์เป็นข้อปฏิบัติที่ยากสำหรับปุถุชนทั่วไปที่จะทำตามได้ครบถ้วน

⁵⁹ “เรื่องเดียวกัน, หน้า 83”

⁶⁰ ทินพันธ์ นาคะตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, หน้า 4.

2. การบวชมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อดับทุกข์ทั้งหลายที่มีอยู่ให้หมดสิ้นไป เพื่อบรรลุนิพพานที่สามารถเป็นจริงได้ในชีวิตนี้ แล้วนำไปสั่งสอนแนะนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์เช่นกัน โดยอาศัยพระธรรมที่สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างเหมาะสมทุกระดับ การบวชเป็นการแสดงออกซึ่งความตั้งใจที่จะเป็นคนดีของสังคมแม้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งของการบวช หรืออาจตลอดชีวิต ผู้บวชย่อมได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมไทยในฐานะเป็นผู้มีเกียรติที่สุดในสังคม เหนือกว่าการมีความมั่งคั่งหรืออำนาจใดๆ

3. พระภิกษุสงฆ์เป็นธรรมทายาทของพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับพระธรรมมากที่สุด เป็นหนึ่งในชุมชนสงฆ์ที่ดำรงรักษาพระธรรมวินัยไว้ได้ และทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป⁶¹ พระภิกษุสงฆ์ได้ชื่อว่าเป็นพยานแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่บังเกิดขึ้นเมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีมาแล้วที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

4. พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ให้มากแต่รับน้อยเท่าที่จำเป็น โดยรับอาหารและปัจจัยสี่ที่จำเป็นจากชาวบ้านถวายเป็นทาน และพระสงฆ์ตอบแทนชาวบ้านด้วยการประพฤติปฏิบัติตนเป็นประโยชน์แก่กุลต่อสังคมส่วนรวม

5. พระภิกษุสงฆ์เป็นที่เคารพของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นองค์ศาสดาคด้วย ดังมีพุทธพจน์ว่า

“เราสักการะ เคารพ อาศัยธรรมที่เราได้ตรัสรู้นั้นเองอยู่ และเมื่อใดสงฆ์เติบโตใหญ่ขึ้นแล้วเมื่อนั้นเราขอมมีเคารพแม้ในสงฆ์” (อง.จตุกก.21/21/27)

6. เนื่องจากคนไทยส่วนมากเป็นพุทธศาสนิกชนจึงต้องการให้มีพระภิกษุสงฆ์ผู้มีศีลบริสุทธิ์อยู่ในบวรพุทธศาสนามากเท่าที่จะมากได้เพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป

7. พระภิกษุสงฆ์เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจริยธรรม พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมมากที่สุดในสังคม

8. พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ร่วมอยู่ในสงฆ์ เป็นสมาชิกแห่งชุมชนซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับธรรมโดยตรง เป็นที่ชุมนุมของผู้มีคุณธรรม หรือประพฤติปฏิบัติความดีไว้ได้มากที่สุด จึงเป็นสังคมของคนส่วนใหญ่ที่มีคุณธรรมเป็นสัญลักษณ์⁶²

สังคมไทยยกย่องพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นผู้มีคุณธรรมอันประเสริฐ เป็นผู้มีชีวิตที่อุทิศตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ด้วยใจเมตตากรุณาและมีความบริสุทธิ์ใจ⁶³ ความศรัทธาเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์แสดงออกด้วยการกราบไหว้และให้การต้อนรับในทุกโอกาสและสถานที่ สถานะ

⁶¹ พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต), พุทธธรรม, หน้า 438-439.

⁶² “เรื่องเดียวกัน”

⁶³ อนันต์ วิริยะพินิจ, บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า

อันสูงของพระภิกษุสงฆ์นี้อาจแลเห็นได้จากการที่พระมหากษัตริย์องค์พระประมุขของชาติยังแสดงความเคารพด้วยการกราบไหว้พระภิกษุสงฆ์ รวมทั้งบิดามารดาซึ่งต้องกราบไหว้บุตรเพื่อแสดงออกซึ่งความเคารพในพระภิกษุสงฆ์ ไม่ว่าพระภิกษุสงฆ์ผู้นั้นจะมีอายุพรรษานานมากน้อยเท่าใด หรือบรรลุนิคมชั้นสูงหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้มิใช่การเคารพผู้บวชในฐานะเป็นผู้หนึ่งผู้ใด หากแต่เป็นการเคารพในความเป็นพระภิกษุสงฆ์เป็นส่วนรวม การถือเช่นนี้เป็นประเพณีไทยที่มีมาแต่โบราณกาลและยังยึดมั่นกันอยู่ตลอดมาในสังคมไทย แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในด้านจิตวิญญาณและนับเป็นบุคคลที่มีฐานะเป็นปูชนียบุคคลในสังคมไทย

ความเคารพนับถือและศรัทธาของประชาชนในสังคมไทยที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์นั้น จะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากกฎหมายต่างๆ และการปฏิบัติของทางราชการต่อพระภิกษุสงฆ์ กล่าวคือ

กฎหมายยอมให้พระภิกษุสงฆ์มีสิทธิพิเศษบางประการ ดังต่อไปนี้

1. ไม่ต้องมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 68 และ 106
2. ไม่จำเป็นต้องไปศาล ไม่ว่ากรณีใดๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108
3. เมื่อจะเข้าเบิกความเป็นพยานต่อศาล ไม่ต้องสาบานตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัจจริงเสียก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112
4. แม้ม้าเป็นพยานในศาล จะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 115
5. ไม่เป็นบุคคลที่มีรายได้ เนื่องจากประมวลรัษฎากร มาตรา 66 ไม่บัญญัติว่าวัดเป็นนิติบุคคลที่ประกอบกิจการค้าดังเช่นนิติบุคคลอื่น

เมื่อพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดอาญา การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานต่อพระภิกษุสงฆ์ในกรณีนี้จะแตกต่างจากผู้กระทำความผิดที่เป็นฆราวาส การจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ เจ้าพนักงานมักมีความเกรงใจให้เกียรติต่อผ้าเหลืองที่ผู้กระทำความผิดนุ่งห่มอยู่มาก ไม่กล้าที่จะบุกเข้าจับกุมโดยทันทีและจะใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบในการขอให้พระภิกษุสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศก่อนที่จะดำเนินคดีตามกฎหมาย เนื่องจากกลัวบาปกรรม

นอกจากนั้น พระภิกษุสงฆ์ยังได้รับการอำนวยความสะดวกจากการเดินทางโดยสารรถประจำทาง เช่น มีที่นั่งซึ่งจัดไว้โดยเฉพาะ ไม่เสียค่าโดยสาร เป็นต้น และเมื่อพระภิกษุสงฆ์เดินทางไปที่แห่งใด ประชาชนจะหลบหลีกให้ความสะดวกไม่ให้ปะปนกับฆราวาส เป็นสัดส่วนเฉพาะพระภิกษุสงฆ์เสมอ

จากสิทธิพิเศษดังกล่าวที่พระภิกษุสงฆ์ได้รับจากสังคมไทยนั้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้สึกนึกคิดต่อพระภิกษุสงฆ์ในแง่ที่เคารพนับถือและศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยมในความเป็นพระ โดยไม่จำกัดว่าพระภิกษุรูปนั้นๆ จะเป็นใครมาก่อน เมื่อเข้ามาบวชแล้วผู้นั้นย่อมเป็นภิกษุในทันที

และประชาชนก็ให้ความเคารพเชื่อถือเป็นรูปแบบที่ถือครองอยู่ที่ทันทีเช่นกัน โดยสังคมไทยมีความเชื่อเป็นพื้นฐานร่วมกันว่า พระภิกษุสงฆ์คือผู้ที่มีแต่ความบริสุทธิ์ในสายตาของประชาชนและในสายตาของกฎหมาย เพราะถือว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ของความดีทั้งหลาย จึงเป็นที่ศรัทธาและไว้วางใจของสังคมไทยตลอดมา

2.8 การใช้อำนาจรัฐในอดีตต่อพระภิกษุสงฆ์ที่ประพฤติผิดพระธรรมวินัย

คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประวัติศาสตร์ของการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกับประมุขของรัฐมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการสังคายนาพระไตรปิฎก หรือการชำระวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ ล้วนแล้วแต่สำเร็จลงได้ด้วยพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เท่านั้น ดังในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีกรณีพระภิกษุสงฆ์ในสมัยนั้นบางส่วนประพฤติตนย่อหย่อน ไม่เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยในหลายเรื่อง พระองค์จึงทรงตรากฎพระสงฆ์ขึ้น เพื่อปรับปรุงสังคมและวินัยของสงฆ์ในสมัยนั้นให้ดีขึ้น กฎพระสงฆ์นี้มีลักษณะการใช้ถ้อยคำพรรณาพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์ในสมัยนั้นไว้อย่างพิสดารแสดงให้เห็นถึงสภาพของวงการพระสงฆ์ทั่วไปในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี⁶⁴

สาระสำคัญในกฎหมายพระสงฆ์ ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์⁶⁵ มีดังนี้

ข้อ 1. ห้ามการเทศนาธรรมและฟังธรรมที่แสดงเป็นกาทย์กลอนและกล่าวถ้อยคำตลกคะนองให้ผิดไปจากพระวินัย ถ้าพระสงฆ์สามเณรและราษฎรผู้ใดฝ่าฝืน จะเอาตัวผู้นั้นรวมทั้งญาติเป็นโทษ กฎให้ไว้ ณ วันเสาร์ เดือน 10 ขึ้น 5 ค่ำ ปีขาล จุลศักราช 1124 (พ.ศ.2305)

ข้อ 2. ห้ามพระภิกษุสามเณรรับฝากของฆราวาส ถ้าห้ามปรามแล้วฆราวาสไม่เชื่อ ให้พระภิกษุรูปนั้นแจ้งให้พระภิกษุที่อยู่ใกล้เคียงรับทราบรายการสิ่งของไว้ให้แน่นอน ถ้าฝ่าฝืน ฝ่ายที่เป็นพระภิกษุสามเณรจะถูกลงโทษจุกโทษยอกินนาทานปาราชิก (ลักทรัพย์) คือจับสึกออกไปและถูกเขียนอย่างหนัก ฝ่ายที่เป็นฆราวาสจะถูกบริบาทและถูกเขียนอย่างหนัก สืบเนื่องมาจากทรงเห็นว่า ภิกษุสงฆ์ทุกวันนี้ตั้งอยู่ในภูมิอันประเสริฐแล้ว แต่มิได้รักษาพระปาติโมกข์ตามพระวินัยยังคงประพฤติปฏิบัติเหมือนฆราวาส รับฝากทรัพย์สินมีค่าของหญิงไว้มากมายโดยมีความเสนาหาซึ่งกันและกัน เป็นผลให้พระภิกษุผิดศีล

⁶⁴ ทองเบ็้ม บ้านด่าน, “ความประพฤติของพระสงฆ์สมัยก่อน,” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 2 ฉบับที่ 18 (เมษายน 2524) : 72.

⁶⁵ สุทธิวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ, กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2540), หน้า 217-241.

ถ้าสามเนรรูปใดอายุครบอุปสมบทแล้วไม่ยอมบวชเพราะเอาแต่เที่ยวเล่นอยู่ สามเนรรูปนั้นรวมทั้งพระภิกษุผู้เป็นอาจารย์ตลอดจนญาติของสามเนรจะถูกลงโทษอย่างหนัก สืบเนื่องจากมีกลุ่มสามเนรผู้ใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งได้เล่าเรียนอิทธิฤทธิ์ให้ผิดไปจากคัมภีร์และวิปัสสนาธุระเกิดมีใจกำเริบ เมื่อได้พวกแล้วคบคิดกันประทุษร้ายต่อแผ่นดิน

กฎให้ไว้ ณ วันจันทร์ เดือน 6 ขึ้น 5 ค่ำ ปีเถาะ จุลศักราช 1145 (พ.ศ.2326)

ข้อ 3. ให้พระราชกษัตริย์จัดการแต่งตั้งภิกษุสงฆ์สามเนรทั้งในกรุง นอกกรุงและหัวเมืองทั้งสิ้น ให้เป็นราชาคณะและอธิการ ให้มีตราตั้งเป็นอักษรชื่อวัด ชื่อตัวประจำที่ราชาคณะเจ้าอธิการทุกตำแหน่ง ทุกวัด ถ้าแขวงหรือเมืองใดมีพระสงฆ์จำนวนมาก วัดหนึ่งให้มีอธิการ (เจ้าอาวาส) รูปหนึ่ง และพระอันดับ 9-10 รูปขึ้นไป ถ้ามีพระสงฆ์จำนวนน้อย วัดหนึ่งให้มีอธิการรูปหนึ่ง พระอันดับ 4-5 รูปขึ้นไป ให้คอยปฏิบัติรักษาพระพุทธรูป พระสถูป และพระเจดีย์ อย่าให้เป็นอันตราย

การเดินทางของพระภิกษุสามเนรเพื่อไปศึกษาเล่าเรียนยังต่างหัวเมือง ให้มีหนังสือสัญญาตราสำคัญแสดงชื่อตัว ชื่อฉายา พรรษา และนามพระอุปัชฌาย์อาจารย์ แล้วประทับตราราชาคณะหัวเมืองนั้นๆ ไปแจ้งแก่เจ้าอาวาส เจ้าคณะแขวง จังหวัดหัวเมือง ถ้าจะเข้ามาเล่าเรียนหรือทำกิจธุระอยู่วัดใด เมืองใดในกรุงให้แสดงหนังสือดังกล่าวต่อราชาคณะเจ้าอธิการในกรุง วิธีนี้หากมีพระสงฆ์ปฏิบัติไม่ดีก็สามารถสืบสาวเรื่องราวได้ง่าย เกิดความเคารพนับถือกัน ทำให้รู้ที่มาของพระแต่ละรูปเพื่อจะได้ทำสังฆกรรมด้วยกัน โดยไม่มีความรังเกียจต่อกัน

ห้ามมิให้อาณาประชาราษฎร์นับถือคบค้าพวกโกหก ถ้าปล่อยปละละเลยให้ผู้ที่ไม่ปฏิบัติอยู่ในพระวินัยทำการประทุษร้ายขึ้นในแขวง จังหวัด บ้านเมือง วัดวาอาราม ความนิคมใด จะเอาโทษเจ้าคณะ เจ้าอาวาส เจ้าเมือง เจ้าบ้าน แขวง จังหวัดนั้นๆ ฐานเป็นกบฏต่อแผ่นดินและพระศาสนาเป็นจลาจล

สืบเนื่องจากรัชกาลที่ 1 ทรงมีพระบรมราชโองการว่า พระศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปในภายหน้าได้ ต้องอาศัยฝ่ายราชาอาณาจักรและฝ่ายพุทธจักร พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่า ถ้ากุลบุตรบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระศาสนาแล้วให้อยู่ในสำนักของพระอุปัชฌาย์ก่อนเพื่อศึกษา กิจวัตรและวัตรอันควรปฏิบัติ ถึงแม้ว่าจะประพฤติดิเสสทำทุจริตอันมิควรก็จะเกิดความอายกลัวเพื่อนพรหมจรรย์และอุปัชฌาย์จะว่ากล่าวตักเตือน ภิกษุที่อยู่กับอุปัชฌาย์ก็จะเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ ปัจจุบันนี้พระภิกษุสงฆ์ทอดทิ้งพระวินัยบัญญัติ ไม่ค่อยจะตักเตือนสั่งสอนกำชับว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ครั้นกุลบุตรบวชเข้ามาแล้วก็มิได้ให้ศิษย์อยู่ถือนิสัยในหมู่คณะสงฆ์ครุอุปัชฌาย์อาจารย์ก่อนปล่อยให้เที่ยวไปโดยลำพังแล้วไปชุ่มช่อนทำตัวเป็นผู้รักษาศีลเจริญภาวนาทำกิริยาให้คนเลื่อมใสเคารพนับถือ แสดงความรู้วอดอิทธิฤทธิ์เป็นอูตริมนุสสรรมเป็นกลโกหกว่ามีบุญได้พบคนวิเศษมีวิชา คบคิดกับพวกเพื่อชิงเอาราชสมบัติทำให้เกิดจลาจล พวกโกหกเหล่านี้เป็นเพียงเอาผ้ากาสาพัตรมาห่มคลุมกายไว้ในพระศาสนา เหตุที่มีการประทุษร้ายต่อแผ่นดินก็เพราะพระสงฆ์ราชาคณะ

อธิการมิได้เอาใจใส่ตักเตือนว่ากล่าวตามพระวินัยบัญญัติ ถ้าผู้ใดรู้เห็นการกระทำอันเป็นการประทุษร้ายต่อแผ่นดินเกิดขึ้นในที่แห่งใดในพระราชอาณาจักร เจ้าอาวาส เจ้าคณะ เจ้าเมือง เจ้าบ้าน เป็นโทษฐานกบฏคิดทำร้ายแผ่นดินและพระศาสนา ซึ่งมีโทษถึงประหารชีวิต

กฎให้ไว้ ณ วันพฤหัสบดี เดือน 6 ขึ้น 8 ค่ำ ปีเถาะ จุลศักราช 1145 (พ.ศ.2326)

ข้อ 4. ให้พระราชคณะ เจ้าคณะอธิการ จัดทำบัญชีรายนามพระภิกษุสามเณรฝ่ายคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ ส่งให้สังฆการีธรรมการ และให้พระราชคณะ เจ้าคณะอธิการ สังฆการีธรรมการ กำชับว่ากล่าวพระภิกษุสามเณรอยู่เป็นประจำ ถ้าพระภิกษุสามเณรรูปใดหยาบช้าว่ายากสอนยากไม่ปฏิบัติตามให้กำจัดออกไปเสีย อย่าให้เข้าในหมู่คณะเป็นอันขาด หากพระราชคณะ เจ้าคณะอธิการ ภิกษุสามเณร สังฆการีธรรมการผู้ใดฝ่าฝืน จะเอาตัวและญาติโยมมาลงโทษตามโทษานุโทษ

สืบเนื่องจากมีพระภิกษুবวชแล้วไม่รักษารูกระ 2 ประการ คือ คันถธุระและวิปัสสนาธุระ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ หาเลี้ยงชีพในเพศสมณะ สร้างมลทินให้แก่ผ้ากาสาวพัตร์ และไม่อยู่ถือนิสัยในสำนักอุปัชฌาย์อาจารย์ โดยอุปัชฌาย์อาจารย์เองมิได้กำชับตักเตือน ปล່อยให้ปฏิบัติตามใจ

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย์ เดือน 8 ขึ้น 15 ค่ำ ปีเถาะ จุลศักราช 1145 (พ.ศ.2326)

ข้อ 5. พระสงฆ์ที่ต้องอาบัติปาราชิกแล้วให้มาบอกแก่สงฆ์ในอุโบสถเดียวกัน การปกปิดไว้และปฏิญาณตนว่าเป็นภิกษุแล้วเข้าร่วมสังฆกรรมกับสงฆ์อื่น มีโทษถึงประหารชีวิต และให้ริบราชบาท ญาติต้องได้รับโทษเขียน โขยอย่างหนัก เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างสืบไป

สืบเนื่องจากมีพระภิกษุต้องเมถุนปาราชิก และต้องอทินนาปาราชิก ยังปฏิญาณตนเองว่าเป็นภิกษุเข้าร่วมทำสังฆกรรมกับพระสงฆ์อื่น เป็นอุปัชฌาย์บวชนาค ผูกพัทธสีมา รับกฐิน กระทำตนเป็นอลัชชี ทำให้สังฆกรรมไม่บริสุทธิ์ ทำให้เสียศรัทธาแก่ราษฎร และไม่เกรงกลัวต่อบาปแก่สิ่งกล่าวหาพระภิกษุผู้ชำระความเป็นอธิการซึ่งสงฆ์พิพากษาว่าบริสุทธิ์แล้ว เพื่อให้ได้รับความอภัยศในท่ามกลางหมู่สงฆ์ และทำให้ราษฎรเกิดความกินแหนงแคลงใจพระสงฆ์ที่บริสุทธิ์

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย์ เดือน 8 ขึ้น 15 ค่ำ ปีเถาะ จุลศักราช 1145 (พ.ศ.2326)

ข้อ 6. ห้ามมิให้ภิกษุสามเณรสงเคราะห์ฆราวาส และห้ามป่าวร้องเรียไรสิ่งของจากฆราวาส ที่มีโชฎฐาติ ห้ามกระทำตนเป็นหมอนวด หมอคู ส่งข่าวสารเรื่องฆราวาส และการอื่นใดที่ผิดไปจากพระวินัย

ภิกษุรูปใดต้องอธิการหนักถึงปาราชิก สงฆ์พิจารณาแล้วได้ผลไม่ชัดเจนว่าผิด แต่เป็นที่สงสัยเคลือบแคลงแก่หมู่สงฆ์ ก็ให้ภิกษุนั้นสึกเสีย เพราะหากปล່อยเอาไว้จะทนสบถสาบานไม่ยอมรับความจริง

ห้ามฆราวาสมิให้ถวายทรัพย์สินมีค่าแก่ภิกษุสามเณร อย่างนิมนต์พระภิกษุสามเณรให้นวด ทำยา คูหมอ นำข่าวสารของฆราวาส และอื่นที่ผิดพระวินัย และห้ามมิให้ฆราวาสทำตามใจพระภิกษุสามเณรเป็นอันขาด

หากฝ่าฝืนมีความผิด รวมไปถึงพระราชคณะ เจ้าอาวาส ฆราวาส สังฆการีธรรมการ ตลอดจนทั้งญาติด้วย ต้องพระราชอาญาเขียนตามโทษานุโทษ

สืบเนื่องจากรัชกาลที่ 1 ทรงมีรับสั่งว่า ภิกษุทุกวันนี้บวชแล้วมิได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย มุ่งแต่จะเลี้ยงชีวิตผิวดินนัยเพื่อให้มีร่างกายบริบูรณ์ประดุจโคกระบือที่เอาแต่จะบริโภคอาหารเพื่อให้เนื้อหนังเจริญ แต่สติปัญญาหาเจริญตามไม่ เป็นภิกษุสามเณรตามกนในพระศาสนา ฝ่ายฆราวาสก็ปราศจากปัญญา ไม่รู้ว่าการทำทานเช่นนี้จะเกิดผลบุญมากน้อยแก่ตนเพียงใด มักพอใจทำทานแก่ภิกษุสามเณรที่ทำการงานให้ตนเท่านั้น ภิกษุสามเณรที่ไม่ช่วยทำการงานให้ตนก็จะไม่ทำทาน บางกรณีถวายเงินทองของอันมิควรแก่เพศสมณะ ทำให้สมณะมีใจโลภ สังสมทรัพย์เลี้ยงชีวิตผิวดินทุบฏบัญญัติ ฆราวาสพวกนี้ได้ชื่อว่าให้กำลังแก่ภิกษุโจรผู้ปล้นพระศาสนา ทานนั้นหาไม่ผลไม่ แต่ได้ชื่อว่าทำลายพระศาสนา

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย์ เดือน 8 ขึ้น 15 ค่ำ ปีเถาะ จุลศักราช 1145 (พ.ศ.2326)

ข้อ 7. ห้ามมิให้พระภิกษุ สังฆการีธรรมการ ราชบัณฑิต และราษฎร นำเอาเรื่องวิวาทของสงฆ์เกี่ยวกับกิจพระวินัยมากราบทูลพระองค์ (รัชกาลที่ 1) แต่ให้ไปทูลแก่สมเด็จพระสังฆราช พระราชาคณะ เจ้าอาวาส พระอันดับ และฟังบังคับบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชแต่ผู้เดียว ถ้าเป็นเรื่องมหันตโทษจำเป็นต้องทูล ก็ให้ปรึกษากับข้าราชการบริพาร นักปราชญ์ราชบัณฑิตโดยพร้อมกัน หากเห็นว่าสมควรกราบทูลแล้วจึงให้นำความกราบทูล ผู้ใดดั่งที่กล่าวมาฝ่าฝืน จะต้องได้รับโทษ

สืบเนื่องจาก พระธรรมราชา มณี พระพุทธทาสจารย์ พระญาณวิริยะ และพวกศิษย์คบคิดกันกล่าวว่า การทอดกฐินมาแต่ก่อนในวัดใกล้ๆ กัน กฐินหาเป็นกฐินไม่ รัชกาลที่ 1 ทรงเห็นว่า การกล่าวเช่นนี้เปรียบเสมือนการรื้อเลิกพระศาสนา ซึ่งเป็นการทำพระไตรปิฎกให้ผิดไป ทำให้พระสงฆ์แตกแยกออกเป็นฝ่ายเกิดการวิวาทกัน ทำให้เสียประโยชน์แห่งพระธรรมวินัย โดยพระภิกษุเหล่านี้มีทิฐิมานะถือว่ารู้พระวินัยโดยรู้เอาเอง ไม่เอาเสียงอย่างพระภิกษุที่รู้พระวินัยมาแต่ก่อน แม้จะสงฆ์ในบทบาทที่เห็นว่าแปลกประหลาด ก็ไม่ควรจะกล่าวออกมา เพราะพระวินัยนี้มีความละเอียดลึกซึ้ง ชอบที่จะปรึกษากับผู้อาวุโสในธรรม แต่กลับให้พระญาณวิริยะซึ่งเป็นศิษย์ของตนให้ได้เถียงสมเด็จพระสังฆราช พระราชาคณะ ด้วยทิฐิว่า ถ้าสมเด็จพระสังฆราชได้เถียงแพ้จะทำให้เกียรติยศของสมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงแต่งตั้งขึ้นเสื่อมลง เพราะไม่สามารถโต้เถียงสู้ศิษย์ของตนไม่ได้ จะทำให้เกียรติยศของตนปรากฏไปทั่ว และตนเองยังกลัวความผิด จึงแนะนำให้ผู้เป็นศิษย์ให้เป็นตัวของตัวเอง เมื่อเห็นว่าศิษย์พลุ่งพล้ำก็ไปเข้ากับฝ่ายสมเด็จพระสังฆราช แล้วก็กลับไปเข้าข้างศิษย์ของตน กลับกลอกไปมาทำให้เสียประเพณีแห่งพระศาสนา

กฎให้ไว้ ณ วันจันทร์ เดือน 12 ขึ้น 3 ค่ำ ปีเถาะ จุลศักราช 1145 (พ.ศ.2326)

ข้อ 8. ถ้าภิกษุสามเณรรูปใดต้องอธิกรณ์ปาราชิก ให้พระราชกณะจับสึกเสียและแจ้งให้สังฆการีธรรมการทราบด้วย เพื่อสักหน้าเป็นเครื่องหมายมิให้กลับมาอุปสมบทอีกต่อไป ในกรณีนี้ที่สงสัยว่าอาจมีโทษหนักถึงปาราชิก ให้เร่งประชุมพระราชกณะสงฆ์พิพากษา

เมื่อใดพระสงฆ์สามเณรเสพเมถุน หรือกระทำการต่อไปในทางชู้สาวกับหญิง พระองค์ทรงถือว่าพระราชกณะ พระอุปัชฌาย์ ไม่มีความกตัญญูตเวทีต่อพระพุทธศาสนา โดยไม่ประพฤติตามพระพุทธรบัตติและ ไม่ประชุมพร้อมกันเพื่อตรวจตราว่ากล่าวภิกษุสามเณรให้รู้ผิดถูก จะเอาตัวบุคคลดังกล่าวมาลงโทษเขียนและพันธนาการประจานโทษด้วยการตระเวนทางบก 3 วันทางเรือ 3 วัน เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างทำลายพระศาสนา

ห้ามมิให้แม่ชีอยู่ในวัดและใกล้วัด

ให้บิดามารดา และผู้ที่มีบ่าวไพร่ ตรวจตราดูแลบุตรสาว หรือบ่าวไพร่ที่เป็นหญิง อย่าให้คบหาสมาคมกับพระภิกษุสามเณรด้วยความเสน่หา ถ้าฝ่าฝืนมีโทษเท่ากับภิกษุสามเณรที่กระทำผิดปาราชิก

สืบเนื่องจากความปรากฏแก่รัชกาลที่ 1 ว่า มีพระภิกษุสามเณรไม่รักษาศีล ละเลยการศึกษาเล่าเรียน พากันเที่ยวเตร่ดูโจนหนังละคร เล่นหมากรุก เล่นการพนัน พุดจาเกี้ยวพาราสีสตรี ไม่สำรวมระวังกิริยาอาการ ยังมีฆราวาสให้ทานแก่อลัชชี ได้ชื่อว่าให้กำลังแก่ภิกษุสามเณรผู้กระทำการประทุษร้ายตระกูลฆราวาส การให้ทานเช่นนี้เท่ากับทำให้อลัชชีมีแรงใจทำลายพระศาสนา มีพระภิกษุสามเณรหลายรายสนิทนมนใกล้ชิดกับหญิงจนปรากฏว่ามีการกระทำถึงขั้นเป็นเมถุนปาราชิกกันหลายราย ทรงเห็นว่าเป็นเพราะพระราชกณะ พระอุปัชฌาย์ มิได้ประชุมพร้อมกันเพื่อตรวจตราสอดส่องและว่ากล่าว จึงลงโทษบุคคลดังกล่าวด้วย

ถ้าบิดามารดาญาติโยมภิกษุสามเณรที่กระทำความผิด รู้เห็นการกระทำความผิดแล้วช่วยปกปิดไว้ไม่แจ้งให้ผู้อื่นรู้ บิดามารดา ญาติพี่น้องของภิกษุสามเณรนั้นจะถูกลงโทษด้วยเช่นกัน

กฎให้ไว้ ณ วันพุธ เดือน 3 แรม 11 ค่ำ ปีระกา จุลศักราช 1151 (พ.ศ.2332)

ข้อ 9. ให้พระราชกณะ ฐานานุกรม เจ้าอาวาสเอาใจใส่ดูแล เมื่อรู้เห็นว่าพระลูกวัดคิดพันอยู่กับหญิง จงว่ากล่าวให้สึกออกไป อย่าปล่อยให้ปาราชิก ถ้าพระสงฆ์รูปใดทำชั่วอยู่แล้วก็ให้สึกออกไป ทรงพระกรุณาไม่เอาโทษ ถ้าปกปิดความชั่วไว้จะเอาตัวมาลงโทษถึง 7 ชั่วโคตรตลอดไปถึงญาติโยมของพระราชกณะ ฐานานุกรม เจ้าอาวาส พระลูกวัด ซึ่งกระทำความผิดและปล่อยปละละเลยไม่ตรวจตราดูแล

สืบเนื่องจากมีพระครูรูปหนึ่งปลอมตัวเข้าไปหานางข้าหลวงในกรมสมเด็จพระเจ้าหลานเธอเจ้าฟ้าอภัยธิเบศร จนนางข้าหลวงนั้นตั้งครรภ์ แต่ยังปฏิเสธตนว่าเป็นสมณะปกปิดความชั่วไว้และเข้าทำสังฆกรรมเสมอมา พระองค์ทรงเห็นว่าเป็นการกระทำที่ทำให้พระศาสนาเสื่อมสูญเศร้าหมอง ไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่หากสึกออกไปเองจะไม่ต้องรับโทษ

กฎให้ไว้ ณ วันศุกร์ เดือน 9 แรม 4 ค่ำ ปีขาล จุลศักราช 1156 (พ.ศ.2337)

ข้อ 10. ให้พระราชอาณัติ ฐานานุกรม เจ้าอาวาส สังฆการี ราชบัณฑิต กำชับดูแลห้ามปราม มิให้ภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติตนเช่นเดียวกับฆราวาส เป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนา อลัชชชีกิษุที่มีการพิจารณาว่าผิดจริง ให้พระราชทานผ้าขาวสีกเสียดและสักขแนเป็นไพร่หลวง ต้องถูกใช้งานหนัก

ห้ามมิให้เจ้าภาพนิมนต์พระสวดเป็นลำนาคตกคะนอง ห้ามเลี้ยงอาหารขบเคี้ยวแก่ภิกษุสงฆ์ ในงานศพ และห้ามร้านค้าชาวไทยและต่างชาติในทุกหัวเมืองชายผ้าแพรพรรณแก่พระสงฆ์สามเณร ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษหนัก

สืบเนื่องจากมีอลัชชชีกิษุประพฤติตนไม่สมควร เช่น เสพสุรายามา ฉันทอาหารหลังเที่ยงวัน ไม่ครองจีวรอย่างพระ ไม่ปลงผม เที่ยวกลางคืน อยู่ในสถานที่เบียดเสียดกับฆราวาส พุดจาตลกคะนอง เอาเด็กชายมาเลี้ยงเพื่อการอนาจาร ทะเลาะวิวาทตีกันด้วยเรื่องหึงหวง เทศน์เป็นทำนองจับร้อง เป็นต้น

กฎให้ไว้ ณ วันอังคาร เดือน 7 แรม 13 ค่ำ ปีระกา จุลศักราช 1163 (พ.ศ.2344)

เมื่อพิจารณากฎพระสงฆ์ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกโดยพระมหากษัตริย์ดังกล่าว จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงยึดถือพระวินัยเป็นหลักการในการบัญญัติกฎพระสงฆ์แต่ละข้อ ไม่มีข้อใดที่พระองค์ทรงบัญญัติขึ้นเองโดยปราศจากหลักการของพระวินัยเป็นพื้นฐาน พฤติกรรมที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงยกเป็นข้อห้ามในสมัยก่อนนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอยู่เสมอๆ เช่นกัน ได้แก่ การเสพเมถุน การเป็นหมอดู การเรียโรโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น ซึ่งในกฎพระสงฆ์เรียกการประพฤติเช่นนั้นว่าเป็นมหาโจรปล้นพระศาสนา ให้พระราชอาณัติ และพระเถรานุเถระ สังฆการีและกรรมการราชบัณฑิตมีอำนาจชำระพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นอลัชชชีกิษุ⁶⁶ ถ้าพิจารณาได้ความว่าเป็นจริง ให้พระราชทานผ้าขาวสีกจากพระสักขแนเป็นไพร่หลวงทำงานหนัก เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่พระรูปอื่น และให้ประชาชนช่วยกันสอดส่องดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ หากเห็นว่ากระทำการเป็นอลัชชชีกิษุให้ว่ากล่าวตักเตือน ถ้าไม่ฟังก็ให้แจ้งแก่เจ้าอธิการคณะ* เพื่อดำเนินการต่อไป และในกรณีร้ายแรง เช่น การเสพเมถุน จะต้องได้รับการเขียนตี ประจาน และถูกสักที่หน้า อันถือเป็นโทษทางอาญาในสมัยนั้น ถ้าเป็นปราชิกแล้วปกปิดไว้ไม่ยอมสีก จะมีโทษหนักถึงประหารชีวิต ซึ่งในครั้งนั้นบุคคลที่แอบแฝงเข้ามา

⁶⁶ เพชรา จารุสกุล, “จริงหรือไม่ที่พระทำให้ศาสนาเสื่อม,” สุโขทัยธรรมาธิราช ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน 2537) : 140.

* เรียกพระที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสซึ่งไม่มีสมณศักดิ์อย่างอื่น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525)

อาศัยผ้าเหลืองดำรงชีพก็มีจำนวนลดน้อยลงเป็นอันมาก และหลังจากนั้นมาก็ไม่ปรากฏว่ามีการออกกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์อีกตลอดรัชกาลที่ 2 ถึง 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์⁶⁷

การใช้อำนาจรัฐต่อพระภิกษุสงฆ์ที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ยังมีต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เนื่องจากพระองค์ได้ทรงสอดส่องดูแลความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์อย่างเข้มงวด โดยทรงให้ความสำคัญแก่พระวินัยว่าเป็นที่ดำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ถาวร และทรงเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินได้ทรงเป็นผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองไปในกาลภายหน้า เพราะฉะนั้นผู้ที่ทำพระพุทธศาสนาให้มัวหมองจึงต้องชำระ...⁶⁸ ดังมีประกาศในสมัยรัชกาลที่ 4 กำหนดให้สึกพระภิกษุสงฆ์ที่ประพฤติล่วงละเมิดพระวินัยที่ไม่ถึงขาดจากความเป็นพระ หรือปราชิก แต่เป็นความประพฤติไม่เหมาะสม ความว่า

“ภิกษุบอกใบ้ห่วยอย่างอ้ายเจียนนี้เป็นบาปสมาจาร และภิกษุสามเณรกินเหล้า ปลอมเพศ เป็นคฤหัสถ์ และเป็นช่างทองรูปพรรณหากินอย่างฆราวาสนั้นก็ดี เหล่าจำพวกนี้ไม่รับพระราชทานเอาไว้ร่วมอุโบสถสังฆกรรม ถ้าจับได้จะให้ลงทัณฑ์กรรมตี 50 ที แล้วจะให้สึกจากพระสงฆ์...”⁶⁹

และในปีพุทธศักราช 2457 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ก็ยังมีการบังคับใช้กฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 1 ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์อยู่ ดังมีคำพิพากษาฎีกาตัดสินกรณีพระภิกษุประพฤติขัดต่อพระธรรมวินัยในข้อปราชิก ลงโทษทางอาญาทั้งพระภิกษุและหญิงที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนี้

ฎีกาที่ 169/2457 (มโนสาร เล่ม 4 หน้า 174) พระภิกษุกระทำปราชิกกับหญิง เดิมต้องรับโทษทางอาญาทั้งคู่ คดีอาญาระหว่าง อัยการมณฑลจันทบุรี โจทก์ สมี่เรียม และอ้าแดงหยาด จำเลย คดีนี้โจทก์กล่าวหาว่า ระหว่างศก 128 ถึง 129 สมี่เรียมซึ่งเป็นเจ้าอธิการวัดพลูยาง กับอ้าแดงหยาด จำเลยทั้งสองได้ลอบทำเมถุนปราชิก พนักงานสืบจับอ้าแดงหยาดได้ก่อน แต่สมี่เรียมหลบหนีไปภายหลังจึงจับตัวได้ ขอให้ลงโทษตามกฎหมายลักษณะผิดเมีย มาตรา 41 ประกาศพระราชบัญญัติรัชกาลที่ 4 ศาลชั้นต้นพิจารณาได้ความจริงจึงพิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามกฎหมาย

⁶⁷ เพชรา จารุสกุล, “จริงหรือไม่ที่พระทำให้ศาสนาเสื่อม,” สุโขทัยธรรมมาชิราช, 6, 1 : 140-141.

⁶⁸ เล่าเรื่องพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าพรพิพัฒน์ เกษมสันต์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2528), หน้า 86. อ้างถึงใน เพชรา จารุสกุล, “จริงหรือไม่ที่พระทำให้ศาสนาเสื่อม,” สุโขทัยธรรมมาชิราช 6 : 141.

⁶⁹ กรมศิลปากร, ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดำรงธรรม, 2511), หน้า 404-406, อ้างถึงใน สุนทร มณีสวัสดิ์, “ไกรสรพระเสด็จได้ สึกชี,” สุโขทัยธรรมมาชิราช ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม 2534) : 100.

ลักษณะหัวเมีย มาตรา 41 และพระราชบัญญัติรัชกาลที่ 4 ให้จำคุกสมิเริยมมีกำหนด 5 ปี ให้จำคุกอ่าแดงหยาดมีกำหนด 3 ปี สมิเริยมผู้เดียวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ศาลฎีกาพิพากษาว่า คดีเรื่องนี้ไม่มีเหตุเคลือบแคลงสงสัย เพราะสักจียานโจทก์เบิกความยืนยันมั่นคง สมิเริยมเองยอมแสดงพิรุชอยู่แก่ใจ เมื่ออ่าแดงหยาดตั้งครรภ์ความรั่วรู้ถึงชาวบ้าน จึงลอบหนีเข้ามาในกรุงเทพฯ ฎีกาสมิเริยมฟังไม่ขึ้น ไม่ควรจะรอดพ้นอาญาโดยพระราชกฤษฎีกาวางไว้นั้นได้ แต่กำหนดโทษที่ศาลชั้นต้นวางไว้นั้นเห็นว่าแรงเกินไป เพราะเป็นอาญาแทนโทษทวนในกฎหมายเดิม การสักลงตะพุนหญ้าข้างก็ไม่ได้บังคับกันแล้ว เหตุนี้จึงให้แก้คำตัดสินศาลชั้นต้นให้ลงโทษจำคุกสมิเริยมมีกำหนด 2 ปี อ่าแดงหยาดมีกำหนด 1 ปี แต่สมิเริยม จำเลย ยังอยู่ในภิกษุเพศ ตามกระแสพระบรมราชโองการขอให้นำความขึ้นกราบทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระมหาสมณะทรงทราบฝ่าพระบาท⁷⁰ แต่ในปัจจุบันไม่มีกฎหมายใดบัญญัติว่า การที่พระภิกษุล่วงละเมิดพระธรรมวินัยโดยร่วมประเวณีกับหญิงเป็นความผิดทางอาญาและกำหนดโทษไว้ได้แต่ตัดออกจากสังคัมสงฆ์เท่านั้น⁷¹

จากความเป็นมาของการใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในอดีตดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในสมัยหนึ่งรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาดูแลความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ เมื่อสภาพสังคัมในสมัยนั้นปรากฏว่า พระภิกษุสงฆ์มีความประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเกิดขึ้นทั่วไปเป็นที่ติเตียนของชาวบ้าน เมื่อพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของสถาบันพระพุทธศาสนาได้ทำให้พระพุทธศาสนาหมอง พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจึงใช้พระราชอำนาจลงโทษอาญาแก่พระภิกษุสงฆ์อัครี และฆราวาสที่รู้เห็นเป็นใจในการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยด้วยตามกฎหมายของบ้านเมือง ซึ่งปรากฏว่าการที่พระภิกษุสงฆ์ในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้รับโทษตอบแทนการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยอย่างเด็ดขาดและจริงจังนี้มีผลให้การประพฤติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์มีผลกระทบต่อสถาบันทางสังคัมอื่นน้อยมาก เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจอันเด็ดขาด⁷² ได้ผลดีต่อการข่มขู่และยับยั้งพระภิกษุสงฆ์มิให้กระทำความผิด เป็นการสนับสนุนพระวินัยให้มีผลจริงจังและหนักแน่นขึ้น เพื่อป้องกันให้สังคัมเอาพระภิกษุสงฆ์ผู้ประพฤติผิดเหล่านั้นเป็นเยี่ยงอย่างต่อไป

⁷⁰ ประทีป อ่าววิจิตรกุล, “ฎีกาหมุ่ เรื่องฟ้องพระ,” จุลพาท ปีที่ 42 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2538) : 198-200.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน.

⁷² ประวิทย์ เป็รื่องการ, “การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง : ศึกษาเหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528-2538,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า

2.9 ความแตกต่างระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับนักบวชทั่วไป

นักบวช (Priest) คือผู้สละบ้านเรือนและการครองชีวิตอย่างฆราวาส อุทิศตนเพื่อศาสนาที่ตนนับถือ โดยทั่วไปนักบวชเป็นบุคคลที่ศักดิ์สิทธิ์มีหน้าที่กระทำพิธีกรรมทางศาสนาในวงจรชีวิตของคน นักบวชเป็นผู้กำหนดรูปแบบพิธีกรรม วันเวลา รวมทั้งบุคคลและการกระทำอย่างใดที่เทพเจ้าโปรดปรานหรือเกลียดชัง การเป็นนักบวชอาจมาจากการแสดงความสามารถว่าตนสามารถสื่อสารกับเทพเจ้าได้ หรือสืบต่อตำแหน่งกันมาจากตระกูล มีครอบครัวได้ และได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐไม่ต้องประกอบอาชีพ มุ่งปฏิบัติพิธีกรรมและสอนศีลธรรมแก่ประชาชนทั่วไป⁷³

ส่วนนักบวชในพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า พระภิกษุสงฆ์ (Monk) เป็นบุคคลที่มุ่งเข้าสู่การปฏิบัติตามคำสอนของพระศาสดา คือธรรมและวินัย โดยมีการศึกษาและฝึกฝนตนตามแนวทางของศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อพัฒนาตนโดยมีความพ้นทุกข์เป็นอุดมการณ์ที่แท้จริงของชีวิต⁷⁴

อาจอธิบายคุณลักษณะของพระภิกษุสงฆ์ได้จากนามที่เคยถูกเรียกขานกันไป ดังต่อไปนี้⁷⁵

1. สวาก แปลว่า ผู้ฟัง หมายถึง ผู้ที่ได้รับฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจนเกิดความรู้ความเข้าใจในพระธรรม เมื่อได้ปฏิบัติตามพระธรรมแล้วได้บรรลุผลดี ไม่ใช่ผู้รู้เห็นธรรมด้วยตนเอง
2. ภิกขุ แปลว่า ผู้ขอ หมายถึง ผู้เลี้ยงชีพด้วยการขอ อาศัยอาหารที่ชาวบ้านให้เป็นทาน และอีกความหมายหนึ่งหมายถึง ผู้เห็นภัย คือความทุกข์ในวงจรของชีวิต จึงอุทิศชีวิตออกบวชเพื่อหนีภัย
3. บรรพชิต แปลว่า ผู้เว้นทั่ว หมายถึง เป็นผู้เว้นจากชีวิตแบบฆราวาส ละเว้นจากบาปอกุศลทั้งปวง
4. สมณะ แปลว่า ผู้สงบ หมายถึง เป็นผู้มีกาย วาจาและใจสงบ ปราศจากกิเลสตัณหา
5. อนาคาริก แปลว่า ผู้ไม่มีเรือน หมายถึง เป็นผู้สละสถานบ้านเรือน ครอบครัว และการงานอาชีพทุกอย่างที่เคยมี ออกบวชอุทิศตนให้แก่อุดมการณ์ทางศาสนาเพียงอย่างเดียว
6. พรหมจารี แปลว่า ผู้สูงส่ง ประเสริฐ อยู่เหนือกาม หมายถึง เป็นผู้มีความประพฤติและจิตใจอันประเสริฐ ประกอบด้วยคุณธรรมขั้นสูง คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และปราศจากกามราคะ

⁷³ เดือน คำดี, ศาสนศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541), หน้า 36.

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁵ แสง จันทร์งาม, พุทธศาสนวิทยา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญรัตน์การพิมพ์, 2512), หน้า 103.

7. พราหมณ์ แปลว่า ผู้มีเชื้อสายของพรหมซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาพราหมณ์ หมายถึง ผู้ได้รับการยกย่องให้มีฐานะและศักดิ์ศรีเทียบเท่ากับบรรณะพราหมณ์ และ

8. ศากยบุตร แปลว่า บุตรของพระพุทธเจ้า

ตามหลักการของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยนั้น มีข้อยึดถือกันเป็นหลักสำคัญว่า เมื่อบุคคลใดเข้ามาบวชเป็นทายาทของพระศาสนาแล้ว จำต้องมีการเล่าเรียน ศึกษา อบรม และขัดเกลาในด้านจิตใจและความประพฤติของตนเองให้เรียบร้อยดังงามยิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและความสงบสุขในสังคม เนื่องจากพระพุทธศาสนามีระบบการศึกษาไว้เป็นหลักการ และขั้นตอนอันแน่นอนชัดเจนเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับนำบุคคลให้เข้าไปสู่จุดหมายอันดีงามของชีวิต⁷⁶ เรียกว่า ไตรสิกขา ประกอบไปด้วยการศึกษาขั้นศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อบรรลุเป้าหมายอันสูงสุด คือนิพพาน ดังนั้น ผู้ถือเพศสมณะต้องเริ่มก้าวแรกจากการควบคุมกายและวาจา หรือควบคุมตา หู จมูก ลิ้น กาย จนสามารถควบคุมจิตด้วยสมาธิและทำให้เกิดปัญญาได้ในที่สุด⁷⁷ นับว่าเป็นเรื่องยากที่ปุถุชนจะสามารถยังรู้ได้ด้วยตนเองในระยะเวลาอันรวดเร็ว การบวชจึงต้องมีการปฏิบัติตามแนวทางและรูปแบบของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติก็ต้องอาศัยการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นบันไดขั้นแรก และการเป็นสมณะเพศต้องประพฤติพรหมจรรย์ หมายถึง การเป็นอยู่เหนือกามกิเลสต่างๆ กล่าวคือ พระภิกษุสงฆ์มีกรอบของการกระทำ การพูดและความคิดต้องให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์เท่านั้น ดังนั้น การบวชของพระภิกษุสงฆ์จึงมีความหมายว่าเป็นการบวชเรียน และใช้ชีวิตในรูปแบบที่สละแล้วซึ่งทุกสิ่งทุกอย่าง มุ่งเข้าสู่การอบรมพัฒนาตนเองโดยเน้นในด้านกาย วาจา และจิตใจเป็นเป้าหมายสำคัญ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักคำสอนทางศาสนาซึ่งไม่เพียงแต่สอนให้ละเว้นการทำชั่ว ประพฤติดีเท่านั้น หากแต่ยังมุ่งเน้นในด้านจิตวิญญาณ โดยสอนการทำจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาดและผ่องใสด้วย

จะเห็นได้ว่า พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทเน้นเรื่องการบวชเรียน มิใช่ผู้มีหน้าที่หลักในการประกอบพิธีกรรม หรือเป็นตัวแทนเทพเจ้าในการสื่อสารกับมนุษย์ซึ่งเป็นลักษณะของนักบวชในศาสนาประเภทเทวนิยม หากแต่พระภิกษุสงฆ์ต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีงามทั้งกายวาจาใจเป็นเบื้องต้น โดยมีการศึกษาเล่าเรียนเป็นหน้าที่หลัก และเน้นความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณแก่ฆราวาสได้⁷⁸

⁷⁶ วิจิตร เกิดวิศิษฐ์, “ปรัชญาการศึกษาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 1.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

⁷⁸ ส.ศิริรักษ์, ความเข้าใจในเรื่องมหายาน (กรุงเทพมหานคร : บริษัทส่องสยาม จำกัด, 2542), หน้า 166.

2.10 ภาพพจน์ของพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบัน

ในยุคปัจจุบันนี้ โลกได้วิวัฒนาการเข้าสู่สภาพที่เรียกว่า โลกไร้พรมแดน (Globalization) ประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบของเปลี่ยนแปลงจากโลกตะวันตก ดังกล่าวด้วย การเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยนั้น ได้เกิดขึ้นและมีอยู่อย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เด่นชัดเกิดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประเทศไทยในขณะนั้นเริ่มมีการจัดระบบการศึกษาให้ทันสมัยโดยยึดรูปแบบของตะวันตกเป็นแบบแผน ทำให้ระบบการศึกษาของวัดค่อยๆ หดความสำคัญลง เพราะภาระหน้าที่ของการศึกษาไปตกอยู่กับรัฐ พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเคยเป็นผู้นำในด้านปัญญาของประชาชนถูกลดบทบาทสำคัญๆ ในอดีตที่เคยมีจนเหลือแต่บทบาทในด้านพิธีกรรม ประกอบกับการศึกษาที่รัฐจัดให้ประชาชนได้ถอยห่างจากพระธรรมวินัยมากขึ้น อีกทั้งได้มีการยกเลิกกฎหมายตราสามดวงซึ่งรวมกฎพระสงฆ์เข้าไว้ด้วย โทษอาญาสำหรับบังคับใช้แก่พระภิกษุสงฆ์ที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและฆราวาสที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของพระภิกษุสงฆ์ก็พลอยหมดไป แม้มีกฎหมายสงฆ์อีกหลายฉบับออกตามมาจนถึงปัจจุบันที่ให้อำนาจรัฐเข้าไปดำเนินการลงโทษแก่พระภิกษุสงฆ์ผู้กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยแล้วไม่ยอมสึก ให้มีโทษจำคุกนั้น แต่ก็ยังเป็นโทษอาญาที่เกิดจากการขัดคำสั่งของเจ้าพนักงาน หาใช่โทษจากความประพฤติผิดของพระภิกษุสงฆ์โดยตรงดังเช่นอดีตไม่ จนกระทั่งเมื่อเวลาผ่านไป เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกลับซ้ำรอยเดิม พระภิกษุสงฆ์มีการละเลยไม่เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย การปกครองบังคับบัญชาที่หละหลวมเพราะขึ้นอยู่กับฝ่ายสงฆ์โดยลำพัง ขาดการตรวจสอบจากประชาชน ความผูกพันระหว่างประชาชนกับพระภิกษุสงฆ์ในลักษณะเกื้อกูลกันนั้น ได้ลดน้อยหายไปทุกที ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่หลายเข้ามาสู่ประเทศไทย คนไทยกำลังขาดที่พึ่งทางใจจึงไม่ทันพิจารณาไตร่ตรองผลเสียของความเจริญทางวัตถุก่อนจะรับเอาค่านิยมผิดๆ ไว้ ก่อให้เกิดค่านิยมในทางวัตถุมหาแทนที่ค่านิยมในทางจิตใจ นับวันคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเลือนหายไปความคิดจิตใจของประชาชนมากขึ้นทุกที มีเพียงส่วนน้อยของพุทธศาสนิกชนที่ศึกษาและเข้าใจหลักการของพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ไม่รู้ซึ่งถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา เมื่อมีพระภิกษุสงฆ์กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยก็ไม่สามารถวินิจฉัยและแยกแยะได้ กลับมีการนับถือศรัทธาในพระภิกษุสงฆ์เป็นการส่วนตัวอย่างงมงาย เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์ประพฤติผิด และในด้านการบวชกระทำได้ง่ายมาก ไม่เป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ของการบวช พระอุปัชฌาย์ไม่เคร่งครัดต่อหลักการบวช ผู้บวชก็ไม่สนใจศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ทั้งขาดพระอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นธุระคอยสอดส่องติดตามผลของการบวช เมื่อพระภิกษุสงฆ์ไม่เข้าใจก็เกิดการประพฤติผิด หรือตีความหมายพระธรรมวินัยผิด สร้างความเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา อีกทั้งสร้างความสับสน

ความแตกแยกแก่ประชาชน ตลอดจนทำลายศรัทธาต่อสถาบันสงฆ์⁷⁹ แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการที่ชัดเจนอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีพุทธศาสนิกชนรวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ประพฤติปฏิบัติและมีความเห็นที่ขัดแย้งต่อหลักการของพระพุทธศาสนาปรากฏเป็นข่าวเสียหายบ่อยครั้งในสังคมไทย เช่น กรณีธรรมกาย สันติอโศก หุบผาสวรรค์ เป็นต้น ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงการต้องอาบัติปราชิกของพระภิกษุสงฆ์ตั้งแต่มีสมณศักดิ์ลงมาจนถึงพระลูกวัด ที่ทยอยกันปรากฏให้สังคมได้รับรู้ เช่น พระยันตระอมโรภิกขุ พระภาวนาพุทธโธ พระนิกร และอื่นๆ อีกมากมาย ความประพฤติบางประการ เช่น กล่าวคำค้านพระธรรม เข้าไปในบ้านในเวลาวิกาลโดยไม่มีกิจธุระ หรือเข้าไปในสถานที่อันไม่เหมาะสม ดื่มสุรา เสพยาเสพติด นั่งในห้องกับหญิงสองต่อสอง เหล่านี้ก็เป็นกรกระทำที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ภาพพจน์ของพระภิกษุสงฆ์อย่างมากเช่นเดียวกัน จนมีผู้กล่าวว่าวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ในสมัยนี้ไม่ต่างจากพระสงฆ์ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์แต่อย่างใด⁸⁰

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36-37.

⁸⁰ ทองเบ็้ม บ้านด่าน, “ความประพฤติของพระสมัยก่อน,” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 2 ฉบับที่

การกระทำความผิดในทางอาญาของพระภิกษุสงฆ์

เป็นที่ยอมรับกันว่า พระพุทธศาสนาจะสถิตย์สถาพรอยู่ได้ก็ด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้องตามครรลองของพระธรรมวินัยจากพุทธบริษัทสี่ อันประกอบด้วยภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา ในบรรดาพุทธบริษัทดังกล่าว พระภิกษุสงฆ์เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณของประชาชนด้วยการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้โดยการสืบทอดพระศาสนาให้มั่นคง พระภิกษุสงฆ์จึงต้องประพฤติเคร่งครัดในพระวินัย¹ เพื่อเป็นตัวอย่างของคนดีในสังคมไทย

3.1 สถานภาพของพระภิกษุสงฆ์ตามกฎหมายและในสายตาของประชาชน

พระภิกษุสงฆ์มีสถานะพิเศษในสังคมไทยเนื่องมาจากความต่างที่แตกต่างที่แวดล้อมพระภิกษุสงฆ์อยู่ กล่าวคือ พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีศีล มีความบริสุทธิ์ทั้งกายวาจาและใจ เป็นผู้ไม่มีพินัยอันใดต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นทายาทของพระพุทธศาสนา และมีหน้าที่สำคัญในการสืบทอดพระศาสนาให้ยืนนาน ในสายตาของประชาชนแล้วยกย่องว่า พระภิกษุสงฆ์คือหนึ่งในพระรัตนตรัย และเป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมมากที่สุดในสังคมไทย

ส่วนในสายตาของกฎหมายนั้น พระภิกษุสงฆ์ก็คือพลเมืองของรัฐคนหนึ่งที่เขาไปอยู่ในสังคมสงฆ์ด้วยการบวชตามพระธรรมวินัย ความเป็นพระภิกษุสงฆ์ไม่ทำให้ผู้นั้นหลุดพ้นจากการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย พระภิกษุสงฆ์จึงเป็นเพียงประชาชนของรัฐที่ต้องได้รับความเสมอหน้ากันตามกฎหมาย เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีรัฐได้ยกเว้นหน้าที่พลเมืองของรัฐให้แก่พระภิกษุสงฆ์ เป็นต้นว่า ไม่ต้องใช้สิทธิเลือกตั้ง ไม่จำเป็นต้องไปศาล ไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตน ไม่จำเป็นต้องเบิกความหรือตอบคำถามในศาล ไม่ต้องเสียภาษีอากร ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เป็นสิทธิที่เหมาะสมสำหรับสมณสาธูปของพระ อันเกิดจากแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเลื่อมใสศรัทธาว่า พระภิกษุคือบุคคลที่มีศีลบริสุทธิ์หมดจด เป็นที่เคารพเชื่อถือไว้วางใจ

¹ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประพฤติผิดพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา : ศึกษาวิเคราะห์การประพฤติผิดพระวินัยของพระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544), หน้า 8.

ว่าเป็นคนดีแน่แท้ จึงได้รับการยกเว้นไม่ต้องกระทำการใดเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ของตนเองอีกด้วยเหตุนี้พระภิกษุสงฆ์จึงไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยวทางโลก และการดำเนินบทบาทของวัดไม่ถือว่าเป็นการหารายได้ทางหนึ่ง สถาบันพระพุทธรศาสนาจึงต้องอยู่ในความอุปถัมภ์ของรัฐเพื่อที่จะให้พระภิกษุสงฆ์สามารถปฏิบัติหน้าที่และบทบาทตามพระธรรมวินัยได้อย่างคล่องตัว

โดยเหตุที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยมีความเคารพนับถือพระภิกษุสงฆ์และยกย่องไว้ในที่สูงเปรียบเสมือนเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย เพราะคนไทยส่วนใหญ่ผู้นับถือพระพุทธศาสนาด้วยศรัทธา มิใช่ด้วยปัญญา² บุคคลใดก็ตามเมื่อบวชวันนี้ก็ได้เป็นพระภิกษุสงฆ์วันนี้อย่างเต็มรูปและสถานะทันที ในความรู้สึกอันแท้จริงของประชาชน ถือว่าต้องให้ความเคารพและศรัทธาพระภิกษุสงฆ์แม้เพียงบวชในวันนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นพระประมุขของชาติก็ยังคงถือตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิมคือทรงกราบไหว้พระภิกษุสงฆ์เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะพระภิกษุสงฆ์เป็นสมาชิกของสงฆ์ เป็นที่รวมของผู้มีคุณธรรม หรือประพฤติปฏิบัติความดีไว้ได้มากที่สุด เป็นสมาชิกของคนส่วนมากที่มีคุณธรรมเป็นสัญลักษณ์ พระภิกษุแต่ละรูปย่อมเป็นตัวแทนแห่งสถาบันสงฆ์ เมื่อกราบไหว้พระภิกษุก็ถือเป็นการเคารพกราบไหว้ให้เกิดเกียรติแก่สงฆ์และเป็นการเคารพเชิดชูพระธรรมด้วย³ ด้วยความเคารพศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว ทำให้พระภิกษุสงฆ์เป็นเพศอุดมคติ

ในอดีตที่ผ่านมาเมื่อบุคคลใดๆ ประสงค์ที่จะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ก็สามารถกระทำได้ง่ายโดยไม่ผ่านการคัดเลือกและตรวจสอบอย่างเคร่งครัด⁴ เมื่อบวชแล้วก็กลายเป็นบุคคลที่มีสถานะพิเศษเหนือฆราวาส⁵ ความเคารพศรัทธาในพระภิกษุสงฆ์ของไทยในสมัยก่อน กระทำโดยไม่เลือกแก่ตัวบุคคล พระภิกษุสงฆ์ไม่ว่ารูปใด แม้เคยกระทำความผิดอาญามาก่อน แต่เมื่อบวชเข้ามาสู่ร่มกาสาวพัตร์แล้ว พระรูปนั้นก็ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นคนดีจนกระทั่งถือเป็นขนบธรรมเนียมไทยที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ความเคารพศรัทธาอย่างสูงเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ ผู้บวชต้องมีการขอโหสิกรรมกับบรรดาญาติพี่น้อง รวมทั้งบุคคล

² สมภาร พรหมทา, พุทธศาสนานิกายหลัก (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 176.

³ พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 438-439.

⁴ เทพมนตรี ลิ้มปยอ, “พระสงฆ์สมัยอยุธยาท่านมีวัตรปฏิบัติอย่างไร,” มติชน (10 พฤศจิกายน 2543) : 6.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

ที่เคยรู้จัก หรือเคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อน ด้วยการกล่าวคำขอภัยจากบุคคลเหล่านั้น สำหรับสิ่งที่เคยล่วงเกินกันมาไม่ว่าด้วยกายวาจาหรือใจ ผู้บวชก็จะได้รับการกล่าวโหสิกรรมตอบจากบุคคลเหล่านั้นด้วยความเต็มใจ นั่นหมายถึงว่าต่อไปผู้บวชจะมุ่งหน้ากระทำแต่ความดีงาม ขอมสละบ้านเรือนและสิ่งที่เคยมีเคยเป็นมาประพฤติปฏิบัติตนเสียใหม่ให้บริสุทธิ์สะอาดทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ความเคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์อย่างสูงนี้ก่อให้เกิดความเชื่อถือไว้วางใจพระภิกษุสงฆ์ว่าจะไม่เป็นผู้ที่มีศีลธรรมบกพร่องอีกต่อไป

อย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบกันดีว่า พระภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันยังเป็นปุถุชนทั่วไปที่ยังไม่บรรลุนิพพาน ความเป็นสมณเพศซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาอย่างสูงในสังคมไทยประกอบกับไม่มีการตรวจสอบวัดปฏิบัติอย่างเข้มงวดจากสังคม ย่อมเป็นช่องทางให้ผู้ที่ไม่มีความตั้งใจจริงในการบวชแอบแฝงเข้ามาอาศัยพระพุทธศาสนาหาเลี้ยงชีพ รวมไปถึงพระภิกษุสงฆ์ที่บวชอยู่นานอาจมีการประพฤติปฏิบัติหย่อนยานไม่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย ตลอดจนมีฆราวาสที่หวังผลประโยชน์จากพระเข้ามาชักจูงหรือมีส่วนก่อให้เกิดพระภิกษุสงฆ์ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยได้ง่าย ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าสถานภาพพิเศษของพระภิกษุสงฆ์กลายเป็นโอกาสให้มีการทำความผิดต่อพระธรรมวินัยและความผิดต่อกฎหมายของบ้านเมือง

3.2 ความผิดอาญาและวินัยสงฆ์

การล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นความผิดที่กระทำได้เฉพาะพระภิกษุสงฆ์เท่านั้น และการกระทำนั้นส่วนใหญ่เข้าข่ายเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของบ้านเมืองด้วย มีเพียงส่วนน้อยที่การทำความผิดต่อพระธรรมวินัยไม่เป็นการผิดทางอาญา แต่เป็นการผิดอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศเพราะเป็นที่ดำเนินคดีของสาธารณชนอย่างมาก ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะขอรวบรวมการกระทำอันไม่สมควรอย่างยิ่งต่อสมณเพศที่เกิดขึ้นได้ง่ายในปัจจุบันมาเป็นข้อพิจารณา

3.2.1 การทำความผิดต่อพระธรรมวินัย

พระพุทธศาสนามุ่งหมายในการยกระดับชีวิตและจิตวิญญาณของบุคคลไปสู่อุดมคติ ซึ่งถือเอาความพ้นทุกข์เป็นจุดหมายปลายทางของพุทธศาสนิกชน หมายถึงความพ้นทุกข์ในระดับสูงสุดอันเป็นความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงคือนิพพาน การพัฒนาตนเองไปสู่ความพ้นทุกข์จึงมีอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ การพัฒนาคุณธรรม และการแสวงหาความหลุดพ้น ในระดับการพัฒนาคุณธรรมบุคคลต้องอาศัยการรักษาศีลและการปฏิบัติธรรมข้อต่างๆ อันจะเป็นผลให้บุคคลได้ฝึกฝนตนให้มีเมตตา กรุณา และกำจัดความเห็นแก่ตัวได้เป็นลำดับ จนอยู่ในสภาพที่พร้อมต่อการแสวงหาความหลุดพ้นและบรรลุนิพพานได้ในที่สุด ในการปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าว บุคคลจำเป็นต้องอาศัยพระ

วินัยเพื่อใช้ควบคุมตนเองให้ปลอดภัยจากกิเลสตัณหา พระวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งอยู่ในฐานะศาสนบุคคลของพระพุทธศาสนาในอันที่จะปฏิบัติธรรมทุกระดับ⁶ พระธรรมวินัยคือ หลักการและข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงมอบหมายให้เป็นศาสดาของศาสนา พุทธสืบต่อมาภายหลังที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระพุทธองค์ไม่ทรงตั้งพระภิกษุหรือผู้ใดเป็น ผู้นำสงฆ์ นอกจากให้สงฆ์ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นศาสดาต่อไป⁷ แม้ว่าพระธรรมวินัยจะมีความสำคัญยิ่งนักต่อการครองเพศสมณะ แต่ปัจจุบันมีพระภิกษุสงฆ์ละเลยไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยให้เห็นกันได้ทั่วไปในสังคมไทย บางรายบวชนานแทนที่จะใช้เวลาที่มีหมั่นเพียรฝึกฝนตนเองตามวัตถุประสงค์ของการบวช กลับประพฤติในทางตรงกันข้ามกับจุดมุ่งหมายและแนวทางของพระพุทธศาสนา จนเกิดเป็นผลกระทบต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระสงฆ์ ในฐานะสาวกของพระพุทธเจ้าอย่างรุนแรงทั่วไป⁸ การกระทำของอสังฆิกษุล้วนแล้วแต่บ่งบอกถึงการมีศีลวิบัติ หรือความย่อหย่อนในพระธรรมวินัยทั้งสิ้น กลายเป็นปัญหาในพระพุทธศาสนาที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งการกระทำความผิดต่อพระธรรมวินัย อาจแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ⁹ ปัญหาเกี่ยวกับหลักการของพระพุทธศาสนา และปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของคนในศาสนา

3.2.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับหลักการของพระพุทธศาสนา

ปัญหาเกี่ยวกับหลักการของพระพุทธศาสนา หมายถึงการกระทำโดยมิชอบต่อพระธรรมวินัย กล่าวคือ การคัดค้านหรือหักล้างพระธรรมวินัยโดยตรง ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งที่มีผลโดยตรงต่อหลักการของพระพุทธเจ้าที่ทรงบัญญัติไว้ชัดเจนแล้ว¹⁰ ได้แก่

การตีความพระธรรมวินัยให้ผิดเพี้ยนไปจากที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ เช่น ปัญหาการสอนพระธรรมวินัยของวัชรธรรมกายที่สอนคลาดเคลื่อนไปจากหลักพระพุทธศาสนา คือ สอนว่านิพพานเป็นอัตตา สอนเรื่องธรรมกายเป็นภาพนิมิต และให้มีธรรมกายที่เป็นตัวตนของพระพุทธเจ้ามากาย

⁶ ภัทรพร สิริกาญจน, หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคัมภีร์ สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 6.

⁷ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธศาสนากับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2532), หน้า 39-40.

⁸ พระมหาสมัย จินตโฆสโก, “ศีลวิบัติของพระภิกษุ ทางเสื่อมของพุทธศาสนา,” สยามรัฐ (10 พฤศจิกายน 2543) : 21.

⁹ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) และ ระวี ภาวิไล, พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ปัญญา, 2532), หน้า 34-35.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35-36.

หลายพระองค์ไปรวมกันอยู่ในอายตตนิพพาน สอนเรื่องอายตตนิพพานที่ปรุ้งถ้อยคำขึ้นมาเองใหม่ให้เป็นดินแดนที่จะเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าได้ ถึงกับมีพิธีถวายข้าวพระที่จะนำข้าวไปถวายแด่พระพุทธเจ้าในอายตตนิพพาน¹¹

อีกกรณีหนึ่ง การคัดค้านพระพุทธบัญญัติโดยบัญญัติความหมายใหม่ลงล้างบัญญัติของพระพุทธเจ้า¹² กรณีสันตือโสคติความภาษาบาลีอันเป็นคำศัพท์ในพระพุทธศาสนาโดยการให้ความหมายขึ้นมาใหม่ เช่น คำว่า อนุปสัมบัน ในพระวินัยห้ามไม่ให้ภิกษุอวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีการจริงในตน เป็นปราชิก หรือถ้ามีจริงก็ห้ามบอกแก่อนุปสัมบัน เป็นความผิดมิโทษสถานเบาลงมาคือปาจิตตีย์ พระโพธิรักษ์แปลความหมายว่า อนุปสัมบัน คือ คนที่ยังมีภูมิธรรมไม่ถึงขั้น จึงจะอวดไม่ได้ แต่ถ้ามีภูมิธรรมถึงขั้นก็อวดได้ เพราะฉะนั้นจึงบอกอุตริมนุสสรธรรมแก่คฤหัสถ์ก็ได้ ถ้าคฤหัสถ์มีภูมิธรรมถึงขั้น อันเป็นการแปลความพระวินัยให้เกิดมีความหมายขึ้นมาใหม่ผิดไปจากพระวินัยปิฎก ที่บัญญัติไว้เฉพาะว่า เว้นจากภิกษุและภิกษุณีแล้ว บุคคลอื่นชื่อว่าเป็นอนุปสัมบันทั้งสิ้น¹³ การหักล้างพระธรรมวินัยของพระโพธิรักษ์ นอกจากเห็นว่า ถ้าภิกษุมีอุตริมนุสสรธรรมควรจะต้องอวด แล้วยังมีความเห็นในเรื่องอื่นๆ อีก เช่น พระพุทธเจ้าตรัสว่า เมื่อพระองค์เป็นพระโพธิสัตว์ยังมีได้ตรัสรู้ แต่พระโพธิรักษ์กล่าวว่า ตนเองจะเป็นทั้งพระอรหันต์และพระโพธิสัตว์ คือเป็นทั้งพระโพธิสัตว์และเป็นผู้ตรัสรู้แล้วในเวลาเดียวกัน พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระอรหันต์เป็นผู้ไม่เกิดอีก แต่พระโพธิรักษ์กล่าวว่า พระอรหันต์เกิดใหม่อีกได้ การกระทำเช่นนี้เป็นปัญหาต่อหลักการพระพุทธศาสนาโดยตรง¹⁴

3.2.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับความประหลาดของคนในศาสนา

นับเป็นปรากฏการณ์ร้ายแรงในสังคมไทยที่เกิดกรณีพระภิกษุสงฆ์ประหลาดตนไม่เหมาะสมต่อสมณสาธูปจนถึงขั้นทำความผิดพระวินัยในข้อร้ายแรงถึงขาดจากความเป็นพระและไม่สามารถบวชใหม่ได้อีกมาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดผลกระทบต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอย่างกว้างขวางทั่วไป ความไม่มีศีล หรือไม่รักษาศีลของพระภิกษุสงฆ์ก่อให้เกิดความเสียหายต่อ

¹¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), กรณีธรรมกาย (กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสาร จำกัด, 2542), หน้า 11.

¹² พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) และ ระวี ภาวิไล, พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย, หน้า 33.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-28.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

พระพุทธศาสนาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้¹⁵ เพราะเหตุว่าพระภิกษุสงฆ์ต้องบริสุทธิเป็นแบบอย่าง จึงจะก่อให้เกิดความศรัทธาได้¹⁶ เมื่อศรัทธาในศาสนาลดน้อยถอยลง ย่อมทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมตามไปด้วย แต่ความเสื่อมของศาสนาพุทธนี้มีได้เกิดได้จากพระภิกษุสงฆ์แต่ฝ่ายเดียว ฆราวาสซึ่งนับเป็นหนึ่งในพุทธบริษัทสี่ที่มีหน้าที่รักษาพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกันกับพระภิกษุสงฆ์ก็มีส่วนก่อให้เกิดพระภิกษุสงฆ์ล่วงละเมิดพระวินัยได้เช่นเดียวกัน

ความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์อันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศ ได้แก่

1. การกระทำที่ถือว่าเป็นที่เสียหายในทางเพศ
 - เทียวไปในสถานที่อันน่ารังเกียจ เช่น สถานบันเทิง สถานบริการทางเพศ เป็นต้น
 - ปลอมตัวเป็นฆราวาส
 - อยู่ในที่ลับกับหญิงที่มีชญาติผู้ใหญ่สองต่อสอง
 - ดูหรือมีไว้ในความครอบครองซึ่งภาพยนตร์ วีดีโอ เครื่องฉายภาพยนตร์วีดีโอ แผ่นซีดี แอปบันทึกเสียง หนังสือ เอกสาร ภาพถ่ายอันลามกอนาจาร
2. การกระทำอันเกี่ยวข้องกับอบายมุข
 - เสพสุรา ยาเสพติด หรือของมีนเมาอย่างอื่น
 - เล่นการพนัน
3. การกระทำที่เกี่ยวกับการหาเลี้ยงชีพ
 - ใ้ช่วย
 - ทำเสน่ห์
 - สะเดาะเคราะห์
 - อวดอ้างว่าตนเป็นผู้มีคุณวิเศษ
 - เรียกรไ้เงิน
4. การกระทำที่เสียหายในทางเพศ
 - พุคขอให้หญิงบำเรอตนด้วยกาม
 - กระทบการอันควรขายหน้าต่อหน้าธารกำนัล
 - อนาจารแก่บุคคลที่ยินยอม และไม่ยินยอม

¹⁵ พระมหาสมัย จินตโฆสโก, “ศีลวิบัติของพระภิกษุ ทางเสื่อมของพระพุทธศาสนา,” สยามรัฐ (10 พฤศจิกายน 2543) : 21.

¹⁶ นักศึกษาหลักสูตรการปฏิบัติการจิตวิทยาฝ่ายอำนวยการ รุ่นที่ 7 คณะที่ 4 , วิถุติศรัทธาของประชาชนต่อสงฆ์ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิทยาลัยป้องกันอาณัติกร, ม.ป.ป.), หน้า 45.

- เสพเมถุน โดยหญิงยินยอม และไม่ยินยอม
 - กระทำชำเราสัตว์
 - เป็นคู่กับภรรยาของผู้อื่น
5. การกระทำที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม
- มียาเสพติดให้โทษไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่าย
 - จำหน่ายยาเสพติดให้โทษ ไม่ว่าจะกระทำในฐานะเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน
6. การกระทำที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของวัด
- ยักยอกเงินของวัด
 - ลักพระพุทธรูป หรือศาสนวัตถุอื่นของวัด
7. การกระทำที่แสดงว่าเป็นบุคคลที่เหี้ยมโหดร้าย
- ฆ่าผู้อื่นด้วยเหตุหึงหวง
 - ข่มขืนแล้วฆ่า
 - ฆ่าชิงทรัพย์

การกระทำความผิดว่ามีทั้งกรณีที่ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญา และกรณีที่เกิดเฉพาะพระชนมวินัย ซึ่งอาจแยกพิจารณาเนื้อหาของการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อสมณเพศได้ดังนี้

1. การกระทำที่ถือว่าเป็นที่เสียหายในทางเพศ
- การไปในสถานที่ที่พระภิกษุไม่ควรเดินเข้าไป หรือที่เรียกว่าสถานทีอโคจร¹⁷ เช่น กรณีพระปฏิเวทวิศิษฏ์ (นายสมใจ คงนาค) เจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรือง และเจ้าคณะเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร แต่งกายเป็นฆราวาสเที่ยวคาเฟ่ และอาบอบนวด การปลอมตัวเป็นฆราวาสออกเที่ยวกลางคืนนี้พระปฏิเวทวิศิษฏ์ไม่ได้ไปเดี่ยว แต่มีพระครูสุขุมธรรมคุณ เจ้าอาวาสวัดดอนกร่าง ตำบลราษฎร์พัฒนา อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง ร่วมขบวนการด้วย และพระครูสุขุมธรรมคุณ ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัดอ่างทองจับกุมได้เป็นคนแรกขณะเข้าไปเที่ยวคาเฟ่ในโรงแรมซีแอลการ์เดนอินน์กับพระปฏิเวทวิศิษฏ์¹⁸

กรณีพระครูธรรมธวัช ถาวโร (นายวันชัย อุ่นทรัพย์) เจ้าอาวาสวัดท่าช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี แต่งกายเป็นนายทหารยศพันเอก ออกจากวัดไปอยู่บ้าน โดยขับรถเบนซ์ไปพักที่บ้านใน

¹⁷ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประพฤติผิดพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา : ศึกษาวิเคราะห์การประพฤติผิดพระวินัยของภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร, หน้า 34.

¹⁸ มติชน (5 มกราคม 2544) : 19.

หมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งเป็นที่สำหรับนักร้องหญิงสาวมานอนค้างด้วย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจค้นร่างกายพบว่าภายในชุดทหารนั้นยังนุ่งสบงและสวมอังสะอยู่ นอกจากนี้ยังพบเครื่องแบบทหารอีกหลายชิ้น ถูยงอนามัยจำนวนหนึ่งและสุราต่างประเทศหนึ่งขวด เมื่อตรวจค้นภายในบ้านพักพบเทปวีดีโอลามก หนังสือลามกจำนวนมาก พร้อมถูยงอนามัยจำนวนหนึ่ง¹⁹

กรณีพระจิตตสังวโร (นายสุรพงษ์ หอมจันทร์) พระวัดส้มเสี้ยว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เลขของเจ้าคณะอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับขณะอยู่ในสภาพสวมเสื้อยืดสีแดง กางเกงยีนส์ กำลังเมาสุราอาละวาดพังสิ่งของในห้องนวดของร้านอาหารชื่อมณฑาทิพย์นวดแผนโบราณ ตั้งอยู่ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จากการสอบสวนพระจิตตสังวโรให้การรับสารภาพว่า แอบปลอมตัวมาเที่ยวในร้าน ขณะที่หมอนวดสาวกำลังบริการนวดน้ำมันจึงเหลน ตนเกิดอารมณ์ทางเพศจึงขอร่วมหลับนอนกับหมอนวดสาว แต่ถูกปฏิเสธอ้างว่ามีรอบเดือน จึงเกิดอารมณ์หงุดหงิดอาละวาดทำลายสิ่งของภายในห้องนวด เจ้าของร้านจึงแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับกุม ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตรวจค้นรถประจำตัวของพระรูปนี้ที่จับมา พบจิ๋วชุกซ่อนอยู่เบาะหลังคนขับ ขวดเหล้านอก เต็นท์พักแรม และยาบำรุงกำลังขวดใหญ่ ก่อนถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนำไปสึก พระจิตตสังวโร ยอมรับว่าลุ่มหลงเพศรส ไม่สามารถครองเพศบรรพชิตต่อไปได้จึงขอลาสิกขาออกไปใช้ชีวิตฆราวาสเหมือนคนปกติ²⁰

- อยู่ในที่ลับหูลับตา กับหญิงที่มีโชติคุณผู้ใหญ่อีกสองต่อสอง เช่น กรณีพระมหาบุญมี ปุญญวนโต เจ้าอาวาสวัดนาราม และเป็นครูใหญ่โรงเรียนวัดนารามซึ่งเป็นสถานที่สอบปริยัติธรรม ให้พระสงฆ์สามเณรทั้งหมด 90 รูป คำบถนาน้อย อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน สลักจิ๋วร่น่งฝ้ายขนหนู ผืนเดียนั่งพลอดรักกับหญิงยามค้ำคินกลางแสงจันทร์ ในสวนหย่อมซึ่งปลอดภัยคน อยู่ห่างจากวัดประมาณหนึ่งกิโลเมตร มีพลเมืองดีแอบเข้าไปถ่ายรูปไว้ขณะนั่งอยู่บนเสื่อกำลังคุกเข่าโอบฝ้ายหญิง ฝ้ายหญิงกำลังใช้มือประคองลูกปัดลำตัวของฝ้ายชาย ภาพถ่ายดังกล่าวทำให้บุคคลทั้งสองตกใจจากแสงแฟลชของกล้องถ่ายรูป พระมหาบุญมีได้แก้ตัวว่า ภาพอุจาดนั้นเกิดขึ้นเมื่อ 2 เดือนที่ผ่านมา ตอนนั้นเป็นช่วงกลางคืน หญิงที่อยู่รูปถ่ายได้โทรศัพท์มาหาตนที่วัดให้ไปพบที่สวน พอไปถึงพบว่าหญิงคนดังกล่าวได้ปุ้เสื้อไว้รออยู่แล้ว ระหว่างที่กำลังนั่งคุยกันนั้น มีคนแอบถ่ายรูปไว้แล้ว นำมาแบล็กเมล์ขอเงินห้าหมื่นบาทเพื่อแลกกับฟิล์ม แต่ตนไม่ยอมให้จนภายหลังรูปถ่ายดังกล่าวได้

¹⁹ อาชญา ข่าวดสด, “จากเจ้าคุณโล้นคาเฟ่แต่เสีย- ท่องราตรี ถึงพระครูโล้นเสข.แต่งพ.อ. - ซึ่งเบนซ์,” มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 21 ฉบับที่ 1054 (30 ตุลาคม 2543) : 97.

²⁰ ไทยรัฐ (14 ธันวาคม 2543) : 1,14.

ถูกอัดแจกจ่ายไปทั่ว เมื่อผู้สื่อข่าวถามว่า ช่วงการพูดคุยทำไมต้องนั่งผ้าขนหนูเพียงตัวเดียว และทำไมต้องไปพบกับผู้หญิงเพียงลำพังในยามวิกาล พระมหาบุญมีฯ กลับไม่ยอมตอบคำถาม²¹

- คูหรือมีไว้ในความครอบครองซึ่งเทปวีดีโอ วีดีโอซีดี อันลามกอนาจาร เช่น กรณีเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2542 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในสิงคโปร์เหลียนเหอจ่าเป่า รายงานว่า เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2542 ศาลสิงคโปร์ได้ตัดสินลงโทษพระไทยชื่อ พระจันณรงค์ วรอธิรักษ์ เป็นพระวัดสันติธรรมาราม แขวงบुकโคล กรุงเทพมหานคร เดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจอยู่ที่วัดภัทรพุทธสมาคมในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่หน่วยปราบปรามยาเสพติดของประเทศสิงคโปร์ดำเนินคดีใน 4 ข้อหา คือ เล่นพนันม้าแข่งผิดกฎหมาย ครอบครองอุปกรณ์สื่อสารดัดแปลงโดยไม่ได้รับอนุญาต ครอบครองวีดีโอลามกโดยไม่ผ่านการเซ็นเซอร์ 12 ม้วน วีดีโอซีดีลามกโดยไม่มีใบอนุญาตอีก 16 แผ่น พร้อมอุปกรณ์เครื่องเล่นวีดีโอและเครื่องรับโทรทัศน์ ศาลตัดสินปรับเป็นเงินสิงคโปร์จำนวน 22,000 เหรียญ หรือเงินไทยประมาณ 456,000 บาท โดยระหว่างการจับกุมของเจ้าหน้าที่พบว่า มีเพจเจอร์แจ้งผลม้าแข่ง จำนวนเงิน และอัตราการต่อรองเข้ามาที่เครื่องเพจเจอร์ของพระรูปนี้พอดี ซึ่งเพจเจอร์ดังกล่าวถูกดัดแปลงเพื่อป้อนข้อมูลการพนันม้าแข่งโดยเฉพาะ อันเป็นความผิดตามกฎหมายของสิงคโปร์ในเรื่องการควบคุมการโทรคมนาคมการสื่อสาร กระทรวงการต่างประเทศของไทยคาดว่าพระจันณรงค์จะถูกทางการสิงคโปร์เนรเทศออกนอกประเทศตลอดชีวิต และภายหลังเกิดเหตุ พระรูปนี้ได้ถูกองค์กรพุทธศาสนาในประเทศสิงคโปร์จับสึกแล้ว²²

2. การกระทำอันเกี่ยวข้องกับอบายมุข

- เสพสุรา เช่น กรณีพระอัมพร สัมมะโน (นายอัมพร ตรีระมัด) เจ้าอาวาสวัดคอนสตันส์ อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ถูกชาวบ้านคุมตัวไว้ได้ภายหลังจากปีนเข้าไปในบ้านของเด็กหญิงคนหนึ่ง พระอัมพร สัมมะโน ให้การรับสารภาพกับพนักงานสอบสวนว่า เห็นเด็กหญิงคนดังกล่าวเดินเข้าออกวัดเป็นประจำ และบ้านอยู่ตรงกันข้ามกับวัดพอดี ก่อนลงมือก่อเหตุได้ดื่มเบียร์เข้าไปมากทำให้ควบคุมสติไม่ได้ จากการสืบสวนก่อนเกิดเหตุทราบว่า ในระหว่างบวช พระรูปนี้ได้ชื่อว่าเป็นพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีพฤติกรรมชอบหนีเที่ยวและดื่มสุราเป็นประจำ แต่ยังคงขาดหลักฐานในการจับกุม ประกอบกับมีลูกศิษย์รู้เห็นเป็นใจมาโดยตลอด ก่อนหน้าคดีนี้ พระรูปดังกล่าวก็เคยแอบปีนเข้าบ้านเด็กหญิงคนเดียวกันหมายกระทำความผิดมีรายมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่

²¹ ไทยรัฐ (11 มิถุนายน 2542) :1,19.

²² ข่าวสด (27 พฤษภาคม 2542) : 1,11.

เด็กหญิงซัดซิ่นจึงต้องหลบออกไป และได้ข่มขู่เด็กหญิงไม่ให้บอกพ่อแม่ เด็กหญิงไม่กล้าบอก พระรูปนี้จึงได้ใจไปเข้าบ้านอีกครั้งหนึ่งจนถูกจับกุมดำเนินคดี²³

- เสพยาเสพติด เช่น เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2544 วัดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัด นครปฐม มีพระสงฆ์และสามเณรจำนวน 7 รูป ใช้กุฏิเป็นสถานที่มั่วสุมตั้งวงเสพยาบ้าด้วยวิธีลนไฟ กระดาษพอยล์ห่อยาบ้าแล้วสูดดมควันจนเมาไร้สติ จากการตรวจปีศาจพบว่า เป็นสิม่วงทุกราย²⁴

- เล่นการพนัน เช่น เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2541 พระลูกวัดจำนวน 4 รูป ของวัดดอนทราย ตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดนครปฐม ได้มีการจับกลุ่มมั่วสุมเล่นการพนัน ภายในกุฏิ รักษาการเจ้าอาวาส และถูกชาวบ้านถ่ายรูปลงไว้ได้ขณะตั้งวงเล่นการพนันกัน ซึ่งขณะนั้นรักษาการ เจ้าอาวาสก็พักอยู่ในกุฏิชั้นในด้วย²⁵

3. การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการหาเลี้ยงชีพ

- การไปห่วย เช่น กรณีพระครูปลัดนิเวศน์ เจ้าอาวาสวัดอินประชาราม จังหวัดนครนายก ใช้วิธีการไปห่วยด้วยการหยดเทียนลงอ่างน้ำมนต์ให้เป็นตัวเลข แล้วประกอบพิธีทำน้ำมนต์ ให้ ญาติโยมมาลูเลขในอ่างน้ำมนต์แล้วนำไปตีเป็นเลขกันเอาเอง เจ้าหน้าที่ระดับสูงในกรมการศาสนา เดินทางไปตรวจสอบด้วยตนเอง แล้วลงความเห็นว่า พฤติกรรมดังกล่าวนับว่าเป็นการกระทำที่เข้าข่าย เจตนาบอกรูปไปให้ห่วย เป็นการละเมิดประกาศคณะสงฆ์ และในฐานะที่พระครูปลัดนิเวศน์เป็นพระ สังฆาธิการด้วย ย่อมเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง แต่มีการวิจารณ์กันว่าเจ้าคณะ จังหวัดนครนายกคอยปกป้องพระครูปลัดนิเวศน์ ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดนครนายกได้ชี้แจงว่า ที่ผ่านมา เจ้าคณะจังหวัดเข้าไปตรวจสอบพฤติกรรมของพระรายนี้โดยประสานงานกับเจ้าคณะอำเภอและ เจ้าคณะตำบลตามสายงานบังคับบัญชา ผลการตรวจสอบมีมติออกมาแล้วว่า พระครูปลัดนิเวศน์ ไม่ได้มีพฤติกรรมดังที่ถูกกล่าวหาและได้รายงานให้กรมการศาสนาทราบแล้ว ทางคณะสงฆ์ได้ ตัดสินไปแล้วจะมาหาว่าปกป้องได้อย่างไร ถ้าเปรียบเทียบกับระบบการตัดสินของศาลตัดสินออกมาแล้ว เมื่อมีบางคนไม่ยอมรับแล้วจะให้ทำอะไรอีก ส่วนพระครูปลัดนิเวศน์เปิดเผยแก่ผู้สื่อข่าวว่า ได้เรียนเจ้าคณะจังหวัดแล้วว่าไม่ได้ให้เลขหรือไปห่วยแต่อย่างใด ญาติโยมที่มาวัดจำเลขจาก อ่างน้ำมนต์ไปแทงเอาเอง ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดได้มีคำสั่งกำชับให้ตนเองเลิกประกอบพิธีกรรม ต่างๆ แต่ท่านไม่ได้ห้ามทำน้ำมนต์ เนื่องจากญาติโยมที่มาวัดก็หวังที่จะขอ น้ำมนต์เพื่อให้ปัดเป่า เสนียดจัญไรสิ่งไม่ดีให้ออกไปจากตัว วัดอื่นๆ ก็ทำกันทุกวัด น้ำมนต์นั้นตนทำมา 10 ปีแล้ว

²³ สยามรัฐ (24 ตุลาคม 2544) : 1,10.

²⁴ ไทยรัฐ (2 ธันวาคม 2544) : 1,19.

²⁵ ไทยรัฐ (13 กันยายน 2541) : 1,15,16.

ทำแทนเจ้าอาวาสเดิม พิธีกรรมก็ไม่แตกต่างอะไร ทำเหมือนกันทุกวัด แต่มีคนไปตีเลขกันเอาเอง เกิดถูกขึ้นมาแล้วจะให้คนทำอะไรซึ่งคนก็ได้เตือนคนที่มาวัดแล้วอย่าได้มุงภายในเรื่องห่วย ส่วนใหญ่ไม่มีใครเชื่อ²⁶

4. การกระทำที่เสียหายในทางเพศ

- การพุดขอให้หญิงบำเรอกามแก่ตน เช่น กรณีพระศรีวิสุทธิญาณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดตรีทศเทพ โทรศัพทคุยกับหญิงทางโทรศัพท์โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกาเสพเมถุนของตนกับหญิงคู่สนทนาอย่างโจ่งแจ้งมาแล้วหลายครั้ง ความผิดเปิดเผยขึ้นเมื่อถูกบันทึกเทปการสนทนาได้ดอบกั้นทางโทรศัพท์ไว้เปิดเผยแก่สื่อมวลชน หลังเกิดเหตุมีสื่อกั้ขั้รถเก้งราคาแพงมารับไปจากกุฏิตอนดึก และพระรายนี้เป็นเจ้าของกิจการนวดแผนโบราณที่จังหวัดนครปฐมด้วย ต่อมาก็ได้ทำหนังสือขอลาสิกขาจากเจ้าอาวาสมีใจความปฏิเสธข้อกล่าวหาทุกกรณีว่าไม่ได้มีความประพฤติเสียหายตามที่เป็นข่าว แต่เพื่อรักษาหมู่คณะสงฆ์และพระศาสนาให้เสียหายดังที่มีผู้ประสงค์ และเพื่อความเรียบร้อยความสงบของพระศาสนาและหมู่คณะ จึงลาสิกขา²⁷

- กระทำการอันควรขายหน้าต่อหน้าธารกำนัล เช่น กรณีพระสมบัติ วิบูล โหลงดา วัย 70 ปี วัดตลาดใต้ ตำบลบางทะเลแยง อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี เสพเมถุนกับสุนัขในบริเวณศาลาการเปรียญของวัด ต่อหน้าพระประธาน ชาวบ้านติดตามดูพฤติกรรมมานาน และได้แอบถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน²⁸

- อนาคต เช่น กรณีพระมหาพิพัฒน์ ฐานวิโร เจ้าอาวาสวัดใหม่ศิริมงคล ตำบลแม่ปูกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทำอนาคตแก่สามเณรในวัดหลายรูปโดยใช้กำลังประทุษร้ายเสพกามวิตถารทางทวารหนัก สามเณรหลายรูปทนไม่ไหวต้องสีกออกมาร้องทุกข์ให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินคดีกับเจ้าอาวาส ในขณะที่เจ้าอาวาสให้การปฏิเสธอ้างว่าถูกกลั่นแกล้งมีสาเหตุมาจากเรื่องบิดาผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ใหญบ้านขายที่ดินให้กั้กับวัดและเรียกเก็บเงินไม่ตรงกับวันเวลาที่ระบุไว้ในสัญญาซื้อขาย

- เสพเมถุนกับหญิงที่ยินยอม เช่น กรณีพระครูเจี๊ยบ (นายสรศักดิ์ พรรตณสมบุญรณ์) พระหนุ่มตำแหน่งเลขานุการสมเด็จพระพุฒาจารย์ เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ถูกจับในคดีปลอมตราสมเด็จพระสังฆราช แต่งตั้งอุปชฌาย์ เมื่อสืบสาวลึกลงไปปรากฏว่าพระครูเจี๊ยบยังพาหญิงมาั่วถึงในกุฏิโดยไม่มีใครรู้มาเป็นเวลานาน ภายหลังจึงปลอม

²⁶ ข่าวสด (1 เมษายน 2541) : 1,11.

²⁷ ข่าวสด (10 พฤศจิกายน 2543) : 12.

²⁸ ไทยรัฐ (28 กันยายน 2542) : 1,11.

ตราพระสังฆราช พระครูเจี๊ยะให้เหตุผลประกอบคำรับสารภาพว่า “ช่วยไม่ได้ก็คนมันหน้าตาดี สาวๆ เลยคิดเป็นธรรมดา” เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมพระครูเจี๊ยะได้ขณะหลบหนีไปกอดนางกับแฟนสาวซึ่งเป็นนักร้องคาเฟ่ โดยก่อนหน้านั้นพระครูเจี๊ยะยอมรับว่า มีคนมาติดพันและมีสัมพันธ์ขึ้นลึกซึ่งไม่น้อยกว่า 5 คน ทำไปเพราะคะนองไม่คิดว่าจะเป็นเรื่องราวใหญ่โตและที่สำคัญมีคนยุยงส่งเสริมให้ปลอมตราเพราะการปลอมตราไม่สามารถทำคนเดียวได้ ชาวบ้านหลายคนโกรธแค้นถึงขั้นไม่ใส่บาตรพระวัดดังกล่าว²⁹

กรณีพระนิกร ธรรมวาที (นายนิกร ยศคำจ) พระนักเทศน์ชื่อดัง วัดสันปง จังหวัดเชียงใหม่ ถูกเปิดเผยว่าได้เสพเมถุนกับหญิงจนตั้งท้อง พระนิกรพยายามตอบโต้ข่าวเรื่อยมาด้วยเหตุผลว่ามีผู้อิฉาในชื่อเสียงของตน และพยายามหาหนทางทำลายชื่อเสียงอยู่เรื่อยๆ ลูกศิษย์ของพระนิกรไม่เชื่อว่าพระที่ขี้อ้อนในศีลธรรมและเทศน์ได้ไพเราะจะทำตัวเช่นนั้น แต่เมื่อหญิงคู่กรณีแหกหลักฐานจดหมายรัก ภาพถ่าย และพินิจเนื้อคของลูกในท้องว่าเป็นสายเลือดของพระนิกรจริง สมเด็จพระสังฆราชจึงประกาศว่า พระนิกร ธรรมวาที มีความผิดขั้นปฐมปราชิก³⁰

กรณียันตระ อมโรภิกขุ (นายวินัย ละอองสุวรรณ) ผู้ก่อตั้งสำนักสุญญตาราม จังหวัดกาญจนบุรี มีหญิงคนหนึ่งกล้าเปิดเผยว่าเป็นหนึ่งในภรรยาของพระยันตระ และมีลูกด้วยกัน แต่พระยันตระไม่ยอมรับว่าเสพเมถุน กลับบ้ายเบี่ยงว่า พระสามารถมีภรรยาได้เช่นเดียวกับบาทหลวง จนมหาเถรสมาคมจะนำเด็กที่อ้างว่าเป็นลูกของพระรูปนี้มาพินิจดีเอ็นเอ และเชิญพระยันตระมาพินิจด้วยกัน แต่ไม่ได้รับความร่วมมือ เมื่อพระยันตระถูกกดดันจากสังคมเป็นเวลานาน จึงตัดสินใจเปลี่ยนเครื่องแต่งกายใหม่เป็นนุ่งเชียวห่มเชียว และหลบหนีออกนอกประเทศไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาสำเร็จ³¹

กรณีพระครูสมุห์ยงยุทธ ญาณวโร รักษาการเจ้าอาวาสวัดจันทาราม ตำบลหนองอ้อ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ถูกชาวบ้านจับได้ว่ามีพฤติกรรมเสพเมถุนกับนางนงแก้วฯ ในห้องใต้ถุนเมรุวัด เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2543 เวลาประมาณ 21.30 น. โดยชาวบ้านพบรถจักรยานยนต์จอดซุกซ่อนอยู่ในมุมมืดใต้เมรุเผาศพ มีแสงไฟและเสียงคนคุยกัน ชาวบ้านได้ปิดประตูพร้อมกับคอยดู แต่พระครูสมุห์ยงยุทธได้ใช้ท่อนเหล็กขนาดใหญ่จัดประตูออกไปต่อหน้าชาวบ้านที่มามุงดูเหตุการณ์ พระรูปนี้อ้างว่าได้วิ่งออกกำลังกายมาเหนื่อยจึงได้หลบเข้าไปพักผ่อนใต้ถุนเมรุ ชาวบ้านได้เข้าตรวจค้นภายในห้อง ปรากฏว่าพบเสื้อ 1 ผืน เทียนไข และกระดาษทิชชูที่เปื้อนคราบน้ำอสุจิหลายแผ่นเป็นหลักฐาน วันต่อมาชาวบ้านได้มารวมตัวชุมนุมขับไล่พระรูปนี้ให้สึกและออกจากวัด

²⁹ พิษณุรักษ์ ปิตาทะสังข์, “ยังไม่สิ้นกลิ่นโลกีย์,” กรุงเทพธุรกิจ (10 พฤศจิกายน 2543): 8.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ เรื่องเดียวกัน.

ในชั้นแรกพระครูสมุห์ยงยุทธได้ปฏิเสธและไม่ยอมสึก แต่ชาวบ้านได้นำหลักฐานต่างๆ ที่เก็บได้มาให้ดูพร้อมทั้งชี้ว่าจะนำกระดาดทึบไปพิสูจน์หลักฐาน พระครูจึงต้องยอมสึกในที่สุด³²

- เสพเมถุนกับหญิงที่ไม่ยินยอม เช่น กรณีพระครูบริหารกัณฑ์ลักษณ์ (นายศุภชัย หรือทองใบ วรรณเวช) เจ้าอาวาสวัดกระบี่ เจ้าคณะอำเภอ ตำบลหนองหญ้าลาด อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ใช้อุบายหลอกลวงเด็กหญิงสองพี่น้องไปข่มขืนในกุฏิวัดมานาน ความมาแตกตอนครูประจำชั้นพบผิดสังเกตเห็นถามเด็กจนได้ความจริง เด็กหญิงให้การว่า ก่อนลงมือข่มขืนใจจะเปิดเทปวีดีโอลามกให้เด็กหญิงดูแล้วข่มขืนใจ จากนั้นพระครูบริหารกัณฑ์ลักษณ์จะมอบเงินให้เด็กหญิงเป็นค่าตอบแทน จากการตรวจค้นภายในกุฏิพบเทปวีดีโอลามกมากกว่า 100 ม้วน โทรทัศน์ขนาด 20 นิ้ว เครื่องเล่นวีดีโอ 1 เครื่อง ครีมาวาลีน 1 กระปุก และกระดานชนวน 1 แผ่น

กรณีหลวงพ่อกาวนา พุทโธ (นายจำลอง คนชื่อ) เจ้าอาวาสวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม มีเด็กหญิงชาวเขาหลายคนที่อยู่ในอุปการะของพระรูปนี้กล่าวหาว่า กระทำการบังคับข่มขืนใจเด็กชาวเขามานานนับปี ทั้งที่พระรูปนี้มีภาพลักษณ์ของนักปฏิบัติธรรมอยู่ในสายวิปัสสนาตลอด และได้เปิดสาขาปฏิบัติธรรมอยู่ทั่วประเทศ จนมีประชาชนเลื่อมใสศรัทธามากมาย เมื่อเกิดเรื่องขึ้นแล้วก็ยังมีคนนับถือเพราะไม่เชื่อว่าเป็นความจริง หลวงพ่อกาวนา พุทโธ ได้รับการประกันตัวไปจากห้องขัง จากนั้นก็เปลี่ยนมานุ่งขาวห่มขาวเพราะหวังจะกลับมาุ่งห่มเหลืองอีก โดยอ้างว่ายังไม่ได้เปล่งวาจาลาสิกขา³³

- เป็นคู่กับภรรยาของผู้อื่น เช่น กรณีพระอธิการพรชัย ปัญญาศิริ เจ้าอาวาสวัดป่าแคโยง ตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ หิวเมียชาวบ้านไปเสพเมถุนถึงในกุฏิ ชาวบ้านกว่า 200 คน ได้ปิดล้อมกุฏิเนื่องจากจับได้ว่า เจ้าอาวาสแอบพาภรรยาชาวบ้านเข้าไปนอนในกุฏิ ส่วนสามีก็สงสัยพฤติกรรมของหญิงภรรยา เนื่องจากตนเป็นหมัน แต่สามีได้ค้นพบยาคุมกำเนิดซุกซ่อนอยู่ ประกอบกับได้รับคำบอกเล่าจากชาวบ้าน จึงหาโอกาสพิสูจน์ความจริงด้วยการออกอุบายว่าจะออกไปทำธุระนอกบ้าน แต่เมื่อออกไปแล้วได้ย้อนกลับมาแอบซุ่มดู เห็นภรรยาริบแต่งตัวออกจากบ้าน สามีได้สะกดรอยตามไปที่หน้ากุฏิเจ้าอาวาสวัด พบร่องเท้าของภรรยาางอยู่ จึงได้รับไปตามคนรู้จักในละแวกบ้านให้มาช่วยดู จากนั้นได้แอบย่องขึ้นไปชั้น 2 ของกุฏิ ซึ่งเป็นห้องนอนของเจ้าอาวาส ก็เห็นเจ้าอาวาสและภรรยาของตนอยู่ในสภาพเปลือยทั้งสองคน สามีระงับอารมณ์ไม่อยู่ จึงเข้าไปชกต่อยทั้งเจ้าอาวาสและภรรยา ภรรยาหลบหนีออกจากกุฏิไปก่อน ส่วนเจ้าอาวาสปิดประตูหลบอยู่ภายในกุฏิ ชาวบ้านไม่หายแค้นได้บุกเข้าไปค้นภายในกุฏิ พบว่ามีหนังสือลามกและ

³² ไทยรัฐ (12 พฤศจิกายน 2543) : 12.

³³ เรื่องเดียวกัน.

เทพวิดีโกลามกชุกช่อนอยู่จำนวนมาก ตอนแรกเจ้าอวาตยังไมยอมสีก แต่เมื่อจ่านต่อหลักฐาน จึงยอมสีก จากนั้นได้เก็บของขึ้นรถออกจากวัดไป โดยมีชาวบ้านตะโกนคำและจุดประทัดไล่หลัง เสียงดังสนั่นวัด³⁴

5. การกระทำที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม

- ค้ายาเสพติด เช่น กรณีพระปลัดประสิทธิ์ สุขุมาริ (นายประสิทธิ์ วงษ์บุตรดี) เจ้าอวาตวัดวังแซ่กลอยและเจ้าคณะอำเภอวังโป่ง ตำบลวังศาล อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมได้พร้อมยาบ้าเป็นของกลางจำนวน 12 เม็ด ที่ซุกซ่อนไว้ในกระเป๋าอังสะ พฤติการณ์ของพระปลัดประสิทธิ์เป็นทั้งผู้เสพและผู้ขาย ซึ่งนายอำเภอยืนยันว่าพระรูปนี้มีส่วนพัวพันกับขบวนการค้ายาบ้ามานานแล้วและถูกทางการเพิ่งเล็งมาตลอดก่อนถูกจับ³⁵

6. การกระทำที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน

- ลักทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปและเป็นที่สักการะบูชาของประชาชน เช่น เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2544 ได้มีคนร้ายจัดตู้กระจกบนกุฏิวัดศรีประคู้ ตำบลป่าลาน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ลักเอาพระพุทธรูปไม้เก่าแก่อายุหลายร้อยปีซึ่งเป็นพระคู่วัดไปจำนวน 14 องค์ หลังเกิดเหตุตำรวจได้สอบปากคำ พระพงศ์กร จารณธัมโม (นายพงศ์กร เกียรติศักดิ์สกุล) เจ้าอวาตวัดดังกล่าว ให้การรับสารภาพว่าได้ร่วมกับเพื่อนอีก 2 คน ที่หลบหนี จัดตู้โจรกรรมพระพุทธรูปจริง โดยตนเพียงแต่ยืนดูเท่านั้น แล้วนำไปขายให้ชาวบ้าน เนื่องจากคิดยาบ้ามานาน ตลอดเวลาที่บวชมา 4 ปี จะไปหาซื้อยาบ้ามาเสพ สาเหตุที่กระทำความผิดในครั้งนี้เพราะต้องการหาเงินมาซื้อยาบ้า³⁶

- ลักทรัพย์ของชาวบ้าน เช่น กรณีพระวาสนา นวลสมศรี พระลูกวัด จังหวัดชุมพร ต้องหาคดีลักทรัพย์ในเคสสถานในเวลากลางคืน โดยเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2542 เจ้าของบ้านเลขที่ 18/5 หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งมะพร้าว อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดชุมพร ร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า มีคนร้ายนั่งจิวรเหลืองอร่ามคล้ายพระภิกษุกำลังป็นหนีออกจากหลังคาหลังบ้านใกล้กับห้องน้ำ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตรวจสอบพระในวัดย่านใกล้เคียง พบว่าหายไป 1 รูป เมื่อกระจายกำลังค้นหาทันที พบพระวาสนาฯ กำลังยืนอยู่หน้าเมรุท่าทางมีพิรุณ นำไปสถานีตำรวจให้ผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้เสียหายยืนยันว่าพระวาสนาฯ คือคนร้ายที่เห็น พระวาสนาฯ ให้การรับสารภาพ ทำไปเพราะเห็น

³⁴ ไทยรัฐ (8 ตุลาคม 2542) : 1,14.

³⁵ ไทยรัฐ (1 พฤศจิกายน 2544) : 1,19.

³⁶ ไทยรัฐ (5 ธันวาคม 2544) : 11.

ผู้เสียหายมีฐานะดี จึงตัดสินใจบุกเข้าขโมยทรัพย์สิน ไม่นึกว่าจะถูกจับ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงนำตัวไปสึกแล้วดำเนินคดีต่อไป³⁷

8. การกระทำที่แสดงว่าเป็นบุคคลที่เหี้ยมโหดร้าย

- จ้างวานใช้ให้ฆ่าผู้อื่น เช่น กรณีพระสุนทรราชมุนิตเถระ (นายชยันตร์ หรือสายันต์ อธิสุภาพ) เจ้าอาวาสวัดในวังและเจ้าคณะอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีส่วนพัวพันกับการจ้างวานฆ่าคนใกล้ชิดหลายราย ครั้งแรกใช้ให้นายศักดิ์ รัตนเสถียร กำนันตำบลนาทวีเข้าร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจ กล่าวหาพระสุนทรราชมุนิตเถระปลอมแปลงเอกสารเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ตัดไม้จากป่าสงวนแห่งชาติ เผาทำลายไม้ของกลาง เกี่ยวข้องกับคดีฆ่าผู้อื่นตายหลายคดี และพยายามฆ่านายศักดิ์ฯ ผู้ร้องทุกข์ จากการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ กองปราบปราม ได้ความว่า พระสุนทรราชมุนิตเถระ เป็นผู้ใช้ให้ผู้ร้องทุกข์ ฆ่านายจอน เขียววังทอง ซึ่งมีศักดิ์เป็นญาติกับพระรูปนี้ โดยบอกฆ่านายจอนฯ ข่มขืนลูกเลี้ยงตัวเอง แต่ยังไม่ทันได้มีการฆ่านายจอนฯ ตามที่ใช้ พระรูปนี้ได้เรียกให้ผู้ร้องทุกข์เข้าพบ แจ้งว่าให้นายวีระ หรือบ่าว สรรพพันธ์ มือปืนรับจ้างเป็นคนจัดการ ต่อฆ่านายจอนฯ ก็ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิตใกล้กับสถานที่ทำงานอีกแห่งหนึ่งของพระสุนทรราชมุนิตเถระและอยู่ไม่ไกลจากวัดในวัง ซึ่งก่อนเวลาเกิดเหตุ นายจอนฯ ได้ถูกพระรูปนี้เรียกให้มาทำหน้าที่ขับรถให้ แล้วมือปืนรับจ้างก็ถือโอกาสยิงนายจอนเสียชีวิต เนื่องจากพระรูปนี้มีสัมพันธ์ลึกซึ้งกับนางบุญนำฯ ภรรยาของนายจอนฯเอง ก่อนที่นายจอนฯ จะถูกฆ่า นายจอนได้ทะเลาะและทำร้ายร่างกายนางบุญนำฯ จนฟันหักหลายซี่ ต่อมาผู้ร้องทุกข์ถูกนายวีระฯ มือปืนรับจ้างกับพวกใช้ปืนเอ็ม 16 ยิงผู้ร้องทุกข์ได้รับบาดเจ็บสาหัส คดีนี้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา โดยมีการสอบสวนพระรูปนี้เป็นพยานยืนยันความบริสุทธิ์ของนายวีระฯ โดยอ้างสถานที่อยู่ขณะเกิดเหตุว่าตนเองอยู่กับนายวีระที่โรงพยาบาล สาเหตุที่มีการพยายามฆ่าผู้ร้องทุกข์ เนื่องจากผู้ร้องทุกข์จะเปิดโปงพฤติกรรมของพระรายนี้ โดยจะนำนางบุญนำฯ ภรรยาของนายจอนฯ ผู้ตาย มาแฉความสัมพันธ์ที่มีต่อพระรายนี้ ต่อมาผู้พบศพของนางบุญนำฯ ฝังอยู่ริมถนนสภาพศพถูกทุบกะโหลกศีรษะตายมาแล้วหลายวัน พยานในคดีนี้ให้การว่า นายวีระฯ เคยมาชวนให้ฆ่านางบุญนำฯ โดยบอกว่าเจ้าอาวาสวัดในวังสั่งฆ่า แต่พยานไม่ทำ น่าเชื่อว่าเป็นการฆ่าปิดปากเพื่อไม่ให้ผู้อื่นล่วงรู้ความสัมพันธ์ระหว่างนางบุญนำฯ กับพระรูปนี้ นอกจากนั้นเมื่อคราวที่พระรูปนี้ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดสงขลาให้มารักษาการณ์ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเกาะเสื่อได้ถูก

³⁷ เคลินิวส์ (25 เมษายน 2542) : 1,16.

ชาวบ้านชุมนุมขับไล่ โดยชาวบ้านกล่าวหาว่าพระภิกษุสงฆ์ขโมยเงินของวัดนับล้านบาท และรื้อทำลายทรัพย์สินของวัด จนต้องขอมออกจากวัด³⁸

นอกจากความประพฤติอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุสงฆ์ที่ก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อสถาบันสงฆ์ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีความประพฤติของฆราวาสที่ไม่เหมาะสมอันมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ได้แก่

1. หลีกเลี่ยงประเพณีกับพระภิกษุสงฆ์ด้วยความยินยอม โดยรู้หรือควรรู้ก่อนและขณะร่วมประเพณีว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์
2. ฆราวาสแต่งกายเลียนแบบพระภิกษุสงฆ์เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อ แล้วใช้โอกาสที่ผู้อื่นหลงเชื่อ กระทำการแสวงหาผลประโยชน์ด้วยวิธีการบิดเบือนหรือเรียไรรทรัพย์

กรณีหลีกเลี่ยงประเพณีกับพระภิกษุสงฆ์ ปัจจุบันมีข่าวปรากฏออกมาบ่อยครั้งว่าพระภิกษุสงฆ์ระดับชั้นผู้ใหญ่มักประพฤติผิดพระวินัยขั้นปราชิกเพราะเสพเมถุนกันมาก บางรายเป็นที่รู้จักในหมู่สงฆ์ว่าถึงขั้นมีลูกด้วยกันหลายคน เช่นนี้แล้วจะถือว่าหญิงมีการกระทำที่สนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยขั้นร้ายแรงได้หรือไม่ หรือถือว่าเป็นเรื่องที่ไกลเกินเหตุ

ส่วนการแต่งกายเลียนแบบสงฆ์ มีข้อเท็จจริงว่า เป็นการกระทำแบบขบวนการ โดยราษฎรเป็นกลุ่ม ทั้งหญิงชายจากจังหวัดต่างๆ เมื่อพ้นฤดูทำนาจะปลอมบวชเข้ามาในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล อาศัยพระพุทธรักษาหากิน โดยมีชอบด้วยการแต่งกายเป็นพระภิกษุ และนางชี ออกทำการเรียไรรจากชาวบ้าน โดยเดินทางมาเช่าบ้าน หรือปลักกลดทำที่เป็นพระพุทธรูป ประภาสเชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมทำบุญ ให้พระสงฆ์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ หรือรับบริจาคผ้าป่า แล้วแต่กรณี พอตกกลางคืนก็เปลี่ยนมานุ่งห่มฆราวาสออกเที่ยว กรณีเช่นนี้พบว่าเป็นราษฎรจากพื้นที่จังหวัดราชบุรี ชัยภูมิ และขอนแก่น³⁹

3.3 ผลของการกระทำความผิดของพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสในทางกฎหมาย

การกระทำต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ 3.2.1 นั้น สาธารณชนย่อมเห็นได้ว่าเป็นการกระทำอันไม่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนมีความรู้สึกร่วมกันว่าพระ

³⁸ ไทยรัฐ (11 พฤษภาคม 2543) : 1,19.

³⁹ ประมวล รุจนเสรี, “งานของแผ่นดิน (36),” มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 991 (17 สิงหาคม 2542) : 63.

อลัชชีและฆราวาสเหล่านี้เป็นมารศาสนากระทำการหยาบช้ำต่อพระพุทธศาสนาที่ตนเองอาศัยอยู่ จึงเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนากำจัดบุคคลเหล่านี้ออกไปให้พ้นจากผ้าเหลืองโดยทันที เพื่อป้องกันความเสื่อมเสียอันจะเกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนาอันเป็นสถาบันที่เคารพและหวงแหนของคนไทย

ในทางการปกครองของคณะสงฆ์ เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความผิดของพระภิกษุสงฆ์ คือพระสังฆาธิการในระดับชั้นต่างๆ ต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคมที่ออกมาเพื่อให้การดำเนินการลงโทษทางพระวินัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยหลักการแล้ว การลงโทษทางพระวินัยหาได้เหมือนกับกับการลงโทษทางกฎหมายบ้านเมืองไม่ บทลงโทษทางพระวินัยมุ่งเน้นไปที่จิตสำนึก ความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปอันเกิดขึ้นด้วยตนเอง ไม่ต้องมีผู้บังคับบัญชามาคอยชี้โทษและลงโทษ⁴⁰ พระภิกษุสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมักไม่มีปัญหาในเรื่องประพฤติดิศพลพระวินัย เพราะเป็นผู้เข้ามาบวชเป็นพระสาวกเนื่องจากเบือนหน้าทางโลกแล้ว หรือแม้ว่าได้ประพฤดิไม่เหมาะสมประการใด เมื่อมีผู้กล่าวโทษก็ไม่ปกปิดความผิดของตน เพราะมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป แต่ในยุคปัจจุบันการพิจารณาความผิดของพระภิกษุสงฆ์อลัชชีกลับต้องอาศัยเวลาและพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของอลัชชี พระสังฆาธิการต้องแน่ใจจริงๆ ว่าอลัชชีเหล่านั้นกระทำความผิดพระวินัย จึงจะวินิจฉัยว่าผิดและสั่งลงโทษทางพระวินัยได้ อีกทั้งเมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยให้สึก ก็มีใช้เป็นการลงโทษที่ประพฤดิล่วงละเมิดพระธรรมวินัยโดยตรง แต่เป็นการลงโทษในฐานะที่อลัชชีฝ่าฝืนอำนาจรัฐ หรือกระทำการฝ่าฝืนในสิ่งที่รัฐห้าม⁴¹

ในกรณีความประพฤดิที่มีโทษทางพระวินัยสถานหนักถึงขั้นขาดจากความเป็นพระ ไม่สามารถบวชอีกได้นั้น มักมีปัญหว่าพระภิกษุอลัชชีไม่ยอมรับพยานหลักฐานของผู้กล่าวโทษ และไม่ให้ความร่วมมือในการพิสูจน์ความจริง เช่น กรณีของยันตระ อมโรภิกขุ จะใช้ชั้นเชิงของกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติของทางโลกมาเป็นข้อต่อสู้ ทำให้การพิสูจน์ความจริงเป็นไปอย่างล่าช้า แตกต่างจากพระสาวกในสมัยพุทธกาลโดยสิ้นเชิง และการกระทำเช่นนี้กลายเป็นตัวอย่างให้อลัชชีภิกษุอื่นๆ ยึดถือเป็นแบบอย่างในการแก้ข้อกล่าวหา ก่อให้เกิดความล่าช้ายืดเยื้อ

⁴⁰ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประพฤติดิศพลพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา : ศึกษาวิเคราะห์การประพฤติดิศพลพระวินัยของพระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร, หน้า41.

⁴¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, “ไกรสรพระเสด็จได้ สักชี,” สุโขทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม 2534) : 104.

กว่าจะกำจัดออกจากผ้าเหลืองได้ แต่แม้จะเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มเป็นอย่างอื่นไปแล้ว ก็ยังประพฤติกปฏิบัติตนแอบอ้างว่าเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาอยู่เสมอ

ลักษณะการกระทำความผิดบางอย่าง ทางพระวินัยไม่ถือว่าเป็นโทษที่ร้ายแรง แต่เป็นการกระทำที่ชาวโลกติเตียน (โลกวัชชะ)⁴² เช่น ดื่มสุรา และการกระทำความบางอย่างทางพระวินัยไม่ปรับเป็นอาบัติ ได้แก่ เล่นการพนัน เดินเข้าไปในที่โจคร และแสวงหาลาภสักการะมาเลี้ยงชีพโดยไม่ชอบ เป็นต้น⁴³ ตลอดจนการกระทำความบางอย่างในยุคสมัยนี้ก้าวหน้าไปไกลกว่าพระวินัย ได้แก่ การดูภาพลามกอนาจาร ที่อยู่ในลักษณะของภาพถ่าย หนังสือ เทปวีดีโอ เทปซีดี อินเทอร์เน็ต เป็นต้น แต่เป็นการกระทำอันสื่อแสดงว่าพระภิกษุสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำเหล่านี้เป็นผู้ประพฤติกไม่เคร่งครัดต่อพระวินัย และเป็นทางนำมาซึ่งความประพฤติกอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศ เพราะหลักการของพระพุทธศาสนาที่ถือว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นมุงหน้าไปสู่ความหลุดพ้นจากกามกิเลสทั้งปวงอันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม เมื่อบวชเป็นพระภิกษุแล้วยังยึดติดในอบายมุข หรือเสาะแสวงหาสิ่งที่มีงมงายความต้องการทางเพศ ก็เป็นบุคคลที่ตัดไม่ขาดจากกิเลสเช่นเดียวกับปุถุชนทั่วไป แล้วจะเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคมได้อย่างไร เนื่องจากศาสนทายาทต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมคือการสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนและเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระภิกษุสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างในทางที่ดี จึงจะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนได้ ความเลื่อมใสศรัทธาจึงจะเกิดขึ้นตามมา แต่กระนั้นความประพฤติกอันเบี่ยงเบนไปจากพระธรรมวินัยต่างๆ แม้จะขัดต่อมโนธรรมของสังคม ก็ไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและลงโทษทางอาญาเพื่อป้องกันความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด

ในทางบ้านเมือง การกระทำอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่เข้าข่ายเป็นความผิดอาญา เช่น ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง เรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต เล่นการพนัน ดื่มสุราจนมึนเมาไม่สามารถครองสติได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน อนาจาร กระทำการอันควรขายหน้าต่อหน้าธารกำนัล ข่มขืนกระทำชำเรา กระทำชำเราเด็กหญิง มียาเสพติดให้โทษไว้ในความครอบครอง เสพยาเสพติดให้โทษ จำหน่ายยาเสพติดให้โทษ จำวางนใช้ให้มาผู้อื่น มาผู้อื่น โดยมีเหตุฉกรรจ์ เป็นต้น ส่วนการที่ฆราวาสแต่งกายเลียนแบบสงฆ์นั้นก็เป็นการผิดอาญาอยู่แล้ว และในบางกรณีการกระทำที่เป็นความผิดพระวินัยไม่เข้าข่ายเป็นความผิดอาญาเลย ได้แก่ การเสพ

⁴² สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประพฤติกผิดพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา : ศึกษาวิเคราะห์การประพฤติกผิดพระวินัยของพระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร, หน้า 35.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

เมธุน การเข้าไปในที่พระภิกษุสงฆ์ไม่ควรเดินเข้าไป การอวดอุตริมนุสสรธรรม การทำให้สงฆ์แตกกัน เป็นต้น รวมถึงการหักล้างและการบิดเบือนหลักธรรมโดยตรงก็ไม่ต้องด้วย บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ เช่นกัน

พฤติกรรมของอสังขีแม้เกิดขึ้นต่างกรรมต่างวาระ ต่างสถานที่หรือต่างบุคคล ล้วนมีประเด็นความผิดที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนมากอสังขีภิกษุผู้กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยมักจะเป็นพระที่บวชมานานหลายพรรษาและมีตำแหน่งในทางการปกครองของคณะสงฆ์ ตั้งแต่ระดับชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไป การกระทำผิดมักเข้าขั้นล่วงอาบัติหนัก คือการเสพเมธุนกับหญิงตลอดจนคลุกคลีกับสตรีเพศ สวมเสื้อผ้าอย่างฆราวาสออกไปเที่ยวในยามราตรี กินอาหารในเวลาวิกาล เสพของมีนเมา รวมทั้งเสพยาบ้า⁴⁴ แม้ว่าการกระทำบางอย่างที่หลักการของพระพุทธศาสนาถือว่าขาดจากความเป็นพระแล้ว เช่น การเสพเมธุน การนุ่งห่มอย่างฆราวาสออกไปเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืน⁴⁵ จะไม่ผิดกฎหมายของบ้านเมือง แต่การกระทำความผิดของพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสผู้เกี่ยวข้อง เป็นการกระทำที่ไม่อาจยอมรับได้อย่างแน่แท้ในสังคมไทย

ภายหลังจากที่มีพระภิกษุสงฆ์ประพฤติดิตพระธรรมวินัยตามที่ปรากฏเป็นข่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า พระภิกษุอสังขีเหล่านั้นจะลี้กออกไปจากสมณเพศไม่ว่าด้วยความสมัครใจเอง หรือถูกบังคับเพราะทนต่อภาวะกดดันของสังคมไม่ได้ แล้วถูกดำเนินคดีอาญาถ้ากรณีที่มีความประพฤติอันไม่เหมาะสมนั้นเป็นความผิดอาญาด้วย เจกเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ต้องหาคดีอาญา แต่บางสำนักที่ใหญ่โตมีประชาชนบางกลุ่มสนับสนุนยังคงประพฤติดิตตามหลักการของตนต่อไป ส่วนในกรณีที่เป็นการล่วงละเมิดพระวินัยที่มีโทษอาบัติสถานกลางและสถานเบาไม่ถึงขั้นปราชิก ในทางพระวินัยก็ให้อโอกาสพระภิกษุสงฆ์ผู้ต้องอาบัติสามารถแก้ตัวได้ โดยมีวิธีการออกจากอาบัติตามสมควรแก่อาบัติสถานหนักหรือสถานเบา เมื่อได้ปฏิบัติครบถ้วนตามพระวินัยบัญญัติแล้ว ก็เป็นอันเสร็จพิธี⁴⁶ พระภิกษุผู้ประพฤดิล่วงละเมิดพระธรรมวินัยก็สามารถเข้ามาอยู่ร่วมกับคณะสงฆ์ กระทำสังฆกรรมต่างๆ ร่วมกันได้ต่อไปเช่นเดิม ตัวอย่างเช่น กรณีดื่มสุรา เล่นการพนัน ฉันทอาหารหลังเที่ยงวัน หรือเที่ยวกลางคืน เมื่อพระภิกษุสงฆ์ได้กระทำการตามความต้องการแล้วในระยะเวลาหนึ่ง

⁴⁴ พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ, “อสังขี ปี 43,” มติชน ปีที่ 23 ฉบับที่ 8314 (13 ธันวาคม 2543) : 4.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁶ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประพฤติดิตพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา : ศึกษาวิเคราะห์การประพฤติดิตพระวินัยของพระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร, หน้า 42-43.

หลังจากการกระทำดังกล่าวจบสิ้นลง พระภิกษุผู้กระทำการอันไม่สมควรนั้นก็สามารถปลดเปลื้องตนเองออกจากอาบัติตามพระวินัยได้เสมอ จึงเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีบทลงโทษทางพระวินัยชัดเจนแน่นอนแล้วก็ตาม แต่กระบวนการลงโทษทางพระวินัยในปัจจุบันจะเห็นว่าถือปฏิบัติกันในกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ที่มีสามัญสำนึกแห่งคนเท่านั้น เพราะการปลดอาบัติทุกชนิดมีลักษณะสำคัญอยู่ที่การเปิดเผยความผิด หรือความเลวของตนให้ปรากฏออกมา แล้วทำการชำระให้สิ้นไปด้วยการทำให้ถูกต้องตามพระวินัยที่วางไว้⁴⁷ ในการนี้กระบวนการตรวจสอบของสังคมยังไม่มี หากมีแต่ตัวพระภิกษุสงฆ์เองที่ต้องคอยตรวจสอบการกระทำของตนและรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองเท่านั้น ถ้าในกรณีพระอสังขีย่อมไม่มีความละเอียดใจและเกรงกลัวต่อบาป กระบวนการลงโทษทางพระวินัยก็หาได้มีความหมายและความสำคัญต่ออสังขียิกษุไม่⁴⁸ ด้วยเหตุฉะนี้เอง พระภิกษุอสังขียจึงไม่เกิดความรู้สึกกลัวเกรงต่อการล่วงละเมิดพระวินัยก่อนและหลังการทำความผิดแต่ประการใด ตรงกันข้าม ประชาชนกลับมองว่า พระภิกษุอสังขียเหล่านี้คือปุถุชนที่แอบแฝงเข้าไปบวชในพระพุทธศาสนา เพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเลี้ยงชีพ การได้รับความเคารพยกย่อง และการสร้างฐานะของตนเองซึ่งเป็นการได้มาโดยอาศัยความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์เป็นการฉกฉวยโอกาสของความเป็นผู้มีสถานะพิเศษต่างๆ กอบโกยผลประโยชน์ให้กับตน และส่วนมากยังเผื่อแผ่ไปถึงภรรยาและบุตรที่เกิดจากการกระทำปราศด้วย ประชาชนยอมทำได้เพียงการกล่าวตำหนิ ตีเตือน หรือประณามพระภิกษุอสังขีย อันเป็นเพียงการลงโทษทางสังคม ไม่มีโทษรุนแรง ซึ่งอสังขียเหล่านี้ไม่ให้ความสำคัญเพราะเป็นเพียงลมปาก การลงโทษทางสังคมนับว่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบการประพฤติดิพพระธรรมวินัยกับความรู้สึกของประชาชน แต่แน่นอนว่าการกระทำผิดคิดชั่วของผู้ที่มีสมณเพศเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดวิกฤติศรัทธาต่อพระภิกษุสงฆ์ในหมู่พุทธศาสนิกชนเป็นอันมาก แม้ว่าพระภิกษุสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติดีจะมีจำนวนมากกว่าอสังขียิกษุก็ตาม แต่การเคารพนับถือของประชาชนที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์ไม่ได้แยกแยะเป็นตัวบุคคล อีกทั้งการนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทยก็เป็นการนับถือด้วยอาศัยศรัทธาเป็นหลักใหญ่มากกว่าการใช้ปัญญา จึงแสดงความโกรธแค้นชิงชังอสังขียเหล่านี้้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เมื่อใดก็ตามที่พระภิกษุสงฆ์กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยจนถูกกล่าวขานร้ายสื่อและตรวจสอบโดยชาวบ้าน ส่วนใหญ่พบว่ามิมีมูลความจริงและมีการกล่าวหาเรื่องเรียนกันขึ้นนั้น การสึก

⁴⁷ พุทธทาสภิกขุ, คำสอนสำหรับผู้บวชใหม่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, 2543), หน้า 61.

⁴⁸ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประพฤติดิพพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา : ศึกษาวิเคราะห์การประพฤติดิพพระวินัยของพระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร, หน้า 42-43.

ออกจากสมณเพศกลับไปใช้ชีวิตอย่างฆราวาส เพียงเท่านี้จะเป็นการเพียงพอหรือไม่กับผู้ที่
 บวชเข้ามาอาศัยพระพุทธศาสนาหากิน ยิ่งไปกว่านั้น พระอัคราชหลายรายกล่าวว่าเมื่อเสร็จเรื่องราว
 แล้ว จะกลับมาบวชอีก ซึ่งคงไม่มีเหตุผลอื่นใดนอกจากการเข้ามาใช้ผ้าเหลืองบังหน้าทำกิจกรรม
 ลวงโลก แล้วสร้างมลทินให้กับคณะสงฆ์ไม่รู้จักจบสิ้นเท่านั้น⁴⁹ การตีจากพระอันเป็นโทษ
 ทางการปกครองของสงฆ์⁵⁰ ไม่มีหลักประกันที่แน่นอนว่าพระอัคราชจะไม่บวชกลับเข้ามาใน
 พระพุทธศาสนาได้อีก เนื่องจากระบบการกลั่นกรองคนที่บวชยังไม่มียุติธรรมเพียงพอ⁵⁰
 ผู้เขียนจึงเห็นว่าการลงโทษทางการปกครองของคณะสงฆ์เพียงประการเดียวไม่เพียงพอสำหรับการ
 กำจัดและป้องกันอัคราชที่ไร้สำนึกและความละอายแก่ใจเสียแล้วในยุคปัจจุบัน

3.4 หลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญาในการกำหนดความผิดและกำหนดโทษให้สูงขึ้นสำหรับการ ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัย

กรณีพระภิกษุสงฆ์ประพฤติดังพระธรรมวินัย พระภิกษุสงฆ์ไม่ต้องรับโทษอาญาเนื่องจาก
 ไม่มีกฎหมายอาญาบัญญัติให้การล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นความผิด เว้นแต่กรณีที่การล่วง
 ละเมิดพระวินัยนั้นมีการกระทำที่เข้าองค์ประกอบของความผิดตามกฎหมายด้วยพร้อมกัน จึง
 จะต้องรับโทษทางอาญา ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่า ‘ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด’ และโทษที่
 จะลงแก่พระอัคราชก็เป็นโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2

นับแต่โบราณกาลมาแล้วที่สังคมมนุษย์โดยทั่วไปตระหนักว่ากฎหมายอาญาเป็นสิ่งจำเป็น
 ยิงต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม มาตรการที่กฎหมายอาญานำมาใช้เพื่อคุ้มครองส่วนได้เสียของ
 สังคม และชักนำให้สมาชิกของสังคมหันมาประพฤติในแนวทางที่ถูกที่ควรคือ การลงโทษซึ่ง
 หมายถึงการที่รัฐทำให้ผู้กระทำการอันไม่พึงปรารถนาของสังคมต้องได้รับผลร้าย เพราะเหตุที่ผู้
 ฝ่าฝืนกฎหมาย ทั้งนี้โดยมีเจตนาที่จะให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่า สิ่งนั้นเป็นผลเสีย⁵¹ โทษจึงเป็นผลพวงจาก
 การกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

⁴⁹ พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ, “อัคราช ปี 43,” มติชน ปีที่ 23 ฉบับที่ 8314
 (13 ธันวาคม 2543) : 4.

⁵⁰ พระเทพเวที (ประยูร ชาญโต), สถานการณ์พระพุทธศาสนา : พลิกหายนะเป็นพัฒนา,
 พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2536), หน้า 32-37.

⁵¹ อุททิศ แสน โภคิก, หลักกฎหมายอาญา : การลงโทษ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 กรมสรรพสามิต, 2515), หน้า 2.

ปรัชญาของกฎหมายอาญานั้นมุ่งจะคุ้มครองป้องกันส่วนได้เสียต่างๆ ของสังคมให้พ้นจากการประทุษร้าย โดยถือเกณฑ์ความประพฤตินี้ในระดับหนึ่งเป็นมูลฐานของความผิดในกฎหมายอาญา⁵² ถ้าจะพิจารณาจากการจัดแบ่งหมวดหมู่ของการกระทำที่ประมวลกฎหมายของไทยฉบับปัจจุบันบัญญัติว่าเป็นความผิดแล้ว จะพบว่าภาคที่ว่าด้วยความผิดมีอยู่ในภาค 2 และ 3 โดยภาค 2 ได้แบ่งความผิดออกไปเป็น 12 ลักษณะ แต่ละส่วนมีวัตถุประสงค์กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองป้องกัน เช่น การคุ้มครองความมั่นคงของรัฐ การคุ้มครองการปกครอง การคุ้มครองศาสนา เป็นต้น⁵³ ส่วนภาค 3 เป็นเรื่องความผิดลหุโทษ วัตถุประสงค์กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองได้ปะปนกันไป มีทั้งความผิดที่อาศัยเจตนา และความผิดโดยเด็ดขาด แม้ไม่เจตนาก็เป็นความผิด

ในการคุ้มครองป้องกันอันเป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญานั้น เป็นการป้องกันความประพฤตินั้นกระทบกระเทือนต่อส่วนได้เสียของส่วนรวม สังคมมิได้ใช้คำพิงแต่กฎหมายอาญา หากยังมีปัจจัยอื่นที่สังคมนำมาใช้เป็นมาตรการควบคุมสังคมด้วย เป็นต้นว่า ศาสนา จารีตประเพณี ก็มีอิทธิพลไม่น้อยต่อการยับยั้งมิให้บุคคลประพฤตินิสัยที่สังคมไม่ยอมรับ รวมถึงการชดใช้ค่าเสียหายที่ก่อขึ้น ในด้านกฎหมายแพ่งก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจนที่ใช้บังคับให้บุคคลประพฤตินี้ไปตามครรลองที่สังคมปรารถนา⁵⁴ ศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและหลักการของกฎหมายอย่างหนึ่ง และหลักการของกฎหมายนั้นก็ควรจะสอดคล้องต้องกันกับหลักการของศาสนาที่ประชาชนเคารพนับถืออยู่ มิฉะนั้นแล้วจะเกิดอุปสรรคต่อการที่คนจะเคารพกฎหมาย⁵⁵ หรืออีกนัยหนึ่งอาจนำไปสู่การเกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในหมู่ประชาชนส่วนใหญ่

⁵² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด, 2539), หน้า 21.

⁵³ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาคปลาย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2493), หน้า 7.

⁵⁴ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป, หน้า 21.

⁵⁵ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชน จำกัด, 2527), หน้า 69.

สิทธิในการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเป็นสิทธิของรัฐเพียงผู้เดียว เอกชนไม่มีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ความชอบธรรมในการลงโทษมีทฤษฎีต่างๆ สนับสนุนดังนี้⁵⁶

1. ทฤษฎีหลักความยุติธรรม หลักนี้ถือว่า เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้น ก็เป็นสิ่งยุติธรรมที่ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษเพื่อเป็นการตอบแทน ฉะนั้นโทษจึงควรต้องได้สัดส่วนพอเหมาะกับความผิดและให้สมกับการที่ได้กระทำไปนั้น หลักนี้กว้างเกินไปเพราะให้อำนาจรัฐในการลงโทษการกระทำความผิดทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงจิตใจหรือพฤติการณ์ในการกระทำความผิด

2. ทฤษฎีป้องกันสังคม หลักนี้ถือว่า สังคมหรือบ้านเมืองถ้าหากมีผู้ใดก่อภัยขึ้นย่อมต้องป้องกันตัว โดยเอาผู้ที่เป็นภัยมากที่สุดไปไว้ในสถานที่ซึ่งผู้นั้นจะทำอันตรายต่อสังคมอีกไม่ได้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดเป็นไปในลักษณะที่ทำให้เกิดความหวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก และไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น หลักนี้มีข้อบกพร่องคือไม่ยอมรับรู้ในเรื่องความยุติธรรมซึ่งถือว่า การลงโทษบุคคลนั้นต้องลงโทษความผิดที่ได้กระทำไป มิใช่ลงโทษโดยพิจารณาถึงความผิดที่อาจกระทำในอนาคต การลงโทษตามทฤษฎีนี้มีลักษณะรุนแรง เพราะมุ่งหมายที่จะป้องกันยับยั้งการกระทำความผิดขึ้นอีก

3. ทฤษฎีหลักผสม หลักนี้รวมเอาแนวความคิดของหลักความยุติธรรมและหลักป้องกันสังคมมารวมกัน มุ่งให้มีการลงโทษเพียงไม่เกินแก่ความจำเป็นและความยุติธรรม หลักผสมเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในปัจจุบัน

แม้ว่ารัฐจะมีอำนาจในการลงโทษบุคคลของรัฐได้ก็ตาม แต่อำนาจของรัฐก็ถูกจำกัดให้ลงโทษได้เฉพาะบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญาของบ้านเมือง และรัฐไม่อาจลงโทษผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายตามอำเภอใจ การลงโทษต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้น การกระทำใดอันสังคมจะถือว่าเป็นการกระทำอันไม่พึงปรารถนาของสังคมนั้น การกระทำนั้นจะต้องมีกฎหมายกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดเสียก่อน เบื้องต้นจึงต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญาว่าในกรณีพระภิกษุสงฆ์กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

⁵⁶ เสริม วินิจฉัยกุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยพาณิชย์การ, 2482), หน้า 7-9, อ้างถึงใน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กฎหมายอาญา 1 ภาคบทบัญญัติทั่วไป, หน้า 23-24.

3.4.1 หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ศาสนา จารีตประเพณี วัฒนธรรม และระบบความเชื่อของคนในสังคมหนึ่ง มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมายในสังคมนั้น⁵⁷ ถ้ารัฐบาลบัญญัติกฎหมายสอดคล้องกับจารีตประเพณี ศาสนาและศีลธรรม การบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายก็คงไม่ยากลำบาก เพราะผู้ที่คิดจะฝ่าฝืนก็จะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าตนมิได้กระทำการฝ่าฝืนเฉพาะแต่กฎหมายเท่านั้น แต่ยังฝ่าฝืนมาตรการอื่นๆ ที่ควบคุมสังคมอยู่ด้วย⁵⁸

โดยเหตุที่กฎหมายอาญามีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรม ซึ่งศีลธรรมในทรรศนะของศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย หมายความว่า การกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ชอบ และการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ผิดนั้น เป็นความรู้สึกร่วมกันของคนหมู่มากที่สามารถตัดสินการกระทำนั้นได้⁵⁹ เช่น หม่าผู้อื่น ข่มขืนกระทำชำเรา น้อ โกง ลักทรัพย์ เป็นต้น ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อศีลธรรม แต่ในหลายกรณีที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม เช่น การทำชู้ การทำแท้ง แต่กฎหมายของบางประเทศอาจไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ควรกำหนดให้เป็นความผิดและลงโทษ แม้ในประเทศที่เป็นแม่ของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก เช่น ประเทศอิตาลียังยอมให้มีกฎหมายทำแท้งได้ หรือในบางรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกายังมีกฎหมายกำหนดให้การทำชู้เป็นความผิด จึงเห็นได้ว่ากฎหมายกับศีลธรรมนั้นอาจไม่สอดคล้องต้องกันทุกกรณี ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นเพราะสภาพสังคมของแต่ละประเทศแตกต่างกัน เป็นเหตุให้มีปัญหาของสังคมแตกต่างกันตามไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้กฎหมายในแต่ละประเทศย่อมออกมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ในสังคมนั้นๆ ทำให้กฎหมายมีเนื้อหาแตกต่างกันได้ เพราะว่ากฎหมายของแต่ละประเทศมีเบื้องหลังแห่งที่มาจากสภาพสังคมที่ไม่เหมือนกัน

ในปัญหาการกระทำที่ผิดศีลธรรมเรื่องการร่วมเพศเดียวกัน (Homosexual) และการร่วมเพศวิถิตาร (Sodomy) ในระหว่างผู้ใหญ่สองคนและการกระทำนั้นไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น ควรจะมีกฎหมายลงโทษการกระทำความผิดดังกล่าวหรือไม่ นั้น ลอร์ด แพททริก เดฟลิน (Patrick Devlin)

⁵⁷ สมภาร พรหมทา, “ทฤษฎีการละเมิดของพุทธศาสนา,” พุทธศาสนศึกษา ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2540) : 71.

⁵⁸ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 38-45, อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 2.

⁵⁹ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, หน้า 41.

ตุลาการผู้มีชื่อเสียงของอังกฤษ มีความเห็นว่า การกระทำดังกล่าวต้องเป็นความผิดอาญา เพราะกฎหมายอาญาและศีลธรรมนั้นมีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด สมควรอย่างยิ่งที่จะใช้กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมศีลธรรมให้คงอยู่ในสังคม การปราบปรามสิ่งชั่วร้ายเหล่านี้เป็นหน้าที่ของกฎหมายมากพอๆ กับการปราบปรามการกระทำที่ก่อการร้ายต่างๆ เพื่อลบล้างหรือเปลี่ยนแปลงสังคมที่เคียด เพราะหากปล่อยให้มีการกระทำอันผิดศีลธรรมเช่นนั้นอยู่ในสังคมได้ โดยไม่ถือว่าเป็นความผิดแล้ว ก็จะมีผลเป็นการกักร่อนสังคมให้พังทลายลงไปในที่สุด⁶⁰ และให้ความเห็นต่อไปว่า การทำหน้าที่อย่างราบรื่นของสังคม และการดำรงรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย ย่อมเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้การกระทำบางอย่างถูกควบคุมโดยรัฐ⁶¹ แม้ว่าข้อเสนอของท่าน ลอร์ด เดฟลิน จะถูกโต้แย้งคัดค้านจากพวกนักคิดกลุ่มเสรีนิยม แต่ความเห็นของท่านนับได้ว่าเป็นหลักปรัชญาสำคัญที่สนับสนุนบทบัญญัติกฎหมายอาญาสมัยใหม่ เช่น ผู้หลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรให้รัฐ จะต้องถูกลงโทษเพื่อให้สังคมนั้นทำหน้าที่จำเป็นอย่างราบรื่น และมีกฎหมายอาญาจำนวนมากที่บัญญัติขึ้นเพราะความจำเป็นในการรักษาไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม⁶²

ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้แสดงความเห็นตอบท้ายไว้ในปัญหาว่าการกระทำอย่างใดควรเป็นความผิดอาญาว่า “หากจะถือหลักที่ว่าภัยอันตรายต่อผู้อื่น (Harm to others) ก็เท่ากับปฏิเสธหลักกฎหมายในเรื่องความยินยอมไม่ยกเว้นความผิด เพราะหากผู้ถูกกระทำยินยอม การกระทำของผู้กระทำก็ไม่เป็นภัยต่อผู้ถูกกระทำต่อไป แต่ถ้าจะถือว่า การกระทำที่ผิดศีลธรรมเช่นนั้นไม่ผิดเพราะไม่มีภัยต่อผู้อื่นเช่นนั้น จะถูกต้องแล้วหรือ” ซึ่งในปัญหาดังกล่าว แม้การกระทำที่แสดงออกในเรื่องรสนิยมทางเพศดังกล่าวที่เกิดจากการความยินยอมระหว่างคู่กรณีที่เป็นบรรณูนิติกภาวะแล้ว ที่อาจนับว่าเป็นเรื่องส่วนตัวระหว่างผู้ใหญ่สองคนและไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่คนอื่นนั้น ก็ยังมีนักกฎหมายผู้มีชื่อเสียงคัดค้านการกระทำส่วนตัวที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานทางสังคมเช่นนั้น โดยเห็นว่า ควรให้กฎหมายอาญาเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อปราบปรามการกระทำที่ผิดศีลธรรม

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันออกไป เป็นผลให้การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมหนึ่ง ย่อมแตกต่างกันออกไปจากอีกสังคมหนึ่ง

⁶⁰ Patrick Devlin, The enforcement of morals, (London : Oxford University Press, reprinted 1972), pp.13-14, อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด, 2539), หน้า 3.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน.

⁶² เรื่องเดียวกัน.

ทั้งในด้านวิธีการและวัตถุประสงค์ แต่วิธีการและวัตถุประสงค์หนึ่งที่เป็นที่นิยมใช้กันอยู่แพร่หลายในปัจจุบัน คือการใช้กฎหมายอาญาควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ต้องการในสังคม⁶³

กฎหมายอาญาในปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมจนแทบจะแบ่งไม่ออกว่ากฎหมายอาญาในปัจจุบันทำหน้าที่อะไร แต่อย่างน้อยที่สุดกฎหมายอาญาต้องทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มครองป้องกันตัวบุคคล รวมถึงคุ้มครองสัตว์ในบางกรณี จากการกระทำโดยเจตนา อันเป็นการเหี้ยมโหด ทารุณ หรือการประกอบกรรมทางเพศ ด้วยวิธีการอื่นไม่พึงประสงค์ต่างๆ
2. กลุ่มครองป้องกันบุคคลจากภัยบางประการ อันเกิดจากการกระทำโดยไม่เจตนา เช่น ภัยจากการใช้รถใช้ถนน ภัยจากโรคระบาด เป็นต้น
3. กลุ่มครองป้องกันกลุ่มบุคคลที่อาจถูกชักจูงให้หลงผิดได้โดยง่าย คือ ผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต จากการทำร้าย กดขี่ หรือขูดรีด อันจะเกิดแต่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้น เช่น หลอกให้ร่วมประเวณีด้วย เป็นต้น
4. ป้องกันการกระทำที่ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้วและยินยอมต่อการกระทำนั้นแล้ว แต่ถือว่าผิดธรรมชาติ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องท้องเดียวกัน การมีเพศสัมพันธ์อันผิดปกติ เป็นต้น
5. ป้องกันการกระทำบางประเภทซึ่งเมื่อได้กระทำขึ้นท่ามกลางสาธารณชนแล้ว จะกระทบกระเทือนจิตใจบุคคลอื่นเป็นอย่างมาก เช่น อนาจาร ดูหมิ่นซึ่งหน้า เป็นต้น
6. ป้องกันพฤติกรรมบางประเภทอันอาจก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในหมู่ประชาชน
7. กลุ่มครองป้องกันทรัพย์สินของบุคคลจากการลักขโมย ถ้อโกง ทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น
8. ป้องกันความไม่สะดวกสบายต่างๆ เช่น การกีดขวางการจราจร การปิดกั้นทางสาธารณะ เป็นต้น
9. เพื่อเก็บรวบรวมภาษีอากร
10. ไม่ปรากฏข้อความ
11. เพื่อบังคับให้เกิดความเมตตากรุณาที่จำเป็น เช่น ไม่ช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในภยันตราย ไม่ส่งเด็กไปโรงเรียนเมื่ออยู่ในวัยบังคับเรียน เป็นต้น
12. เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม เช่น พระมหากษัตริย์ ศาสนา เป็นต้น

⁶³ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ และพรทิพย์ เพ็ชรศิริ, ผู้แปลและเรียบเรียง, “ขอบเขตของกฎหมายอาญา,” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (มิถุนายน 2521) : 102-119.

13. เพื่อบังคับใช้วิธีการต่างๆ ที่จะทำให้วัตถุประสงค์ทั้งหลายเหล่านี้บรรลุผล เช่น การขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน การแจ้งความเท็จ เป็นต้น

ในกรณีเดียวกัน การที่จะถือว่าการกระทำใดควรเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ได้มีการวางหลักการไว้เป็นกรอบ 6 ประการ โดยเซอร์เบิร์ด แพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) ดังนี้⁶⁴

1. การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดเจนในหมู่ชนส่วนมากว่า เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น
2. ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญาแล้ว จะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการต่างๆ
3. การปราบปรามการกระทำเช่นนั้น หรือ การถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญา จะไม่มีผลไปลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลง
4. หากเป็นความผิดอาญาแล้ว จะมีการใช้บังคับกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
5. การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำดังกล่าว จะไม่มีผลทำให้เกิดการใช้กระบวนการนั้นอย่างเกินขีดความสามารถทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ
6. ไม่มีมาตรการควบคุมอย่างสมเหตุสมผลอื่นๆ แล้ว นอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณีที่เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงความผิดอาญาที่ร้ายแรงต่างๆ อันเป็นความผิดในตัวเอง ได้แก่ ฆ่าผู้อื่น ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ข่มขืนกระทำชำเรา มีลักษณะแห่งการกระทำที่เข้าหลักเกณฑ์ทั้ง 6 ประการที่ Herbert L. Packer วางไว้ แต่สำหรับการกระทำที่ผิดศีลธรรมแท้ๆ เช่น การทำชู้ การร่วมเพศ วิตถาร โสเภณี การทำแท้ง การเล่นการพนัน อาจจะไม่เข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวทุกข้อ⁶⁵

แท้ที่จริงแล้วเป็นการยากที่จะหาหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวว่าการกระทำหรือไม่กระทำการใดจะต้องเป็นความผิดทางอาญา⁶⁶ และปัจจุบันกฎหมายอาญาใหม่ๆ ถูกบัญญัติขึ้นตอบสนองต่อความต้องการของสังคมมากมาย เช่น กฎหมายจราจรมีขึ้นเพื่อต้องการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยจากภัยอันตรายบนท้องถนน กฎหมายภาษีอากรมุ่งหมายให้รัฐสามารถจัดเก็บภาษีอากรจากประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมาเป็นค่าใช้จ่ายหรือตั้งเป็นงบประมาณ

⁶⁴ Herbert L. Packer, The limit of the criminal sanction (California : Stanford University Press, 1968), p.296, อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 4.

⁶⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 5.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

สำหรับการบริหารประเทศ กฎหมายป่าไม้มีขึ้นเพราะความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าต่อมนุษย์ กฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า มุ่งคุ้มครองสติปัญญาของบุคคลมิให้ผู้ใดมาลอกเลียนประดิษฐ์กรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาของบุคคลอื่น เป็นต้น ดังมีพระนิพนธ์บางตอนของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทยในหนังสือเล็กเซอร์ สามารถตอบปัญหาที่ว่า อะไรคือหลักเกณฑ์ในการกำหนดว่าการกระทำหรือคเว้นกระทำการใดควรเป็นความผิดอาญา ได้อย่างชัดเจนกล่าวคือ “ไม่มีหลักที่จะเกณฑ์เอาได้ เป็นสิ่งที่รัฐบาลจะกำหนดเท่านั้นเองว่าการอย่างไรจะทำโทษหนัก การอย่างไรจะทำโทษเบา เพิ่มขึ้นลดลงตามสมัย”⁶⁷

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า กฎหมายอาญาจะมีขึ้นได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์กระทำหรือคเว้นกระทำการอันไม่เป็นที่พึงปรารถนาของคนส่วนมากในสังคม ปัญหานั้นได้ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในหมู่ประชาชนส่วนใหญ่ และสังคมไม่อาจให้อภัยในการกระทำหรือไม่กระทำการเช่นนั้น ซึ่งการกระทำหรือคเว้นกระทำนี้อาจจะผิดศีลธรรมหรือไม่ก็ตาม รัฐก็มีหน้าที่ต้องเข้ามาดูแลคุ้มครองประชาชนของรัฐให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข การที่รัฐจะออกกฎหมายอาญามาบังคับใช้กับการกระทำหรือคเว้นกระทำการใดดังกล่าวของบุคคล ย่อมต้องพิจารณาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีความรุนแรงหรือชุกชุมเพียงใด หากไม่มีการลงโทษจะเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นที่คิดจะกระทำหรือคเว้นกระทำการอย่างเดียวกันหรือไม่ ตัวผู้กระทำหรือคเว้นกระทำการอันไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคมนั้นควรจะได้รับ การป้องกันแก้ไขเป็นพิเศษอย่างไร และประชาชนมีความรู้สึกเคียดแค้นชิงชังต่อผู้กระทำมากน้อยเพียงใด ซึ่งต้องคำนึงถึงกาลเทศะและสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้นประกอบการพิจารณาด้วย

ฉะนั้น การประพฤติปฏิบัติของพระอลัชชีที่เป็นการกระทำที่น่าตำหนิอย่างรุนแรงในสังคมไทย ซึ่งเป็นการกระทำที่ฝืนต่อบรรทัดฐานทางสังคมที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยไม่พึงปรารถนาอย่างยิ่งและยังไม่มีมาตรการทางสังคมใดที่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมควรที่รัฐจะกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ เกี่ยวกับปัญหานี้ มีภรรยาผู้มีความรู้ในหลักพุทธศาสนา ได้แสดงความเห็นไว้ดังต่อไปนี้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องศาสนาไว้ว่า “เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการปกครองมาก พุทธศาสนาในเมืองไทยมีลักษณะเป็นสถาบัน (Organized

⁶⁷ พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, เล็กเซอร์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพบรรณาการ, 2468), หน้า 9-10, อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 10.

Church) ต่างจากพุทธศาสนาในประเทศอื่นที่ไม่มีสถาบันกลางปกครอง มีแต่วัดวาอาราม แต่ในประเทศไทยมีผู้บริหารครบถ้วน เรื่องศาสนากับการปกครองนั้น ถ้าทางศาสนาเมืองค้ำกรขึ้น มักจะมีเรื่องวิวาทกับฝ่ายปกครองที่เป็นฆราวาสเพื่อแย่งชิงอำนาจและอิทธิพลกันเสมอ แต่ในเมืองไทยไม่เคยเกิดปัญหาเช่นนี้ เพราะหนึ่ง ศาสนาพุทธในเมืองไทยเป็นนิกายเถรวาท สั่งสอนภิกษุให้ละออกจากโลก มีวินัยบัญญัติอย่างเคร่งครัด จึงไม่เกี่ยวข้องกับทางการเมือง ไม่แสวงหาอำนาจ ประการที่สอง พระภิกษุสงฆ์ไทยไม่ถือว่าตนเป็นชนชั้นหนึ่งแยกจากส่วนอื่น หรือเป็นชนชั้นตายตัวเพราะสึกได้เสมอ เมื่อไม่พอใจในภิกษุภาวะ ถ้าข้องใจในการปกครองประเทศก็สึกออกมาเล่นการเมืองได้ ในประเทศอื่นสึกไม่ได้ เช่นในธิเบต ประการที่สาม ทางฆราวาสก็ช่วยรักษาภิกษุสงฆ์ไม่ให้ต้องข้องแวะกับการเมือง คือภิกษุภาวะเป็นเครื่องหลบภัยทางการเมือง คนยกถวาย

กิจการบ้านเมืองสมัยก่อน แบ่งออกเป็นพุทธจักรและอาณาจักร แต่ถึงแม้จะแยกกัน พระเจ้าแผ่นดินก็ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางพุทธจักร เป็นอัครศาสนูปถัมภก ในสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ ศาสนาหมายถึงพุทธศาสนาเท่านั้น หลังพิธีบรมราชาภิเษกแล้วจะทรงปฏิญาณต่อพระพุทธศาสนาเท่านั้น หน้าที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่พระเจ้าแผ่นดินบางพระองค์ถือว่าสำคัญกว่าอื่น เช่นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ตามหลักปฏิบัติของพุทธศาสนานั้น ฆราวาสจะปกครองสงฆ์ไม่ได้ พระสงฆ์ต้องปกครองตนเองและถือพระวินัยเป็นกฎหมาย ข้อเสียอยู่ที่ว่าในการปกครองทั่วไป กฎหมายที่จะมีประสิทธิภาพจะต้องมีบทลงโทษ (Sanction) ในพระวินัยก็บัญญัติโทษไว้ เช่นให้พระสงฆ์ที่ประพฤติผิดวินัยอย่างแรงขาดจากภิกษุภาวะ แต่โทษในพระวินัยไม่หนักพอที่คนจะหลาบจำ และถ้าต้องปราศิกแล้วพระไม่ยอมสึกทางคณะสงฆ์ก็ทำอะไรไม่ได้ ทำให้พระพุทธศาสนาเศร้าหมอง เพราะฉะนั้นอำนาจของพระมหากษัตริย์จึงต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการปกครองสงฆ์

1. ต้องใช้อำนาจทางอาณาจักรลงโทษ บางครั้งจับให้สึก เชี่ยนแล้วส่งเข้าคุก
2. บำรุงพระศาสนา จัดหาวัตถุและอื่นๆ มาสร้างซ่อมวัดวาอาราม พระราชทานวัตถุ

ปัจจัยแก่สงฆ์และยกย่องตามที่ควร

3. ป้องกันรักษาพระศาสนาไม่ให้ใครย้าย ให้ศาสนาตั้งอยู่ได้

ทั้งหมดนี้ทำให้พุทธศาสนาในเมืองไทยต้องอาศัยพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์มากขึ้นทุกทีโดยเฉพาะในหน้าที่ที่ต้องทรงรักษาความบริสุทธิ์ของพระศาสนา ต้องมีกฎเกณฑ์ในการปกครองสงฆ์เพื่อป้องกันพระอลัชชี ต้องทรงออกพระราชกำหนด เช่น กฎพระสงฆ์ (ในกฎหมายตราสามดวง) และบังคับกิจการต่างๆ ไป แม้จะอยู่ในภิกษุภาวะสงฆ์ก็ต้องเป็นข้าแผ่นดิน และเคารพกฎหมายคือกฎพระสงฆ์

ตามหลักแล้วบริเวณพระอุโบสถเท่านั้นที่อยู่นอกอำนาจของพระมหากษัตริย์ เพราะได้พระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว

นอกจากนั้นยังมีรายละเอียดอื่นๆ ที่ทำให้ศาสนจักรเป็นหนี้อย่างปกครอง เช่น

- ทรัพย์สินสมบัติของศาสนจักร ต้องจ้างคนมาทำและได้ยกเว้นภาษีทั้งสิ้น
- พระอารามหลวงก็ได้พระราชทานเงินบำรุง และได้พระราชทานเลกวัดให้เป็น

ข้าพระ

- พระภิกษุได้รับยกเว้นไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน (แต่ต่อมาถูกเกณฑ์ตามความสามารถ เช่น ครู ช่าง ศิลปิน ทางราชการรู้ว่าพระวัดใดเก่งทางใดก็เกณฑ์มา ฯลฯ)⁶⁸

นายเสฐียรพงษ์ วรรณปก ราชบัณฑิต กล่าวว่า “หลายปีมาแล้วได้ข่าวว่า จะมีการเสนอให้ออกกฎหมายพิเศษควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ ตั้งสังฆการีมีอำนาจจับพระเลวได้ และเพิ่มโทษทางอาญาแก่ลัทธิที่ถูกจับสึกด้วย ซึ่งก็เท่ากับเรียกอำนาจสังฆการีดั้งเดิมคืนมานั่นเอง ถ้าทำได้ก็จะเป็นการดี อย่างน้อยก็ได้มีองค์กรหรือองค์กรหนึ่งซึ่งมีมาตรการกำจัดลัทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกเหนือไปจากมหาเถรสมาคมซึ่งเท่าที่ผ่านมาก็ไม่ค่อยคล่องตัวในการแก้ปัญหาหนัก แต่ก็ยังเป็นเพียงข่าว ไม่ได้เกิดอะไรขึ้นเป็นรูปธรรม”⁶⁹ และ “ในส่วนของพระธรรมวินัย หรือพระพุทธศาสนากลับไม่มีมาตราใดให้ความคุ้มครอง เท่าที่แล้วมาจึงถูกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ผู้หน้าด่าน กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัย บิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างสบายใจโดยไม่มีกฎหมายใดๆ จะเอาโทษได้ พระนิพพานของพระพุทธเจ้าเป็นสภาวะหมดกิเลสโดยสิ้นเชิง ก็มีคนมาเอาเป็นสถานที่ เป็นบ้านเป็นเมือง แล้วก็โฆษณาขายนิพพานกัน อย่างนี้กลับไม่เห็นว่าเป็นภัยที่ควรระวัง”⁷⁰ นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ นักวิชาการอิสระ กล่าวว่า “ปัจจุบันมีลัทธิอาศัยฟ้าเหลือง หากินในต่างประเทศมาก รัฐควรจะต้องหาทางจับสึก หรือหาทางลงโทษเพื่อปกป้องความบริสุทธิ์ของพุทธศาสนา”⁷¹

⁶⁸ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “บันทึกเรื่องการปกครองไทยสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์,” ใน คึกฤทธิ์ ปราโมช (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2538), หน้า 92-94.

⁶⁹ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, “สังฆการี,” มติชน (9 ธันวาคม 2543) : 15.

⁷⁰ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์?,” มติชน (24 กุมภาพันธ์ 2545) : 6.

⁷¹ ส.ศิวลักษณ์, ลอกคราบสังคมสงฆ์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ยูวีวิทยา, 2530), หน้า 215.

ประมวล รุจนเสรี นักเขียน กล่าวว่า “โดยแก่นแท้พระพุทธศาสนามีใช่เป็นปัญหาของ พระภิกษุสงฆ์ฝ่ายเดียว แต่เป็นปัญหาร่วมกันของพุทธบริษัทสี่ คือ พระภิกษุ พระภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แต่กรณีของประเทศไทยมีฝ่ายรัฐอีกฝ่ายหนึ่งที่ต้องเข้ามาบีบบทบาทอุ้มชู อุปถัมภ์ พระพุทธศาสนา และแก้ไขปัญหามาโดยตลอดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อเหตุผล ความจำเป็นและประวัติกความเป็นมาดังกล่าว ก็คงจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่ประเทศไทยโดยเฉพาะรัฐบาล จะต้องกลับไปใช้วิธีการแก้ปัญหา วิธีการพัฒนาที่อดีตนามานำได้อย่างได้ผลดีมาแล้ว คือ รัฐบาล จะต้องถวายเป็นความอุปถัมภ์แก่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและอย่างใกล้ชิด”⁷²

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2539 ก็ได้มีการปรึกษาหารือกันในปัญหาพระภิกษุสงฆ์ กระทำผิดพระธรรมวินัย ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ ขาดการสำรวมกาย วาจา ใจ ขาด ศีลวัตรอันงดงามเป็นที่ตำหนิของบุคคลทั่วไป ระหว่างผู้แทนฝ่ายสงฆ์กับผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กรมการปกครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดบางจังหวัด เกิดแนวความคิดว่าในสถานการณ์ปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความร่วมมือระหว่างประชาชน คณะสงฆ์ และราชการให้เกิดขึ้นในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ทั้งทั้งประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ได้เสนอมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นแก่ทางฝ่ายคณะสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองนำไปปฏิบัติอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะให้นายกรัฐมนตรีทำหน้าที่ดำเนินการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาผู้บ่อนทำลาย พระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม และประสานพุทธบริษัทในการส่งเสริม บำรุงรักษาไว้ ซึ่งพระพุทธศาสนา ทั้งด้านการปฏิบัติตามพระธรรม พระวินัยของฝ่ายสงฆ์ และการปฏิบัติตนตาม พระธรรมคำสั่งสอนในฝ่ายฆราวาส⁷³

จะเห็นได้ว่า การกระทำที่ขัดต่อพระธรรมวินัยของอสังขี หรือประพฤตินั้นไม่เหมาะสมแก่สมณเพศนั้น เป็นการกระทำที่สังคมไทยตำหนิอย่างรุนแรง โดยมีแนวความคิดร่วมกันว่า เป็นการกระทำที่ไม่พึงปรารถนาของสังคมไทย และคนส่วนใหญ่เห็นชอบให้มีการดำเนินการป้องกัน และปราบปรามโดยเฉียบขาดต่อการกระทำอันไม่พึงปรารถนาดังกล่าว เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาลดลงหมดสิ้นไปนั่นเอง

ผู้เขียนจึงมีความเห็นสอดคล้องกับแนวความคิดในการแก้ไขปัญหานี้เพิ่มเติมให้ชัดเจนในข้อสรุปว่า รัฐหรือฝ่ายบ้านเมืองจะดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างจริงจัง ก็ต่อเมื่อรัฐมี

⁷² ประมวล รุจนเสรี, “งานของแผ่นดิน (36),” มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 991 (17 สิงหาคม 2542) : 63.

⁷³ เรื่องเดียวกัน.

เครื่องมือในการให้ทุนให้โทษแก่อดีตรัฐธรรมนูญ เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดพระธรรมนูญของอดีตรัฐธรรมนูญ รวมถึงพระราชบัญญัติที่มีส่วนก่อความเสื่อมเสียดังกล่าวมาแล้วด้วย และกฎหมายอาญาคือเครื่องมือของรัฐที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบันมากที่สุดที่จะใช้ป้องกันความบริสุทธิ์ของพระธรรมนูญ เพราะเหตุว่าพระธรรมนูญไม่มีสภาพบังคับต่ออดีตรัฐธรรมนูญผู้ไม่มีความละอายใจ การที่พระธรรมนูญจะเข้มแข็งได้ต่อเมื่อมีกฎหมายมาสนับสนุนและกฎหมายจะเข้มแข็งได้ก็ต่อเมื่อมีรัฐช่วยค้ำจุน⁷⁴ รัฐมีอำนาจในการลงโทษบุคคลของรัฐทุกคนที่กระทำการอันไม่เป็นที่ปรารถนาและคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ให้ภัยต่อการกระทำนั้น ด้วยเหตุที่การกระทำนั้นกระทบกระเทือนต่อมโนธรรมร่วมกันของสังคมไทยอันเป็นสังคมที่มีรูปแบบเฉพาะแตกต่างจากประเทศอื่นๆ และไม่มีมาตรการควบคุมที่สมเหตุสมผลอื่นๆ ที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าว ถ้ารัฐปล่อยปละละเลยให้การกระทำอันไม่พึงปรารถนาเช่นนี้ดำเนินอยู่ต่อไป ย่อมเป็นเยี่ยงอย่างให้บุคคลอื่นกระทำตามได้ง่าย ถือเท่ากับรัฐสนับสนุนให้มีการล่วงละเมิดพระธรรมนูญต่อไป ย่อมจะเป็นหนทางนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคมไทย รัฐจึงต้องลงโทษบุคคลที่เข้ามาทำลายความบริสุทธิ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาอันเป็นสถาบันหลักของชาติ ในฐานะที่รัฐเป็นเจ้าของประเทศจึงมีอำนาจออกกฎหมายอาญาเอาโทษแก่บุคคลในฝ่ายอาณาจักรเองที่ประพฤติมิชอบต่อพระพุทธศาสนา หากใช่เป็นการลงโทษในฐานะผู้ถือเพศบรรพชิตไม่ การบังคับใช้กฎหมายอาญาที่จะกำหนดขึ้นเพื่อการป้องกันปราบปรามและแก้ไขพฤติกรรมของอดีตรัฐธรรมนูญ จึงไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายจะเป็นไปอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3.4.2 หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการทำความผิดทางอาญาของพระภิกษุสงฆ์ให้สูงขึ้น

ดังได้กล่าวแล้วว่า พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีสถานะพิเศษในสังคมไทย เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นที่เคารพยกย่องให้มีความเลื่อมใสที่สุดในสังคมในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติธรรมโดยเคร่งครัด เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจริยธรรมทั่วไป เป็นบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชนมาก⁷⁵ เมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดอาญาเสียเองแล้ว จะสมควรได้รับโทษเท่าเทียมกับบุคคลธรรมดากระทำความผิดอาญาหรือไม่ในสายตาของกฎหมาย

⁷⁴ พระราชกวี รองอธิการบดีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเลขาธิการสถาบันคุ้มครองพระพุทธศาสนา ให้สัมภาษณ์ในรายการ ข่าว ททบ.5 เวลา 19.00-20.00 (11 เมษายน 2545).

⁷⁵ ทินพันธ์ นาคะตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 6.

ในประเด็นปัญหานี้ อาจพิจารณาเปรียบเทียบได้จากประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยซึ่งมีการกำหนดให้การกระทำความผิดที่มีพฤติการณ์บางอย่างประกอบ เป็นเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น เช่น

- การกระทำความผิดโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หมายความว่า เป็นการกระทำความผิดที่มีระยะในการตัดสินใจชั่วระยะเวลาหนึ่งก่อนลงมือ⁷⁶
- ฐานะพิเศษของบุคคล เช่น พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประมุขของรัฐต่างประเทศ เจ้าพนักงาน ผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงาน ผู้ช่วยเจ้าพนักงาน ผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ผู้เยาว์
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกระทำ ได้แก่ บุพการี ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ หรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์ หรือในความอนุบาล
- โอกาสในการกระทำความผิด เช่น ในเวลากลางคืน เป็นลูกจ้าง ในบริเวณที่มีภัย
- สถานที่กระทำความผิด เช่น เหนือสถาน สถานข้าราชการ วัด สำนักสงฆ์ สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โบราณสถานอันเป็นที่ทรัพย์สินของแผ่นดิน
- ความสำคัญในตัวทรัพย์สินที่กระทำต่อ เช่น พระพุทธรูป วัตถุในทางศาสนา⁷⁷

จากตัวอย่างเหตุฉกรรจ์ที่ยกมาดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้นโดยอาศัยเหตุต่างๆ ประกอบ ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไป ถ้าเป็นเหตุฉกรรจ์ที่เกี่ยวกับเรื่องฐานะของบุคคล เช่น ผู้กระทำความผิดที่เป็นเจ้าพนักงาน บุคคลอื่นที่อยู่ในฐานะที่จะใช้อำนาจครอบงำบุคคลอื่นได้ง่าย เป็นต้นว่า บุพการีกับผู้สืบสันดาน ผู้ใช้อำนาจปกครองกับผู้เยาว์ ผู้อนุบาลกับคนไร้ความสามารถ หรือครูอาจารย์กับศิษย์ เหล่านี้เป็นกรณีที่กฎหมายถือเอาตัวบุคคลเป็นเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าบุคคลทั่วไป

โดยทั่วไปพระภิกษุสงฆ์ไม่เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เว้นแต่พระภิกษุสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 มาตรา 45 จึงจะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา เช่น เจ้าอาวาส เจ้าคณะลำดับชั้นต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรพชิตและฆราวาสที่อยู่ในวัด จัดการดูแลศาสนสมบัติ

⁷⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3 (กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์, 2513), หน้า 1596-1597.

⁷⁷ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520), หน้า 455-456.

ของวัดและบำรุงรักษาวัด ฯลฯ เมื่อเจ้าอาวาสกระทำความผิด เช่น รับสินบน เจ้าอาวาสย่อมมีความผิดตามกฎหมายอาญา (คำพิพากษาฎีกาที่ 2003-2005 / 2500)⁷⁸

พระภิกษุสงฆ์ในประเทศไทย เป็นบุคคลได้รับการยอมรับนับถือจากรัฐและประชาชนว่าเป็นบุคคลที่ละเว้นการกระทำชั่วและประพฤติดี มีความเหมาะสมจะปฏิบัติศาสนกิจและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคงยืนยาวต่อไปได้ด้วยดี นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองสถาบันพระพุทธศาสนาโดยตลอด เพราะรัฐเห็นความสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนาที่มีต่อประเทศชาติ โดยสถานะและภาวะพิเศษดังกล่าว พระภิกษุสงฆ์จึงต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีงามในด้านศีลธรรมและจริยธรรมแก่ประชาชน ตามภาวะและบทบาทดังที่ควรจะเป็น ถ้าพระภิกษุสงฆ์ประพฤติผิดไปจากพระธรรมวินัยที่เป็นหลักการสูงสุดในพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมถือว่าเป็นการละเมิดพันธสัญญาที่มีต่อรัฐและประชาชนโดยปริยาย กล่าวคือเป็นการหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อว่าตนยังมีความบริสุทธิ์อยู่เพื่อลบล้างการกระทำที่ตนจะได้รับจากรัฐและประชาชน

เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับความเคารพนับถือเป็นทุนเดิมอยู่แล้วของประชาชน พระอสังฆิหลายรายได้อาศัยโอกาสที่มีสถานะพิเศษกระทำความผิดได้โดยง่าย เช่น ข่มขืนกระทำชำเรา อนาคต ยักยอก นื้อ โกง ฆ่าผู้อื่น เป็นต้น รัฐจะลงโทษอสังฆิชนั้นเท่ากับบุคคลธรรมดากระทำความผิดจะเหมาะสมหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีเจ้าพนักงานกระทำความผิด เจ้าพนักงานเป็นผู้ที่มีอำนาจรัฐอยู่ในมือ หากเจ้าพนักงานจะใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงราษฎร หรือทุจริตต่อหน้าที่ ย่อมกระทำได้โดยง่ายเพราะประชาชนต้องเชื่อฟังอำนาจรัฐ เมื่อเจ้าพนักงานกระทำความผิดเสียเองในหน้าที่ ประชาชนย่อมได้รับความเดือดร้อน กฎหมายจึงลงโทษเจ้าพนักงานที่กระทำความผิดหนักกว่าบุคคลทั่วไป ที่เป็นดังนี้เพราะสถานภาพของเจ้าพนักงานไม่เท่ากับราษฎร เช่นเดียวกับพระภิกษุสงฆ์ซึ่งมีสถานภาพสูงกว่าฆราวาส

โอกาสของพระภิกษุสงฆ์ที่จะกระทำความผิดได้ง่ายดังที่กล่าวมา มีทฤษฎีผสมทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาที่จะนำมาใช้ยืนยันสภาพการกระทำความผิดของพระอสังฆิได้อย่างเหมาะสม เรียกว่า ทฤษฎีกระบวนการทางสังคมกับอาชญากรรม

ศาสตราจารย์วอลเตอร์ ซี. เล็คเรสส์ (Walter C. Reckless) นักสังคมวิทยาชาวสหรัฐผู้เสนอทฤษฎีนี้ขึ้นมาเพื่อแสวงหาคำตอบต่อคำถามที่ว่า เหตุใดบุคคลจึงกระทำความผิดในขณะที่บุคคลอื่นไม่กระทำความผิด ทั้งที่มีเงื่อนไขทางสังคมและสถานการณ์ทางสังคมอย่างเดียวกัน ท่านผู้นี้เห็นว่าการที่บุคคลจะประกอบอาชญากรรมหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบ

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน.

ภายใน กล่าวคือ องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมและสถาบันซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ถ้าการควบคุมภายนอกไม่ดีจะแสดงออกให้เห็นในทางความไม่มีระเบียบของสังคม ส่วนองค์ประกอบภายใน หมายถึง ความคิดของตนเอง เป้าหมายในชีวิต การควบคุมอารมณ์ และการรักษามรรตฐานทางความประพฤติต่างๆ

ทฤษฎีนี้มีการคาดคะเนรูปแบบของความประพฤติของบุคคลไว้ใน 4 รูปแบบ ดังต่อไปนี้⁷⁹

1. ถ้าบุคคลอยู่ในสังคมที่มีการควบคุมภายนอกโดยกลุ่มหรือองค์การที่เข้มแข็ง และในขณะเดียวกันมีระดับการควบคุมภายในที่เข้มแข็งด้วยแล้ว โอกาสที่บุคคลนั้นจะประกอบอาชญากรรมไม่มีเลย
2. ถ้าบุคคลอยู่ในสังคมที่มีการควบคุมภายนอกโดยกลุ่มหรือองค์กรที่อ่อนแอ แต่ในขณะเดียวกันมีการควบคุมภายในที่แข็งแรง โอกาสที่บุคคลนั้นจะประกอบอาชญากรรมมีน้อยมาก
3. ในกรณีการควบคุมภายนอกเข้มแข็งแต่การควบคุมภายในอ่อนแอ โอกาสที่บุคคลจะประกอบอาชญากรรมจะมีเพิ่มสูงขึ้น
4. ในกรณีการควบคุมทั้งภายนอกและภายในอ่อนแอ โอกาสที่บุคคลจะประกอบอาชญากรรมจะมีมากที่สุด

ในกรณีคณะสงฆ์ มีการปกครองกันเองโดยอาศัยพระธรรมวินัยเป็นกฎเกณฑ์สูงสุด แต่เนื่องจากพระธรรมวินัยไม่มีสภาพบังคับในทางกฎหมายในตัวเอง ผู้ที่เข้ามาบวชมาจากสังคมที่แตกต่างกัน สภาพแห่งจิตใจความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกัน จึงเกิดมีการกระทำผิดพระธรรมวินัยได้ง่ายในสังฆมณฑล เมื่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันไม่คล่องตัว จึงไม่ทำให้อัฒชิเกิดความกลัวเกรงว่าจะต้องได้รับผลร้ายตอบแทนการกระทำผิดที่ชัดเจน ประกอบกับบ้านเมืองยังไม่มีกฎหมายเอาผิดกับการประพฤติดัดพระธรรมวินัย หรือการกระทำอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศ ตลอดจนยังไม่มี การตรวจสอบที่เข้มงวดจากประชาชน พระอัฐชิจึงฉวยโอกาสประพฤติดนตามอำเภอใจ ทั้งที่อยู่ในสถานภาพที่มีเกียรติแต่ยังกระทำผิดกฎหมาย แสดงให้เห็นว่า เป็นบุคคลที่บวชโดยไม่ตั้งใจจะทำความดี แต่ถือโอกาสใช้สถานะพิเศษที่รัฐและประชาชนเคารพและยกย่องกระทำการอันไม่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคมไทย ในเนื้อหาของ การกระทำที่แสดงออกอย่างไม่เหมาะสมต่อสมณเพศแม้เป็นความผิดในฝ่ายพุทธจักรที่คณะสงฆ์มีอำนาจปกครองบังคับบัญชาอยู่แล้วก็ตามแต่มีผลกระทบทางลบต่อความรู้สึกในชั้นจิตวิญญาณของประชาชนที่เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ยินยอมให้อภัยต่อการที่พระภิกษุสงฆ์ในฐานะศาสนบุคคล

⁷⁹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป, หน้า 90-91.

จะไม่เคารพและประพฤติดิพระธรรมวินัย เมื่อพระธรรมวินัยเป็นศาสดาของศาสนาพุทธที่ พระพุทธเจ้ามอบหมายไว้ให้ชาวพุทธใช้เป็นหลักการตรวจสอบความถูกต้องของความประพฤติ ปฏิบัติในหมู่สงฆ์เพียงสิ่งเดียว การกระทำที่ขัดต่อหลักการของพระธรรมวินัยย่อมถือว่าเป็นการ ล้มล้างพระพุทธศาสนาทั้งหมด ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นต่อการกำหนดให้การกระทำอันไม่เป็นที่ พึงปรารถนาของสังคมเช่นนี้ เป็นความผิดและมีโทษทางอาญาได้ และถือว่าการกระทำความผิด อาญาทั่วไปที่ผู้กระทำเป็นพระภิกษุสงฆ์เป็นเหตุเพิ่มโทษในประมวลกฎหมายอาญาได้ เพราะ พระภิกษุสงฆ์เป็นบุคคลที่มีสถานะพิเศษในสังคมไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิเคราะห์หลักกฎหมายอาญาและปัญหาในการคุ้มครองศาสนาพุทธ

ปัญหาการประทุพติตต่อพระธรรมวินัยที่เกิดขึ้นทั้งในด้านพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสเช่นที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอันเป็นส่วนใหญ่ของประเทศไทย ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือจากรัฐที่มีสภาพบังคับเช่นกฎหมายอาญาเป็นมาตรการป้องกันและรักษาพระพุทธศาสนา

หากจะพิจารณากฎหมายอาญาที่ประสงค้จะคุ้มครองศาสนาแล้ว พบว่าในปัจจุบันมีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา¹ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2535² ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐเข้ามาช่วยอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งนอกจากคณะสงฆ์จะดำเนินการปกครองตนเอง โดยมีการบัญญัติความผิดและกำหนดโทษทางอาญาไว้ ดังจะได้กล่าวต่อไป

4.1 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 4 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนา มาตรา 206 ถึงมาตรา 208 มุ่งคุ้มครองศาสนาในวัตถุที่ประสงค้ต่างๆ กัน

มาตรา 206 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดใดๆ แก้วัดหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามมาตรานี้มีองค์ประกอบภายนอก คือ³

1. การกระทำความผิดใดๆ โดยไม่จำกัดลักษณะของการกระทำไว้ ผู้กระทำความผิดด้วยประการใดๆ ก็ได้ ถ้ากล่าวคำดูหมิ่นศาสนาใด หรือกระทำต่อตัวบุคคลใดโดยไม่ได้กระทำการใดแก้วัดหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา ก็ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 206

¹ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาคปลาย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ม.ป.ท., 2493), หน้า 7.

² อนันต์ วิริยะพินิจ, บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 14.

³ สุวัฒน์ ศรีพงษ์สุวรรณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาเรียงมาตรา (มาตรา 1-398)(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2543), หน้า 246.

2. แก้ววัตถุ หรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด วัตถุอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา หมายถึงสังฆาริมทรัพย์ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อการศาสนา เช่น พระพุทธรูป รูปพระเยซูไม้กางเขน คัมภีร์ทางศาสนา เป็นต้น ส่วนสถานที่อันเป็นที่เคารพในทางศาสนา หมายถึงสังฆาริมทรัพย์ เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ สุเหร่า มัสยิด เป็นต้น หากมีการดูหมิ่นพระภิกษุสงฆ์เพื่อประสงค์จะเหยียดหยามศาสนาพุทธ จะไม่เป็นความผิดตามมาตรา⁴ แต่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทเป็นการส่วนตัว แล้วแต่กรณีไป

3. อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น หมายถึง พฤติการณ์แห่งการกระทำ เหยียดหยามมีความหมายทำนองเดียวกับการดูหมิ่น หรือไม่เคารพ ซึ่งเป็นพฤติการณ์ประกอบกรกระทำ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 59 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายอาญา อันผู้กระทำไม่จำเป็นต้องรู้หรือเล็งเห็นผลว่าจะเป็นการเหยียดหยามศาสนา อย่างไรก็ตามการเหยียดหยามศาสนาต้องพิจารณาตามความรู้สึกของคนทั่วไป จึงไม่ถือตามความรู้ของผู้กระทำโดยเฉพาะ ถ้ากระทำโดยประสงค์จะเหยียดหยามศาสนา แต่พฤติการณ์ไม่เป็นการเหยียดหยาม ก็ไม่เป็นความผิดตามมาตรา⁴ แม้ในชั้นพยานาก็ไม่ผิด⁴

องค์ประกอบภายในคือ โดยเจตนา

มาตรา 206 จึงเน้นการกระทำที่มีพฤติการณ์ดูหมิ่นศาสนา และกระทำต่อศาสนวัตถุและศาสนสถาน แม้ว่าผู้กระทำจะไม่มีเจตนาที่จะดูหมิ่นศาสนาก็เป็นความผิด

มาตรา 207 บัญญัติว่า “ผู้ใดก่อให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในที่ประชุมศาสนิกชนเวลาประชุมกันนมัสการ หรือกระทำพิธีกรรมตามศาสนาใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามมาตรา⁵นี้มีองค์ประกอบภายนอกคือ⁵

1. ก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในที่ประชุมศาสนิกชน หมายถึง การก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้น หรือกระทำการรบกวนมิให้การประชุม นมัสการ หรือการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาดำเนินไปได้โดยปกติ

2. เวลาประชุมกันโดยไม่เจาะจงว่าเป็นสถานที่ใด แต่ต้องเป็นสถานที่ซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปไปที่เคารพเลื่อมใสในแต่ละศาสนาารวมกันเพื่อนมัสการ หรือกระทำพิธีกรรมตามศาสนา

⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา (ภาค 2 ตอนที่ 1) (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2510), หน้า 1235-1237.

⁵ สุวัฒน์ ศรีพงษ์สุวรรณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาเรียงมาตรา (มาตรา 1-398), หน้า 247.

และการประหม่นนั้นต้องชอบด้วยกฎหมาย เช่น ในการประหม่นถวายผ้าพระกฐิน เวลาพระสงฆ์ สวดมนต์เย็นร่วมกัน เวลาคริสตศาสนิกชนร่วมกระทำมิสซาในโบสถ์ หรือเวลาอิสลามิกชนกระทำ พิธีละหมาดในมัสยิด เป็นต้น⁶

องค์ประกอบภายในคือ โดยเจตนา

มาตรา 207 จึงเน้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในตัวเอง ซึ่งได้กระทำในเวลา และสถานที่ซึ่งกำลังประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยชอบ แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่ได้ก่อให้เกิด ความโกลาหลในหมู่ศาสนิกชนที่กำลังประหม่นก็เป็นความผิด

มาตรา 208 บัญญัติว่า “ผู้ใดแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวชในศาสนาใดโดยมิชอบ เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นว่านั้น ต้อง ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามมาตรานี้มีองค์ประกอบภายนอกคือ⁷

1. แต่งกาย หรือใช้เครื่องหมาย การแต่งกายของแต่ละศาสนาแตกต่างกันไปตามข้อกำหนด ของศาสนา ส่วนศาสนาพุทธไม่มีการใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์แต่อย่างใด มีแต่ การแต่งกายด้วยผ้าเหลืองที่เรียกว่าไตรจีวรอย่างพระสงฆ์สามเณร

2. ที่แสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวชในศาสนาใดโดยไม่มีสิทธิ หรือไม่มี อำนาจที่จะแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายเช่นนั้นได้

องค์ประกอบภายในคือ โดยเจตนาและมีมูลเหตุจงใจเพื่อให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าตนเป็น ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

มาตรา 208 จึงเน้นการแต่งกายเลียนแบบศาสนบุคคล เพื่อหลอกลวงให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่า เป็นนักบวชในศาสนา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶ บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายอาญา 2 (ภาคความผิด) แนวประยุกต์ (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2542), หน้า 251.

⁷ สุวัฒน์ ศรีพงษ์สุวรรณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาเรียงมาตรา (มาตรา 1-398), หน้า 248.

ในบทบัญญัติที่ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนาทั้งสามมาตรา มีคุณธรรมทางกฎหมายแตกต่างกันไป กล่าวคือ มาตรา 206 คຸ້ມครองความสงบสาธารณะ⁸ มาตรา 207 คຸ້ມครองเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ⁹ และมาตรา 208 คຸ້ມครองความบริสุทธิ์ของศาสนา¹⁰

การคຸ້ມครองความสงบสาธารณะ มีตัวอย่างเช่น¹¹

- การที่จำเลยขณะเป็นพระภิกษุได้ร่วมประเวณีกับหญิงในภิกขุของจำเลยบนเขาวัง จังหวัดเพชรบุรี มีภิกขุของพระภิกษุใกล้เคียงหลายหลัง และมีพระพุทธรูปพระฉายอยู่บนเขาวัง เป็นสถานที่ที่ประชาชนเคารพนับถือนั้น เห็นได้ว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่จะถือว่าเป็นการเหยียดหยามศาสนา ตามความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 ยังไม่ถนัด (คำพิพากษาฎีกาที่ 736/2505)

- ขุดทำลายพระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ซึ่งเป็นที่เคารพในพุทธศาสนาและเป็นโบราณสถานที่สำคัญที่ทางราชการดูแล เป็นการเหยียดหยามต่อสถานที่เคารพของพุทธศาสนิกชน จึงเป็นความผิดฐานเหยียดหยามศาสนาตามมาตรา 206 (คำพิพากษาฎีกาที่ 4/2477)

- จำเลยตัดเศียรพระพุทธรูป 2 องค์ ซึ่งเป็นพระเก่าแก่ประดิษฐานไว้ที่หน้าพระประธานในโบสถ์วัด และลอกตะกั่วที่ห่อหุ้มพระพุทธรูปไปทำเครื่องรางของขลัง เห็นว่าการกระทำของจำเลยเช่นนี้เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามพระพุทธรูป เพราะพระพุทธรูปเป็นที่เคารพสักการะในทางศาสนาของประชาชนชาวไทย แม้จำเลยจะอ้างว่าพระอธิการจำ เจ้าอาวาสรู้เห็นด้วย จำเลยก็ไม่พินิจ (คำพิพากษาฎีกาที่ 601/2503)¹²

- โจทก์เป็นพระภิกษุซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนทั่วไปถือว่าควรเคารพ จำเลยว่าโจทก์ว่า “พระหน้าเปรต พระหน้าผี ฟ้องทวารกู กูไม่กลัว” เป็นความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า แต่ไม่เป็นความผิดฐานเหยียดหยามศาสนา เพราะเป็นการกระทำต่อบุคคล (คำพิพากษาฎีกาที่ 10/2527 วินิจฉัยทำนองเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 1765/2506 และ 541/2504)

- จำเลยใช้ไม้ตีและทุบเศียรพระพุทธรูปอันเป็นที่เคารพในทางพระพุทธศาสนา เป็นการเหยียดหยามวัตถุอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 5199/2533)

⁸ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 187.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 188.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹¹ บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายอาญา 2 (ภาคความผิด) แนวประยุกต์, หน้า 249.

¹² สุพจน์ นาตะพินธุ, ประมวลกฎหมายอาญา (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 397.

การคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ มีตัวอย่างเช่น¹³

- ชาวบ้านกำลังประชุมกันนมัสการถวายต้นดอกไม้และปราสาทผึ้งต่อพระภิกษุเจ้าอาวาส จำเลยเข้าไปด่าพระภิกษุและเอาปราสาทผึ้งไปเตะเล่น เป็นความผิดฐานก่อความวุ่นวายในที่ประชุมศาสนิกชนตามมาตรา 207 (คำพิพากษาฎีกาที่ 392/2500)

- จำเลยไล่ยิงคนบริเวณวัดและโรงธรรมซึ่งจะมีการทำพิธี แต่ขณะนั้นยังมิได้มีการประชุมศาสนิกชน หรือกระทำการพิธีกรรมทางศาสนาแต่อย่างใด ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาจะก่อให้เกิดการวุ่นวายในที่ประชุมศาสนิกชนเวลาประชุมกัน การกระทำของจำเลยยังไม่เป็นความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1354-1355/2515)

- คืบเกิดเหตุมีการประชุมกันกระทำการพิธีสวดมนต์ทำบุญฉลองกระดูกผู้ตายตามพระพุทธศาสนาบนหอสวดมนต์ จำเลยส่งเสียงเอะอะอื้อฉาวในงานพิธีดังกล่าว ชำยังคงกล่าวว่า “พระนี่อยู่จริง พระไม่มีความหมาย” แล้วจำเลยนั่งใช้มือตบพื้นกระดาน 7-8 ครั้ง แล้วชักปืนออกมาเอวมาถือ หันปากกระบอกปืนมาทางพระ แม้ผู้ที่ไปชุมนุมจะไม่มีปฏิกิริยาวุ่นวาย การกระทำของจำเลยก็เป็นความผิดตามมาตรา 207 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1100/2516)

การคุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนา มีตัวอย่างเช่น

- โคนศิระครองจีวร โดยไม่ได้บวช แล้วเดินออกเรียไรทรัพย์จากชาวบ้าน ในการบอกบุญเรียไรได้บอกกับชาวบ้านว่าทรัพย์ที่ได้จะนำไปใช้จ่ายในกิจการของวัด เป็นความผิดตามมาตรา 208 และ 343 วรรคแรก¹⁴

- สตรีเพศยอมไม่อาจอุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ แต่เมื่อหญิงได้แต่งกายนุ่งสบง รัดประคด ห่มจีวรสีเหลือง โคนศิระและก๊วเช่นเดียวกับพระภิกษุ อุ้มบาตรออกมารับนิมนต์จากประชาชนทั่วไปร่วมกับพระภิกษุอื่นๆ และยังพักอาศัยร่วมกับพระภิกษุในสำนักสงฆ์ซึ่งเป็นสำนักวิปัสสนา บางครั้งก็ออกเดินธุดงค์เพื่อให้บุคคลทั่วไปเชื่อว่าตนเป็นพระภิกษุที่แท้จริง เป็นความผิดตามมาตรา 208¹⁵

นอกจากบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาดังกล่าว ภายหลังได้มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ให้มีการคุ้มครองศาสนวัตถุและศาสนสถาน ไว้ในลักษณะ 12 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์อีก ได้แก่ มาตรา 335 ทวิ มาตรา 339 ทวิ และมาตรา 340 ทวิ ดังต่อไปนี้

¹³ บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายอาญา 2 (ภาคความผิด) แนวประยุกต์, หน้า 251.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 253-254.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 253.

มาตรา 335 ทวิ บัญญัติว่า “ผู้ใดลักทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา ถ้ายศยนั้นเป็นที่สักการะบูชาของประชาชน หรือเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ หรือส่วนหนึ่ง ส่วนใดของพระพุทธรูปหรือวัตถุดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ หกพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก ได้กระทำในวัด สำนักสงฆ์ สถานอันเป็นที่เคารพ ในทางศาสนา โบราณสถานอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน สถานที่ราชการหรือพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท”

มาตรา 339 ทวิ บัญญัติว่า “ถ้าการชิงทรัพย์ได้กระทำต่อทรัพย์ตามมาตรา 335 ทวิ วรรคแรก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์นั้นเป็นการกระทำในสถานที่ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 335 ทวิ วรรคสอง ด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต”

มาตรา 340 ทวิ บัญญัติว่า “ถ้าการปล้นทรัพย์ได้กระทำต่อทรัพย์ตามมาตรา 335 ทวิ วรรคแรก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการปล้นทรัพย์นั้นเป็นการกระทำในสถานที่ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 335 ทวิ วรรคสอง ด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสอง ผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาวุธติดตัวไปด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองได้กระทำโดยแสดงความทารุณจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ใช้ปืนยิง ใช้วัตถุระเบิดหรือกระทำทารุณ ผู้กระทำความต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความต้องระวางโทษประหารชีวิต”

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พุทธศักราช 2512 ที่ได้เพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ทวิ 339 ทวิ และ 340 ทวิ มีมูลเหตุที่มาของการแก้ไขเพิ่มเติมปรากฏต่อท้ายพระราชบัญญัติ ดังนี้

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ เนื่องจากปรากฏว่าขณะนี้ผู้มีรายลอบลักเอาพระพุทธรูปอันล้ำค่าซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชน และมีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ตามวัดวาอาราม และพิพิธภัณฑสถานไปเป็นจำนวนมาก บางแห่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของแต่ละจังหวัดซึ่งทำให้ประชาชนในถิ่นนั้นเศร้าสลดใจต่อการขาดวัตถุซึ่งเป็นสิ่งที่เคารพบูชาในทางพุทธศาสนาไปอย่างมาก ยิ่งกว่านั้นบางแห่งการลอบลักพระพุทธรูปนั้นได้กระทำการแสดงถึงความโหดร้ายทารุณไร้ศีลธรรมอย่างหนัก เช่นตัดเอาเศียรพระพุทธรูปไปคงเหลือแต่องค์พระ นับว่าเป็นการเสื่อมเสียแก่ชาติบ้านเมือง และเป็นผลเสียหายแก่พุทธศาสนาไทยไม่น้อยถึงศาสนสมบัติของชาติ บุคคลประเภทนี้สมควรจะได้รับโทษหนักกว่าการกระทำต่อทรัพย์สินธรรมดาส่วนบุคคล รวมทั้งผู้รับของโจร และผู้ส่งออกต่างประเทศด้วย จะอาศัยความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเดิมโทษก็เบามากไม่เป็นการป้องกันได้เพียงพอโดยเหตุนี้จึงเป็นการสมควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อป้องกันและรักษาไว้ซึ่งทรัพย์อันล้ำค่าของชาตินี้ มิให้มีการลอบลักเอาไปต่างประเทศเสียหายก่อนที่จะสายเกินไป”¹⁶

จากเหตุผลของประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในมาตราทั้งสามดังกล่าวให้มีโทษหนักขึ้นกว่าความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งทรัพย์และปล้นทรัพย์ทั่วไป แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองป้องกันมิให้มีการลักลอบนำพระพุทธรูป หรือวัตถุในทางศาสนา หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูปหรือวัตถุดังกล่าว อันเป็นที่สักการะบูชาของประชาชน หรือเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ออกไปยังต่างประเทศ โดยถือว่าพระพุทธรูปและศาสนวัตถุอื่นๆ เป็นศาสนสมบัติที่มีค่าของชาติ จึงเป็นกรณีที่กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่วัตถุในทางศาสนาเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง

¹⁶ หุุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520), หน้า 455-456.

4.2 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมบางมาตราโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็มีการบัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดและกำหนดโทษทางอาญาไว้ด้วยเช่นกัน โดยรัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางกฎเกณฑ์การปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย กฎหมายฉบับนี้มีทั้งหมด 46 มาตรา แบ่งออกเป็น 4 หมวด กล่าวคือ

- หมวด 1 ว่าด้วยสมเด็จพระสังฆราช
- หมวด 2 ว่าด้วยมหาเถรสมาคม
- หมวด 3 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์
- หมวด 4 ว่าด้วยนิคหกรรมและการสละสมณเพศ
- หมวด 5 ว่าด้วยวัด
- หมวด 6 ว่าด้วยศาสนสมบัติ
- หมวด 7 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ
- หมวด 8 ว่าด้วยเบ็ดเตล็ด

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับปัจจุบันมีบทบัญญัติที่มีการกำหนดความผิดและโทษทางอาญาเพื่อป้องกันการทำความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 15 จัตวา บัญญัติว่า “เพื่อรักษาหลักธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษ หรือวิธีการลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา และการปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้

พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ”

มาตรา 26 บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น”

มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น
- (2) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม

(3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

(4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายอาญา
พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่
ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น”

มาตรา 28 บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย
ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด”

มาตรา 42 บัญญัติว่า “ผู้ใดมิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจาก
ความเป็นพระอุปัชฌาย์ ตามมาตรา 23 แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี”

มาตรา 43 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 15 จัตวา วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27
วรรคสาม หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี”

มาตรา 44 บัญญัติว่า “ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปราศิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมิ
คำวินิจฉัยตามมาตรา 26 หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จ หรือ
ปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี”

มาตรา 44 ทวิ บัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย
สมเด็จพระสังฆราช ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ”

มาตรา 44 ตริ บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์ หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิด
ความเสื่อมเสีย หรือความแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่น
บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

นอกจากฝ่ายรัฐจะออกกฎหมายมาคุ้มครองศาสนาแล้ว คณะสงฆ์เองก็ได้ออกประกาศและ
คำสั่งห้ามของคณะสงฆ์ เรื่อยมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2456 ถึง 2503 โดยได้อนุวัตรตามพระธรรม
วินัยเป็นหลัก เช่น

- ห้ามไม่ให้พระภิกษุประกอบกรหากินนอกพระธรรมวินัย
- ห้ามไม่ให้พระภิกษุเป็นหมอทำเสน่ห์ฝ่าฝืนอาถรรพณ์
- ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรเทศน์มหาชาติตลกคะนองเสียสมณสาธูป
- ห้ามพระภิกษุสามเณรแสดงตนเป็นอาจารย์บอกเลขสลากกินแบ่งหรือสลากกินรวบ
- ห้ามพระภิกษุสามเณรประกอบอาชีพเป็นหมอหรือแพทย์รักษาโรค
- ห้ามพระภิกษุสามเณรพักผ่อนในสถานที่อันเป็นที่รังเกียจทางพระวินัย

- ห้ามเปิดวิทยุและโทรทัศน์ในภาคบันเทิง หรือเทียบอินดูโทรทัศน์ตามหน้าบ้านหรือที่สาธารณะโดยทั่วไป เป็นต้น

จะเห็นว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายฝ่ายสงฆ์ และประกาศคำสั่งของคณะสงฆ์ดังกล่าวล้วนมีความมุ่งหมายเพื่อการคุ้มครองรักษาพระพุทธศาสนา หลักการดังกล่าวได้เกิดขึ้นมาแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว ด้วยความจำเป็นอันสืบเนื่องมาจากเหตุแห่งความประพฤติเสียหายของพระภิกษุสงฆ์รัฐและคณะสงฆ์จึงได้ร่วมกันคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อความเรียบร้อยของบ้านเมือง เพราะพระเป็นที่นับถือของประชาชน ถ้าพระมีเรื่องไม่เรียบร้อย ก็จะเกิดความไม่เรียบร้อยถึงบ้านเมืองด้วย¹⁷

4.3 วิเคราะห์หลักและปัญหาการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในกฎหมายของบ้านเมืองและกฎหมายของคณะสงฆ์

เมื่อได้พิจารณาบทกฎหมายคณะสงฆ์ที่ว่าด้วยการกระทำอันเป็นความผิดอาญาแล้วจากที่ยกมา ปรากฏว่า โดยเหตุที่บทกฎหมายอาญาในส่วนที่ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนาดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชน¹⁸ เมื่อพิจารณาเฉพาะในส่วนของพระพุทธศาสนา จากบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาทั้งหมดในประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายคณะสงฆ์ เห็นได้ว่าเป็นการคุ้มครองรักษาศาสนาให้ปราศจากการกระทำใดๆ อันจะนำมาซึ่งความมัวหมองต่อศาสนา หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์ประกอบของศาสนาต่างๆ เช่น ศาสนพิธี ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคล (สมเด็จพระสังฆราช) โดยได้มีการป้องกันและคุ้มครองพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. มิให้ผู้ใดเหยียดหยามศาสนาไม่ว่าจะกระทำด้วยประการใดๆ ต่อวัตถุและสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา
2. ให้การคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

¹⁷ พระศาสนโสภณ (สมเด็จพระญาณสังวร), “การปกครองคณะสงฆ์,” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ (สิงหาคม 2509) : 19-31, อ้างถึงใน อนันต์ วิริยะพินิจ, บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 14.

¹⁸ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาคปลาย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ม.ป.ท., 2493), หน้า 121.

3. มิให้บุคคลใดที่มีได้บวชตามพระธรรมวินัยโดยถูกต้องแต่งกายเลียนแบบพระภิกษุสงฆ์และสามเณร เพื่อหลอกลวงผู้อื่นให้หลงเชื่อว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์
4. มิให้ผู้ใดทำอันตรายต่อชื่อเสียง หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อสมเด็จพระสังฆราช
5. ใส่ความคณะสงฆ์อันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือแตกแยก
6. ป้องกันปราบปรามการลักขโมย การรับซื้อ และการส่งออกไปยังต่างประเทศซึ่งศาสนวัตถุอันเป็นสมบัติของชาติในฐานะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เพื่อสงวนรักษาไว้ซึ่งสมบัติของชาติมิให้สูญหายไปจากประเทศไทย

สิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในศาสนาพุทธซึ่งไม่มีกล่าวถึงไว้ในประมวลกฎหมายอาญานั้น คือพระภิกษุสงฆ์ซึ่งอยู่ในฐานะศาสนบุคคล ผู้ทำหน้าที่ศึกษาและปฏิบัติเพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา ให้การศึกษาอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน และให้การสงเคราะห์ประชาชน อันเป็นหน้าที่หลักที่มีต่อสังคมไทยและประเทศชาติ พระภิกษุสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ของศาสนาพุทธที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนที่สุดต่อพลโลก ความเป็นไปของพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงในสายตาของบุคคลทั่วไป ขึ้นอยู่กับความเป็นไปของพระภิกษุสงฆ์หรือนักบวชในศาสนา และวัตถุสถานที่เกี่ยวข้องในศาสนานั้นเอง¹⁹

บัดนี้ สภาพการณ์บวชในหมู่พระภิกษุสงฆ์ได้เปลี่ยนไปจากครั้งพุทธกาลมาก เกิดมีบุคคลที่บวชเข้ามาอาศัยผ้าเหลืองหาเลี้ยงชีพและยังประพฤติดุคพระธรรมวินัยเป็นที่ติเตียนว่าประพฤติดนไม่เหมาะสมต่อสมณเพศอย่างยิ่ง เช่น เสพเมถุน คุกคามลามกอนาจาร ปลอมตัวเป็นฆราวาสออกเที่ยวกลางคืน ปลอมตัวเป็นฆราวาสออกไปพักบ้าน คลุกคลีกับสตรีเพศ เสพสุรา ตลอดจนการกระทำความผิดตามกฎหมายของบ้านเมือง เช่น จ้างวานใช้ให้ฆ่าผู้อื่น ยักยอกเงินของวัด ค้ายาบ้า หรือปลอมเอกสารเพื่อโกงอายุพรรษา หรือใช้คุณวุฒิในทางการศึกษาปลอม เป็นต้น เมื่อพระภิกษุอลัชชีเหล่านี้มีความประพฤติไม่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่ของศาสนบุคคล โดยก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันสงฆ์อันเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาแล้ว แต่สำหรับความประพฤติฝ่าฝืนพระธรรมวินัยซึ่งบ่อนทำลายความมั่นคงของพระพุทธศาสนาดังกล่าว ไม่ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งบทกฎหมายอาญาในเรื่องความผิดต่อศาสนาแต่ประการใด

¹⁹ พระราชวรมุนี, ปรัชญาการศึกษาของไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2518), หน้า 80, อ้างถึงใน ชำเลียง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.), หน้า 28.

หากจะเปรียบเทียบความสำคัญขององค์ประกอบแห่งศาสนาพุทธแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนพิธี และรูปแบบการแต่งกายของพระภิกษุสงฆ์ที่ประมวลกฎหมายอาญาให้ความคุ้มครองอยู่นั้น เป็นเพียงกระพี้หรือเปลือกนอกของพระพุทธศาสนา สิ่งที่เป็นหัวใจหรือแก่นแท้ของพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ พระธรรมและพระวินัย ซึ่งนับเป็นหลักการสูงสุดของพระพุทธศาสนาทั้งหมดที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน²⁰ ดังได้กล่าวแล้วว่า พระวินัยเป็นกฎเกณฑ์และระเบียบที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นไว้เป็นรายละเอียดข้อห้ามมิให้กระทำและขออนุญาตให้กระทำได้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พระวินัยเป็นพุทธบัญญัติที่มีความเหมาะสมดีแล้วต่อพระภิกษุสงฆ์ สำหรับจะใช้วินัยนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทั้งกาย วาจา และจิตใจให้ปฏิบัติธรรมได้เป็นผลดีเพื่อดำเนินรอยตามพระพุทธเจ้าไปสู่ความหลุดพ้นเป็นอิสระทางใจ เมื่อพระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติตามพระวินัยแล้วจะเป็นกรอบป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่พระภิกษุสงฆ์เองในทุกทาง อันจะส่งผลให้พระภิกษุสงฆ์มีความประพฤติและมารยาทเรียบร้อย เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่บุคคลทั่วไป ทั้งมีจุดมุ่งหมายของพระวินัยว่าเพื่อขจัดคนหน้าด้านและคนที่ขาดความเพียรมิให้เข้ามาสู่พระพุทธศาสนา อีกทั้งเมื่อบวชเป็นพระสงฆ์ หรือสามเณรแล้ว รูปใดที่ไม่สามารถปฏิบัติตามพระวินัยได้ครบถ้วน หรือยังปฏิบัติตนเช่นเดียวกับฆราวาสในข้อห้ามสำคัญ ก็มีหลักการลงโทษตามพระวินัยให้สึกออกไปโดยทันที ทั้งนี้เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของผู้ที่เลื่อมใสอยู่แล้ว อันกำหนดไว้เพื่อความเรียบร้อยดีงามในหมู่สงฆ์ส่วนรวม

จะเห็นได้ว่า ในบทบัญญัติของความผิดเกี่ยวกับศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว ไม่ได้ให้ความคุ้มครองพระธรรมและพระวินัยซึ่งถือว่าเป็นแก่นกลางของพระพุทธศาสนา ทั้งๆ ที่พระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญต่อการคงอยู่ของศาสนาพุทธ และบุคคลในศาสนาที่ต้องรักษาพระธรรมวินัยไว้โดยตรง นั่นคือพระภิกษุสงฆ์ เมื่อพระภิกษุสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏชัดเจนอยู่ในเวลานี้ ความบริสุทธิ์หรือมัวหมองของศาสนาเห็นได้ชัดเจนจากความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ ศาสนาใดถ้ามีคนเลื่อมใสมาก ศาสนานั้นก็จะเจริญรุ่งเรืองมีคนนับถือมาก ถ้าพระภิกษุสงฆ์ที่ผ่านการบวชโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัยไม่ได้ประพฤติปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยตามที่ ย่อมมีผลกระทบกระเทือนไปถึงความเลื่อมใสของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาด้วย

²⁰ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, พุทธจักรดงขมิ้น (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2532), หน้า 115.

ในความคิดเกี่ยวกับศาสนาที่ให้ความคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชนดังกล่าว มาข้างต้น มีเพียงมาตรา 208 ที่คุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนา แต่กฎหมายเอาผิดแก่ฆราวาสที่แต่งกายเลียนแบบพระภิกษุสงฆ์เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อ โดยตนมิได้ผ่านการบวชตามพระธรรมวินัย²¹ หรือที่เรียกกันว่าปลอมบวช จึงเห็นได้ว่าการที่กฎหมายมีขอบเขตเนื้อหาในการคุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนาเพียงเท่านี้ ยังไม่ครอบคลุมการกระทำโดยมิชอบจากบุคคลที่บวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัย อันเป็นต้นเหตุแห่งการทำลายความศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง

กรณีพระภิกษุสงฆ์กระทำผิดต่อพระธรรมวินัยในข้อร้ายแรงและเป็นการกระทำที่น่าตำหนิและไม่อาจยอมรับได้ในสังคมไทย เป็นต้นว่า มีเพศสัมพันธ์ ปลอมตัวเป็นฆราวาสออกเที่ยวสถานบริการหรือเข้าพักในบ้าน ดื่มเหล้าหรือเบียร์ไม่ว่าในสถานที่ใด ดูภาพยนตร์ลามกอนาจาร บอกรับให้ห่วย เช่นนี้จะเห็นได้ว่าไม่เข้าองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับศาสนา และทั้งเป็นการกระทำที่บุคคลใดๆ มีสิทธิ์จะประพุดติได้ภายใต้สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล แต่การกระทำเช่นนั้นไม่เหมาะสมต่อสมณเพศที่ประชาชนถือว่าควรเคารพ เมื่อรัฐประสงค์จะรักษาความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนา แต่กลับมีบทกฎหมายที่คุ้มครองป้องกันฆราวาสมิให้ปลอมบวชแต่เพียงด้านเดียว ส่วนการประพุดติล่วงละเมิดพระวินัยในข้อร้ายแรง และเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อสมณเพศอย่างยิ่งจากการกระทำของพระอัครษีที่ผ่านการบวชโดยชอบ ซึ่งเป็นการทำลายความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาด้วยตัวของศาสนบุคคลเองนั้น กฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนากลับไม่ได้กล่าวถึงความประพุดติที่น่ารังเกียจของพระอัครษีแต่ประการใด

กรณีฆราวาสปลอมบวชเมื่อประชาชนรู้ความจริงว่าไม่ใช่พระสงฆ์ ประชาชนไม่รู้สึว่าการกระทำของฆราวาสที่แต่งกายเป็นพระแล้วกระทำการแอบอ้างหาเลี้ยงชีพนั้น เป็นสิ่งที่ทำลายศรัทธาของตนเองมากเท่าการที่พระภิกษุสงฆ์บางรูปประพุดติผิดพระธรรมวินัย ในข้อนี้สามัญชนย่อมตระหนักได้ เนื่องจากประชาชนให้ความเคารพนับถือพระภิกษุสงฆ์ที่สถานะ หรือภิกษุภาวะมาก เมื่อรู้ว่าการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อสถานะของพระต่างๆ ไม่ใช่เป็นการกระทำของพระภิกษุสงฆ์จริง ก็จะรู้สึกโล่งใจว่าพระภิกษุสงฆ์จริงจะไม่ทำเช่นนั้นได้ และรัฐก็สามารถเข้ามาคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208 ได้ทันที

²¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, “ไกรสรพระเสด็จได้ ลีลชี่,” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาธิราช ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม 2534) : 106.

แต่สำหรับพระอลัชชีแล้ว การบวชเป็นพระอย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัย หรือ ผ้าเหลืองที่คนไทยเคารพกลับถูกใช้เป็นเกราะกำบังตัวเองของพระอลัชชีให้พ้นไปจากอำนาจรัฐได้ง่าย ดังจะเห็นได้จากการพิจารณาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ใช้ในปัจจุบัน

ในกฎหมายคณะสงฆ์ฉบับพุทธศักราช 2505 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 เรื่องนิคหกรรมและการสละสมณเพศ ซึ่งในหมวดนี้ได้กล่าวถึงการลงนิคหกรรม (ชื่อกรรมที่สงฆ์ทำแก่พระภิกษุที่ควรปราบเพื่อให้เข็ดหลาบ) ซึ่งใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องละเมิดพระธรรมวินัยเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมือง และนิคหกรรมที่จะลงได้ก็ต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัย²² นั่นก็คือ ให้สึก และไม่สึกให้สึก เพียงสองสถาน ตามมาตรา 26 และ 27 ดังกล่าว ในกรณีความผิดมีโทษร้ายแรงถึงปาราชิก เดิมกฎหมายคณะสงฆ์ได้บัญญัติเอาผิดแก่พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติร้ายแรงถึงปาราชิกแล้วยังไม่เลิกแต่งกายเป็นพระสงฆ์ไว้ และกรณีที่ทำผิดพระวินัยจนปาราชิกและได้สึกแล้วแอบมาบวชใหม่ โดยให้มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน ตามมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ก่อนที่จะมีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 ดังมีข้อความว่า

“ผู้ใด (1) หมกสิทธิ์ที่จะได้รับบรรพชาอุปสมบท โดยต้องปาราชิกมาแล้ว แต่มารับบรรพชา อุปสมบทโดยปิดบังความจริง

(2) ต้องปาราชิกแล้วไม่ละการแต่งกายอย่างเพศบรรพชิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน ”

แต่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 ได้ตัดข้อความใน (2) ของมาตรา 43 เดิมออกไป เหลือแต่ข้อความใน (1) ซึ่งอยู่ในมาตรา 44 ปัจจุบัน มีความว่า

“ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมีความวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่ โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี”

เป็นผลทำให้พระที่ต้องอาบัติร้ายแรงถึงขั้นขาดจากความเป็นพระเนื่องจากการเสพเมถุนหรืออวดอุตริมนุสสรธรรม (เฉพาะการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมายอาญา) แล้วยังนุ่งห่มผ้าเหลือง และปฏิบัติตนอย่างพระสงฆ์ต่อไป ไม่มีความผิด เพราะไม่มีกฎหมายคณะสงฆ์บัญญัติให้เป็นการกระทำความผิดเสียแล้วในปัจจุบัน ประกอบกับในส่วนของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208 ที่ห้ามแต่งกายเลียนแบบสงฆ์เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์จริงนั้น ก็หาได้มีเจตนารมณ์จะ

²² สุนทร มณีสวัสดิ์, “ไกรสรพระเสด็จได้ สึกชี,” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาชิ
ราช 3 ฉบับที่ 1 : 101.

เอาผิดกับพระอลัชชีที่ปาราชิกแล้วยังแต่งกายเป็นพระอยู่ต่อไปด้วยไม่ แม้พระอลัชชีรู้ตัวเองดีว่า ได้กระทำความผิดพระธรรมวินัยจนขาดจากความเป็นพระแล้ว ก็ยังแต่งกายเป็นพระอยู่เช่นเดิม ฉะนั้น ตามกฎหมายแล้ว พระที่ต้องปาราชิกแล้วจึงมีสิทธิ์แต่งกายเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้ อยู่ต่อไป แม้ว่าตามหลักพระวินัยจะถือว่าพระอลัชชีมีภาวะเป็นฆราวาสแล้วอย่างสมบูรณ์ เพราะเหตุที่เขาผ่านพิธีการบวชเป็นพระภิกษุก่อนแล้วโดยชอบตามพระธรรมวินัย เขาก็มีสิทธิ์แต่งกายเป็นพระภิกษุสงฆ์ได้โดยชอบ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กฎหมายอาญา มาตรา 208 ไม่มีผลบังคับแก่ พระภิกษุสงฆ์ที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยในข้อร้ายแรงถึงปาราชิกต้องหมดสิ้นสถานภาพของความเป็นพระ

จากปัญหานี้หากพิจารณาต่อไปในประเด็นที่ว่า ถ้าพระภิกษุสงฆ์ที่ปาราชิกจากสาเหตุการมีเพศสัมพันธ์ แล้วไม่ยอมสึก ยังแต่งกายเป็นพระสงฆ์ออกบิณฑบาต ทำสังฆกรรมร่วมกับพระภิกษุสงฆ์รูปอื่นๆ ทำการเรียบอภิญญู คัมภีร์ คิวีดี โอลามก ตลอดจนยังคงมีการเสพเมถุนต่อไปตามปกติ รัฐหรือคณะสงฆ์สมควรจะอย่างไรกับพระอลัชชีได้บ้าง เพื่อให้เขาหลบจำว่าเขาได้กระทำการในสิ่งที่ขัดต่อศีลธรรมและจริยธรรมอันดีที่ตนเองในฐานะเป็นพระภิกษุสงฆ์ควรต้องมีมากเป็นพิเศษยิ่งกว่าบุคคลอื่น และสังคมไทยไม่พึงปรารถนาให้มีอลัชชีเกิดขึ้นในสถาบันพระพุทธศาสนา ในประเด็นนี้เห็นควรต้องพิจารณาบทกำหนดโทษที่อยู่ในหมวด 7 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ต่อไป

ตามบทกำหนดความผิดและมีโทษทางอาญาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีบัญญัติไว้ในมาตรา 42 ถึง 44 ตรี ทั้งหมด 5 มาตรา ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น กฎหมายกำหนดว่าการกระทำที่เป็นความผิดต้องรับโทษอาญาไว้หลายลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ

1. พระภิกษุสงฆ์ที่มีได้เป็นอุปัชฌาย์ หรือเคยเป็นอุปัชฌาย์แต่ถูกถอดถอนแล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลอื่น (มาตรา 42)
2. พระภิกษุสงฆ์ที่ได้รับโทษจากมหาเถรสมาคมให้สึกอันเนื่องมาจากการประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ แล้วไม่สึกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ (มาตรา 43 ประกอบมาตรา 15 จัตวา วรรคสอง)
3. พระภิกษุสงฆ์ผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และมหาเถรสมาคม หรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก แล้วไม่สึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น (มาตรา 43 ประกอบมาตรา 26)
4. พระภิกษุสงฆ์ผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และมหาเถรสมาคม หรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์วินิจฉัยให้รับโทษที่ไม่ถึงสึก แต่ไม่ยอมรับโทษนั้น (มาตรา 43 ประกอบมาตรา 27)

5. พระภิกษุสงฆ์ผู้ประพฤติกว้างละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม และมีคำวินิจฉัยจากมหาเถรสมาคม หรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ให้สึก แต่ไม่สึกภายในสามวันนับแต่วันที่ทราบคำวินิจฉัยนั้น (มาตรา 43 ประกอบมาตรา 27)

6. พระภิกษุสงฆ์ผู้ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง และมีคำวินิจฉัยจากมหาเถรสมาคม หรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ให้สึก แต่ไม่สึกภายในสามวันนับแต่วันที่ทราบคำวินิจฉัยนั้น (มาตรา 43 ประกอบมาตรา 27)

7. พระภิกษุสงฆ์ผู้ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และมีคำวินิจฉัยจากมหาเถรสมาคม หรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ให้สึก แต่ไม่สึกภายในสามวันนับแต่วันที่ทราบคำวินิจฉัยนั้น (มาตรา 43 ประกอบมาตรา 27)

8. พระภิกษุสงฆ์ผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ไม่สึกภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด (มาตรา 43 ประกอบมาตรา 28)

9. บุคคลที่พ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมีความวินิจฉัยจากมหาเถรสมาคม หรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จ หรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ (มาตรา 44)

10. บุคคลที่หมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายสมเด็จพระสังฆราช (มาตรา 44 ทวิ)

11. บุคคลที่ใส่ความคณะสงฆ์ อันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย หรือความแตกแยก (มาตรา 44 ตริ)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณากรณีความผิดของพระภิกษุที่ประพฤติกว้างละเมิดพระพุทธานุญาตให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ประพฤติกว้างละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม ไม่สังกัดอยู่วัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ซึ่งมหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยและมีคำสั่งให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ เมื่อฝ่าฝืนจะมีโทษจำคุกนั้น ดูคล้ายกับว่า การกระทำที่ฝ่าฝืนพระธรรมวินัยมีการลงโทษอาญาด้วย แต่ความจริงแล้วโทษจำคุกมิได้เกิดจากการประพฤติกว้างละเมิดพระธรรมวินัยโดยตรง แต่เป็นโทษที่เกิดจากพระภิกษุสงฆ์ผู้นั้นฝ่าฝืนอำนาจรัฐที่ทราบคำสั่งให้สึกแล้วไม่ยอมสึก แม้แต่การให้สละสมณเพศตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ก็มีใช้เป็นการลงโทษที่ประพฤติกว้างละเมิดพระธรรมวินัยเช่นกัน²³ กล่าวคือ กรณีประพฤติกว้างละเมิดพระพุทธานุญาตให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา หรือประพฤติกว้างละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม ความผิดอยู่ที่การไม่ยอมรับนิคหกรรมที่ฝ่ายปกครองหรือมหาเถรสมาคมวินิจฉัยลงแก่ตน มิใช่ความผิดอันจากการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย หรือกรณีที่ไม่สังกัดอยู่วัดใดวัดหนึ่ง และกรณีไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ก็เป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับของรัฐที่ประสงฆ์จะควบคุมดูแลการปกครองคณะสงฆ์²⁴ นอกจากนั้นบทกำหนดโทษในกรณี

23 เรื่องเดียวกัน.

24 เรื่องเดียวกัน.

พระภิกษุสงฆ์ทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลอื่นโดยไม่ชอบตามพระธรรมวินัย หรือเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่เคยต้องปาราชิกแล้วกลับมาขอรับการบวชใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ หรือกรณีหมิ่นประมาท คูหมิ่น แสดงความอาฆาตมาดร้ายสมเด็จพระสังฆราช และกรณีใส่ความคณะสงฆ์อันอาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียนั้น ก็เป็นโทษที่ตอบแทนการบวชโดยไม่ชอบทั้งพระผู้ทำการบวช และอสังฆิที่พ้นจากความเป็นพระแล้วมาบวชอีก ซึ่งกรณีพระอสังฆิที่ต้องปาราชิกแล้วกลับมาบวชใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปกปิดความจริง ผู้กระทำไม่ได้อยู่ในสมณเพศและเป็นโทษที่ตอบแทนการกล่าวความเท็จหรือปกปิดข้อความจริง หากไซ้เป็นโทษที่ตอบแทนการประพฤติดิพพระธรรมวินัยที่ผ่านมาแล้วไม่ หรือในกรณีหมิ่นประมาท คูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อสมเด็จพระสังฆราชโดยมิชอบ ก็เป็นความผิดอาญาที่มีเจตนาคุ้มครองพระประมุขของสงฆ์เป็นพิเศษเพียงตำแหน่งเดียวและเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาอยู่แล้ว และสำหรับการใส่ความคณะสงฆ์ที่อาจก่อความแตกแยกหรือเสื่อมเสียนั้น เป็นการคุ้มครองคณะสงฆ์โดยรวม ฉะนั้น บทกำหนดโทษทางอาญาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มีอยู่นี้จึงยังไม่ครอบคลุมการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้ทั้งหมด ซึ่งการคุ้มครองพระพุทธศาสนามีความหมายรวมถึงการคุ้มครองด้วยวิธีการขจัดพระพุทธรูปออกจากพระพุทธศาสนาโดยตรงด้วย²⁵

กรณีอสังฆิที่ปลอมตัวเป็นฆราวาสออกเที่ยวกลางคืน กินอาหารในเวลาวิกาล คลุกคลีกับสตรีเพศ เสพของมีนเมา เสพยาบ้า แต่ยังไม่ถึงกับเสพเมถุน นั้น เกิดปัญหาว่า อสังฆิภิกษุที่ประพฤติดังนั้นขาดจากความเป็นพระหรือยัง ผู้เขียนศึกษาพบว่า มีแนวความคิดเป็นสองฝ่าย กล่าวคือ

ฝ่ายแรก มีแนวความคิดว่า การสึกหรือการลาสิกขาตามพระธรรมวินัยต้องมีการบอกคืนสิกขาด้วยตนเอง โดยชัดแจ้ง ถ้าเพียงแต่รำพึงว่า “ไหนหนอ ข้าพเจ้าพึงเป็นผู้มิใช่สมณะ” หรือ “มีความดำริ...” ดังนี้ยังไม่ถือว่าเป็นบอกลาสิกขาไม่ขาดจากความเป็นพระ การบอกลาต้องกระทำในขณะที่สติสัมปชัญญะบริบูรณ์ การบอกลาต้องมีผู้รับการบอกคืนซึ่งผู้รับก็ต้องมีความสามารถเข้าใจถ้อยคำการบอกคืนและมีสติสัมปชัญญะเช่นกัน หากเป็นการบอกลาสิกขาโดยขาดเจตนาอันแท้จริงแม้มีการเปล่งเสียงให้ได้ยินก็ไม่ถือเป็นการบอกลาสิกขา²⁶ ฝ่ายนี้เห็นว่าการลาสิกขาหรือการ

²⁵ นิธิ เอียวศรีวงศ์, “พระการเมืองและการเมืองพระ,” มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 22 ฉบับที่ 1131 (22-28 เมษายน 2545) : 26.

²⁶ พระวินัยปิฎก เล่ม 1 ภาค 1 มหาวิภังค์ ปฐมภาค และอรรถกถา (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2525), หน้า 401-425, อ้างถึงใน สุนทร มณีสวัสดิ์, “ไกรสรพระเสด็จได้ สึกชี,” วารสารกฏหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช, 3 ฉบับที่ 1 : 105.

บอกคืนสิกขามีลักษณะเทียบได้กับการแสดงเจตนาในกฎหมาย โดยจะต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน 4 ประการ ก็จะต้องเป็นผู้มีความสามารถบริบูรณ์ ต้องมีเจตนาอันแท้จริงที่จะบอกลา ต้องมีการแสดงออกตามแบบที่กำหนด และต้องมีผู้รับการแสดงเจตนาที่ถูกต้องด้วย หากขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งถือว่าไม่เป็นการลาสิกขาที่สมบูรณ์ เป็นผลให้พระภิกษุผู้นั้นยังไม่ขาดจากความเป็นพระ การลาสิกขาจึงต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจเท่านั้น ไม่มีใครบังคับให้พระภิกษุสงฆ์ลาสิกขาได้²⁷

จากความเห็นของฝ่ายแรก แสดงให้เห็นว่าพระอลัชชีที่แต่งกายเป็นฆราวาสออกเที่ยวกลางคืน และมีการกระทำที่ยังไม่ถึงขั้นเสพเมถุนแต่เป็นความประพฤติน่าหมิ่นเหม่ต่ออาบัติปาราชิกนั้น ยังคงเป็นพระภิกษุอยู่ เพราะยังไม่มีมีการเปล่งวาจาบอกลาสิกขา และไม่มีเจตนาที่จะสึกออกไปเป็นฆราวาสอย่างแท้จริง ทั้งยังไม่มีความประสงค์ให้ประชาชนล่วงรู้พฤติกรรมของตน เนื่องจากถ้าประชาชนล่วงรู้พฤติกรรมเลวทราม ตนเองจะต้องสึก (กรณีมีความอับอายขายหน้า) หมกมุ่นหนทางประกอบอาชีพ ด้วยมีใจห่วงใยในเกียรติยศและผลประโยชน์ขณะครองสมณเพศอีกมาก

ฝ่ายที่สองเห็นว่า หากมองโดยสภาวะของการแสดงออกของอลัชชีตามปัญหา เป็นการขาดจากความเป็นพระได้แล้ว เนื่องจากในพิธีลาสิกขา เมื่อผู้ต้องการจะลาสิกขากล่าวคำลาสิกขาว่า “สึกขัง ปัจจกขามิ คิหิติ มัง ชาเรละ ซึ่งแปลว่า “ข้าพเจ้าขอบอกลาสิกขา ท่านทั้งหลายจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นคฤหัสถ์แล้ว” ต่อจากนั้น พระภิกษุสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เป็นประธานการลาสิกขาก็จะถามว่า “บัดนี้เธอหมดอาลัยจากภาวะภิกษุแล้วหรือยัง” ถ้าผู้กล่าวลาบอกว่า “หมดแล้ว” ก็เป็นอันขาดจากภิกษุภาวะทันที กรณีการกระทำอย่างขาดสมณัตถ์ของอลัชชีก็น่าจะมีเหตุผลสมควรเชื่อได้ว่า อลัชชีนั้นได้หมดอาลัยไม่ยินดีที่จะเป็นพระอีกต่อไปแล้ว กลายมาเป็นพอใจในเพศคฤหัสถ์ ภิกษุภาวะก็สมควรขาดไปตั้งแต่ยินดีในเพศและพฤติกรรมของฆราวาส ถ้าจะใช้กระบวนการลาสิกขาตามพระวินัยมาเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาถึงความเห็น ว่า ภิกษุภาวะควรที่จะหมดไปตั้งแต่ไม่ยินดีในเพศสมณะ และได้นำเสื่อผ้าของฆราวาสมาสวมใส่ ยังมีพฤติกรรมอื่นๆ มาประกอบอีก ยิ่งทำให้มีความมั่นใจยิ่งขึ้นว่า อลัชชีเกิดความเบื่อหน่ายในการครองเพศภิกษุสงฆ์เสียแล้ว แม้จะสวมจีวรซ่อนไว้ภายใน ก็ขาดจากภิกษุภาวะแล้ว การนำเสื่อผ้าของฆราวาสมาสวมเท่ากับประกาศให้ผู้ที่พบเห็นทราบว่า ตนเป็นฆราวาส หากใหม่เป็นพระต่อไปไม่ เมื่อมีเจตนาจะเป็นฆราวาส และได้ปฏิบัติตนอย่างฆราวาสโดยละเลยสิกขาบท หรือพระวินัยบัญญัติ และคนทั่วไปเข้าใจว่าอลัชชีผู้นั้น

²⁷ สุนทร มณีสวัสดิ์, “ไกรสรพระเสด็จได้ สิกขิ,” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาชิราช, 3 ฉบับที่ 1 : 105.

เป็นฆราวาส จึงเป็นอันว่าอัคริษิผู้กระทำกรณันั้นได้เป็นฆราวาสอย่างสมบูรณ์ ความเป็นพระกั
 ชาติไปอย่างสมบูรณ์ตามเจตนารมณัของอัคริษิทุกประการ หากอัคริษิได้ประพฤดิผิดกัจจกรรจ
 มากมายขนาดนี้แล้ว ยังมาบอกให้คนทั่วไปเข้าใจผิดว่า ยังคงเป็นพระภิกษุสงฆ์อยู่ ย่อมเห็นได้ว่า
 อัคริษิผู้นั้นเป็นคนลวงโลก เป็นมารศาสนา เป็นโจรปล้นพระศาสนานันั้นเอง²⁸

จากความเห็นของฝ่ายหลังนี้ ผู้เขียนเห็นพ้องตามเพราะเหตุว่า แม้การวินิจฉัยว่าพระภิกษุ
 สงฆ์ยังคงเป็นพระอยู่หรือไม่นั้น จะต้องอาศัยพระวินัยเป็นเครื่องตัดสินก็ตาม แต่ในภาวะการณั
 ปัจจุบัน อัคริษิมีการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อสมณเพศในรูปแบบที่พัฒนามากขึ้นและหาทางหลบ
 เลี่ยงมิให้ต้องโทษตามพระวินัยไว้ก่อน เพื่อเป็นข้ออ้างเมื่อถูกตรวจพบความผิดว่าตนเองยังไม่ได้
 ชาติจากความเป็นพระ และทั้งไม่ยอมสึกโดยง่าย โดยนำหลักการลาสิกขาตามความเห็นของฝ่าย
 แรกมาอ้างต่อสังคมาเมื่อเจ้าพนักงานพาไปสึกว่า ตนกล่าวคำลาสิกขาเพราะถูกกดดันจากสังคมา
 ข้าง มิได้ลาสิกขาด้วยความสมัครใจ เมื่อภายหลังเรื่องเงียบหายไปก็มักกลับมางุ่นง่านเหวี่ยงเป็น
 พระอีกโดยอ้างว่าตนเองยังไม่ได้ลาสิกขา สร้างปัญหาและความหนักใจให้แก่พุทธศาสนิกชนและการ
 ปกครองคณะสงฆ์เป็นอย่างมาก ทั้งกลายเป็นตัวอย่างให้อัคริษิรายอื่นๆ นำไปใช้เป็นข้อต่อสู้อำนาจ
 ของพระผู้ปกครองเสมอมา หากถือกฎเกณฑ์การลาสิกขาตามพระวินัยบัญญัติตามตัวอักษรโดย
 ปราศจากการพิจารณาเจตนารมณัของพระวินัยดังข้อที่มุ่งหมายเพื่อขจัดคนหน้าด้านไร้ยางอาย และ
 ที่สำคัญเพื่อการรักษาตัวหลักการของพระวินัยเองแล้ว ย่อมไม่สามารถแก้ไขอุปสรรคในการกำจัด
 พระอัคริษิออกไปจากพระพุทธศาสนาได้ทันทั่วทั้ง

นอกจากการเสพเมถุนที่เป็นความผิดทางพระวินัยในขั้นปาราชิกแล้ว ยังมีโทษทางพระ
 วินัยขั้นปาราชิกอีกประการหนึ่งที่ไม่มิกฎหมายบัญญัติรองรับว่าเป็นความผิดทางอาญาก็คือ การ
 อวดอุตริมนุสสรณัที่ไม่มีจริงในตน ซึ่งแปลว่า การหลอกลวงอวดอ้างว่าตนเองมีธรรมะที่
 เหนือกว่ามนุษย์สามัญซึ่งไม่มีจริง เป็นปาราชิกชาติจากความเป็นพระตั้งแต่ขณะที่อวดและคนที่ฟัง
 รู้ความนั้น ไม่ว่าจะคนฟังจะเชื่อหรือไม่ก็ตาม²⁹ แต่ทว่าแม้มีจริงในตนเมื่อพระภิกษุสงฆ์บอกแก่
 อนุปสัมบันก็เป็นความผิดทางพระวินัยในขั้นปาจิตตีย์ ซึ่งถือเป็นอาบัติเบา เมื่อทำผิดแล้วสามารถ

²⁸ พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ, “อัคริษิ ปี 43,” มติชน ปีที่ 23 ฉบับที่ 8314 (13 ธันวาคม 2543) : 4.

²⁹ พระเทพเวที (ประยูรชั ปยุตโต) และ ระวี ภาวิไล, พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา, 2532), หน้า 26-27.

ปลงอาบัติ³⁰ ในพระวินัยปิฎกมีข้อบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “เว้นจากภิกษุและภิกษุณีแล้ว บุคคลอื่นชื่อว่าเป็นอนุปลัมบันทั้งสิ้น”

อุตริมนุสธรรม หรือธรรมะเหนือกว่ามนุษย์สามัญ ได้แก่ ความเป็นพระอริยบุคคลประการหนึ่ง ซึ่งเป็นการเรียกชื่อรวม โดยไม่ระบุชั้นของการบรรลุธรรม เป็นได้ตั้งแต่พระอรหันต์ พระอนาคามี พระสกทาคามี ลงมาจนถึงชั้นพระโสดาบัน อีกประการหนึ่งคือ การได้ธรรมะอื่นๆ ที่ต้องผ่านการฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเป็นพิเศษเพื่อเข้าถึง เช่นการได้สมาธิ ฌานสมาบัติ เป็นต้น³¹

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) ได้อธิบายไว้สรุปได้ว่า อุตริมนุสธรรมมีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นจุดหมาย หรือเป็นอุดมคติของพระพุทธศาสนา ถ้าหากมีการหลอกลวงกันในเรื่องเหล่านี้ก็ถือว่าเป็นการทำลายสิ่งที่เป็นจุดหมายของพระพุทธศาสนาซึ่งหมายถึงการทำลายตัวพระพุทธศาสนา และอุตริมนุสธรรมยังเป็นคุณค่าทางจิตใจ หรือคุณค่าทางจิตวิญญาณอย่างสูงสุดที่พระพุทธศาสนาจะมีให้แก่มนุษย์ อันมีความหมายลึกซึ้งไปถึงเรื่องของจิตวิญญาณชั้นสูงสุดที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ ถ้าใครเอาสิ่งเหล่านี้มาหลอกลวงก็เท่ากับว่าเป็นผู้ที่ทำร้ายต่อจิตวิญญาณของมนุษย์นั่นเอง ถ้ากล่าวอวดอ้างโดยไม่มีจริงพระพุทธเจ้าจึงถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก และพระพุทธองค์ตรัสเรียกพระภิกษุผู้อวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีในตนว่า เป็นยอคมหาโจร³²

การอวดอ้างอุตริมนุสธรรมเช่นว่าตนเป็นพระอรหันต์ พระโพธิสัตว์ เป็นพระเถรสารินุตร มาเกิดใหม่ หรือได้ฌาน สมาธิต่างๆ เป็นความผิดในขั้นปาราชิกต้องขาดจากความเป็นพระทั้งสิ้น ซึ่งกล่าวอวดอ้างในทำนองนี้ จะเป็นเรื่องเท็จหรือจริงนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ต้องอาศัยกระบวนการตรวจสอบจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับประชาชนทั่วไปที่จะรู้หรือเข้าถึง โอกาสที่ประชาชนจะถูกหลอกลวงให้หลงนับถือศรัทธาจึงเกิดขึ้นได้ง่าย ซึ่งการหลอกลวงในลักษณะเช่นนี้มักเป็นการกระทำที่มีส่วนสนับสนุนการทำให้พระธรรมวินัย วิปริตผิดเพี้ยนไปด้วย เช่น การที่พระภิกษุสงฆ์ตั้งตนเองเป็นผู้บรรลุธรรมชั้นสูงโดยบอกต่อสาธารณชนว่าเป็นผู้สำเร็จธรรมชั้นสูง หรือเป็นพระสาวกของพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งกลับชาติมาเกิด พร้อมกับมีการประพฤติปฏิบัติที่เคร่งครัดซึ่งอาจเคร่งครัดเกินกว่าที่พระวินัยบัญญัติไว้ แต่ในขณะเดียวกันก็มีการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วย เป็นต้นว่าฉัน

³⁰ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, คำบรรยายพระไตรปิฎก (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2543), หน้า 21.

³¹ พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) และ ระวี ภาวิไล, พระธรรมวินัยกับพุทธบริษัท, หน้า 26.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

อาหารมังสวิรัตน์ ฉันทอาหารมือเดียว แต่ไม่โกนคิ้ว ไม่ไหว้พระพุทธรูป ประชาชนซึ่งไม่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ย่อมมองเห็นแต่ความประพฤติในด้านที่ถูกต้องดิงามแต่เพียงด้านเดียว ส่วนความประพฤติอีกด้านที่ไม่ถูกต้องแต่ปฏิบัติผสมปนเปกันไปนั้น ประชาชนย่อมคิดว่าเป็นรูปแบบการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนาตามไปด้วย ไม่สามารถแยกแยะออกว่าการกระทำอย่างใดเครื่องครัดถูกต้องตามพระธรรมวินัยจริง และการกระทำอย่างใดที่อยู่นอกเหนือพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า และผลที่เกิดตามมาก็คือการยึดถือตัวบุคคลเป็นหลักไม่ว่าพระที่ตนนับถือจะกล่าวว่าคุณวิเศษเหนือมนุษย์อย่างไรก็หลงเชื่อยึดมั่นตาม เมื่อการกล่าวอ้างเช่นนั้นเป็นความเท็จจึงเป็นการทำลายคุณค่าทางจิตใจสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้จากพระพุทธศาสนา

การอวดอุตริมนุสธรรมมักเป็นการกระทำผิดพระวินัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำลายหรือลบล้างตัวของพระธรรมวินัย เช่น กรณีพระโพธิรักษ์ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 แล้ว ซึ่งกรณีนี้มีการอ้างสิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนามาเป็นข้อโต้แย้ง โดยปราศจากความเข้าใจอันถ่องแท้ในขอบเขตแห่งสิทธิและเสรีภาพที่จะพึงมี

เสรีภาพในทางศาสนาประกอบด้วยเสรีภาพในการนับถือศาสนา และเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในทางศาสนา เสรีภาพในการนับถือศาสนาเป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพเพื่อแสวงหาแนวทางความคิดความเชื่อและศรัทธาในศาสนาใดๆ ที่ตนพอใจ อันหมายถึง³³ บุคคลทุกคนไม่พึงถูกห้ามมิให้นับถือศาสนาใดๆ ก็ได้ตามที่พอใจ ไม่พึงถูกบังคับให้นับถือศาสนาที่ตนไม่เชื่อถือ รวมถึงเสรีภาพที่จะไม่นับถือศาสนาใดด้วย และเมื่อมีเสรีภาพในการนับถือแล้วย่อมมีเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในทางศาสนาที่นับถือตามมา ส่วนเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนาที่นับถือเป็นเสรีภาพที่เกิดขึ้นตามมาจากการมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาซึ่งอาจถูกจำกัดสิทธิ์โดยกฎหมายของแต่ละประเทศได้ถ้าเป็นการแสดงออกที่ขัดต่อหน้าที่พลเมือง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 38 ความว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิยามของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นการปฏิบัติต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

³³ วิษณุ วรรณุญ, “หัวข้อบรรยายวิชาสิทธิและเสรีภาพ (2),” บรรยาย ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 21 กันยายน 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติตามพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น”

เกี่ยวกับกรณีบิดเบือนหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา อาจแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. เสรีภาพในทางศาสนาของบุคคลทั่วไป
2. เสรีภาพในทางศาสนาของพระภิกษุสงฆ์

ประการแรก บุคคลทั่วไปย่อมมีเสรีภาพที่จะเลือกนับถือศาสนาตามรสนิยมของตนเองได้ และมีสิทธิที่จะแสดงออกซึ่งความคิดและความเชื่อในทางศาสนาที่นับถือได้ เช่น ประกอบพิธีกรรมตามหลักการของศาสนา การเผยแพร่ศาสนา เป็นต้น การแสดงออกทางความคิดในศาสนาที่นับถือนั้น เช่น กล่าวว่ “นิพพานเป็นอัตตา มีขอบเขตอันแน่นอน ถ้าผู้ใดบริจาครทรัพย์จำนวนมาก ผู้นั้นย่อมได้ไปนิพพาน” ดังนี้ เป็นสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันเป็นเสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ ย่อมทำได้ไม่ผิด

ประการหลัง เสรีภาพในการนับถือศาสนาของพระภิกษุสงฆ์ย่อมเห็นได้ชัดเจนแล้วว่า พระภิกษุสงฆ์นับถือศาสนาพุทธจนกระทั่งเข้ามาบวชตามแบบแผนพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา เมื่อเข้ามาเป็นสมาชิกของสงฆ์ซึ่งเป็นชุมชนตัวแทนของพระพุทธศาสนาแล้ว หน้าที่พลเมืองของบุคคลนั้นย่อมมีหน้าที่ต้องปฏิบัติเพิ่มขึ้น เนื่องจากในหลักการของพระพุทธศาสนามีวินัยสงฆ์เป็นกรอบควบคุมความประพฤติของผู้บวชเพิ่มเติมจากกฎหมายของรัฐ สิทธิเสรีภาพในฐานะพลเมืองของรัฐคนหนึ่ง จึงต้องถูกจำกัดด้วยหน้าที่ที่มีกำหนดไว้ในวินัยสงฆ์ ซึ่งผู้บวชได้ให้สัตยาบันแก่สาธารณชนแล้วว่า จะปฏิบัติตามพระธรรมวินัยทุกประการ ถ้าพระภิกษุสงฆ์กล่าวว่า “พระพุทธเจ้าไม่มีตัวตนจริง นิพพานเป็นอัตตา กฎแห่งกรรมไม่มีจริง” ย่อมเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดในทางปฏิเสธต่อหลักการของศาสนาพุทธถึงขั้นทำลายหลักการของศาสนาที่ตนเองเข้ามาอาศัยอยู่ในขณะนั้น จึงไม่จัดว่าเป็นเสรีภาพในการนับถือศาสนา และเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดในทางศาสนาที่นับถือ

ข้อพิจารณาที่สำคัญคือ พระภิกษุสงฆ์มีฐานะเป็นศาสนบุคคล เป็นสัญลักษณ์และตัวแทนของพระรัตนตรัยที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด การที่พระสงฆ์กล่าวเช่นนั้นจึงมิใช่การใช้เสรีภาพในทางศาสนาโดยชอบ แต่เป็นการบ่อนทำลายศาสนาที่ตนเองนับถือ พระภิกษุสงฆ์กล่าวว่าเช่นนั้นในขณะดำรงสถานะพิเศษที่พุทธศาสนิกชนให้ความศรัทธาเป็นทุนเดิม ย่อมทำให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความเชื่อคล้อยตามได้ง่ายที่สุด การกล่าวอ้างว่าพุทธศาสนิกชนไม่จำเป็นต้องมีศรัทธาแต่ใช้ปัญญาแทนก็

ได้นั้น เป็นความคิดที่เป็นอันตราย เพราะในวิสัยของปุถุชนแล้ว ยังมีภาวะงมงายไม่รู้และเข้าใจตามความเป็นจริง ยังต้องอาศัยผู้นำในทางปัญญาอยู่ หมายความว่ายังต้องมีความเชื่อหรือศรัทธาเบื้องต้นตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา ก่อนเพื่อนำทางปฏิบัติไปสู่เป้าหมายอันถูกต้อง คือเชื่อในพระรัตนตรัย รวมทั้งครูอาจารย์ เพราะตราบโคที่ยังไม่บรรลุน้ำหมาย เราก็จะไม่มีปัญญาอันแท้จริงได้ การประคับประคองศรัทธาเอาไว้ให้ถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น³⁴

ดังนั้น การวิพากษ์วิจารณ์พระรัตนตรัยที่กระทำโดยบุคคลทั่วไป กับการกระทำโดยพระภิกษุสงฆ์จึงเป็นการใช้เสรีภาพในทางศาสนาที่แตกต่างกัน ความแตกต่างกันระหว่างผู้ใช้เสรีภาพทั้งสองฝ่ายอยู่ที่ความยุติธรรมและสำนึกที่ดี³⁵ ความเหมาะสมในการใช้เสรีภาพย่อมต้องอยู่บนรากฐานของคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อศาสนาที่เป็นที่ศรัทธาของผู้คนอื่นด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“What is liberty without wisdom and without virtue? It is the greatest of all evils” (BRUKE)³⁶

เสรีภาพในทางศาสนาจึงมิใช่ความเป็นอิสระในการแสดงออก หรือทำอะไรก็ได้กับศาสนา ตามความคิดเห็นของคนฝ่ายเดียว พระพุทธศาสนาให้เสรีภาพแก่ทุกคนที่จะเชื่อ หรือไม่เชื่อ ถ้าไม่เชื่อในพระรัตนตรัยก็ไม่ควรแสดงตนว่าเป็นพุทธศาสนิกชน หรือแม้แต่ดำรงเพศพระภิกษุสงฆ์ต่อไป เพราะไม่มีการบังคับให้เป็นพระสงฆ์ ถ้ายังเชื่อถืออยู่ก็ต้องมีจิตสำนึกของความเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา แล้วต้องปฏิบัติตามหลักการแห่งพระธรรมวินัย กฏ ระเบียบ และจารีตประเพณีของพระสงฆ์ไทยอย่างเคร่งครัดด้วย³⁷ มิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นเสรีภาพในการแก้ไขคัดแปลงตลอดจนทำลายศาสนาได้³⁸

การที่พระสงฆ์บิดเบือนหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกแล้วนำออกแสดงหรือเผยแพร่แก่ประชาชนไม่อาจอ้างความสำคัญผิดในข้อเท็จจริงได้ว่า ตนเองไม่รู้ว่าข้อความที่ตนเองบิดเบือนนั้นไม่เป็นความจริง เพราะความรู้และความเข้าใจในธรรมะ คืออุดมการณ์ของศาสนา

³⁴ พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), “ถ้าเป็นพระภิกษุอยู่...จะถามถึงอะไร? ระหว่างสิทธิของนักวิชาการกับสมณสัญญา (จบ),” ข่าวสด, ปีที่ 9 ฉบับที่ 3733 (18 กุมภาพันธ์ 2543) : 31.

³⁵ เรื่องเดียวกัน.

³⁶ เรื่องเดียวกัน.

³⁷ เรื่องเดียวกัน.

³⁸ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) และ ระวี ภาวิไล, พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย, หน้า 74.

พุทธที่พระภิกษุสงฆ์ทุกรูปต้องยึดถือเป็นหลักเพื่อที่จะให้สังคมตรวจสอบความเป็นพระที่แท้จริงได้ง่าย³⁹

อย่างไรก็ดี การบิดเบือนหลักธรรม หรือการอวดอุตริมนุสสรรมหากไม่มีเจตนาทุจริตแล้ว ย่อมไม่เป็นการผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 และไม่ต้องด้วยบทกฎหมายใด

ในปัญหาการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ มีผู้ทำการศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาหลักของเรื่องนี้เกิดจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับปัจจุบันอันเป็นแม่บทในการปกครองสงฆ์ ไม่อาจอยู่ในสถานะที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ในการบริหารและการปกครองสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ เพราะขัดกับหลักในการกระจายอำนาจการปกครองที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ฝ่ายการเมืองควรจะต้องแก้ไขโดยตรง จะมัวแต่เกรงใจพระคงไม่ถูกต้องอย่างแน่นอน⁴⁰

นอกจากปัญหาในตัวกฎหมายคณะสงฆ์แล้ว ยังมีเหตุปัจจัยภายในและภายนอกอีกหลายประการ ที่ก่อให้เกิดปัญหาพระภิกษุล่วงละเมิดพระธรรมวินัย⁴¹ สรุปได้ดังนี้

1. การบวชกระทำกันได้ง่ายและไม่มีเป้าหมายในการพยายามฝึกหัดขัดเกลาดตนเอง
2. ภายหลังกการบวช พระอุปัชฌาย์อาจารย์ซึ่งมีหน้าที่ดูแลกวาดขันความประพฤติและการศึกษาพระธรรมวินัยขาดการเอาใจใส่ตรวจตราสอดส่องพระในปกครอง
3. ระบบการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ไม่ทั่วถึงและบกพร่อง วัดส่วนใหญ่ในชนบทไม่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม การเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของผู้บวชเอง
4. การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของพระสงฆ์ เป็นระบบการปกครองที่ค่อนข้างไร้ประสิทธิภาพ ไม่เกื้อกูลต่อการประพฤติพรหมจรรย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁹ ชัยรินทร์ ไชยวัฒน์, “สังคายนา,” วารสารอาทิตย์, ปีที่ 19 ฉบับที่ 972 (26 มกราคม – 1 กุมภาพันธ์ 2539) : 10.

⁴⁰ ประวิทย์ เป็รื่องการ, “การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง : ศึกษาเหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528 – 2538,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 216.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 212-214.

5. การควบคุมภายในระบบคณะสงฆ์ปกครอง เช่น การพิจารณาความผิดของพระภิกษุสงฆ์ตามกระบวนการทางสงฆ์ กำหนดให้พระอุปัชฌาย์ผู้เปรียบเสมือนบิดาที่ให้กำเนิดเป็นองค์คณะผู้พิจารณา

6. การอุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์ในบางกรณีเป็นอันตรายต่อการดำรงเพศพรหมจรรย์ เช่น การให้ยศและตำแหน่งพระภิกษุสงฆ์ มักวัดความเหมาะสมกันที่ผลงานการก่อสร้างทางวัตถุ มิได้วัดกันที่คุณภาพการศึกษา หรือการพัฒนาทางด้านจิตใจ การปล่อยให้พระภิกษุสงฆ์สะสมทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งขัดต่อหลักพระวินัย และในบางครั้งสมณศักดิ์ ยศตำแหน่งที่ให้แก่พระภิกษุสงฆ์กลายเป็นสิ่งที่ทำลายอุดมคติของสถาบันสงฆ์ให้ตกต่ำลงคู่เคียงกับฆราวาส⁴²

7. พระภิกษุสงฆ์มักหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับการเมือง หรือเรื่องผลประโยชน์ภายในวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก การแก้ไขปัญหาต้องคิดขัดเพราะกลายเป็นการแก้ไขปัญหาของสังคม เช่น กรณีพระยันตระอมโร ภิกษุ มีทั้งประชาชนฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านในวงกว้างทำให้เกิดการแตกแยกในหมู่ศาสนิกชนลุกลามไป สืบเนื่องจากพรรคการเมืองบางกลุ่มมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับพระ จึงมีนักการเมืองคอยช่วยเหลือพระผู้ถูกกล่าวหา ทำให้การสะสางปัญหาเป็นไปอย่างติดขัด

8. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในโลกปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน มนุษย์สามารถส่งข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ตลอดเวลาในวงกว้าง ผู้เขียนเห็นว่า ความเจริญทางวัตถุที่แผ่ขยายมาจากตะวันตก อาจถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของพระภิกษุสงฆ์ ทั้งเพื่อประโยชน์ของพระศาสนา หรือเพื่อสนองกิเลสตัณหาส่วนตัวก็ได้ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ไร้สาย เครื่องเล่นวีดีโอ หากตัวบุคคลไม่เคร่งครัดหนักแน่นมั่นคงในพระธรรมวินัยดีพอแล้ว ความเจริญด้านวัตถุเหล่านี้อาจนำไปสู่การประพฤติดิศพลพระธรรมวินัยได้ง่าย และยากลำบากต่อการแก้ไขปัญหาอย่างทั่วถึง

9. ความไม่เข้าใจพระธรรมวินัยของพุทธบริษัทฝ่ายฆราวาส เพราะขาดการศึกษาอบรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักการของพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ขัดกับหลักคำสอนทางศาสนา เช่น เข้าวัดเพื่อขอหวยจากพระ ให้พระตรวจดูชะตาราศรี หรือทำพิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น และอาจเข้าร่วมสนับสนุนให้พระทำผิดกฎหมาย เช่น การเรียไรโดยมิได้รับอนุญาต การยกยอกเงินและทรัพย์สินของวัด เป็นต้น หรือก่อให้เกิดพระภิกษุสงฆ์ประพฤติดิศพลพระธรรมวินัย เป็นต้นว่า หญิงยินยอมมีเพศสัมพันธ์กับพระที่นุ่งห่มผ้าเหลืองโดยอ้างว่ามีอาชีพขายบริการ หรือถูกบังคับจากแม่แล้ว หรือในหลายกรณีที่หญิงทั่วไปรู้ว่าชายที่ร่วมประเวณีด้วยเป็นพระ แต่ก็ยังสมัครใจมีเพศสัมพันธ์กับพระ เนื่องจากเป็นพระรูปงาม หรือมีทรัพย์สินมากพอที่จะเลี้ยงดูได้ และที่

⁴² คณินันต์ย์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2532), หน้า 87-88.

ผ่านมาผู้ที่เข้าหาพระมักเป็นสตรีเสียเป็นส่วนใหญ่ซึ่งจากปรากฏการณ์นี้กลายเป็นที่มาของการละเมิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ในชั้นปาราชิกคือการเสพเมถุนเสมอ⁴³ อันนับได้ว่าเป็นสัญญาณของความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมในหมู่ประชาชนเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เหตุปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงเหตุแวดล้อมภายนอกที่มีมาสนับสนุนหรือกระตุ้นให้พระภิกษุประพฤติดิพระธรรมวินัยได้ง่ายเท่านั้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในสายตาของกฎหมายแล้ว พระภิกษุสงฆ์เองเป็นผู้ที่มีการคิด ตกลงใจ และในที่สุดได้ลงมือกระทำผิดพระธรรมวินัยเป็นไปตามลำดับของการกระทำความคิด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำที่ไม่สำรวจทางกายและวาจา โดยได้กระทำในขณะที่รู้ตัวเองดีว่า ตนอยู่ในสถานภาพที่ประชาชนเคารพนับถือ ต้องมีความประพฤติอยู่ภายในกรอบของพระธรรมวินัย กฎหมาย และจารีตประเพณี และยอมตระหนักได้ดีว่า ประชาชนคาดหวังความเรียบร้อยดีงามจากพระภิกษุสงฆ์ จึงให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยดี หากผู้สมครใจถือเพศสมณะไม่มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปแล้ว การละเมิดพระธรรมวินัยย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย⁴⁴ แล้วแต่โอกาสที่มีให้

ดังนั้น แม้จะมีกรอบการควบคุมดูแลสังคัมสงฆ์ที่รัดกุมวางไว้มากมายเพียงใด ทั้งพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ก็ยังปรากฏว่ามีพระภิกษุสงฆ์ประพฤติด่างละเมิดพระธรรมวินัย รวมทั้งกระทำความผิดอาญาอยู่ด้วย ในขณะที่พระภิกษุสงฆ์อีกจำนวนมากไม่เลือกที่จะประพฤติดิพระธรรมวินัย เหตุที่เป็นอยู่ในขณะนี้ชี้ชัดให้เห็นแล้วว่า การประพฤติด่างละเมิดพระธรรมวินัยขึ้นอยู่กับการคิด ตัดสินใจ และลงมือกระทำการของพระภิกษุสงฆ์เอง ซึ่งเกิดขึ้นจากการขาดความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล กรณีที่เกิดมีอสังขยภิกษุ

⁴³ ประวิทย์ เป็รื่องการ, “การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง : ศึกษาเหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528-2538,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 99.

⁴⁴ สัมภาษณ์ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 31 มกราคม 2540, อ้างถึงใน ประวิทย์ เป็รื่องการ, “การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง : ศึกษาเหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528-2538,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 111.

กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย พระภิกษุสงฆ์ด้วยกันก็ไม่สามารถใช้อำนาจที่มีปกครองตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁴⁵ จึงทำให้เป็นสาเหตุแห่งความเสื่อมโทรมของพระพุทธศาสนา⁴⁶

4.4 หลักเกณฑ์ความผิดทางวินัยของนักบวชในศาสนาอื่น

ในประเด็นศาสนบุคคลประพฤตินผิดต่อกฎเกณฑ์ความประพฤติตามหลักการของศาสนา เช่นการมีเพศสัมพันธ์ของพระ ท่านบาทหลวงทวิศักดิ์ กิจเจริญ ได้ให้คำอธิบายถึงหลักการทางศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ดังนี้⁴⁷

ถ้าจะกล่าวถึงเรื่องความประพฤติของพระตามหลักศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกนี้มีที่มาและระดับการถือแตกต่างกับหลักการของศาสนาพุทธ พระในศาสนาพุทธมีการบวชและสึกได้ตลอดเวลา แต่พระคริสต์เมื่อบวชแล้วสึกไม่ได้ เนื่องจากพิธีการบวชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนา เมื่อได้รับศีลอนุกรม (Holy Order) ซึ่งเป็นพิธีสถาปนาให้บุคคลเป็นพระ ผู้ที่มีอำนาจในการประกอบพิธีคือมุขนายก (Bishop) ซึ่งถือว่าเป็นผู้แทนของพระเยซูคริสต์และผู้ที่จะบวชเป็นบุคคลที่พระเจ้าได้ตรัสเรียกโดยเฉพาะบุคคลแล้ว การบวชครั้งแรกเป็นการบวชเพื่อศึกษาเทวโองการ เรียกว่า สามเณรน้อย อยู่ในระยะทดลอง อาจจะบอกกล่าวกลับมาเป็นคนธรรมดาได้ แต่เมื่อตัดสินใจแน่วแน่แล้วจึงจะได้รับศีลอนุกรมซึ่งจะต้องบวชเพื่อรับใช้พระเจ้าตลอดชีวิต การที่ศาสนาพุทธบวชแล้วสึกได้ไม่ต้องห้ามนั้น ศาสนาพุทธจึงควรเคร่งครัดต่อความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ และถือว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นผลให้ต้องออกจากสมณเพศ ส่วนศาสนาคริสต์เมื่อบวชแล้วไม่มีการสึก จึงสังเกตเห็นได้ว่าการครองเพศของพระคริสต์อาจเกิดการหักห้ามใจในเรื่องเพศไม่ได้ขึ้นมากับการครองชีวิตบ้าง ดังนั้นศาสนาคริสต์จึงไม่เห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่อื้อฉาวเป็นเรื่องที่ต้องห้ามโดยเด็ดขาด

แม้ว่านักบวชในศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกต้องห้ามมิให้แต่งงาน แต่การที่พระคริสต์มีเพศสัมพันธ์กับหญิงไม่เป็นความผิดในชั้นร้ายแรงเหมือนพระภิกษุสงฆ์ไทย เนื่องจากความเป็น

⁴⁵ สมเกียรติ ศรีลัมพ์, ปัญหาการดำเนินงานของมหาเถรสมาคม (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2533), หน้า 6.

⁴⁶ พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) และ ระวี ภาวิไล, พุทธบริษัฏกับพระธรรมวินัย, หน้า 36.

⁴⁷ สัมภาษณ์ ทวิศักดิ์ กิจเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานวินิจฉัยคดีอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานครและปริมณฑล, 26 เมษายน 2545.

พระคริสต์เป็นการบวชตลอดชีวิต เป็นไปได้ว่าในช่วงเวลาของการบวชอาจมีความผิดเรื่องนี้เกิดขึ้นดังที่กล่าวมาจึงมีโทษไม่รุนแรงเพราะความผิดเพียงครั้งเดียว หรือเป็นการกระทำที่ไม่อื้อฉาว

4.4.1 กฎหมายพระศาสนจักรที่เกี่ยวข้อง

การที่พระคริสต์มีเพศสัมพันธ์ไม่ว่ากับหญิงหรือชาย มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 194 มาตรา 1394 และมาตรา 1395 ในบรรพ 6 ว่าด้วยการลงโทษในพระศาสนจักร (Sanctions in the Church) ของประมวลกฎหมายพระศาสนจักร (Code of Canon law) ซึ่งออกโดยพระสันตะปาปา ยอห์น ปอล ที่ 2 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน คริสต์ศักราช 1983 มีความว่า⁴⁸

Can. 194 --- § 1. One is removed from an ecclesiastical office by the law itself :

1. who has lost the clerical state;
2. who has publicly defected from the Catholic faith or from the communion of the Church;
3. a cleric who has attempted marriage even if only civilly.

§ 2. The removal from office referred to in nn.2 and 3 can be enforced only if it is established by the declaration of a competent authority.

Can. 1394 -- § 1. With due regard for the prescription of can. 194, § 1, n.3, a cleric who attempts even a civil marriage incurs an automatic (*latae sententiae*) suspension; but if he is given a warning and he does not have a change of heart and continues to give scandal, he can be punished gradually with various deprivations, even to the point of dismissal from the clerical state.

§ 2. A religious in perpetual vows who is not a cleric and who attempts even a civil marriage incurs an automatic (*latae sententiae*) interdict, with due regard for the prescription of can.694.

Can. 1395 -- § 1. Outside the case mentioned in can.1394, a cleric who lives in concubinage or cleric who remains in another external sin against the sixth commandment of the

⁴⁸ Code of Canon Law Latin - English Edition, translation prepared under the auspices of the Canon Law Society of America (Washington, D.C. : Canon Law Society of America, n.d.), pp. 164, 501-503.

Decalogue which produces scandal is to be punished with suspension; and if such a cleric persists in such an offense after having been admonished, other penalties can be added gradually including dismissal from the clerical state.

§ 2. If a cleric has otherwise committed an offense against the sixth commandment of the Decalogue with force or threats or publicly or with a minor below the age of sixteen, the cleric is to be punished with just penalties including dismissal from the clerical state if the case warrants it.

4.4.2 การใช้กฎหมายต่อการล่วงละเมิดทางวินัยของพระคริสตน์ิกายโรมันคาทอลิก

ท่านบาทหลวงทวิศักดิ์ กิจเจริญ ได้อธิบายความหมายของกฎหมายพระศาสนจักรมาตราที่เกี่ยวข้องในการลงโทษนักบวชในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกว่า ในทางกฎหมายของพระศาสนจักร มีหลายกรณีที่ทำให้พระคริสต์ต้องสูญเสียสถานภาพความเป็นพระ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะที่เป็นเรื่องฝ่าฝืนข้อห้ามในศาสนากรณีมิเพศสัมพันธ์ นักบวชที่แต่งงานไม่ว่าจะสมรสตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม จะได้รับโทษให้พักจากการปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา ตามมาตรา 194 วรรคแรก ข้อ 3. โดยไม่ต้องไต่สวน เป็นความผิดตั้งแต่แต่งงาน ในกรณีที่เขาได้รับการตักเตือนแล้ว ยังคงขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม เขาอาจถูกพิจารณาให้ได้รับโทษเป็นขั้นตอนตามความเหมาะสมต่อไป เช่น ปลดออกจากตำแหน่งหน้าที่ จนถึงให้ออกจากสถานภาพความเป็นพระ กลายเป็นคนธรรมดา ตามมาตรา 1394 วรรคแรก ส่วนกิจทางศาสนาของพระคริสต์คือ การประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ซึ่งมีมากมาย เช่น พิธีมิสซา พิธีแก้บาป พิธีล้างบาป เป็นต้น

ส่วนมาตรา 1395 พระที่ประพฤติตนเกี่ยวพันกับเรื่องชู้สาว หรือทำผิดในบาปเกี่ยวกับเรื่องลามก (พระบัญญัติสิบประการ ข้อที่ 6. ห้ามศาสนิกชนคาทอลิกทุกคนกระทำการมุ่งเน้นไปในทางเพศ เช่น เทียวอบอบนวดหรือสถานบริการทางเพศ คูภาพยนต์ลามกอนาจาร หรือ สื่อลามกทางเพศ มีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน ฯลฯ ทำให้เกิดเป็นเรื่องอื้อฉาวเป็นที่รู้จัก ต้องถูกลงโทษด้วยการพักการปฏิบัติกิจทางศาสนา เหมือนมาตรา 1394 ถ้าภายหลังจากที่ได้รับการตักเตือนแล้วยังประพฤติผิดอีก พระคนนั้นจะได้รับโทษอื่นๆ เพิ่มเติม จนถึงปลดออกจากสถานภาพความเป็นพระ หากการกระทำความผิดข้อห้ามดังกล่าวโดยการใช้อำนาจประทุษร้าย การข่มขู่ กระทำในลักษณะเปิดเผย หรือกระทำกับผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์ จะต้องได้รับโทษตามความเหมาะสม (ไม่กำหนดตายตัวว่าเป็นโทษอย่างไร ให้เป็นดุลพินิจของผู้ตัดสินลงโทษที่จะกำหนด) รวมทั้งการปลดออกจากสถานภาพพระด้วย

การปลดจากตำแหน่งหน้าที่ แตกต่างจาก การปลดออกจากสถานภาพ ตรงที่การปลดจากตำแหน่งหน้าที่ พระคนนั้นยังอยู่ในสถานภาพพระได้อยู่ต่อไป แต่การปลดออกจากสถานภาพ

เป็นการหลุดพ้นจากความเป็นพระ เป็นผลให้ต้องพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่ไปด้วยพร้อมกัน (ส่วนการไล่ออก หรือ Privation บังคับได้กับบุคคลธรรมดาทั่วไปที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนจักร เป็นการไล่ออกไปให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางศาสนา ซึ่งสำหรับคนธรรมดาอาจมีตำแหน่งหน้าที่ในทางศาสนาได้มากมาย ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระคริสต์มีเพศสัมพันธ์)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการปลดออกจากสถานภาพพระจะเป็นโทษร้ายแรงที่สุดในบรรดาโทษของพระที่ฝ่าฝืนข้อห้าม (The prescriptions of the canons on penal law) แต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินและจำเป็นอย่างยิ่งเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นใดที่ประสงค์จะทำความดี และในขณะนั้นไม่อาจหาพระคริสต์มาประกอบพิธีกรรมให้แก่บุคคลนั้นได้แล้ว พระคริสต์ที่ต้องโทษปลดออกจากสถานภาพความเป็นพระไปแล้วนั้นยังสามารถทำหน้าที่พระได้ โดยถือว่าเป็นการกระทำเพื่อความดีของบุคคลอื่น เช่น บุคคลในภาวะที่ใกล้จะตายอยู่ในสถานที่ห่างไกลและไม่อาจหาพระคริสต์ได้แล้ว ต้องการพระคริสต์มาทำพิธีแก้บาปให้ เพื่อความบริสุทธิ์ของจิตวิญญาณของบุคคลที่กำลังจะตาย การกลับมาปฏิบัติหน้าที่ของพระคริสต์ที่ต้องโทษดังกล่าว ไม่ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อความดีของพระที่ต้องโทษเอง แต่เป็นการทำหน้าที่ทางศาสนาเพื่อความดีของบุคคลอื่น เฉพาะกรณีความจำเป็นตายของคนๆ หนึ่งที่ต้องการจะกลับใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการบวชในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีได้เพียงครั้งเดียวในชีวิต และมีผลติดตัวไปตลอดชีวิต การถูกปลดออกจากสถานภาพพระสามารถกลับเข้ามาสู่พระศาสนจักรอีกได้เสมอโดยไม่ต้องบวชอีก トラบาโดที่ได้สำนึกและได้กลับใจจริงๆ แล้ว การรับกลับเข้ามานี้มีกฎเกณฑ์การพิจารณาและอนุญาตตามกระบวนการบัญญัติของพระสันตปาปา

การคืนสถานภาพพระให้แก่พระคริสต์ที่เคยต้องโทษสูงสุดนั้น เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจพิจารณาเสนอแนะของมุขนายก (Bishop) ที่ต้องส่งเรื่องไปถึงสำนักวาติกัน ซึ่งพระคริสตจักรในประเทศไทยได้แบ่งเขตการปกครองควบคุมออกเป็น 10 เขต มุขนายกเป็นตำแหน่งสูงสุดภายในแต่ละเขต มีอำนาจออกกฎเกณฑ์ คำสั่งและการลงโทษพระคริสต์ที่ประพฤติผิด ซึ่งอยู่ภายในเขตการปกครองได้ทั้งสิ้น เท่าที่ไม่ขัดแย้งกับกฎหมายของพระศาสนจักร

จากคำอธิบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ผลของการที่ศาสนบุคคลล่วงละเมิดข้อห้ามในทางศาสนาเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ มีความแตกต่างกันระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก กรณีที่พระภิกษุสงฆ์ในนิกายเถรวาทเช่นประเทศไทยมีเพศสัมพันธ์ หรือที่เรียกว่าเสพเมถุนนั้น เป็นความผิดมิโทษหนักถึงขั้นปาราชิกขาดจากความเป็นพระ มีผลให้บวชใหม่อีกไม่ได้ตลอดชีวิต ในกรณีเดียวกัน พระในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกก็ต้องดำเนินชีวิตโสดเพราะต้องห้ามมิให้แต่งงาน การถือโสดเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของพระคริสต์ ถ้าล่วง

ละเมิดข้อห้ามนี้มีโทษและเป็นบาป แต่ไม่เป็นความผิดร้ายแรงถึงขึ้นปาราชิกเช่นเดียวกับพระภิกษุสงฆ์ไทย พระคริสต์ที่ประพฤติฝ่าฝืนข้อห้ามจะต้องถูกลงโทษเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตามความเหมาะสม เท่าที่ยังคงกระทำการฝ่าฝืนคำตักเตือนจากพระชั้นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจในเขตการปกครองของศาสนจักร ไปจนถึงโทษขั้นสูงสุดคือปลดจากสถานภาพพระ แต่การบวชของคาทอลิกถือเป็นตราประทับติดตัวผู้บวชไปตลอดชีวิต ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใดหรือใช้ชีวิตอย่างไร ผู้ที่เคยรับการบวชเป็นพระคริสต์แม้ถูกปลดออกจากสถานภาพของพระแล้ว แต่ในความเป็นจริงผู้บวชทุกคน ก็ยังมีความเป็นพระติดตัวอยู่ตลอดไปเช่นเดิม ในบรรดาคริสต์ศาสนิกชนที่ไม่ใช่พระ ถ้ากระทำการตามมาตรา 1395 ก็มีบาปแต่ไม่มีโทษตามกฎหมายของพระศาสนจักรนี้ แต่ก็อาจต้องรับโทษทางอาญา ถ้ากรณีเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของบ้านเมืองรวมทั้งกรณีที่ถูกกระทำเป็นพระด้วย โทษที่พระศาสนจักรลงแก่พระนี่ถือว่าเป็นโทษทางอาญาในฝ่ายศาสนจักรเท่านั้น

อาจกล่าวได้ว่า พระคริสต์มีหน้าที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหลัก การอุทิศชีวิตเพื่อพระเยซูเจ้าเกี่ยวข้องกับการถือโศกในความมุ่งหมายเพื่อดำเนินรอยตามและเพื่อรับใช้พระองค์ตลอดชีวิต⁴⁹ ไม่ได้เป็นไปเพื่อการประพฤติพรหมจรรย์ หรือการละเว้นจากกามกิเลสต่างๆ เหมือนพระภิกษุสงฆ์ไทย พรหมจรรย์ถือเป็นสิ่งสำคัญในฐานะอุดมคติอันยิ่งใหญ่ที่พระสงฆ์ทุกรูปต้องรักษาไว้แม้ด้วยชีวิต⁵⁰ ความสำคัญของพรหมจรรย์นี้จะเห็นได้จากพระวินัยมากมายหลายข้อล้วนแล้วแต่ตั้งขึ้นด้วยความละเอียดรอบคอบเพื่อป้องกันรักษาจรรยาและมารยาทระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับสตรีเพศ การมีเพศสัมพันธ์ของพระภิกษุสงฆ์มีผลแห่งการลงโทษโดยทันทีและเข้มงวดจริงจังไม่ต้องรอให้ผู้ใดมาวินิจฉัยความผิด พระภิกษุสงฆ์ผู้กระทำในขณะที่มีสติรู้ตัวและมีความยินดีในการนั้นหมดสภาพความเป็นพระแล้วนับแต่เวลานั้นโดยไม่จำเป็นต้องกล่าวคำลาสิกขา (สึก) แต่อย่างใดอีก⁵¹ แต่สำหรับพระคริสต์แล้ว ไม่มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับโทษอย่างเด็ดขาดเช่นนี้ พระคริสต์อาจมีการล่วงละเมิดข้อห้ามเรื่องเพศสัมพันธ์ได้อันเกิดจากความผิดพลาดในบางกรณี โดยได้รับความเข้าใจและให้อภัยได้ในการกระทำแต่ต้องไม่เป็นที่อื้อฉาว หรือเข้าข่ายผิดกฎหมายของบ้านเมือง เหตุที่หลักการยอมให้ได้เป็นเพราะพระคริสต์เป็นนักบวชที่บวชตลอดชีวิตเพื่ออยู่รับใช้พระเจ้า ไม่ได้มีภาวะและบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบของศาสนาเช่นหนึ่งในพระรัตนตรัยอย่าง

⁴⁹ เดือน คำดี, ศาสนศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541), หน้า 40.

⁵⁰ เอ็ดเวิร์ด กอนเซ, พุทธศาสนา : สาระและพัฒนาการ แปลโดย นิธิ เอียวศรีวงศ์ (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2530), หน้า 72.

⁵¹ สุนทร มณีสวัสดิ์, “ไกรสรพระเสด็จได้ สิกขี,” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช 3 ฉบับที่ 1 : 102.

พระสงฆ์ไทย อย่างไรก็ตาม หน้าที่ในทางศาสนาของพระคริสต์ที่สำคัญคือการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระเจ้าที่มนุษย์ต้องสื่อสารผ่าน พระคริสต์จึงต้องรักษาความประพฤติที่เรียบร้อยดีงามเอาไว้เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบศาสนกิจด้วย แตกต่างจากพระภิกษุไทยมีหน้าที่หลักคือการบวชเพื่อเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ควบคู่ไปกับการฝึกฝนตนเองทั้งทางกายวาจาใจให้สะอาดบริสุทธิ์ การบวชและสึกสามารถกระทำได้อย่างคล่องตัวโดยไม่มีการบังคับ ถ้าสมัครใจบวชแล้วต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ให้ไว้แก่สาธุชน ถ้าเมื่อใดที่เกิดความรู้สึกทนไม่ได้กับกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่มี (พระวินัย) ต้องบอกลาสิกขาออกไปเป็นฆราวาส ไม่อาจอยู่เป็นพระที่ประพฤติผิดพระวินัยได้ต่อไป พุทธศาสนิกชนจึงถือมากในเรื่องการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย หรือการประพฤติไม่เหมาะสมแก่เพศสมณะ เพราะคนไทยให้ความสำคัญแก่พระภิกษุสงฆ์ในสถานะอันสูงเทียบเท่าหนึ่งในพระรัตนตรัยแม้ว่าจะไม่ใช่อริยสงฆ์ก็ตาม การขาดจากสถานะพระเพราะทำผิดพระวินัยข้อร้ายแรงจึงต้องหลุดพ้นไป โดยการกระทำนั้นเอง นอกจากนี้การพ้นจากสถานภาพพระของนักบวชคริสต์มิได้แต่ไม่ได้ขาดเมื่อภายหลังทำผิดข้อห้ามแล้วสำนึก สามารถขอกลับเข้ามาเป็นพระได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการกลับใจของผู้ที่สำนึกผิดได้รับการยอมรับจากสถาบันทางศาสนาเป็นหลักการสำคัญ ทั้งนี้ ศรัทธาที่พุทธศาสนิกชนไทยให้แก่พระภิกษุสงฆ์เป็นศรัทธาที่มีต่อสถานะของพระภิกษุสงฆ์โดยตรง แต่ศรัทธาของคริสต์ศาสนิกชนมุ่งตรงไปถึงพระผู้เป็นเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจ⁵² ชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจึงไม่เน้นความรู้สึกเลื่อมใสศรัทธาในตัวของพระเป็นพิเศษ การประพฤติล่วงประเวณีของพระคริสต์จึงไม่ถือว่าเป็นข้อเสียหายร้ายแรงที่จะบังเกิดมีขึ้น ไม่ได้ในระหว่างการเจริญชีวิตของพระคริสต์

ถ้าหากเป็นกรณีพระสงฆ์ไทยปาราชิกแล้ว ยังขึ้นมาประกอบพิธีทางศาสนา เช่น บวชให้ผู้อื่น ย่อมถูกตั้งข้อรังเกียจจากพระภิกษุรูปอื่นๆ ที่เข้าร่วมพิธีด้วยได้ เพราะความเป็นพระได้หมดสิ้นไปจากตัวอสังขีแล้ว พิธีกรรมสำคัญทางศาสนาพุทธที่ต้องการสงฆ์เข้าร่วมตามจำนวน หรือที่เรียกว่าสังฆกรรมนั้น จะไม่เกิดผลสมบูรณ์ มีผลให้การบวชไม่เป็นองค์พระ เพราะไม่นับอสังขีเป็นสงฆ์ด้วย นับว่าการปกปิดปาราชิกไว้มีผลกระทบต่อคณะสงฆ์ในวงกว้าง เนื่องจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ย่อมต้องอาศัยพระภิกษุสงฆ์ที่รักษาความบริสุทธิ์ไว้ได้เมื่อน้อย ความประพฤติในทางกายและวาจาเป็นขั้นต่ำสุดเป็นองค์คณะ การต้องโทษปาราชิกในพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้รับโอกาสให้มีการแก้ตัวหรือกลับใจทั้งสิ้น ฉะนั้น หลักเกณฑ์การควบคุมความประพฤติเกี่ยวกับพรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์ไทยจึงมีความแตกต่างจากนักบวชในศาสนา

⁵² เตือน คำดี, ศาสนศาสตร์, หน้า 170.

คริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และแสดงถึงความแตกต่างกันในเรื่องความศรัทธาที่ศาสนิกชนทั้งสองศาสนามีต่อพระอันเป็นศาสนบุคคลด้วย

4.5 การกำหนดบทความผิดและการเพิ่มโทษทางอาญาต่อการกระทำผิดทางวินัย

ด้วยเหตุแห่งศรัทธาที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยมีต่อพระภิกษุสงฆ์เป็นพิเศษดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่พระภิกษุสงฆ์ในนิกายเถรวาทอย่างไทยจะต้องประพฤติพรหมจรรย์ให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด ไม่อาจประพฤติอย่างฆราวาสได้ การที่พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติตนไม่เคร่งครัดและผิดไปจากหลักการของพระพุทธศาสนาถือเป็นเรื่องใหญ่ในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมพุทธ การประพฤติตนผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์นับเป็นปัญหาในสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งมีผลกระทบต่อความเลื่อมใสศรัทธาของสาธารณชนเป็นอันมาก พุทธศาสนิกชนนับถือศาสนาด้วยความศรัทธา หาใช่นับถือด้วยปัญญาไม่ และพุทธศาสนิกชนต้องอาศัยศรัทธาที่มีต่อพระรัตนตรัยเป็นหลักนำทางในการประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ถึงแม้พระสงฆ์ในปัจจุบันจะยังไม่บรรลุนิยามเป็นอริยสงฆ์ พระสงฆ์ก็ยังคงเป็นผู้นำในทางจิตใจของคนไทยที่ควรค่าแก่การเคารพกราบไหว้อยู่แน่นอน เมื่อพระภิกษุสงฆ์เป็นที่คาดหวังจากประชาชนอย่างสูงเช่นนี้ ควรหรือไม่ที่จะประพฤติปฏิบัติตนให้ต่ำลงดุจเดียวกับฆราวาส อีกทั้งพระภิกษุสงฆ์ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยการอาศัยการอุปถัมภ์จากประชาชนโดยตรง ประชาชนย่อมรู้สึกเลื่อมใสศรัทธาในการกระทำอันไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่เกิดขึ้น และขาดที่พึ่งทางใจในการดำเนินชีวิต ด้วยเพราะมีความเชื่อที่ว่าพระภิกษุสงฆ์คือบุคคลที่มีศีลธรรมและจริยธรรมมากที่สุดในสังคมไทย⁵³

เนื่องจากศาสนิกชนในศาสนาใดก็ตามย่อมต้องการให้ศาสนาที่ตนนับถือมีความบริสุทธิ์เที่ยงแท้ดั้งเดิมตลอดกาลนาน⁵⁴ ความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาไม่อาจแยกออกจากความประพฤติพรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์ เนื่องจากศาสนาเป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ พระภิกษุสงฆ์คือตัวแทนของสถาบันพระพุทธศาสนาที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดในเวลานี้ ความบริสุทธิ์ของศาสนาขึ้นอยู่กับความประพฤติของศาสนบุคคล การประพฤติตนนำเลื่อมใสของพระภิกษุสงฆ์ย่อมเป็นทางนำมาซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาสนา ถ้ามีกรณีพระภิกษุสงฆ์ประพฤติตนเสื่อมเสียเลวทรามในสายตาของสาธารณชน ไม่ว่าจะผิดพระธรรมวินัยข้อร้ายแรงหรือไม่ ก็เป็นการกระทำ

⁵³ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), สถานการณ์พระพุทธศาสนา : พลิกหายนะเป็นพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2538), หน้า 15.

⁵⁴ หยุต แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2511), หน้า 1400.

ที่มีผลกระทบต่อศรัทธาของสาธารณชนเสมอ แต่เมื่อกฎหมายอาญาที่กำหนดความผิดต่อศาสนาที่มีอยู่ดังกล่าวไม่เอาผิดแก่พระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยอันเป็นสาเหตุของการทำลายความสงบเรียบร้อยของประชาชนดังที่ควรจะเป็น อลัชชีจึงไม่เกรงกลัว หรือเคารพพระธรรมวินัยอันเป็นศาสดาของศาสนาพุทธในปัจจุบัน ปัญหาการประพฤติดิพระธรรมวินัยในหมู่พระอลัชชีจึงมีให้ประชาชนพบเห็นกันได้ชัดเจนอยู่ต่อไป

ดังที่กล่าวแล้วว่า ปัจจุบันพระวินัยเพียงประการเดียวไม่สามารถขจัดพระภิกษุอลัชชีออกไปจากพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิถีทางการปกครองของคณะสงฆ์ เพราะพระพุทธศาสนาไม่มีอำนาจใดที่จะกำจัดผู้ที่มุ่งทำลายพระศาสนาไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม รัฐพึงตระหนักว่า ศาสนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศรัทธาและความผูกพันยึดมั่นของประชาชน⁵⁵ พระภิกษุสงฆ์ต้องเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนได้ด้วยการประพฤติพรหมจรรย์เคร่งครัดเป็นสำคัญ ประชาชนนับถือพระสงฆ์ว่าเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย เป็นองค์ประกอบหนึ่งในศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ถ้าไม่มีพระสงฆ์ที่ประพฤติดีประพฤดิชอบ ย่อมมีผลกระทบต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนาและส่งผลไปถึงความสงบเรียบร้อยในสังคมไทยมากมาย การเผยแพร่พระพุทธศาสนาอาจกระทำได้โดยประชาชน แต่การสืบทอดศาสนาต้องอาศัยความบริสุทธิ์ของพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันเป็นหลัก เมื่อพระภิกษุสงฆ์ประพฤติดนเช่นเดียวกับฆราวาส ประชาชนหรือรัฐก็ควรจะให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมด้วยการจัดคนของรัฐที่เข้าไปทำความเสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาให้ออกไปจากสถาบันสงฆ์โดยไม่ชักช้าและลงโทษอาญาเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่น อันเป็นไปตามความเหมาะสมของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ซึ่งการลงโทษจากรัฐจะเป็นผลตอบแทนการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาอันเป็นสถาบันศาสนาประจำชาติไทย ทั้งนี้ เพื่อการรักษาสถาบันศาสนาเอาไว้ให้บริสุทธิ์เป็นหลักแห่งความเรียบร้อยดีงามของชนในชาติ

การประพฤติดิปฏิบัติที่ถอยห่างจากพระธรรมวินัยของพระอลัชชีทำให้ประชาชนเกิดความไม่แน่ใจว่าพระภิกษุสงฆ์ที่ตนทำบุญด้วยนั้น ยังเป็นพระภิกษุที่มีศีลบริสุทธิ์หรือไม่ มีการเลือกทำบุญเป็นตัวบุคคล กรณีพระภิกษุสงฆ์แอบแฝงฝ่าเหลื่อมหากินเช่นนี้ก่อให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยและขาดหลักยึดเหนี่ยวทางใจในหมู่ประชาชน ต่อเมื่อใดที่ประชาชนไม่สามารถกราบไหว้พระสงฆ์ได้แล้ว สถาบันพระพุทธศาสนาย่อมตกต่ำและหมดคุณค่าในการดำรงรักษาศีลธรรมและจริยธรรมที่มีต่อสังคมไทย

⁵⁵ สุนทร มณีสวัสดิ์, “ไกรสรพระเสด็จได้ ลีลชี,” สุโขทัยธรรมมาธิราช 3 ฉบับที่ 1 : 107.

บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่รัฐจะต้องหันมามองปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการตระหนักถึงความสำคัญ และบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อสังคมและประเทศชาติว่า เป็นเรื่องยิ่งใหญ่และมีผลกระทบต่อศีลธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง นับว่าเป็นกรณีที่มีความเหมาะสมเพียงพอต่อการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติความผิดต่อศาสนา ให้มีการกำหนดว่าการประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยในข้อที่ร้ายแรงในสายตาของสาธารณชนเป็นความผิดและมีโทษทางอาญาจากความประพฤตินั้นโดยตรง และให้ถือว่าการกระทำความผิดทางอาญาโดยผู้กระทำให้เป็นพระภิกษุสงฆ์เป็นเหตุเพิ่มโทษในประมวลกฎหมายอาญาด้วย

ความประพฤติอันเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนาที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดในกรณีความผิดทางพระวินัยชั้นปาราชิก เช่น การเสพเมถุน เป็นการกระทำที่เกิดผลสำเร็จได้จากชายและหญิง จึงควรมีการบัญญัติว่าเป็นความผิดอาญาทั้งพระภิกษุสงฆ์และหญิงที่มีเพศสัมพันธ์กับพระด้วยความยินยอม ส่วนการอวดอุตริมนุสสรธรรมซึ่งทำให้ขาดจากความเป็นพระเหมือนกับการเสพเมถุนนั้น อันที่จริงแล้วเป็นเรื่องยากสำหรับมนุษย์สามัญที่จะวินิจฉัยตัดสินได้ว่า พระภิกษุสงฆ์ผู้อวดอ้างจะบรรลุนิพพานหรือไม่ และได้บรรลุนิพพานชั้นใดและเมื่อไร เพราะไม่สามารถมองเห็นได้ทางกายภาพ ต้องอาศัยการตีความตามพระธรรมวินัยเป็นองค์ประกอบภายนอกของการกระทำ จึงเป็นเรื่องยากเกินไปที่รัฐจะก้าวล่วงเข้าไปตรวจสอบบรรทัดฐานของความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาของผู้กระทำการ เพราะเป็นสิ่งที่ไม้อาจมองเห็นการกระทำ หรือการงดเว้นการกระทำได้ชัดเจน จึงควรจะต้องปล่อยให้เป็นเรื่องที่คณะสงฆ์จะจัดการกันเองภายใต้พระธรรมวินัยต่อไป

สำหรับความผิดอื่นทางพระวินัยชั้นปาราชิกที่เหลือ คือ การลักทรัพย์ และการฆ่าผู้อื่น ซึ่งการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาอยู่ในตัวเอง ก็ให้ถือว่าการกระทำความผิดโดยพระภิกษุสงฆ์เป็นเหตุเพิ่มโทษในประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 289 มาตรา 335 หรือมาตรา 335 ทวิ มาตรา 339 ทวิ และมาตรา 340 ทวิ แล้วแต่กรณี

ส่วนการกระทำอันไม่ผิดกฎหมาย แต่เป็นความผิดพระวินัย หรือไม่เป็นความผิดพระวินัย แต่ถือว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงอันเป็นที่ตำหนิติเตียนของประชาชน เช่น การดื่มสุราหรือของมึนเมาอย่างอื่นไม่ว่ากระทำในสถานที่ใด การดูหรือมีไว้ในความครอบครองซึ่งภาพยนตร์ รูปภาพ สิ่งพิมพ์ แลบบันท์ภาพหรือสิ่งอื่นใดอันลามกอนาจาร การปลอมตัวเป็นฆราวาส การปลอมตัวเป็นฆราวาสออกนอกวัดในเวลากลางคืนโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือโดยไม่แจ้งให้พระผู้ปกครองทราบ การอยู่กับหญิงที่มีโชติคุณผู้ใหญ่สองต่อสองในสถานที่ที่ผู้อื่นไม่สามารถมองเห็น หรือไม่อาจได้ยินเสียง การคลุกคลีกับหญิงโดยไม่มีเหตุอันสมควรและจำเป็น การเข้าไปในสถานบริการหรือสถานบันเทิงโดยไม่มีเหตุอันสมควร การขายวัตถุของขลัง การทำเสน่ห์ หรือไปห่วย รัฐควร

บัญญัติกฎหมายกำหนดให้ความประพฤติอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุสงฆ์เหล่านี้เป็นความผิดอาญาขึ้นในกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดต่อศาสนา

ส่วนการกระทำที่ไม่สมควรต่อสมณเพศประการอื่นที่เป็นความผิดกฎหมายอยู่ในตัว เช่น เรียกรไ้โดยมิได้รับอนุญาต ยักยอกทรัพย์สินของวัด เล่นการพนันโดยมิได้รับอนุญาต ดื่มสุรา หรือของมีเมฆาจนครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะหรือสาธารณสถาน ก็ให้ถือว่ากรกระทำโดยพระภิกษุสงฆ์เป็นเหตุเพิ่มโทษในกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย

ทั้งนี้เพื่อให้ความพิทักษ์ปกป้องพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักยึดเหนี่ยวอันจะขาดเสียมิได้ในสังคมไทยให้คงความบริสุทธิ์สะอาดปราศจากการกระทำอันมิชอบจากคนของรัฐเองที่เข้ามาบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาในพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ฉบับปัจจุบัน มาตรา 73 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ศาสนามีความสำคัญต่อมนุษย์ในบทบาทที่ศาสนาเป็นเครื่องค้ำจุน โลกให้มนุษย์ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขทั้งทางกายและทางใจ ศาสนานั้นเองเป็นรากฐานที่มาของศีลธรรมและจริยธรรมในสังคมมนุษย์ และศีลธรรมสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในมนุษยชาติ มนุษย์เราจึงอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร นอกจากนี้ศาสนายังเป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมของชาติของท้องถิ่นหนึ่งให้แตกต่างจากอีกท้องถิ่นหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนามีอิทธิพลต่อความสามัคคีปรองดองกันในระหว่างศาสนิกชนและการบริหารปกครองประเทศ ประเทศไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่ก่อนสมัยกรุงสุโขทัย ประวัติศาสตร์ของชาติไทยมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตลอดมา ชาติไทยมีสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักกลางที่ผูกประสานสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์เอาไว้อย่างแนบแน่น ทั้งสามสถาบันต่างมีความสำคัญที่ต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกันจนไม่อาจขาดสถาบันใดสถาบันหนึ่งไปได้ ก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นภายใต้บวรพุทธศาสนาตลอดมา วัฒนธรรมไทยทั้งทางวัตถุและทางจิตใจมีพื้นฐานมาจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมไทยนี้เป็นสิ่งเจิดชูประเทศไทยให้มีเอกลักษณ์แห่งความไทยที่ไม่มีลักษณะเหมือนชาติใดในโลก คนไทยเคารพเทิดทูนพระพุทธศาสนาซึ่งปรากฏให้เห็นได้จากศรัทธาอันแรงกล้าในการผลิตผลงานศิลปะต่างๆ ของบรรพบุรุษไทยที่ได้สร้างสรรค์จรโลงไว้เป็นมรดกของแผ่นดิน พระพุทธศาสนาได้ซึมแทรกอยู่ในบุคคลิกภาพ ระบบการปกครอง ภาษาวรรณกรรม ศิลปกรรม การศึกษาเล่าเรียน และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย คนไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมพลังศรัทธาและสามัคคี มีผลดีในด้านเป็นหลักนำทางในการพัฒนาประเทศ ในหลักการของพระพุทธศาสนาเองก็ช่วยก่อให้เกิดความสงบสุขในชาติด้วยมีหลักการที่สนับสนุนสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่รักความอิสระเสรี หลักความเชื่อถือและการปฏิบัติตามคติทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมให้คนไทยมีจิตใจและพฤติกรรมการแสดงออกเป็นแบบแผนในแนวทางเดียวกัน พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันคู่ชาติไทยที่ได้สร้างและรักษามรดกอันล้ำค่าไว้ให้แก่ประเทศชาติตลอดมา

ความเรียบร้อยดีงามเป็นลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิตของคนไทยมีความเรียบร้อยดีงามอันสืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา จะเห็นว่าวิถีชีวิตของคนไทยนี้มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในโลก แม้ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยกันก็ไม่มีเอกลักษณ์ประจำชาติที่เหมือนกัน เพราะเหตุว่าคนไทยมีหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งแวดล้อม

ที่ซิมทราบอยู่ในวิถีชีวิตตลอดเวลา ความสงบเรียบร้อยดังงามในสังคมไทยสามารถสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติบ้านเมืองมาจนถึงปัจจุบัน

ศาสนาพุทธที่คนไทยเกือบทั้งประเทศยอมรับนับถือกันมานับนานานี้คือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเท่านั้น ซึ่งประกอบไปด้วยสถาบันวัดและสถาบันพระภิกษุสงฆ์เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน วัดมีพระภิกษุสงฆ์เป็นสื่อกลางระหว่างวัดกับชาวบ้าน ในสมัยก่อนบ้านและวัดต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้รับน้อยแต่ให้มาก โดยประชาชนให้ความอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ให้ดำเนินชีวิตไปตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นชีวิตที่อยู่เพื่อฝึกหัดขัดเกลาจิตใจให้มีความสงบระงับปราศจากการเกี่ยวข้องกับทางโลก มุ่งหมายที่จะศึกษาและปฏิบัติเพื่อบรรลุธรรมตามพระพุทธเจ้า และสืบต่อศาสนา พระภิกษุสงฆ์ตอบแทนสังคมด้วยการทำหน้าที่ส่วนตัวดังกล่าวให้เพียบพร้อมสมบูรณ์ และได้ทุ่มเทแรงกายและสติปัญญาทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองในหลายด้าน ดังเช่น ในด้านเป็นผู้ถ่ายทอดศิลปวิทยาการต่างๆ สอนหนังสือ สงเคราะห์ผู้ยากไร้และด้อยโอกาส และเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคมให้เจริญขึ้น เป็นต้น ประชาชนให้ความเชื่อถือศรัทธาว่าพระภิกษุสงฆ์คือผู้มีจริยธรรมและคุณธรรมมากที่สุด ในสังคมไทย พระภิกษุสงฆ์ได้ชื่อว่าเป็นผู้เหมาะสมในการดำรงรักษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ได้ดีที่สุด

ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเน้นความสำคัญที่พระภิกษุสงฆ์ว่าต้องบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนและประพฤติพรหมจรรย์ตลอดระยะเวลาที่ครองเพศสมณะ ต้องอยู่ภายในกรอบของพระวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เป็นกรอบความประพฤติ จุดนี้เป็นข้อแตกต่างระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับนักบวชในศาสนาอื่น พระวินัยมีประโยชน์ต่อการดำรงภาวะสมณเพศมากมายหลายประการ เป็นต้นว่า เพื่อความดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์ เพื่อกำราบคนหน้าด้านไม่รู้จักอาย เพื่อความผาสุกของเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่เลื่อมใสแล้ว เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม การที่พระภิกษุสงฆ์ประพฤติปฏิบัติตนตามพระวินัยนี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติธรรมให้บรรลุผลสำเร็จ เป็นข้อบังคับให้พระภิกษุสงฆ์ต้องทำตามเพื่อให้เกิดความเหมาะสมทางกายและวาจาก่อน จึงจะพร้อมปฏิบัติตามพระธรรมซึ่งเป็นเรื่องทางจิตใจและปัญญา พระวินัยจึงเป็นรากฐานสำคัญเบื้องต้นของการดำรงสมณเพศ หรือเป็นที่มาแห่งความดีงามนำเลื่อมใสศรัทธาของผู้ที่ได้พบเห็น

พระวินัยที่เป็นข้อบังคับเด็ดขาดมิให้พระภิกษุสงฆ์ฝ่าฝืน เรียกว่าปาราชิกสิกขาบท มีโทษหนักสุด ได้แก่ ห้ามเสพเมถุน ห้ามลักทรัพย์ ห้ามฆ่าคน และห้ามอวดอุตริมนุสสรธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้บัญญัติขึ้นหลังจากที่มีเหตุการณ์อันไม่เหมาะสมเกิดขึ้นแล้ว ผลแห่งการล่วงละเมิดสิกขาบทเหล่านี้จะทำให้พระภิกษุสงฆ์ผู้กระทำความผิดจากความเป็นพระในทันที และไม่อนุญาตให้

บวชใหม่อีกตลอดชีวิต นอกจากนี้ก็ยังข้อบังคับที่มีโทษหนักรองลงมาไม่ถึงปาราชิก แต่เป็นโทษอย่างกลางต้องอยู่กรรมจึงจะพ้นอาบัติ และโทษเบาที่ต้องปลงอาบัติด้วยการกล่าวแสดงต่อหน้าพระภิกษุสงฆ์ด้วยกันจึงจะพ้นจากอาบัติ

พระภิกษุสงฆ์มีสถานะสูงยิ่งในสังคมไทย ไม่ว่าจะบวชชั่วคราวตามประเพณี หรือบวชเพื่อทำหน้าที่สืบทอดศาสนา การประพาศพรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์ทำให้พระภิกษุสงฆ์ได้รับการยกย่องว่าเป็นเพศอุดมคติ เนื่องจากตามทฤษฎีแท้จริงในทางพระพุทธศาสนาถือว่า คนที่ดีคือคนที่บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส ยิ่งบริสุทธิ์มากเท่าใดก็ยิ่งเป็นคนดีมากขึ้นเท่านั้น ถ้าปราศจากกิเลสได้อย่างสิ้นเชิงก็นับว่าเป็นคนดีอย่างแท้จริง ความบริสุทธิ์ทางกายและทางวาจาจึงเป็นความดีขั้นต่ำสุดที่พระภิกษุสงฆ์ต้องมีในฐานะที่เป็นสมณะ แม้จะเป็นการยากสำหรับปุถุชนผู้ที่ไม่เคยชินกับการฝึกขัดเกลากิเลสในตนเอง แต่การรักษาพระวินัยเป็นสิ่งสำคัญที่แยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างความเป็นพระกับฆราวาส หากใครที่ไม่สามารถทำความดีขั้นแรกนี้ได้ก็ไม่สมควรบวชเข้ามาถือเพศภิกษุทั้งสิ้น เพราะการบวชโดยไม่มีความพร้อมทางกายวาจาและใจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมเนื่องจากปราศจากอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา หากจะมีประโยชน์ก็เป็นประโยชน์เฉพาะตนเองซึ่งเป็นการบวชเพื่อหลอกลวงให้ประชาชนหลงเชื่อ ย่อมเป็นการบ่อนทำลายความบริสุทธิ์ดั้งเดิมของสถาบันทางศาสนาพุทธให้เศร้าหมอง

นิพพานคือ จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นภาวะของความสะอาด สว่างและสงบที่พระพุทธศาสนาจะมีให้แก่มนุษย์ได้ การที่พระภิกษุสงฆ์จะเข้าถึงจุดหมายปลายทางนี้ได้ต้องผ่านการศึกษอบรมและฝึกฝนตนเองเป็นขั้นตอนด้วยความเพียรพยายามอย่างยิ่ง เพศภาวะของพระภิกษุสงฆ์เป็นสภาวะเดียวที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาดังกล่าว เมื่อมองตามหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้วถือว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นสถานะที่สูงกว่าฆราวาส และในความเชื่อของสังคมไทยก็ให้ความเคารพยกย่องพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นบุคคลที่สมควรแก่การกราบไหว้บูชา

พระภิกษุสงฆ์มีภารกิจสำคัญที่ต้องกระทำต่อสังคม กล่าวคือ มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยสืบทอดเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้าให้รู้ประจักษ์แจ้งในหลักการของพระพุทธศาสนา แล้วนำมาสั่งสอนเผยแผ่แก่ประชาชนด้วยความเมตตา ให้ผู้อื่นมีความเห็นชอบและประพฤติดีงามตามพระธรรมสืบต่อไป พระภิกษุสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่มีภาวะและบทบาทที่ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมทั่วไปด้วย

พุทธศาสนิกชนไทยถือว่าการบวชเป็นการทำบุญที่สำคัญที่สุด ใครก็ตามที่บวชแล้วจะได้รับความเคารพกราบไหว้จากพุทธศาสนิกชนแม้เพียงบวชในวันนั้น ไม่ว่าจะคนนั้นจะเคยมีประวัติเสียหายมาอย่างไรก็ตาม เมื่อบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ถือว่าการขอโหสิกรรมต่อผู้อื่นโดยปริยาย

คนไทยเชื่อว่าการบวชเป็นการตั้งใจทำความดีที่มีค่าที่สุดในชีวิต จึงให้ความเคารพนับถือผู้ที่ตั้งใจศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาตนเองเสมอ ด้วยเหตุนี้ทำให้พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาและไว้วางใจจากประชาชนมาก จะเห็นได้จากข้อยกเว้นในกฎหมายและจากสิ่งที่ได้รับจากสังคม เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยกเว้นให้พระภิกษุสงฆ์ไม่ต้องไปศาลไม่ว่ากรณีใด แม้มาเป็นพยานศาล ก็ไม่จำเป็นต้องสาบาน หรือกล่าวคำปฏิญาณตน และไม่จำเป็นต้องเบิกความหรือตอบคำถามใดๆ ก็ได้ กฎหมายภาษีอากรไม่ถือว่าวัดและพระเป็นบุคคลที่มีรายได้พึงประเมินเพื่อเสียภาษีเงินได้ หรือไม่ว่าพระภิกษุสงฆ์จะทำสิ่งใด จะได้รับการปฏิบัติที่สะดวกสบายเป็นพิเศษ กระทั่งเมื่อพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานก็เป็นไปด้วยความละมุนละม่อม เนื่องจากเกิดความเกรงใจให้เกียรติต่อผ้าเหลืองที่ผู้ต้องหานุ่งห่มอยู่มาก หากกรณีไม่มีพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิดได้แน่ชัดแล้ว เจ้าพนักงานจะไม่กล้าเข้าจับกุมโดยทันที และจะใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบในการขอให้พระภิกษุผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาสละสมณเพศก่อนที่จะดำเนินคดีตามกฎหมาย เป็นต้น

จากสิทธิพิเศษ หรือการได้รับการปฏิบัติจากกฎหมายและสังคมสำหรับพระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนรวมทั้งรัฐมีความรู้สึกนึกคิดต่อพระภิกษุสงฆ์ในแง่ที่เคารพนับถือและศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยมในความเป็นพระ โดยไม่จำกัดว่าพระภิกษุสงฆ์รูปนั้นๆ จะเป็นใครมาก่อน เมื่อเข้ามาบวชแล้วย่อมได้รับสถานะอันสูงนี้ทันทีและตลอดระยะเวลาที่ครองสมณเพศ

ในอดีตของประเทศไทย พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์และคุ้มครองจากรัฐ หรือพระมหากษัตริย์มาโดยตลอด ในฐานะที่พระองค์เป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ทรงถือว่าการพระศาสนาเป็นเรื่องสำคัญต่อบ้านเมือง เมื่อใดก็ตามที่มีพระภิกษุอัครชิกระทำการอันเป็นที่เสียหายต่อสมณเพศและพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์จะทรงใช้พระราชอำนาจอันเด็ดขาดลงโทษพระอัครชิคตามจารีตนครบาลเสมอ ไม่ปล่อยให้พระพุทธศาสนาหมองมัวอยู่ยาวนาน ดังในสมัยอยุธยา พระภิกษุสงฆ์ที่ทำผิดปาราชิกด้วยการเสพเมถุนจะต้องได้รับพระราชอาญาเผาไฟทั้งเป็น เช่นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เป็นต้น จนกระทั่งถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์ทรงออกกฎหมายพระสงฆ์ทั้งหมด 10 ข้อ ขึ้นใช้บังคับควบคุมความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์เป็นครั้งแรก เช่น ห้ามพระภิกษุสงฆ์รับฝากสิ่งของจากฆราวาส ห้ามเทศน์ตลกคะนอง ห้ามเที่ยวเตร่ ห้ามกล่าวหาพระภิกษุอื่นโดยไม่มีมูลความจริง ห้ามพ่อค้าขายผ้าแพรพรรณให้แก่พระภิกษุสงฆ์ ห้ามมีแม่ชีอยู่ในวัด หรือใกล้วัด ห้ามเสพเมถุน ห้ามนำเด็กชายมาเลี้ยงด้วยความเสน่หาในทางเพศ ห้ามพระอุปัชฌาย์ปล่อยปละละเลยไม่สอดส่องดูแลความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ในโอวาท เป็นต้น กฎ

พระสงฆ์มีกำหนดโทษสูงสุดสำหรับพระภิกษุสงฆ์ผู้ต้องโทษปาราชิกแล้วปกปิดไว้ไม่ยอมสึก ต้องมีโทษถึงประหารชีวิต และเอาโทษแก่พระอุปัชฌาย์อาจารย์ตลอดจนญาติพี่น้องของพระภิกษุนั้นด้วย

ส่วนพระภิกษุสงฆ์ที่ต้องหาว่าอาบัติปาราชิก เมื่อสงฆ์พิจารณาแล้วไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนว่าผิด แต่เป็นที่เคลือบแคลงสงสัยในหมู่สงฆ์ ก็ให้สึกเสีย เพราะถือว่าความเรียบร้อยดีงามในหมู่สงฆ์ มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เมื่อพระมีเรื่องไม่เรียบร้อยจะส่งผลให้เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในบ้านเมืองด้วย แต่ต่อมาในที่สุดกฎพระสงฆ์ดังกล่าวได้ถูกยกเลิก เปลี่ยนเป็นการออกกฎหมายให้คณะสงฆ์ปกครองกันเองตามพระธรรมวินัย จนได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับปัจจุบันนี้

จากความเป็นมาของการที่พระมหากษัตริย์ต้องทรงลงมาจัดการความไม่เรียบร้อยดีงามในคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เองเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่เกิดขึ้นในสมัยนั้นๆ ที่ปรากฏว่ามีพระภิกษุอลัชชีแอบแฝงเข้ามาอาศัยพระพุทธศาสนาหาเลี้ยงชีพโดยไม่เกรงกลัวต่อบาปกรรม ประพฤติตนสร้างความมัวหมองให้แก่พระศาสนา เป็นที่ติฉินนินทาของชาวบ้านเป็นอันมาก เมื่อพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของสถาบันพระพุทธศาสนาได้รับความอุปถัมภ์ค้ำจุนจากองค์พระประมุขเป็นอย่างดี พระมหากษัตริย์จึงมีความชอบธรรมที่จะใช้พระราชอำนาจอันเด็ดขาดในการกำจัดพระอลัชชีให้ออกไปจากพระศาสนา เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาเอาไว้ ซึ่งปรากฏว่าการใช้พระราชอำนาจอันเด็ดขาดของพระเจ้าแผ่นดินนี้มีผลเป็นที่ยำเกรงของพระภิกษุอลัชชีมิให้กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยต่อไป

เมื่อกาลล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน สภาพสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายอันเป็นผลกระทบจากการที่โลกได้วิวัฒนาการความเจริญทางวัตถุมาอย่างต่อเนื่อง เกิดมีค่านิยมทางวัตถุมหาแทนที่ค่านิยมในทางจิตใจ ระบบการศึกษาของไทยที่เคยอาศัยพระภิกษุสงฆ์เป็นครูอาจารย์นั้น กลับถอยห่างจากพระพุทธศาสนามากขึ้นทุกที พระภิกษุสงฆ์ส่วนหนึ่งต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดเหลือเพียงบทบาทในด้านพิธีกรรม พระภิกษุสงฆ์ก็พลอยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมบริโภคนิยมด้วยจึงมีการหารายได้เข้าวัดด้วยการเรียไร และประกอบอาชีพต่างๆ ในขณะที่เดียวกันประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้น ไม่มีที่ดินเพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม จึงต้องขวนขวายหาเงินทอง ไม่มีเวลาสนใจธรรมะที่จะได้รับจากวัด ประชาชนส่วนมากไม่มีการศึกษาหลักการทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ การเข้าวัดก็มีจุดประสงค์อย่างอื่นนอกเหนือจากการฟังธรรมะจากพระ ฝ่ายพระก็เช่นเดียวกัน มีคนบวชเข้ามาสู่พระพุทธศาสนาแล้วไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ไม่เคารพพระธรรมวินัย พระอุปัชฌาย์ไม่เป็นธุระคอยสอดส่องดูแลพระที่บวชใหม่ในโอวาทอย่างใกล้ชิด และขาดการตรวจสอบจากประชาชน จึงเป็นโอกาสให้มีพระภิกษุสงฆ์ประพฤติล่วงละเมิด

พระธรรมวินัยได้ง่าย ประกอบกับการปกครองคณะสงฆ์ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้พระอัครสาวกเกิดความเคารพศรัทธาที่ประชาชนมิให้แสวงหาผลประโยชน์โดยไม่มีความเกรงกลัวหรือละอายต่อบาปแต่อย่างใด ผลจากการละเมิดพระวินัยมีเพียงโทษจากฝ่ายปกครองให้สึกกับไม่ถึงสึกเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 มาตรา 26 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 มาตรา 27 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีพระอัครสาวกกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยโดยไม่เกรงกลัวต่อความผิดแต่อย่างใด จนมีคำกล่าวที่ว่า วัตรปฏิบัติของพระสงฆ์สมัยนี้ไม่ห่างไกลจากพระสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 1 เท่าใดนัก

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า สถานภาพของพระภิกษุสงฆ์แตกต่างจากฆราวาส ด้วยมีแนวความคิดพื้นฐานของสังคมไทยที่ว่า พระภิกษุสงฆ์คือบุคคลที่มีศีลบริสุทธิ์หมดจด พระภิกษุสงฆ์จึงเป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในฐานะหนึ่งในพระรัตนตรัย แม้พระภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะยังมีชौरีษสงฆ์ แต่ประชาชนก็ให้ความเคารพต่อเพศสมณะที่ครองอยู่ตามประเพณีไทย การที่พระภิกษุสงฆ์ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยในข้อที่ร้ายแรง หรือเป็นการกระทำอันไม่สมควรอย่างยิ่งต่อสมณเพศ ย่อมเป็นการแสดงออกให้เห็นว่า เป็นบุคคลที่ไม่มีความตั้งใจดีต่อพระพุทธศาสนา แต่ได้บวชเข้าไปแอบแฝงสถานะพิเศษหาประโยชน์ในทางโลกใตตนก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน และทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะที่ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ พฤติกรรมที่ไม่เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยไม่เป็นที่ต้องการของคนในสังคมและประชาชนไม่อาจให้อภัยในการกระทำนั้นได้

การประพฤติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์เป็นปัญหาในพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับการประพฤติไม่เหมาะสมของฆราวาสที่มีส่วนก่อให้เกิด หรือสนับสนุนให้เกิดการล่วงละเมิดต่อพระธรรมวินัย ตัวอย่างเช่น พระเสพเมถุนกับหญิงที่ยินยอมโดยหญิงรู้ หรือควรรู้ว่า บุคคลที่ร่วมประเวณีด้วยนั้นเป็นพระ พระทำการเรียไร หรือขายวัตถุของคลัง มักจะมีฆราวาสเข้าไปเกี่ยวข้องสนับสนุนการประพฤติผิดพระธรรมวินัยเสมอ เป็นต้น

ในส่วนปัญหาพระภิกษุสงฆ์ประพฤติผิดพระธรรมวินัยดังกล่าว แบ่งออกเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา และปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติผิดพระวินัย ปัญหาแรกมีความสำคัญต่อการคงอยู่ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ การคัดค้านหรือหักล้างพระธรรมวินัยโดยตรง และการอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีจริงในตน ส่วนปัญหาที่สองคือการประพฤติล่วงละเมิดพระวินัยทั่วไปที่มีผลกระทบต่อความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนา และก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาได้ง่าย

ปัญหาการคัดค้านหรือหักล้างพระธรรมวินัย และการอวดอ้างอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีจริงนี้ มักมีความเกี่ยวพันกัน กล่าวคือ พระภิกษุสงฆ์ที่อวดอ้างว่าตนมีธรรมะเหนือสามัญมนุษย์ ก็มักจะตั้งตนเป็นผู้รู้กล่าวแสดงความคิดเห็นขัดแย้งต่อพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งได้

บัญญัติไว้ชัดเจนดีแล้วไปด้วยพร้อมกัน เช่น กรณีพระโพธิรักษ์ ซึ่งการคัดค้านหรือหักล้างพระธรรมวินัย มีความร้ายแรงเท่ากับทำลายพระพุทธศาสนาทั้งหมด ส่วนการอวดอุตริมนุสธรรมเป็นนำอุดมการณ์สูงสุดที่พระพุทธศาสนาจะมีให้ได้แก่นุชย์มาหลอกลวง ถือว่าเป็นการร้ายแรงเทียบเท่าการข่มขู่จิตวิญญาณของมนุษย์ พระพุทธเจ้าเรียกว่า เป็นภิกษุขอมมหาโจร

การคัดค้านหรือหักล้างพระธรรมวินัย และการอวดอ้างอุตริมนุสธรรม มักมีข้อโต้แย้งว่าเป็นเสรีภาพในการนับถือศาสนาของบุคคล ในประเด็นนี้พบว่า มีข้อแตกต่างที่เกี่ยวกับสถานะของบุคคลผู้กระทำ ระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับฆราวาส กรณีฆราวาสเป็นผู้กระทำถือว่าเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่วนกรณีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้กระทำย่อมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสมณสัญญาที่พระภิกษุได้ให้ต่อพระพุทธศาสนาและสาธุชนตั้งแต่เมื่อแรกบวช การกล่าวหักล้างหรือเปลี่ยนแปลงหลักการที่พระพุทธเจ้าได้วางไว้ชัดเจนแล้ว พระภิกษุสงฆ์ผู้กระทำไม่มีความเหมาะสมที่จะใช้เสรีภาพในทางศาสนาในลักษณะเดียวกับฆราวาสได้ เนื่องจากผิดต่อหลักการและภาวะที่ตนดำรงอยู่ การอ้างสิทธิเสรีภาพในกรณีนี้ของพระภิกษุสงฆ์เท่ากับเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพทำลายล้างพระพุทธศาสนาโดยตรง ทั้งนี้เพราะเป็นเสรีภาพที่ขาดความสำนึกที่ดีและปราศจากความยุติธรรม

ในปีปัญหาความประพฤติของคนในศาสนาไม่ว่าจะเป็นด้านพระภิกษุสงฆ์ หรือด้านฆราวาสก็ล้วนแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมในสังคมไทย เป็นต้นว่า การกระทำที่ถือว่าเป็นที่เสียหายในทางเพศ เช่น การที่พระแต่งกายเป็นฆราวาสออกเที่ยวเตร่ยังสถานบริการ หรือเข้าพักในบ้านคลุกคลีกับสตรีเพศ ดื่มสุรา อยู่กับหญิงสองต่อสองในที่ลับตา หรือห่างไกลจากผู้คน พுகโทรศัพท์กับสตรีเพศด้วยเรื่องรักใคร่เชิงชู้สาว คูหรือมีวัตถุ เอกสาร ภาพถ่าย ภาพยนตร์ลามกอนาจารไว้ในความครอบครอง เป็นต้น ความประพฤติที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข เช่น การดื่มสุราหรือของมีเมาอย่างอื่น เสพยาเสพติด เล่นการพนัน เป็นต้น ความประพฤติที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น การไปห่วย การรับจ้างดูโชคชะตา ทำเสน่ห์ สะเดาะเคราะห์ เรียไรเงิน เป็นต้น ความประพฤติที่เสียหายในทางเพศ เช่น เสพเมถุน อนาจาร กระทำชำเราสัตว์ เป็นชู้กับภรรยาของผู้อื่น เป็นต้น การกระทำที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม เช่น มียาเสพติดให้โทษไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่าย จำหน่ายยาเสพติดให้โทษไม่ว่าจะเป็นทำหน้าที่เป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน การกระทำผิดต่อทรัพย์สินของวัด เช่น ขักขอกเงินของวัด ลักพระพุทธรูปประจำวัด การกระทำที่แสดงว่าเป็นคนเหี้ยมโหดร้าย เช่น จ้างวานใช้ให้ฆ่าผู้อื่น ฆ่าเพื่อชิงทรัพย์ ข่มขืนแล้วฆ่า เป็นต้น เช่นนี้แล้วการที่พระภิกษุสงฆ์ผู้กระทำการเหล่านั้น จะได้รับโทษทางพระวินัยให้สึก หรือไม่ถึงให้สึกออกจากสมณเพศ หรือเพียงปลงอาบัติเพื่อให้พินิจเท่านั้น ส่วนในกรณีการกระทำของอสังฆิกชนนั้นต้องด้วยบทบัญญัติแห่งความผิดอาญา อสังฆิกชนนั้นจะได้รับโทษตามกฎหมายในฐานะเป็นบุคคลธรรมดา

กระทำความผิด ย่อมไม่เพียงพอต่อความร้ายแรงแห่งการที่ได้กระทำไปในฐานะศาสนบุคคล แต่อย่างไร

ยิ่งไปกว่านั้น พระอัครสีหหลายรายเมื่อต้องการหาว่ากระทำความผิดต่อพระธรรมวินัยโดยมีพยานหลักฐานยืนยันชัดแจ้ง หรือกรณีไม่มีพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดได้จริง แต่ปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการประพฤติผิดตามข้อกล่าวหา ทำให้ตกอยู่ในสภาพมีมลทินมัวหมองแล้วก็ตาม อัครสีหหลายรายได้กล่าวว่าเมื่อเสร็จเรื่องราวแล้วจะกลับมาบวชอีก เมื่อพิจารณาถึงว่าการบวชยังไม่ มีระบบกลั่นกรองที่ดี การบวชทำได้ง่ายไม่มีการทดสอบความพร้อมของผู้บวชในด้านการศึกษาคำความรู้และความตั้งใจดีต่อพระพุทธศาสนา การที่อัครสีหยอมสึกออกไปนั้นไม่เป็นหลักประกันได้ว่าจะไม่แอบกลับมาบวชอีก ความต้องการของอัครสีหที่ประสงค์จะบวชใหม่ต่อให้เห็นเจตนาได้ว่า จะอาศัยผ้าเหลืองเป็นเครื่องบังหน้าทำกิจกรรมลวงโลกต่อไป พระพุทธศาสนาจึงตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเป็นอันตรายที่รัฐจะต้องเข้ามาดูแลปกป้องเพื่อจัดและป้องกันบุคคลที่ไร้ยางอายเข้ามาทำความเสียหายให้เกิดมีขึ้นในพระพุทธศาสนา

เมื่อหันกลับมามองบทบาทในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาโดยมหาเถรสมาคม ก็พบว่า มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายที่รัฐมอบให้คณะสงฆ์ใช้เป็นกฎเกณฑ์ควบคุมดูแลกันเอง มหาเถรสมาคมแม้จะเป็นองค์กรสูงสุดองค์กรเดียวในการปกครองคณะสงฆ์ แต่ก็ต้องยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง โดยเหตุที่พระวินัยไม่มีสภาพบังคับเช่นโทษในกฎหมายอาญา และไม่มีกฎหมายรองรับสนับสนุนให้เข้มแข็ง เป็นเหตุให้พระภิกษุผู้ปกครองไม่สามารถบริหารงานได้อย่างคล่องตัว ประกอบกับความไม่ละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปของอัครสีหมีมากเกินไปกว่าที่ควบคุมกันไว้ได้ เมื่ออัครสีหภิกษุไม่ยอมสึก มหาเถรสมาคมจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้

การสึกของพระภิกษุสงฆ์ตามพระวินัยปฏิภณนั้น ยึดถือหลักเกณฑ์ที่ว่า ต้องมีการบอกคืนสิกขาด้วยตนเองต่อผู้รับโดยชัดแจ้งและสมัครใจ จึงจะถือว่าเป็นการลาสิกขาแล้วจึงขาดจากความเป็นพระ ดังนั้น ในกรณีที่อัครสีหปลอมตัวเป็นฆราวาสออกเที่ยวกลางคืน กินอาหารในเวลาวิกาล คลุกคลีกับสตรี ดื่มสุราหรือของมีเมา เสพยาบ้า แต่ยังไม่ได้เสพเมถุน แล้วต่อมาได้กลับมาเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มแบบพระอีก ก็ไม่ถือว่าอัครสีหผู้นั้นได้สึกเป็นฆราวาสแล้ว แต่มีความเห็นอีกแนวหนึ่งที่มีมองที่สภาวะของการแสดงออกเช่นนั้นว่า การประพฤติดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่าอัครสีหมีความเบื่อง่ายต่อเพศพรหมจรรย์ เป็นการขาดจากความเป็นพระแล้ว แม้จะสวมจีวรไว้ข้างในก็ไม่เป็นพระอีกต่อไป ความเป็นพระขาดไปตามเจตนารมณ์ในการแสดงตนให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเป็นฆราวาสของอัครสีห

ความไม่เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย และการกระทำความผิดอาญาที่พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้กระทำความผิดนั้น เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความไม่เหมาะสมต่อภาวะพระภิกษุสงฆ์ในฐานะ

ตัวแทนของพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นปัญหาในพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนไทยถือว่าเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจมาก เช่นเดียวกับฆราวาสที่มีส่วนร่วมในการประพาศลวงละเมิดพระวินัยของพระอัครสาวก เช่น บุคคลที่พระเสพเมถุนด้วยโดยสมัครใจยินยอม ย่อมเป็นที่ตำหนิของสังคมเช่นเดียวกัน เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติให้การกระทำต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งของอัครสาวกและฆราวาสนั้นเป็นความผิดและมีโทษอาญาจากการกระทำนั้นโดยตรง จึงเป็นเหตุปัจจัยที่เอื้อต่อการประพาศลวงละเมิดพระธรรมวินัยมากขึ้นตามทฤษฎีกระบวนการทางสังคมกับอาชญากรรมของ Reckless ที่เป็นดังนี้มิได้เป็นเพราะพระวินัยขาดสภาพบังคับตามกฎหมายเช่น โทษแล้วจะไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นหลักในการปกครองตนเองและหมู่คณะสงฆ์ หากแต่พระวินัยมีบทบัญญัติที่ละเอียดรัดกุมเหมาะสมสำหรับการใช้ชีวิตพรหมจรรย์ในทุกด้านเป็นเลิศอยู่แล้ว แต่พระวินัยสามารถควบคุมได้เฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มีความสำนึกที่ดีเท่านั้น

แม้ว่าพระอัครสาวกจะมีจำนวนน้อยกว่าพระภิกษุสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติที่ดียิ่งมามากมายนัก แต่การที่มีพระอัครสาวกกระทำการอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศ ย่อมเป็นหนทางให้เกิดความมัวหมองขึ้นในสถาบันสงฆ์และพระพุทธศาสนาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในกรณีที่รัฐได้ให้ความคุ้มครองรักษาความบริสุทธิ์ของศาสนาไว้ตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันมีเพียงมาตรา 208 ที่คุ้มครองด้วยการป้องกันไม่ให้บุคคลที่ยังมิได้บวชให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยแต่งกายเป็นพระภิกษุสงฆ์ เพื่อหลอกลวงให้ผู้อื่นหลงเชื่อ อันหมายถึง รัฐเห็นว่าการแต่งกายเป็นพระโดยมิชอบจะนำมาซึ่งความประพาศลวงที่นำความเสียหายมาสู่พระพุทธศาสนาและประชาชน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรอบของการป้องกันรักษาพระพุทธศาสนาเช่นนี้มีความเหมาะสมในสมัยหนึ่ง แต่บัดนี้ปัญหาในพระพุทธศาสนาได้เปลี่ยนแปลงไปและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในขณะที่ยกกฎหมายมาตราดังกล่าว ผู้ที่บวชเป็นพระและไม่เคารพพระธรรมวินัยรวมทั้งไม่เคารพกฎหมายก็เป็นผู้ที่ผ่านการบวชโดยถูกต้อง การบวชโดยชอบไม่เป็นหลักประกันป้องกันว่าจะไม่เกิดการลวงละเมิดพระธรรมวินัยและกฎหมายได้ มาตรา 208 ที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนา จึงมีช่องว่างของกฎหมายที่เปิดโอกาสให้พระอัครสาวกกระทำการอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศได้ตามอำเภอใจ

การที่คณะสงฆ์ด้วยกันปกครองกันเองโดยอาศัยพระธรรมวินัย ไม่มีผลร้ายตอบแทนความประพาศลวงที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมของอัครสาวก ย่อมไม่ทำให้อัครสาวกเกิดความเกรงกลัวว่าตนจะต้องได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดเป็นการตอบแทน อีกทั้งไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดทางอาญาเพื่อคุ้มครองความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาให้ตรงปัญหาที่

เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาแล้ว พระพุทธศาสนาย่อมตกอยู่ในภาวะอันตรายต่อความมั่นคงและ
บริสุทธิ์จากการกระทำของคนในพระพุทธศาสนาเอง

ตามความเป็นจริงแล้ว พระภิกษุสงฆ์ก็คือประชากรของรัฐที่บวชเข้าไปอยู่ภายใต้ร่มเงา
ของพระพุทธศาสนา ได้อาศัยและใช้ประโยชน์จากพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ จากคนธรรมดา
มาเป็นผู้ที่มีเกียรติยศในสังคม ได้รับการยกย่องกราบไหว้จากประชาชนทั่วไปเพราะถือว่าเป็น
สัญลักษณ์ของคนดีที่สุดของสังคม เมื่อพระภิกษุสงฆ์ทำความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาก็คือคน
ของรัฐที่เข้ามาทำลายสมบัติอันมีค่าของชาติ รัฐและประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วม
เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาด้วย จึงสมควรดำเนินการป้องกันและแก้ไขขับไล่ลัทธิเหล่านั้น
ออกไป ไม่ควรปล่อยให้พระพุทธรูปและพระสงฆ์ตกอยู่ในภาวะอันเป็นอันตรายจากการกระทำที่
ไม่เหมาะสมจากคนของฝ่ายรัฐเอง

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ศาสนาพุทธมีความหมายและคุณค่าต่อสังคมไทยมากเพียงใด ความ
เป็นชาติไทยนั้นตั้งอยู่ได้บนรากฐานนามธรรมที่สำคัญ คือ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ซึ่ง
ชาติไทยไม่อาจขาดสถาบันหนึ่งสถาบันไปได้ เมื่อชาติไทยคงอยู่ ศาสนาพุทธและพระมหากษัตริย์
ก็ต้องดำรงอยู่คู่ชาติไทยเช่นเดียวกัน พระพุทธศาสนาจะอยู่โดยลำพังแยกจากอาณาจักรหาได้ไม่
คำสอนและหลักการในพระพุทธศาสนาได้ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างและแกนหลักของสังคมไทยมา
อย่างต่อเนื่องนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเป็นแหล่งวัฒนธรรมทางจิตใจ วัตถุและภูมิปัญญาของ
ชาวไทย ตลอดจนซึมแทรกเข้าสู่จิตวิญญาณของคนไทยมาช้านาน ความเจริญรุ่งเรืองของชาติ
ดำเนินมาพร้อมกับความเจริญรุ่งเรืองสถิตย์สถาพรของพระพุทธศาสนา ตลอดกาลเวลาอันยาวนาน
คนไทยมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะองค์พระประมุขของชาติทรง
เป็นพุทธมามกะที่ให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนามาโดยตลอด พระมหากษัตริย์
ไทยจึงมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าประเทศใดในโลกด้วยอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นเครื่อง
ประสานเชื่อมโยงจิตใจของคนไทยทั้งแผ่นดิน ส่งผลให้ความมั่นคงของสถาบันใดสถาบันหนึ่งมี
ผลกระทบไปถึงการดำรงอยู่ของสถาบันซึ่งและกัน ฉะนั้น ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจึงมี
ความเกี่ยวพันกับความมั่นคงของชาติอย่างแยกกันไม่ออก

โดยเหตุที่ศาสนาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะศาสนามีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิต
จิตใจและความเป็นอยู่ของประชาชน ถ้าศาสนามีกำลังและดำเนินบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง
ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำประโยชน์สุขมาให้แก่ประชาชน แต่ถ้าศาสนาอ่อนแอ หรือถูกนำมา
ปฏิบัติผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากหลักการอันแท้จริงแล้ว อาจทำให้เกิดความสูญเสียประโยชน์
หรือก่อให้เกิดโทษต่อสังคมได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามา
เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสถาบันทางศาสนาด้วยการปกป้องดูแลให้ศาสนาสามารถรักษาพลังศรัทธาจาก

ประชาชนไว้ให้สมบูรณ์ เพื่อประโยชน์ในการบริหารปกครองประเทศให้เกิดความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง

ด้วยแนวความคิดที่ว่า รัฐเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชน มีหน้าที่ในการส่งเสริมและทำประโยชน์ให้เกิดแก่ประชาชน เมื่อพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของประชากรส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดของประเทศไทย และพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีคุณเอนกอนันต์แก่ชาติไทยดังกล่าวแล้ว รัฐและผู้บริหารประเทศจึงต้องรับผิดชอบที่จะคุ้มครอง ป้องกันรักษา และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรือง โดยนัยเดียวกันหากคนในพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็พระภิกษุสงฆ์หรือฆราวาสหากมีการกระทำใดๆ อันไม่สมควรอย่างยิ่งต่อหลักการของพระพุทธศาสนาที่วางไว้ชัดเจนแล้ว ประชาชนและรัฐในฐานะเป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาย่อมมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะดำเนินการใดๆ ภายใต้กฎหมายเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาเอาไว้ให้มั่นคง

ตามหลักการของกฎหมายอาญาแล้ว การกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้น อาจมีวัตถุประสงค์หรือขอบเขตของกฎหมายได้หลายประการต่างกัน การป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคมเช่นสถาบันศาสนาก็เป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการออกกฎหมายประเภทหนึ่ง ตามความเห็นของ Nigel Walker แต่ประเด็นของการกำหนดให้พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคมนั้นขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ข้อห้ามเพื่อการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมหนึ่งจึงไม่มีความจำเป็นต้องเหมือนข้อห้ามในอีกสังคมหนึ่งแต่อย่างใด การที่จะกำหนดให้พฤติกรรมอันไม่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคมใดเป็นความผิดทางอาญานั้น ถ้าพฤติกรรมนั้นเป็นเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมชัดแจ้งและเป็นอันตรายต่อผู้อื่นย่อมไม่มีปัญหาในการออกกฎหมายมากำหนดให้ความผิด เช่น การประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายของผู้อื่น การลักขโมย การดูหมิ่น เป็นต้น แต่ในบางการกระทำไม่เป็นที่ผิดที่เห็นได้ในตัวเอง เช่น การหลีกเลียงภาษี การตัดไม้ทำลายป่า การทำให้น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติสกปรก การลอกเลียนแนวความคิดและสติปัญญาของผู้อื่น การเอาความลับในองค์กรมาเปิดเผย เป็นต้น อาจเป็นกรณีจำเป็นสำหรับสังคมหนึ่งที่จะต้องออกกฎหมายมาแก้ไขปัญหา แต่อาจยังไม่เหมาะสมสำหรับอีกสังคมหนึ่งที่ยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้นก็ได้ และมีใช้ว่าการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมทุกกรณีจะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดเสมอไปทุกสังคม เช่น การทำแท้ง การค้าประเวณี การทำชู้ เป็นต้น ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นความผิดในบางสังคมเท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า เป็นการยากที่จะหาหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวว่าการกระทำ หรือควเว้นกระทำการใดควรเป็นความผิดทางอาญา ดังที่กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือเลกเซอร์ว่า “ไม่มีหลักที่จะเกณฑ์เอาได้ เป็นสิ่งที่รัฐบาลจะกำหนดเท่านั้นเอง

ว่าการอย่างไรจะทำโทษหนัก การอย่างไรจะทำโทษเบา เพิ่มขึ้นหรือลดลงตามสมัย” และในปัจจุบันประเทศไทยก็ได้ออกกฎหมายอาญาขึ้นใหม่มากมาย เป็นต้นว่า กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายเครื่องหมายการค้า กฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เหล่านี้ซึ่งล้วนแล้วแต่ไม่เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมในตัวเองทั้งสิ้น

เมื่อกฎหมายอาญาแต่ละฉบับต่างมีได้เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองสังคมในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับยุคสมัย ความเหมาะสมและความจำเป็นที่มีในสังคมนั้นๆ ในการพิจารณาว่าการกระทำใดควรเป็นความผิดอาญาหรือไม่ Herbert L. Packer ได้วางกฎเกณฑ์การพิจารณาไว้เป็นกรอบว่า ต้องเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคมและคนส่วนมากไม่ให้ภัยต่อการกระทำนั้น ถ้ากำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาแล้วจะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ การปราบปรามของกฎหมายจะไม่มีผลไปลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลง และจะต้องมีการใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม โดยไม่เป็นการเกินขีดความสามารถของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งไม่มีมาตรการควบคุมอันสมเหตุสมผลอื่นๆ แล้วนอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณีที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การที่พระภิกษุสงฆ์ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยในข้อที่ร้ายแรงในสายตาของสาธารณชน คนไทยส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนเกิดความเสื่อมศรัทธาในความประพฤติอันไม่สมควรอย่างยิ่งของพระภิกษุสงฆ์อย่างมาก และมีความมุ่งหมายตรงกันว่าเป็นปัญหาในพระพุทธศาสนาที่สมควรได้รับการแก้ไขจากรัฐโดยเร่งด่วน และการขจัดพระอสังขี้ออกไปจากพระพุทธศาสนาเป็นเป้าหมายสำคัญเป้าหมายหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยถือว่าการประพฤติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์เป็นการกระทำที่ไม่พึงปรารถนาของสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมพุทธ และประชาชนไม่อาจให้อภัยต่อการกระทำนั้น การที่คณะสงฆ์ตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถปกครองดูแลกันเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่มีความหมายลงโทษอสังขีผู้กระทำการอันไม่สมควรอย่างยิ่งนั้น จึงเป็นช่องทางและโอกาสให้แก่พระอสังขีที่บวชโดยชอบตามพระธรรมวินัยและบุคคลอื่นของรัฐทำความเสียหายให้เกิดแก่พระพุทธศาสนาได้โดยง่าย เมื่อไม่มีมาตรการทางสังคมที่สามารถแก้ไขปัญหานี้ในพระพุทธศาสนาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมต่อภาวะการณ์ในปัจจุบัน การบัญญัติกำหนดให้การประพฤติผิดพระธรรมวินัยและการกระทำอันไม่สมควรอย่างยิ่งของพระภิกษุสงฆ์เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา และกรณีที่พระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดอาญาถือเป็นเหตุเพิ่มโทษในกฎหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นศาสนบุคคล เป็นผู้มีส่วนพิเศษในสังคมไทย เป็นสัญลักษณ์ของความเรียบร้อยดีงาม ประชาชนให้ความเคารพศรัทธาว่าเป็นบุคคลที่มีศีลธรรมและจริยธรรมมากที่สุด เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของสังคมไทย การประพฤติตนไม่เคร่งครัดตามพระธรรมวินัยและการฝ่า

ฝืนต่อกฎหมายของบ้านเมืองย่อมแสดงออกถึงความประพฤติที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคมไทยที่นอกจากพระภิกษุสงฆ์จะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายบ้านเมืองแล้วยังต้องประพฤติตามพระธรรมวินัยและจารีตประเพณีของสังคมไทยด้วย สังคมไทยไม่อาจยอมรับได้ว่าการกระทำอันเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของพระภิกษุสงฆ์เป็นการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมแล้วอย่างเด็ดขาด และถือว่าเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนทุกคนผู้เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนา ถ้ารัฐปล่อยปละละเลยไม่แก้ไขปัญหานี้เท่ากับยอมรับว่าการประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบธรรมและสนับสนุนให้พระอสังขีเหล่านั้นกระทำต่อไปได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายร้ายแรงต่อสถาบันพระพุทธศาสนา และกระทบกระเทือนไปถึงความสงบเรียบร้อยในหมู่ประชาชนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในทางอาชญวิทยาเชื่อว่า พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานทางสังคมอาจเป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้ โดยเรียกว่าเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบต่อพฤติกรรมที่ออกห่างจากบรรทัดฐานของสังคมตามความร้ายแรงของพฤติกรรมนั้น (Reactionism) กล่าวคือ ถ้าพฤติกรรมใดเบี่ยงเบนมากก็ย่อมกระตุ้นให้บุคคลอื่นๆ แสดงปฏิกิริยาตอบโต้มาก ในทางกลับกัน ถ้าเบี่ยงเบนเล็กน้อยก็จะตอบโต้น้อย สังคมจะเป็นผู้กำหนดว่า การกระทำใดที่สังคมยอมรับและการกระทำใดที่สังคมไม่ยอมรับ บรรทัดฐานทางสังคมใดเป็นที่ยอมรับได้ของสังคมให้ถือปฏิบัติ เมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดกระทำการออกนอกกลุ่มนอกทางที่สังคมไม่อาจยอมรับได้ (Social deviance) สังคมจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบให้ผู้กระทำกลับเข้าสู่บรรทัดฐานของสังคมดังที่วางไว้ร่วมกัน (Social reaction) ตามทฤษฎีปฏิกิริยาโต้ตอบนี้อธิบายว่าสาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดอาจมาจากการกระทำของคนอื่นๆ ด้วย เป็นต้นว่า ความประพฤติที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานที่สังคมคาดหวัง อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำผิดอันเป็นการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบการกระทำนั้นๆ ได้ การกระทำผิดของบุคคลหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการกระทำของอีกบุคคลหนึ่งหรือหลายคน การกระทำของบุคคลแต่ละคนมีผลไปถึงการกระทำของบุคคลอื่นๆ ได้โดยไม่จำกัดขอบเขต ซึ่งการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบนี้อาจพบได้ในอาชญากรรมหลายรูปแบบ ซึ่งมาจากการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบนั่นเอง¹

การที่พระภิกษุสงฆ์มีการแสดงออกทางพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากพระธรรมวินัยและจารีตประเพณีของสังคมไทย อันถือเป็นความประพฤติที่ขัดแย้งกับบรรทัดฐานของสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมพุทธ เป็นเหตุให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไม่อาจยอมรับได้ในการกระทำเหล่านั้นและไม่ประสงค์จะให้การกระทำที่เบี่ยงเบนนั้นมีอยู่ต่อไปในสังคม จะเห็นได้ว่าประชาชนเกิด

¹ Robert F. Meier, Theoretical methods in criminology (United State of America : Sage Publications, Inc., 1985), pp.226-228.

ความรู้สึกไม่พอใจเมื่อพบว่าพระภิกษุสงฆ์ประพฤติผิดพระธรรมวินัย โดยแสดงพฤติกรรมต่างๆ ต่อพระภิกษุสงฆ์ผู้กระทำการเป็นการแก้แค้นตอบแทน เช่น ไม่แสดงความเคารพ ไม่ได้บวช ตำนานที่ว่า ประณาม จับไล่ พาไปสึก ถ้ายรูปนำมาประจานต่อสาธารณชน ล้อมวัดเพื่อจับสึก ตลอดจนทำร้ายร่างกาย ซึ่งนับว่าเป็นการแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ของสังคมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของพระภิกษุสงฆ์ทั้งสิ้น การที่พระภิกษุสงฆ์ประพฤติตนเยี่ยงฆราวาส เช่น มีภรรยา คูภาพยนตร์หรือวีดีโอลามก ปลอมตัวเป็นฆราวาสออกเที่ยวกลางคืน ดื่มสุรา ปลูกคอกกับสตรีเพศ หรือกระทำความผิดต่อกฎหมาย ย่อมเห็นได้ชัดเจนในตัวเองว่าเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนมาก ประชาชนก็จะต้องตอบโต้มากตามไปด้วยตามวัฒนธรรมของสังคม พระอัคราชที่อาศัยเครื่องแต่งกายอย่างพระภิกษุสงฆ์กระทำการอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศจึงสมควรได้รับผลร้ายเป็นการตอบแทนการกระทำอันไม่เหมาะสมอย่างยั้งนั้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการนำความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์กลับเข้าสู่บรรทัดฐานของสังคมดังเช่นเดิม อันเป็นไปตามหลักความยุติธรรมที่รัฐผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนจะต้องเข้าจัดการกับคนของรัฐทุกคนที่เข้าไปบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา เพื่อรักษาประโยชน์สุขของประชาชนในการมีสถาบันพระพุทธศาสนาไว้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเพื่อคุ้มครองพระธรรมวินัยอันเป็นหลักการทั้งหมดของพระพุทธศาสนาไว้ให้บริสุทธิ์และศักดิ์สิทธิ์ ในการนี้จำเป็นต้องมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา เช่นกฎหมายอาญาที่มีบทกำหนดว่าการกระทำที่ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและการกระทำที่ไม่เหมาะสมอย่างอื่นๆ ที่พระวินัยไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่เห็นได้ว่าเป็นการกระทำอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศและทำลายศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเป็นความผิดทางอาญาให้ครอบคลุมเพื่อเป็นการสนับสนุนพระธรรมวินัยให้มีสภาพบังคับทางกฎหมาย และกำหนดให้การกระทำความผิดอาญาซึ่งผู้กระทำเป็นพระภิกษุสงฆ์เป็นเหตุเพิ่มโทษในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อป้องกันอัคราชที่แอบแฝงเข้ามาทำลายพระพุทธศาสนาให้เสรีหมอง และเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศและทำลายศรัทธาของประชาชนให้ได้ผลยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวมาก่อให้เกิดแนวทางที่ผู้เขียนขอเสนอในการแก้ไขปรับปรุงบทกฎหมายอาญาในเรื่องความผิดเกี่ยวกับศาสนาอันเนื่องมาแต่เหตุแห่งความประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ไม่มีความผิดตามกฎหมาย สรุปได้ดังนี้

1. การประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยโดยตรง ได้แก่ การหักล้างหรือคัดค้านพระธรรมวินัย และการอวดอุตริมนุสธรรมเป็นการกระทำที่สาธารณชนไม่อาจเห็นความผิดได้ชัดเจนในตัวเองการกระทำนั้นเอง ต้องอาศัยการอธิบายจากผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในพระพุทธศาสนาก่อนที่จะวินิจฉัยได้ว่าเกิดการกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยขึ้นแล้ว การบัญญัติกฎหมายอาญาจะต้อง

อาศัยการอธิบายและตีความพระธรรมวินัยเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด จึงยากที่จะนำกฎหมายอาญาเข้าไปปรับใช้ให้เป็นความผิดได้ เห็นควรปล่อยให้เป็นเรื่องของทางธรรมที่มีผู้มีหน้าที่รักษาพระธรรมวินัยโดยตรงที่จะตัดสินการกระทำนั้นต่อไป

2. ความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมมาก แต่ไม่เป็นการผิดตามกฎหมายของบ้านเมือง ซึ่งพบได้บ่อยมาก คือ เสพเมถุน อยู่กับหญิงที่มีอายุต่ำกว่าผู้ใหญ่สองต่อสองในที่มิดชิด คูหรือมีไว้ในความครอบครองซึ่งภาพยนตร์ วีดีโอ ภาพถ่าย เอกสารหรือวัตถุอื่นใดอันลามกอนาจาร คีตสุราหรือของมีนเมาอย่างอื่นไม่ว่าในสถานที่ใด แต่งกายเป็นฆราวาส เทียบสถานบริการหรือสถานบันเทิง เข้าพักแรมในบ้าน หรือโรงแรม หรือสถานที่อันน่ารังเกียจทางพระวินัยอื่นๆ โดยไม่มีเหตุอันสมควรและจำเป็นอย่างเร่งด่วน การขายวัตถุของคลัง การไปห่วย การทำเสน่ห์ ควรให้มีกฎหมายบัญญัติว่าพฤติกรรมเหล่านี้เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา

3. ในกรณีการกระทำที่ผิดพระวินัยในข้อร้ายแรง คือ การเสพเมถุนโดยได้รับความยินยอมจากฆราวาสร่วมด้วยนั้น ควรให้เป็นความผิดทางอาญาเช่นเดียวกับพระด้วย และเพื่อป้องกันไม่ให้มีการกล่าวอ้างว่าร่วมประเวณีกับพระโดยไม่ทราบว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์ควรให้ถือเป็นการผิดเด็ดขาด

4. ในกรณีพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดอาญาในความผิดประเภทที่ขัดต่อศีลธรรม เช่น ลักทรัพย์ ยักยอก นื้อโกง ฆ่าผู้อื่น ข่มขืนกระทำชำเรา กระทำอนาจาร ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคมมาก สมควรถือว่าการกระทำความผิดเหล่านี้โดยผู้กระทำเป็นพระภิกษุสงฆ์เป็นเหตุเพิ่มโทษข้อหนึ่งที่สามารถเพิ่มเข้าไปในประมวลกฎหมายอาญาตามมาตราต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ มาตรา 285 มาตรา 289 และมาตรา 335

5. เนื่องจากการรับคนเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นธุระของพระอุปัชฌาย์ที่จะต้องตรวจสอบบุคคลที่ขอบวชว่าเป็นบุคคลที่มีภาวะอันตรายต่อการดำรงเพศภิกษุหรือไม่ในชั้นแรก และเมื่อบวชให้แล้วก็มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับให้พระอุปัชฌาย์ต้องทำหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติและการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระภิกษุผู้อยู่ในความปกครองให้มีความเรียบร้อยเหมาะสม ถ้าพระอุปัชฌาย์ทอดทิ้งธุระไม่เอาใจใส่ต่อหน้าที่สำคัญนี้ ย่อมเปิดโอกาสให้มีการประพฤติอันไม่เหมาะสมต่อสมณเพศได้ง่ายไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจหรือไม่ก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดให้การทอดทิ้งธุระของพระอุปัชฌาย์ดังกล่าวมีความรับผิดชอบในการปกครองของคณะสงฆ์ด้วย

6. ขอบเขตในการลงโทษผู้ที่แต่งกายเลียนแบบพระภิกษุสงฆ์เพื่อหลอกลวงให้ผู้อื่นเชื่อตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208 นั้น จำกัดอยู่จำเพาะฆราวาสที่ไม่ได้บวชถูกต้องตามพระธรรมวินัยเท่านั้น ในกรณีพระภิกษุสงฆ์ที่บวชโดยชอบแต่ได้กระทำความผิดพระวินัยจนต้องปาราชิก

ขาดจากความเป็นพระแล้วไม่ยอมลาสิกขา หรือเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็นฆราวาส ยังขึ้น
กระทำการหรือแสดงออกอย่างพระโดยปิดบังความปราศรัยของตนให้ประชาชนหลงเชื่อว่ามีศีล
บริสุทธ์ ถือว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อความบริสุทธ์ของพระพุทธศาสนาและเป็นภัยต่อประชาชน
สมควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 208 ให้รวมถึงการปกปิดความจริงเนื่องจากการต้องโทษปราศรัยเป็น
ความผิดทางอาญาด้วย เพื่อรักษาความบริสุทธ์ของพระพุทธศาสนาอันมีผลดีการพิทักษ์ปกป้อง
สถาบันพระพุทธศาสนาไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียจากบุคคลที่ขาดจากความเป็นพระแล้ว โดยให้เป็น
บทความผิดที่ถือว่าเป็นกรรมหนึ่งแยกออกจากการประพฤติดิพระธรรมวินัยอื่นๆ ดังที่เสนอมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระเจ้าพี่ยาเธอ. เล็กเซอร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ
บรรณาการ, 2468.

กรมศิลปากร. ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดำรงธรรม, 2511.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด, 2539.

ข่าวสด (27 พฤษภาคม 2542) : 1,11.

ข่าวสด (1 เมษายน 2541) : 1,11.

ข่าวสด (10 พฤศจิกายน 2543) : 12.

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา. กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป.
พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์, 2539.

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา. กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชน, 2517.

คณิต ฒ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

คณิงนิตย์ จันทบุตร. สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2532.

จิตติ ดิงศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3. กรุงเทพมหานคร
: แสงทองการพิมพ์, 2513.

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา (ภาค 2 ตอนที่ 1). กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2510.

จรูญ สุภาพ. การปกครองและการเมืองไทย. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

จ้านงค์ ทองประเสริฐ. บรรณาธิการ. พระพุทธศาสนา : ศาสนาประจำชาติไทย. ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, ภัทรพร สิริกาญจน และสังวร พรหมเสน. ความรู้พื้นฐานทางศาสนา.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไทย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

เฉลิม พงศ์อาจารย์. พื้นฐานอารยธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, 2529.

ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์. “สังคายนา.” วารสารอาทิตย์ 19 ฉบับที่ 972 (26 มกราคม – 1
กุมภาพันธ์ 2539) : 10.

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.

เดือน คำดี. ศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

เคลินิวส์ (25 เมษายน 2542) : 1, 16.

ทินพันธ์ นาคะตะ. พุทธศาสนากับสังคมไทย. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

เทพมนตรี ลิ้มปพยอม. “พระสงฆ์สมัยอยุธยา ท่านมีวัตรปฏิบัติอย่างไร.” มติชน
(10 พฤศจิกายน 2543) : 6.

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ . “บันทึกเรื่องการปกครองไทยสมัย
อยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์.” ใน คึกฤทธิ์ ปราโมช. หน้า 93. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2538.

ทองเบิ้ม บ้านด่าน. “ความประพาศของพระสงฆ์สมัยก่อน.” วารสารศิลปวัฒนธรรม 2 ฉบับที่
18(เมษายน 2524) : 72.

ไทยรัฐ (14 ธันวาคม 2543) : 1, 14.

ไทยรัฐ (11 มิถุนายน 2542) : 1,19.

ไทยรัฐ (2 ธันวาคม 2544) : 1,19.

ไทยรัฐ (13 กันยายน 2541) : 1,15,16.

ไทยรัฐ (28 กันยายน 2542) : 1,11.

ไทยรัฐ (12 พฤศจิกายน 2543) : 12.

ไทยรัฐ (8 ตุลาคม 2542) : 1, 14.

ไทยรัฐ (1 พฤศจิกายน 2544) : 1, 19.

ไทยรัฐ (5 ธันวาคม 2544) : 11.

ไทยรัฐ (11 พฤศจิกายน 2543) : 1, 19.

ทวีศักดิ์ กิจเจริญ. ผู้อำนวยการสำนักงานวินิจฉัยคดีอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2542.

ธิดา สาระยา. อารยธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาคารพิมพ์, 2539.

- รงทอง จันทรางศุ. การปฏิรูปภาษากฎหมายในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2535.
- นักศึกษาลัทธิสุทธการปฏิบัติกรจิตวิทยาฝ่ายอำนวยการ รุ่นที่ 7 คณะที่ 4. วิถุคติศรัทธาของ
ประชาชนต่อสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ม.ป.ป.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. “พระการเมือง การเมืองพระ.” มติชนสุดสัปดาห์ 22 ฉบับที่ 1131
(22-28 เมษายน 2545) : 26.
- บุญเพราะ แสงเทียน. กฎหมายอาญา 2 (ภาคความผิด) แนวประยุกต์. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2542.
- ประทีป อ่าววิจิตรกุล. “ฎีกาหมู่เรื่องฟ้องพระ.” ตุลพาห 42 เล่ม 3 กรกฎาคม – กันยายน
538) : 198-200.
- ประมวล รุจนเสรี. “งานของแผ่นดิน (36).” มติชนสุดสัปดาห์ 19 ฉบับที่ 991
(17 สิงหาคม 2542) : 63.
- ประวิทย์ เป็รื่องการ. การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง : ศึกษา
เหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528-2538. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
ปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- พุทธทาสภิกขุ. ลักษณะ 80 ประการของพระพุทธรศาสนา. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- พุทธทาสภิกขุ. คำสอนสำหรับผู้บวชใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, 2543.
- เพชร จารุสกุล. “จริงหรือไม่ที่พระทำให้ศาสนาเสื่อม.” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช
6 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน 2537) : 141-146.
- พระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). วินัยบัญญัติและฆราวาสบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภา, 2540.

พระเทพเวที (ประยูร ปรุฑโต) และ ระวี ภาวิไล. พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ปัญญา, 2532.

พระเทพเวที (ประยูร ปรุฑโต). พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
โกมลคีมทอง, 2532.

พระธรรมปิฎก (ประยูร ปรุฑโต). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ.
พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2543.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปรุฑโต). สถานการณ์พระพุทธศาสนา : พลิกหน้าเป็นพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2538.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปรุฑโต). เมืองไทยจะวิกฤติถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต. กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิพุทธธรรม, 2538.

พระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถระ), สมเด็จ. “คุณวัด.” วารสารกฎหมายสุโขทัย
ธรรมาธิราช 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2534) : 38-44.

พระภิกษุปาสาทิโก. พระพุทธบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2522.

พระราชกวี. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัยและเลขาธิการสถาบันคุ้มครองพระพุทธ
ศาสนา. ให้สัมภาษณ์รายการ ข่าว ททบ.5 เวลา 19.00-20.00 น. เมื่อวันที่ 11
เมษายน 2545.

พระราชวรมนี (ประยูร ปรุฑโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2529.

พระราชวรมนี (ประยูร ปรุฑโต). ปรัชญาการศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
เคล็ดไทย, 2518.

พระวินัยปิฎก เล่ม 1 ภาค 1 มหาวิภังค์ ปฐมภาคและอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร :
มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชาย กุศลจิตโต). “ถ้าเป็นพระภิกษุอยู่...จะถามถึงอะไร? ระหว่างสิทธิของนักวิชาการกับสมณสัญญา (จบ).” ข่าวสด 9 ฉบับที่ 3733 (18 กุมภาพันธ์ 2543) : 31.

พระศาสนโสภณ (สมเด็จพระญาณสังวร). “การปกครองคณะสงฆ์.” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ (สิงหาคม 2509) : 19,31.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. “อสังขี ปี 43.” มติชน 23 ฉบับที่ 8314 (13 ธันวาคม 2543) : 4.

พินธุรักษ์ ปิตาทะสังข์. “ยังไม่สิ้นกลิ่นโลภภัย.” กรุงเทพธุรกิจ (10 พฤศจิกายน 2543) : 8.

ระวี ภาวิไล. พุทธศาสนากับความมั่นคงของชาติ. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

วศิน อินทสระ. ศีล สมาธิ ปัญญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2543.

วิจิตร เกิดวิศิษฐ์. ปรัชญาการศึกษาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

วิษณุ วรรณุญ. “หัวข้อบรรยายวิชาสิทธิเสรีภาพ (2).” บรรยาย ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 21 กันยายน 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ส.ศิริรักษ์. ความเข้าใจในเรื่องมหายาน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทส่องสยาม จำกัด, 2542.

ส.ศิวลักษณ์. ลอกคราบสังคมสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ยูววิทยา, 2530.

สุพจน์ นาละพินธุ. ประมวลกฎหมายอาญา. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

สุเมธ เมธาวิทยากุล. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์อักษร, 2525.

- สุทธิวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ. ศาสนาประจำชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.
- สุทธิวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ. กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2540.
- สุนทร มณีสวัสดิ์. “ไกรสรพระเสด็จได้ ลีภี.” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช 3 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม 2534) : 100-106.
- สุวัฒน์ ศรีพงษ์สุวรรณ. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาเรียงมาตรา (มาตรา 1-398). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2543.
- สนธิ์ บางยี่ขัน และ วิธาน สุชีวกุปต์. ปรัชญาไทย. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- สมภาร พรมทา. พุทธศาสนamahayanนิกายหลัก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สมภาร พรมทา. “ทฤษฎีการละเมิดของพระพุทธศาสนา.” พุทธศาสนศึกษา 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน- ธันวาคม 2540) : 71.
- สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประพาศิทธิคุณพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา : ศึกษาวิเคราะห์การประพาศิทธิคุณพระวินัยของพระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544.
- เสठीอน สุภโสภา. พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2505.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเรืองแสงการพิมพ์, 2528.
- สมเกียรติ ศรีสัมพันธ์. ปัญหาการดำเนินงานของมหาเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร : สถาบัน

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2533.

สมบุรณ์ สุขสำราญ. พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

สมพร เทพสิทธิธา. ศาสนาและวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร : จีระการพิมพ์, 2540.

แสง จันทร์งาม. พุทธศาสนวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญรัตน์การพิมพ์, 2512.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. “สังฆการี.” มติชน (9 ธันวาคม 2543) : 15.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์?” มติชน (24 กุมภาพันธ์ 2545) : 6.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. ยุทธจักรดงขมิ้น. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกริพ จำกัด, 2532.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. คำบรรยายพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2543.

เสริม วินิจฉัยกุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยพาณิชย์การ, 2482.

ไสว มาลาทอง. คู่มือการศึกษาปฐมนิเทศประกอบกรเรียนการสอนวินัยบัญญัตินักธรรมชั้นตรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.

อุทิส แสนโกติก. หลักกฎหมายอาญา : การลงโทษ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ และพรทิพย์ เพ็ชรศิริ. “ขอบเขตของกฎหมายอาญา.” วารสารนิติศาสตร์ 9 ฉบับที่ 3 (มิถุนายน 2521) : 102-119.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาคปลาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2493.

หยุด แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายอาญาศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2511.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Code of Canon Law Latin - English Edition, translation prepared under the auspices of the Canon Law Society of America. Washington, D.C. : Canon Law Society of America, n.d.
pp. 164, 501 - 503.

Herbert L. Packer. The limit of the criminal sanction. California : Standford University Press, 1968.

Patrick Devlin. The enforcement of morals. London University Press, 1972.

Robert F. Meier. Theoretical methods in criminology. United State of America : Sage Publications, Inc., 1985.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติของผู้เขียน

ร้อยตำรวจเอกหญิงปริศนา สมศักดิ์โยธิน เกิดวันที่ 28 เมษายน 2506 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2527 สอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 45 ปีการศึกษา 2535 เข้ารับราชการครั้งแรกในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และต่อมาได้ย้ายโอนมารับราชการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งอัยการประจำกรม สำนักงานอัยการสูงสุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย